

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

คำสอนชั้นปริญญาตรี

พุทธศักราช ๒๔๗๗

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ว่าด้วย

ครอบครัวและมรดก

จำนวน ๓๐๘ หน้า
โดย

พระยาพหลวงกูรธรรมพิชัย

ห้องสมุด
คณะศึกษาศาสตร์

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

โดย

พระยาปลานุกรธรรมพิชัย
II

(คำสอน ภาค ๔ ชั้นปริญญาตรี)

พุทธศักราช ๒๔๗๗

31/01/2565

ฉบับนี้หนาทวาร

7 ส.ค. 2523

๗-๗.๕๒.๒๓

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

สารบัญ

กฎหมายแพ่ง (ครอบครัว)

	หน้า
ข้อความเบื้องต้น	๑
หมวด ๑	
บทที่ ๑ การเป็นพ่อแม่	๓
บทที่ ๒ ความสามารถที่จะเป็นพ่อแม่กัน	๔
บทที่ ๓ การแสดงออกว่าเป็นพ่อแม่กัน	
(๑) โดยวิธีแต่งงานสมรส	
แต่งงานสมรส	๖
นิติสัญญาแต่งงาน	๑๙
ผลของการนิติสัญญาแต่งงาน	๒๐
หญิงชายแต่งงานกันเองแล้วฟ้องกันไม่ได้	๒๓
ของหมั้น	๒๓
สินสอด <small>31/01/2565</small>	๒๖
เวรนอก	๒๗
เงินทอน	๒๘
ค่าเสียหาย	๒๙

บังคับให้แต่งงาน	๒๙
ค่าเสียหายที่กำหนดไว้	๓๐
เลิกสัญญาสมรส	
(๑) ผู้เยาว์	๓๑
(๒) ความประพฤติไม่ดี	๓๒
(๓) คู่หมั้นผู้ใหญ่	๓๓
(๔) ชายมีภรรยา	๓๔
(๕) โรคติดต่อ	๓๕
(๖) ตาย	๓๕
สำคัญผิดในตัวของบุคคล	๓๕
สำคัญผิดในฐานะ	๓๕
กลฉ้อฉล	๓๖
สำคัญผิดในความบริสุทธิ์	๓๖
มีเหตุอื่นอีก	๓๗
คู่สัญญาฐานะเดิม	๓๗
ฝ่ายหนึ่งตาย คินญาไม่คืนสินสอด	๓๘
ของหมั้นไม่ใช่สินสอด	๓๘
(๒) การแสดงออกโดยไม่มีพิธีแต่งงาน	
สมรส	๓๙
บทที่ ๔ ลำดับชั้นภรรยา	๕๓
บทที่ ๕ ความอิสระในหญิง	๕๗

	หน้า
ละเมียดละไม	๖๒
ผลแห่งละเมียดละไม	๖๓
บทที่ ๖ ความสามารถที่จะเป็นพ่อแม่กันได้	๖๔
สำหรับชาย	๖๘
สำหรับหญิงบรรพาคักกั	๗๗
หญิงชู้กับญาติ	๗๘
ญาติแก่งหญิงให้ กับบุตรของตนเอง	๗๘
หมวด ๒	
บทที่ ๑ ชายชู้ (ผิดเมียถึงชำเรา)	๘๐
ผิดเมียไม่ถึงชำเรา	๘๓
ชู้เห็นชู้หมามาก	๘๔
ชู้เห็นผี	๘๖
บทที่ ๒ อำนาจฟ้องชู้	๘๗
อำนาจผิดที่จะไต่ สิ้นใหม่จากชู้	๘๘
ชู้ควยเมียร้าง	๘๙
วิธวิธีฟ้องชู้	๙๐
อำนาจผิดกระทำแก่ชู้	๙๑
บทที่ ๓ อำนาจฟ้องชู้หมดไปเมื่อใด	๙๓
บทที่ ๔ ผู้สมรู้แต่ผู้ชู้ก้อ	๙๔

หมวด ๓

บทที่ ๑	การขาดจากเป็นผิวเมือกกัน	๑๗๕
บทที่ ๒	เหตุหย่า	๑๐๐

หมวด ๔

บทที่ ๑	ทรัพย์สินระหว่างผิวเมือก	๑๐๗
(๑)	สินสอด	๑๑๑
(๒)	สินหมาก	๑๑๑
(๓)	ของหมั้น	๑๑๒
(๔)	เรือน	๑๑๖
(๕-๖)	ทุนสินเค็ม	๑๑๘
(๗)	สินสมรส	๑๓๘
(๘-๙)	สินบริกคณห์แลสินส่วนตัว	๑๓๔
	การแบ่งทรัพย์สินเมื่อหย่ากัน	๑๓๕

หมวด ๕

บทที่ ๑	สิทธิและหน้าที่ของผิวเมือก	๑๔๕
บทที่ ๒	สิทธิและหน้าที่ในส่วนความประพฤติ	๑๔๕
บทที่ ๓	สิทธิและหน้าที่ในส่วนทรัพย์สิน	๑๕๐
บทที่ ๔	เจ้าหนักบลูกหนเป็นผิวเมือกกัน	๑๕๑

บทที่ ๕	ผิวเมื่อยกทรัพย์ให้แก่กัน	๑๕๔
บทที่ ๖	สิทธิของผิวในสินบริภัณฑ์	๑๕๕
บทที่ ๗	สิทธิของเมียเหนือสินบริภัณฑ์	๑๖๔
	เมียน้อย	๑๖๘
บทที่ ๘	ผิวเมียล้มละลาย	๑๖๙
บทที่ ๙	พันธกรรมของผิวเมีย	๑๗๑
บทที่ ๑๐	ผิวเมียประทุษร้ายต่อทรัพย์ซึ่งกันและกัน	๑๗๓
บทที่ ๑๑	สิทธิในทรัพย์ของผิวเมียที่หย่าร้างกัน	๑๗๔
บทที่ ๑๒	สิทธิในทรัพย์ของชายที่บวช	๑๗๖
บทที่ ๑๓	สิทธิของผิวหรือเมียที่จะได้รับมรดกกัน	๑๗๘
บทที่ ๑๔	หน้าที่ไซหนเมอหย่ากัน	๑๗๘
บทที่ ๑๕	หน้าที่ของลูกหนตองไซหนแก่ผิวหรือเมีย	๑๗๙

หมวด ๖ เบ็ดเตล็ด

บทที่ ๑	เมื่อผิวเมียหย่ากันไม่ตกลงกันจะให้บุตรอยู่กับฝ่ายใด	๑๘๐
บทที่ ๒	อุทลุม	๑๘๑
บทที่ ๓	อำพรางและเสือกใส	๑๘๗
บทที่ ๔	สัญชาติ นามสกุล ภูมิลำเนา	๑๘๘
	ผิวเมียรกระทำความผิด	๑๙๐

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ว่าด้วย

ครอบครัวและมรดก

กฎหมายล้มเลิก (ครอบครัว)

ข้อความเบื้องต้น

กฎหมายล้มเลิกในลักษณะล้มเลิกเป็นกฎหมายซึ่งตราไว้แต่
โบราณกาล ครองกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ในรัชสมัยสมเด็จพระ
พระเจ้ารามาธิบดีศรีบรมจักรพรรดิ (พระเจ้าอู่ทอง) ได้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาไว้ ๒ ครั้ง คือเมื่อ
พุทธศักราช ๑๙๐๔ (จุลศักราช ๗๒๓) ว่าด้วยการล้มเลิกและ
ต่อมาอีก ๑ เมื่อพุทธศักราช ๑๙๐๕ พระราชบัญญัติเพิ่มเติมว่า
ด้วยกาลแบ่งสินทรัพย์ระหว่างพ่อแม่แม่หรือพี่ชายภรรยา ซึ่งเนื่อง
มาจากคดีฟ้องหย่าระหว่างขุนไทรนารายณ์ กับแม่นางเกิด

ต่อมาในประมาณ ๔๐๐ ปีเศษ ในรัชสมัยสมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชฯ พระมหากษัตริย์ คือเมื่อพุทธศักราช
๒๓๔๗ (จุลศักราช ๑๑๖๖) ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้ชำระกฎหมายเก่าเรื่องประเพณีทำตมสังฆกรรม และเลขตรา
บทบัญญัติว่าด้วยวิธีแบ่งสินทรัพย์สมรสของพ่อแม่แม่หรือพี่ชายภรรยา
โดยไม่มีหนังสือบริคณห์สัญญา และว่าด้วยอำนาจอิสสระของบิดา

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

มารดา ขทบัญญัติทั้งปวงที่ได้เขารวมกันเรียกว่ากฎหมายลักษณะ
ผู้เมีย วิธีรวมกฎหมายเก่า ๆ ซึ่งได้ออกต่างวาระกันเช่นนี้ไม่เข้า
ลักษณะประมวลตามซึ่งเข้าใจกันในชั้นหลัง

นอกจากกฎหมายลักษณะผู้เมียอันเป็นหลักสำคัญในกฎหมาย
เก่าแล้ว ยังมีขทบัญญัติซึ่งเกี่ยวด้วยเรื่องผู้เมียระจำกกระจายอยู่
ในลักษณะอื่นอีก เช่น ลักษณะลักพา ลักษณะกู่หนี ลักษณะมรดก
ลักษณะศกคินาทหารหัวเมืองเบณฑน

แมตามกฎหมายเก่าจะมีขทบัญญัติในเรื่องผู้เมีย ซึ่งพอ
จะใช้ได้อยู่โดยมากก็แต่ปรากฏว่าผู้รักษาพระราชบัญญัติครั้งแรก
ใหม่ (หมายถึงผู้ชำระความ) ได้หยิบยกบทกฎหมายที่มาใช้ผิดเลอะ
เลือนไป ซึ่งน่าจะเป็นต่อกฎหมายครั้งแรกใหม่ไม่แพร่หลายอย่าง ๑
คือไม่ได้พิมพ์จำหน่ายให้รู้ทั่วถึงกันเหมือนที่เคยพออย่างหนึ่ง ความ
รู้ชำนาญของผู้ใช้กฎหมายครั้งแรกใหม่ไม่ได้ยกกฎหมายใกล้เคียง
เข้าเทียบอีกอย่าง ๑ จึงทำให้การแปลบทกฎหมายในการชำระคดี
สิ้นความผิดเพี้ยนน้อย ๆ เหตุที่แก้ไขเรื่องนราษฏรผู้ซึ่งไม่ได้รับความ
ยุติธรรมได้ทำฎีกาทูลเกล้า ฯ ถวายต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ซึ่งเป็นผู้พระราชทานกำเนิดแห่งความยุติธรรม พระเจ้าอยู่หัว
มักทรงสั่งในฎีกาเหล่านั้น เมื่อทรงสั่งไปอย่างใดต้องถือเสมือน
กฎหมาย 1/01/2561 บางคราวก็ทรงตั้งคนออกไปชำระบรรดาคดีพิพาทแล้ว
ให้นำความชกราบบังคมทูล เพื่อทรง คัดสิน เป็นแบบอย่างซึ่งถือ
เสมือนเป็นกฎหมายได้ต่อไป แต่เพราะในกาลโบราณไม่ได้เก็บ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว

รวบรวมบรรทัดเรื่องเหล่านี้ไว้ให้ถี่ จึงสูญเสีย นอกจากกฎหมาย
ซึ่งรวบรวมไว้ดังกล่าวแล้วก็มีไม่พบ ข้อความที่พระเจ้าแผ่นดิน
ทรงสั่งในฎีกาในหนกระตังสมัยรัชกาลที่ ๔ จึงได้มีการรวบรวม
เรื่องทั้งทรงสั่งอันเกี่ยวข้องกับชอกกฎหมายต่าง ๆ ไว้ แล้วมีผู้พิมพ์
จำหน่ายเรียกว่าประกาศหรือกฎหมายรัชกาลที่ ๔ ทั้งซึ่งปรากฏ
อยู่จนทุกวันนี้

ตามที่ได้อุทิศมาแล้ว ว่ากฎหมายฉวเมียบ นอกจากที่มีอยู่ใน
ลักษณะฉวเมียบแล้ว ยังมีอยู่ในกฎหมายลักษณะอื่นอีกในกฎหมาย
ราชบุรีซึ่งยกกฎหมายเดิมมาจัดรวมไว้เป็นหมู่หมวด นอกจากนั้น
ยังมีอยู่ในพระราชบัญญัติรัชกาลที่ ๔ ที่ ๕ ที่ ๖ ที่ ๗ ซึ่งเป็น
รัชกาลปัจจุบันด้วย

หมวดที่ ๑

บทที่ ๑

การเป็นพ่อแม่กัน

ในกฎหมายลักษณะฉวเมียบไม่มีบทวิเคราะห์ศัพท์ว่า ชาย
หญิง ประพฤติต่อกัน อย่างไร จึงจะ เป็นพ่อแม่กัน ตาม กฎหมาย
เฉพาะแต่การร่วมประเวณีกันหาทำให้ ชายหญิงเป็นพ่อแม่กันดังคน
ธรรมดาเข้าใจไม่ เช่นชายไปคบค้าสมณะเลแก่หญิงสัญจร เป็นต้น
หาทำให้เป็นพ่อแม่กันตามกฎหมายไม่ หรือชายหญิงลักลอบได้

๕ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

เสียกันในทางลับ กฎหมายก็ไม่ถือว่าชายหญิงนั้นเป็นผัวเมียกันตาม
กฎหมาย

ฎีกาที่ ๑๐๐๓/๑๒๓ จำแดงสม โจทก์ จำแดงพิ จำเลย
เมื่อพิเคราะห์ดูตามกฎหมายที่มีอยู่ พอจะเห็นได้ว่าการเป็น
ผัวเมียกันได้ตามกฎหมายนั้น ต้องประกอบด้วยเกณฑ์ ๓ ประการ:—

- (๑) ความสามารถที่จะเป็นผัวเมียกัน
- (๒) ความยินยอมตกลงเป็นผัวเมียกัน
- (๓) การแสดงออกโดยเปิดเผยว่าเป็นผัวเมียกัน คือ ต้อง
แสดงโดยวิธี ๑ วิธีคือยื่นพียงนิ้วว่าเป็นผัวเมียกัน

บทที่ ๒

ความสามารถที่จะเป็นผัวเมียกัน

(๑) ความสามารถของคู่สมรส คือบุคคล ชะนิกใด จึงจะ
เป็นผัวเมียกันได้ ตามกฎหมายทั้งจะได้กล่าวไว้ โดยละเอียดในบทที่
๖ ต่อไป

(๒) ความตกลงเป็นผัวเมียกันตามกฎหมายถือว่าเป็นส่วน
ตัวของคู่สมรส ผู้ชนเช่นบิดามารดาหรือผู้ปกครอง จะ ตกลง แทน
โดยคู่สมรสไม่ยินยอมด้วยนั้นไม่ได้

ตามกฎหมาย ลักษณะผัวเมียบท ๑๓๐ มีว่า ชายหญิง
พรหมจารีรักใคร่กันพ่อแม่มีรู้ และชายอื่นมาสู่ขอหญิงนั้น พ่อแม่
ยกให้แก่ชายผู้มาสู่ขอให้แต่งงานมีชนหมาก ครั้นถึงกำหนดให้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว

หญิงลงเรือนและหญิงหมั้นมิยอม ฯลฯ ท่านให้เอาชั้นหมากหนัก
โคมพ่อแม่ทั้งคู่ แล้วให้ใช้ค่าเรือนหอและค่าเลี้ยงของท่านจนเต็ม
เพราะพ่อแม่หญิงมิได้ถามลูกสาวตน ฯลฯ

รวมความว่าบุคคลซึ่งไม่เข้าใจข้อห้ามตามบท ๖ ดังจะกล่าว
ต่อไปแล้ว ก็มีความสามารถเช่นผิวเมียกันตามกฎหมาย เมื่อคู่
สมรสได้ตกลงจะเป็นผิวเมียกัน ต้องแสดงออกโดยเปิดเผยให้มหาชน
รู้ว่าตนเป็นผิวเมียกัน การแสดงนี้จะแสดงโดยมีพิธีแต่งงานสมรส
หรืออยู่กินด้วยกันโดยเปิดเผยภายในบังคับข้อ ๑-๒ ก็ได้ การ
แสดงออกอย่างไรจึงจะถือได้ว่าเป็นผิวเมียกันตามกฎหมายนั้นเห็นข้อ
เท็จจริงที่จะต้องวินิจฉัยกันในเรื่อง ๆ ไป

(๒) ความตกลงที่จะเป็นผิวเมียกันได้ตามกฎหมายนั้นคือ
ความเห็นอาจารย์หลายท่านว่าการเป็นผิวเมียกันเกิดจาก
สัญญาทางสัน ทักกล่าวเช่นนี้โดยอาศัยคำอธิบายตาม พระราชบัญญัติ
แต่งงานคนต่างประเทศ ร.ศ. ๑๑๖ มาตรา ๑ ซึ่งมีความว่าการ
แต่งงานตามกฎหมายและธรรมเนียมฝ่ายสยามนั้น เห็นการ อนุญาต
สัญญากันในระหว่างสามกัษภรรยา ซึ่งมีข้อสำคัญตาม ปกติใช้ได้
เหมือนนอกขอสัญญาอื่น ๆ และเหตุฉะนั้นเมื่อได้แสดงออกโดยสัญญา
ต่อกันหรือได้ทำการมงคลพิธีใดเป็นที่ปรากฏชัดเจนว่าชายหญิงทั้งสอง
ฝ่ายนั้น ยินยอมพร้อมใจกันสมัครที่จะเป็นสามีภรรยาต่อกัน

สัญญาเป็นผิวเมียกันจะผูกอีกฝ่าย ๑ ก็แบ่งได้เป็น ๒ อย่าง

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

(๑) สัญญาที่แสดงออกโดยตรงชัดแจ้ง เช่นสัญญาแต่งงานสมรสโดยมีพิธีหรือ

(๒) โดยไม่มีพิธีแต่เป็นการแสดงออกโดยปริยายว่าเขาทั้ง ๒ เป็นผัวเมียกัน

แต่อย่างไรก็ดีคู่สัญญาคือคู่สมรสนั้นต้องเป็นผู้มีความสามารถที่จะเป็นผัวเมียกันได้และได้ยินยอมตกลงเป็นผัวเมียกันตามหลักเกณฑ์ซึ่งจะกล่าวต่อไป

บทที่ ๓

การแสดงออกว่าเป็นผัวเมียกัน

(๑) วิธีใดอันพึงนับว่าเป็นผัวเมียกันได้ตามกฎหมายนั้นมี

ดังนี้:-

- ๑. โดยวิธีแต่งงานสมรส
- ๒. โดยไม่มีพิธีแต่งงานสมรส

(๑) แต่งงานสมรส

วิธีแต่งงานนั้นแล้วแต่ประเพณีของผู้นับถือศาสนาใดก็ตามงานสมรสโดยพิธีของศาสนาซึ่งเขานับถือ เรียกได้ว่าเป็นการแสดงออกโดยพิธีแต่งงานทั้งนั้น

ตามธรรมเนียมไทยเวลานี้ คือผู้ประกอบกรมงคลสมรสให้เชิญผู้นับถือและญาติผู้ใหญ่ทั้ง ๒ ฝ่ายมาประชุมหลังก่อนหน้าพระพุทธมณฑล

แก่คู่บ่าวสาวซึ่งจักให้หนึ่งเรียงกันสวมมงคลแฝด ผู้ลงหน้าพระพุทธรูป
 มนต์ให้ คิล ให้พร แก่ชายหญิง คู่บ่าวสาว นั้น เป็น การ แสดงว่าชาย
 หญิงทั้ง ๒ ได้ยินยอมพร้อมใจกันสมัครที่จะเป็นผัวเมียกัน นอก
 จากนี้บางทีชายหญิงแต่งงานกันโดย ลงชื่อใน สำนึกแล้วมี ผู้ลงชื่อ เป็น
 พยานด้วยก็มี วิธีลงนามก็ใช้ กันในหมู่ราชตระกูลซึ่งพระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหรือเจ้านายชั้นผู้ใหญ่เป็นประธาน แต่อย่างไร
 ก็ชายหญิงทั้ง ๒ ฝ่ายต้องต่างสมัครใจจะเป็นผัวเมียกันด้วยตนเอง
 ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงหรือชายจะตก ลงแทนโดย คู่สมรส ไม่ยินยอมไม่ได้
 (ลักษณะผัวเมียบท ๑๓๐) เพราะการแต่งงานถือได้ว่าเป็นสัญญา
 ทะพะเพาะตัวของคู่สมรสนั้น มีอาจารย์บางคนเห็นว่าการเป็นผัวเมีย
 กันอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นสัญญาทางสัน ถ้ามีใครสงสัยอยู่ก่อน
 เมื่อพระราชบัญญัติแต่งงานคนต่างประเทศในกรุงสยาม ร.ศ. ๑๑๖
 ออกแล้ว ทำให้ความสงสัยหมดไป เพราะพระราชบัญญัตินี้ไม่แต่
 บอกวิธีคนต่างประเทศแต่งงานกันเท่านั้น ได้อธิบายถึงลักษณะแต่ง
 งานตามกฎหมายหรือประเพณีฝ่ายสยามด้วย มาตรา ๑ กล่าว
 ความว่าการแต่งงานตามกฎหมายและธรรมเนียม ฝ่ายสยาม นั้น เป็น
 การปฏิญาณสัญญากันระหว่างสามีภรรยา ซึ่งมีข้อสำคัญตาม
 ธรรมเนียมที่ใช้ได้เหมือนกันขอสัญญาอย่างอื่น

วิธีแต่งงานของชาวไทยเราที่ปฏิบัติกันในเวลาหลัง ถ้าชายใด
 ชอบหญิงพึงใจบุตรสาวหลานสาวท่านก็แต่งผู้ใหญ่ไปกล่าวถาม ผู้
 ใหญ่ฝ่ายหญิงเมื่อได้รับทราบตามเช่นนี้ ก่อนจะตกลงรับคำฝ่ายชาย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

มีหน้าที่ต้องถามตัวหญิงเสียก่อนว่า จะเต็มใจหรือไม่ เมื่อหญิงยินยอมสมัครใจด้วยแล้วจึงค่อยตกลงกับฝ่ายชาย ถ้าผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงไม่ได้ถามตัวหญิง ครั้นถึงกำหนดหญิงไม่ยอมแต่งงานกับชายนั้น นับว่าเป็นความผิดของผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง ๆ จำต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ฝ่ายชาย กฎหมายลักษณะผิดเมียบทที่ ๑๓๐ ชายหญิงพรหมจารีรักใคร่กันพ่อแม่มีธุระชายอื่นมาสู่ขอหญิงนั้น พ่อแม่ยกให้แก่ชายผู้สู่ขอให้แต่งงานมีขันหมาก ครั้นถึงกำหนดให้หญิงนั้นลงเรือน แลหญิงนั้นมิลง ฯลฯ ท่านให้เอาขันหมากนั้นตั้งใหม่ พ่อแม่ตัวคุณ แลให้ใช้ค่าหอแลสิ่งของของท่านงเต็ม เพราะพ่อแม่หญิงมิได้ถามลูกสาวตน ฯลฯ

ถ้าผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงได้ถามตัวหญิง ต่อเมื่อหญิงยินยอมแล้ว จึงได้ตกลงกับฝ่ายชายทั้งนี้ ถ้าภายหลังหญิงนั้นกลับไม่ยินยอม ก็ไม่ใช่ความผิดของผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง จะเรียกเอาค่าเสียหายจากผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงไม่ได้ ถ้ามีชายอื่นมาทำสู่ขอหญิงนั้น ชายผู้สู่ขอมีสิทธิจะฟ้องชายผู้ผิดได้ กฎหมายลักษณะผิดเมียบทที่ ๑๓๐ ชายใดให้ไปสู่ขอลูกสาวหลานสาว ท่านคือบิดามารดา พี่น้อง พ่อพี่ผู้แห่งหญิงนั้นห้ามยั้ง แลชายนั้นยังมีได้อยู่กับตัวหญิงมีชายอื่นมาทำสู่ขอด้วยหญิงลักพาเอาหญิงนั้นไป พ่อแม่หญิงไม่รู้ ท่านว่าอย่ามีโทษแก่พ่อแม่ พี่น้องหญิงนั้นเลย ส่วนชายผู้ลักพาไปนั้นท่านให้โทษเสมอผิดเมีย ท่านในขันหมาก

ตามพิธีโบราณมีการส่งขันหมากไปกล่าวถามไปหมั้น แล้ว
 จึงจะถึงแต่งงาน คำว่าขันหมากนี้พระยารามบัณฑิตยอธิบายว่า
 ใ้มีการใช้ หมากพลูเป็นของกำนัล และเพราะชนเป็นภาชนะที่ทน
 ทานแลศทวกลในการถือจึงใช้ขันใส่ เกิดมีคำว่าขันหมากขึ้น ในขัน
 เก็บฝ่ายชายนำขันหมากไปกล่าวถามฝ่ายหญิงว่า หญิงจะยินยอม
 ักขยหรือไม่ ขันหมากนี้เรียกว่าขันหมากกล่าวถาม ถ้าฝ่ายหญิง
 ยินยอมก็เป็นที่นลกลมกนไป ถ้าฝ่ายหญิงยินยอม ฝ่ายชายก็คองนำ
 ขันหมากไปอีกครึ่งหนึ่งเรียกว่าขันหมากหมั้น ฝ่ายหญิงรับขันหมาก
 หมั้นนั้นไว้ เป็นเครื่องหมายว่าทาง ๒ ฝ่ายจะทำการสมรสกัน มีขัน
 หมากอีกชนิด ๑ เรียกว่าขันหมากใหญ่ ขันหมากใหญ่นี้คือ ขัน
 หมากแต่งงานนั่นเอง ขันหมากเป็นของกำนัลที่กล่าวแล้วในตอนคณ
 ณะนั้นเมื่อเวลาญาติผู้ใหญ่ฝ่ายชายพาชายไปแต่งงานที่ขานหญิง จึง
 คองนำ ขันหมากไปเป็นของกำนัลด้วย ขันหมากอันนี้ เรียกว่าขันหมาก
 ใหญ่

เมื่อฝ่ายชายฝ่ายหญิงตกลงทำสัญญากันนั้น เป็นธรรมเนียม
 ที่ฝ่ายหญิงจะเรียกสินสอดแลของหมั้นจากฝ่ายชาย

สินสอดนั้นคือเงินค่าที่ฝ่ายหญิงเรียกเอาจากฝ่ายชาย เพราะ
 เหตุผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงไ้เลี้ยงดูหญิงมาจนเติบโต พู่ง่ายๆ ก็คือเงิน
 เงินค่าเลี้ยงดูหญิง ที่ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงไ้เลี้ยงดูหญิงมาจนเติบโต
 สินสอดนั้นเป็นของที่แล้วแต่ฝ่ายชาย ฝ่ายหญิงจะตกลงกันไม่เมื่อ กาคหนด

กฎเกณฑ์ในกฎหมาย ในกฎหมายลักษณะฉ้อฉลบางแห่งใช้คำว่า
สินทรัพย์บาง คำว่าสินทรัพย์บางนั้นก็สินทรัพย์ของตนเอง

สินทรัพย์ไม่ใช่มีแต่เฉพาะเรื่องที่ชายหญิงคู่ชอกกัน แม้ใน
เรื่องลักพาตัวก็มีสินทรัพย์ได้. ซึ่งได้ลักพาตัวบุตรนายซึ่งนางล้น
ไปเพื่อเลี้ยงดูเป็นภรรยา ได้จับตัวแม่ไปขอชมานายซึ่งนางล้น ๆ
ขอรับชมาและเรียกเอาเงิน ๖๐๐ บาท ศาลอุทธรณ์ฟังว่าเงิน
๖๐๐ บาท นั้นเช่นเดียวกับสินทรัพย์ศาลฎีกาพิพากษายืนตาม ฎีกาที่
๔๘๕/๒๔๗๓ พลทหารชิตวระภูติโกเทก นายซึ่งนางล้นตนันย
เจริญจำเลย

กฎหมายเก่าไม่ได้กล่าวถึงของหมั้น ๆ เงินเงินทองหรือ
ทรัพย์สินอย่างอื่นที่ฝ่ายหญิงเรียกเอาจากฝ่ายชายเช่นนี้ คำว่าชมาจะมา
แต่งงานกับหญิงตามกำหนด ของหมั้น จะมีจำนวนเท่าใดราคา
อย่างไร และเป็นทรัพย์สินอะไรบ้างนั้น แล้วแต่ความตกลงระหว่างฝ่าย
ชายและหญิงเป็นประมาณ

พระยารามบัณฑิต อธิบายว่า ในสมัยโบราณ ราคาตัวหญิง
คงอยู่ในสินทรัพย์เท่านั้น หากจะมีของหมั้นก็คงมีอยู่ในชั้นหมั้น
นั่นเอง ควบคุมมาเมื่อคนรักรวยชน จึงเปลี่ยนไปหมั้นด้วยทองคำ
แต่ในชั้นหลังหมั้นด้วยทรัพย์รูปพรรณก็มี จึงเกิดมีคำว่าของหมั้น
และทองหมั้น

ตกมาถึงชั้นเรา นี้ ธรรมเนียมประเพณีเก่าสูญไป แล้วโดย
มาก ประเพณีนำชั้นหมั้นไปเก็บหายไปแล้ว ในสมัยนี้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว

กล่าวได้ว่า ไม่มีชั้นหมากกล่าวตาม ชั้นหมากหมั้นยังมีอยู่ข้าง
แต่ก็น้อยเต็มทน ส่วนชั้นหมากใหญ่หมั้นบางรายก็มี บางรายก็ไม่
มี สุกแต่ใครจะถือธรรมเนียมโบราณหรือไม่เป็นประมาณ ในไม่
ช้าก็คงสูญไปเช่นเดียวกับชั้นหมากกล่าวตาม สิ้นสอาก็เหมือน
กัน ในปัจจุบันบางคนก็เรียก บางคนก็ไม่เรียก ไม่เข้มนงวาท
ชั้นถึงเช่นสมัยโบราณแล้ว

ส่วนของหมั้นหมั้นขณะยังมีอยู่เป็นประจำ ถึงกับเป็นประเพณี
นิยมว่า ถ้ายังมีไว้ของหมั้นแล้ว แม้หญิงจะยินยอมตกลง
กับชายก็ ก็ยังไม่ถือว่าเป็นสัญญาผูกพันกันตามกฎหมาย

ในปัจจุบันสมัยจะถือหลักนี้เฉยๆ คงไม่ได้ สัญญาแต่งงาน
หรือสัญญาสมรสนั้นก็เป็นสัญญาอย่าง ๑ ซึ่งอยู่ใต้ขอบข่ายว่าด้วย
สัญญาตามธรรมดาเหมือนกัน เมื่อพิจารณาให้ตามประเพณีนิยม
ของชาวไทยเราแล้วก็ต้องลงเนื้อเห็นว่า ทั้ง ๒ ฝ่ายไม่ต้องการจะได้
ผูกพันกันว่าจะได้ มีการส่งมอบของหมั้นกันตามธรรมเนียม จึงได้เกิด
มีผลกันตั้งกล่าวข้างต้น ไม่มีบทกฎหมายใดบังคับโดยตรงว่าสัญญา
แต่งงานจะต้องมีการให้ของหมั้น ที่เราปฏิบัติกันทุกวันนี้เพื่อกำเนิ
ตามประเพณี แต่ประเพณีไม่ใช่กฎหมาย ใครจะงัดเงื่อนไขไม่ทำ
เสียก็ได้ เพราะฉะนั้นจึงเห็นว่า ถ้าฝ่ายหญิงและฝ่ายชายตกลงกัน
จะทำการสมรส และกำหนดวันแล้ว โดยแจ้งเจตนาให้รู้ต่อกัน
ทั้ง ๒ ฝ่ายว่าจะงัดเงื่อนไขไม่มีการส่งมอบของหมั้นแล้ว สัญญานี้ก็
ผูกพันหญิงชายทั้ง ๒ ฝ่ายเต็มบริบูรณ์ จึงอยู่ถ้าไม่ได้ตกลงกัน

ว่าจะงตเว้นไม่มีการให้ของหมั้นแล้ว ก็ต้องถือตามประเพณีแล
สัญญาหมั้นไม่ผูกพันจนกว่าชายจะได้ทำพิธีให้ของหมั้นหญิง ของ
หมั้นเท่ากษมค้ำ ถ้าฝ่ายหญิงเซอถอฝ่ายชายแล้ว มีค้ำก็ไม่จำ
เบตของมี

การหมั้นนผลกขการให้ของหมั้น เมอหญิงชายตกลงยิน
ยอมจะสมรสกัน และทำสัญญาสมรสแล้ว การทำสัญญาเอง
เรียกว่า การหมั้น ส่วนของหมั้นนเช่นแต่ค้ำจาทให้กันไว้

รวมความ สัญญาสมรสจาท้องมีการหมั้น แต่ของหมั้นไม่
จำเบต

บางที่ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงเวลาตกลงทำสัญญาจะสมรสกัน
ฝ่ายใดจะออกเงินทุนเท่าใด หรือจะออกแต่ฝ่ายเดียว เงินก้อนนี้
เรียกว่าทุน เช่นเงินซึ่งฝ่ายหญิงและชายจะนำมาลงกันในเวลาแต่ง
งาน สำหรับเป็นทุนที่ข่าวสาวจะทำมาหากินต่อไป ทุนนี้ไม่จาท
ว่าจะต้องเป็นเงินจะเบตทรพขอย่างใด และมีจำนวนเท่าใดก็ได้ แล้ว
แต่ทั้ง ๒ ฝ่ายจะตกลงกัน

ค้ำว่าเรือนหอหมั้นไซ้ ในกฎหมาย แต่ไม่มีบทวิเคระหะศัพท
จึงต้องเทียบเอาความเข้าใจของชนทั้งหลายเป็นประมาณ พุทง่าย ๆ
เรือนหอคือเคหะสถานซึ่งข่าวสาวคู่สมรสจะไซ้ เบต ที่อยู่กันด้วยกันใน
ขณะทำการสมรส ถ้าสมรสแล้วจึงปลุกเรือนหอชน เรือนนี้ก็อาจ

ไม่เรียกว่าเรณอ แต่ถ้าเรณอหนีมีอยู่ก่อนแล้ว และหญิงชาย คู่สมรสได้ ใช้เป็นที่อยู่ในเวลาสมรส แต่ไม่ใช่เรณอที่เวลาปลุกมีความประสงค์จะให้เป็นที่อยู่ของบ่าวสาวในเวลาสมรสแล้ว เรณอนั้นจะเรียกว่าเรณอหรือไม่ยังสงสัยอยู่ คนโดยมากเรียกเรณอชนิดนี้ว่าเรณอเหมือนกัน ผลระเมื่อคนโดยมากเข้าใจกันดังนี้ ในขณะนั้นเรณอซึ่งไม่ได้ว่าผิด จึงต้องฟังว่าเป็นเรณอด้วย เพราะฉะนั้นเรณอที่คู่บ่าวสาวตกลงกันใช้เป็นที่อยู่ในขณะสมรสกัน ไม่ว่าเรณอนั้นจะปลุกมาแต่ก่อนหรือไม่ก็ตาม เวลาปลุกจะมีความประสงค์ให้เป็นที่อยู่หรือไม่ก็ตาม เรียกได้ว่าเป็นเรณอทั้งนั้น

เรณอนั้นจะตกลงกันอย่างไร ฝ่ายใครจะเป็นผู้ปลุก ฝ่ายใครจะออกเงิน และจะปลุกในที่ของใคร ต้องแล้วแต่ความตกลงของทั้ง ๒ ฝ่าย ไม่มีบทกฎหมายบังคับว่าการสมรสจะต้องมีเรณอ เพราะฉะนั้นคู่สัญญาจะงัดว่าไม่มีเรณอก็ได้

ในคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๒๙/๑๓๑ นายแฉ้วใจทง นายแปลกสามมี อำแดงเขียวภรรยาจำเลย ศาลฎีกาอธิบายคำว่าเรณอว่า เป็นเรณอสำหรับบ่าวสาวคู่ทำการสมรสจะได้อยู่ ตามธรรมเนียมเรณอนั้นจะต้องทำให้แล้วเสร็จก่อนวันทำงานมงคล แต่ในคดีเรื่องนี้มิใช่แปลกคือหญิงชายสมรสกันใน ร.ศ. ๑๒๘ โดยมีสัญญาว่าชายจะปลุกเรณอในปี ร.ศ. ๑๒๙ เรณอที่ปลุกขึ้นภายหลังสมรสดังนั้นจะเรียกว่าเรณอหรือไม่ ศาลฎีกาไม่ได้กล่าวไว้ แต่ได้ใช้คำว่าเรณอเหมือนกัน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ฝ่ายชายฝ่ายหญิงอาจตกลงกันในสัญญาสมรสได้ว่า ชาย
จะพึงทำกิจการงานอย่างใดอย่าง ๑ ให้สำเร็จก่อนนิยามารคาหญิง
จึงจะยกหญิงให้ เช่นภรรยาชายเช่นนี้เรียกว่าทำอาสา

หรือว่าทั้ง ๒ ฝ่ายอาจมีข้อสัญญากันว่าให้ชายมาอยู่ช่วยนิยามารคาหญิงทำมาหากิน หรือให้ชายไปทำมาหากินที่อื่นหาผล
ประโยชน์ส่งมาเลี้ยงฝ่ายหญิงมีกำหนดเวลาเท่าใดแล้วแต่จะตกลงกัน
แล้วนิยามารคาหญิงจึงจะยกหญิงให้ เช่นภรรยาชาย

ถ้าข้อสัญญาที่ว่าฝ่ายชายต้องมาอยู่บ้านหญิงและทำมาหากิน
ช่วยนิยามารคาหญิง เช่นนี้เรียกว่าหลบฝาก ถ้าข้อสัญญา
ให้ชายไปทำมาหากินที่อื่น ส่งผลประโยชน์มาเลี้ยงฝ่ายหญิง เรียกว่า
ฝากบ้ำเรอ

จะตกลงสัญญากันในข้ออื่นก็ได้ แต่สัญญาอาจหายไป
ในเวลาสมรสแล้ว

นอกจากเรื่องเรอหลบ, ทนสินสอด, และของหมั้นแล้ว คู่
สมรสมีข้อสัญญาอื่นอีกก็ได้ แต่ขอให้ระลึกว่า เมื่อชายหญิงแต่งงาน
เป็นสามีภรรยาากันแล้ว กฎหมายถือว่าเข่นบุคคลคนเดียวกัน และ
ทรัพย์สินสมบัติของเขาทั้ง ๒ ก็เป็นอันเดียวกันด้วย ฉะนั้นข้อสัญญา
ที่ทำขึ้นในเวลาสมรสจะเป็นในเรื่องทรัพย์สินสมบัติ หรือเรื่องอื่นก็ตาม
สูญไปได้ ในเวลาสมรสกัน

อุทาหรณ์ ก. จะแต่งงานกับ ข. และทำสัญญากันว่าที่ดิน
 แปลง ๑ ของ ก. นั้น ก. จะไม่เอามาบริภคณ์ และให้ทั้ง ๒ ฝ่าย
 ถือว่าที่ดินแปลงนั้นเป็นส่วนหนึ่งของ ก. เสมอ เมื่อ ก. และ ข. ได้
 แต่งงานกันแล้ว สัญญาถือว่าสูญ เพราะถูกการล้มรสกลบกลืน
 หายไปหมด ถ้า ก. เอาที่ดินนั้นมาบริภคณ์ก็ถือว่าที่ดินนั้นเป็นส่วน
 เดิม ไม่ใช่ส่วนต่อ ต่อเมื่อไม่ได้เอามาบริภคณ์ จึงจะนับว่าเป็น
 ส่วนหนึ่งของ ก. ได้ สัญญาระหว่าง ก. และ ข. เมื่อก่อนสม
 รสนั้นจะใช้ โทกแต่เพียงเป็นเครื่องประภคณเวทนาของ ก. และ ข.
 เท่านั้น

ก. และ ข. จะแต่งงานกัน ก. ทำสัญญาว่าเมื่อเป็นสามี
 ข. แล้ว จะให้ค่าเลี้ยงดู ข. เกษนละ ๑๐๐ บาท ถ้าไม่ให้ ให้
 ข. มีอำนาจฟ้องหย่าได้ เมื่อ ก. และ ข. อยู่กินด้วยกันแล้วขอ
 สัญญาหย่ากันที่ ถ้า ก. ไม่เลี้ยงดู ข. ข. ซึ่งเป็นภรรยาอาจ
 ฟ้องหย่าได้ แต่เหตุฟ้องหย่าคือ ก. ไม่เลี้ยงดูเป็นการผิดหน้าที่
 ของสามี ไม่ใช่เพราะ ก. ไม่ให้เงินเดือน ๑๐๐ บาทตามตกลงกัน
 ถ้า ก. ได้ให้เงินเดือน ข. ข้างแต่ไม่ถึง ๑๐๐ บาท ศาลจะต้อง
 วิจัยว่าเงินเดือนที่ ก. ให้นั้นพอสมควรหรือไม่ ไม่ใช่ว่าจะต้องถือ
 ตามข้อสัญญาเดิมว่าต้องถึง ๑๐๐ บาทเสมอ

สัญญาตกลงไว้ล่วงหน้า
 31/01/2565

ถ้า ก. และ ข. ซึ่งเป็นสามีภรรยากัน จะหย่าจากกัน
 แล้ว และทำสัญญากันในเรื่องทรัพย์สินในเรื่องอื่น ๆ ก็ดี ใน

เมื่อขณะจะหย่ากันนั้นสัญญาจะใช้ ได้ตามกฎหมาย แต่ถ้าเมื่อจะ
 สิ้นสุดกัน ชายหญิงตกลงมีข้อสัญญาในสัญญาสมรสว่า ถ้า
 เขาทั้ง ๒ จะต้องหย่าจากกันโดยความผิดของฝ่ายใดก็ตาม ฝ่ายที่เป็น
 ผู้ผิดนั้นจะต้องทดแทนใช้ค่าเสียหายให้แก่อีกฝ่าย ๑ เป็นจำนวนเงินเท่า
 หนึ่งเท่านี้ ข้อสัญญานั้นจะใช้ ได้หรือไม่

ตามกฎหมาย อังกฤษ ข้อ สัญญา เช่นนี้ ใช้ ไม่ได้เป็นโมฆะ
 เพราะกฎหมายอังกฤษมีหลักวางไว้ว่า สัญญาที่ทำไว้ล่วงหน้าเช่น
 นี้เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ที่อังกฤษมีหลักอยู่ที่นี้ ก็เพราะเขาถือว่า
 การเช่นนี้เสมือนหนึ่งเป็นสังกตสิทธิ์และสำคัญในชีวิตของบุคคล เมื่อ
 หญิงชายได้สิ้นสุดกันแล้ว ข้อนี้จะอยู่กับกันจนชีวิตจะหาไม่
 ทั้ง ๒ ฝ่ายควรจะพยายาม ทำให้การ สิ้นสุดนี้ยาวไป ช่วง กาล นาน
 เพราะฉะนั้นถ้าหญิงชายทำสัญญาอย่างหนึ่งอย่างใด ทำได้ถึง การ หย่า
 ร่างในภายภาคหน้า อันอาจจะเป็นเครื่องสนับสนุนใจให้ ฝ่าย ใดฝ่าย
 ๑ ขาดความระมัดระวังที่จะปฏิบัติภารกิจให้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว สัญญานั้น
 ก็ไม่ควรจะใช้ ได้

หลักกฎหมาย ของเราในข้อนี้เป็นอย่างไรรังยังไม่มีความพิพากษา
 ฎีกาชี้ขาดไว้ เป็นบรรทัดฐาน ถ้าจะพูดถึงการ สิ้นสุด กฎหมาย
 เราก็คงต้องการสนับสนุนการหย่าร้าง ดังจะเห็นได้ ในเรื่องทเมื่อ
 หญิงชายปลงใจอยู่กับกันเป็นสามีภรรยาแล้ว แม้ ฝ่าย ๑ จะหมด
 ความรักใคร่ก็จะ ขอหย่าโดยอีกฝ่าย ๑ ไม่ยินยอม หรือได้กระทำผิด
 แต่อย่างหนึ่งอย่างใดหาได้ไม่ เราก็คงถือความศักดิ์สิทธิ์ของการ

เช่นสามีภรรยาเช่นเดียวกับในกฎหมายอังกฤษ เพราะฉะนั้นศาล
อาจวินิจฉัยข้อตกลง เช่นสัญญาข้างต้นว่าเช่นโมฆะก็ได้ และใน
การนี้ศาล อาจ วินิจฉัย ว่า สัญญา นั้น อาจ ขัด ต่อ ศีลธรรมอันดีของ
ประชาชน

มีคำพิพากษาฎีกาที่ใกล้เคียงอยู่ฉบับ ๑ ข้อเท็จจริงมี
ดังนี้ ในกรณีที่ อ. จะแต่งงานกับ ค. นน อ. ได้ลงลายมือเซ็นสัญญา
ฉบับหนึ่งไว้ว่า จะเลี้ยงดู ค. ึ่งค. และ มอบเงินไว้ กับ ล. ๑๐๐๐ บาท
เพื่อไว้ ใช้ ค. และมารดา ค. ในเมื่อ อ. ไม่ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา
อ. ยินยอมเรียกเงินจำนวนนี้จาก ล. ศาลฎีกาพิพากษาว่า อ. กับ ค.
ยังเห็นสมควรกันอยู่ไม่ได้เลิกกัน ถ้าจะสั่งให้ ล. คืนเงินให้แก่ อ. เสีย
ในขณะ อ. ก็ยังไม่สามารถจะปลดหนี้ให้ ล. พันจากกรรมวิภคได้
เพราะอาจจะมีเหตุผลที่ ค. และมารดา ค. อาจเรียกร้องเอากับ ล. อีกได้
ตามสัญญา (ฎีกาที่ ๘๐๐/๒๔๖๘ ศาลฎีกาพิพากษาว่า นายสละ กับ
พวกจำเลย)

ในคดีเรื่องนี้ศาลฎีกาบรรจงว่าสัญญานั้นใช้ได้ จึงมิได้
พิพากษาให้ ล. คืนเงินให้ อ. แต่ขอให้สั่งเกณฑ์ว่า อ. ไม่ได้ทำสัญญานี้
กับ ค. ภรรยาคนเดียวกับ, แต่มีมารดา ค. รวมอยู่ด้วย, อาจจะเป็นเหตุ
หนักได้ ที่ศาลฎีกาพิพากษาเช่นนี้ ถ้า อ. กับ ค. ทำกันเองโดยไม่มี
มารดา ค. เข้าเกี่ยวข้องด้วยแล้ว, ศาลอาจวินิจฉัยว่าสัญญานั้น
ใช้ได้ และบังคับให้ ล. คืนเงินให้แก่ อ. อย่างไรก็ตามในเวลาที่ยัง
ไม่มีตัวอย่าง โดยตรงเป็นเรื่องที่จะต้องรอดูไปก่อน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

บางทีคู่บ่าวสาวทำสัญญากันว่า ถ้าหย่ากันแล้วให้แบ่งสิน
 ทรัพย์สินกันอย่างหนึ่งอย่างหนึ่งเป็นพิเศษต่างหากจากที่กฎหมายวางกำหนดไว้
 สัญญาเช่นนั้นก็เช่นเดียวกับสัญญาในข้ออื่นที่กล่าวข้างต้น คือถ้า
 ทำในขณะที่หย่ากันแล้วก็ได้ แต่ถ้าทำไว้ล่วงหน้า เช่นในสัญญา
 สมรสเช่นนี้ ข้อสัญญาเช่นนี้เมื่อใช้ไม่ได้
 ฎีกาที่ ๑๙๕/๒๕๖๕

คดีระหว่าง { นางศลิษา ผู้ปกครองนายเหม โจทก์
 { นางสี จำเลย

นายเรือเอกหน้าสามได้ทำสัญญาไว้กับนางสีภรรยาว่า เมื่อ
 หย่าร้างกับนางสีก็ดี หรือต้องพลัดพรากกับนางสีด้วยประการใดก็ดี
 ยอมยกทรัพย์สินของตนให้นางสีภรรยาทั้งสิ้น บัดนี้นายเรือเอกหน้า
 สาม บุตรของนายเรือเอกหน้าซึ่งเกิดด้วยภรรยาอื่น จึงฟ้องขอแบ่ง
 มรดกของนายเรือเอกหน้า นางสีจำเลยอ้างสัญญาของตนที่พอ

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า สัญญาเช่นนี้สัญญาที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย
 ซึ่งบัญญัติไว้ชัดเจนแล้วว่าเมื่อหย่ากันแล้วก็ต้องแบ่งสินสมรส
 ตามลักษณะฝ่าฝืนบทที่ ๖๘ ผู้หรือเมียตายก็ของกันและแบ่งสิน
 สมรสตามลักษณะมรดกบทที่ ๒๑ จะยกข้อสัญญานี้มาอ้างมิได้ให้
 แบ่งมรดกของนายเรือเอกหน้าให้แก่พี่ชายบุตรของนายเรือเอกหน้า

ผิดสัญญาแต่งงาน

31/01/2565

เมื่อชายหญิงได้มีสัญญาแต่งงานหรือสัญญาสมรสถูกต้อง
 สมบูรณ์แล้ว ฝ่ายใดฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามข้อสัญญานี้ ก็

เรียกว่าฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา เช่นในข้อสัญญามีข้อกำหนดว่าฝ่ายใดจะ
ต้องทำการอย่าง ๑ อย่างใดก่อนแต่งงาน ถ้าฝ่ายหนึ่งไม่ทำตามแล้ว
ก็ถือว่าผิดสัญญา ดังเช่นรับจะปลูกเรือนหอเป็นคน

เมื่อชายหญิงใดกำหนดวันแต่งงานแล้ว ถึงวันนั้นฝ่ายใดไม่
มาตามกำหนด ก็ถือว่าฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา นอกจากจะมีข้อแก้ตัวอัน
ฟังได้ อันหนึ่งก่อนแต่งงานหญิงไปโตกับชายอื่นเสียก็ ชายไปโตกับ
หญิงอื่นเสียก็ ถือว่าฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา กฎหมายลักษณะผิดเมียบท
ที่ ๑๑๗ “ชายผู้ขอหญิง และชายเข้ามาฝากบ่าวเรอและมันละไป
โตเมียบท ฯลฯ แลหญิงนั้นพอแม่มิได้ทำงานวนสักหมอน หญิง
นั้นยังสิทธิแก่บิดามารดาจะตั้งหญิงให้แก่มิได้เลย”

อีกประการ ๑ ถ้าและในระหว่างสัญญาสมรสชายลักพาหญิง
หรือทำอาหารแก่หญิงต้องถือว่าชายหนึ่งผิดสัญญา นี่หมายความว่า
ว่าหญิงมิได้ยินยอมด้วย ถ้าหญิงยินยอมด้วยแล้ว ฝ่ายหญิงจะ
อ้างขอชดเชยสัญญาหาได้ไม่

กฎหมายลักษณะผิดเมียบทที่ ๑๐๓ ชายมาสู่ขอลูกสาว
หลานสาวท่าน พ่อแม่หญิงให้ หญิงนั้นแก่ชาย ยังมีไต่ มีชนมาก
ก็ พ่อแม่หญิงมิได้ ให้หญิงแก่ชายก็ และชายนั้นไป
มาหาสู่พูดจาว่ากล่าวเกี้ยวเรียงหญิงอันใจเชื่อฟังคำชาย ชายได้
สมัครสังวาสด้วยหญิง พ่อแม่หญิงมิรู้ ชายหญิงร่วมประเวณี
กันก่อนยังมีไต่แต่งการงานบริคณห์นั้น ท่านว่าให้ชายนั้นแต่งสมา

ยอมแปลงไหว้พ่อแม่แห่งหญิงโดยคำนิย ถ้าและหญิงนั้นมิได้สมัคร
สังวาสด้วยชาย หากชายกุมเกาะเขาและลงอุลากเขาหญิงนั้นไป
ทำนว่าชายนั้นละเมิด แลหากำนิยบิดามารดามิได้ ถ้าและบิดา
มารดามิได้หญิงแก่ชายก็ได้ ฯ ล ฯ

ผลของการผิดสัญญาแต่งงาน

เมื่อฝ่ายใดผิดสัญญา อีกฝ่าย ๑ มีอำนาจปฏิเสธสัญญานั้น
แล้วเรียกค่าเสียหายได้ แต่ถ้ามิมีการปฏิเสธสัญญาและหญิง
ชายใดแต่งงานกันแล้ว ก็ฟ้องร้องกันมิได้ อีกต่อไป เพราะเมื่อหญิง
ชายใดแต่งงานกันแล้วนั้นว่าเขาทั้งสองเป็นบุคคลเดียวกัน ทรัพย์สินสมบัติ
กันเดียวกัน จึงฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากกันและกันมิได้ แม้
ตัวผู้ใหญ่เองก็ฟ้องไม่ได้เช่นเดียวกัน เพราะเวลาตกลงทำสัญญา
สมรสนั้นแม่ผู้ใหญ่จะเป็นผู้ตกลงกติก แต่ก็นิยว่าทำแพทขวาวและ
สาวนหม เมื่อนขวาวและสาวใดทำการแต่งงานเป็นสามีภรรยา กันแล้ว
หมคหน้าทของผูใหญ่อีกต่อไป

ใจทักผู้เป็นบิดาฝ่ายหญิงฟ้องจำเลยซึ่งเป็นบิดา มารดา ฝ่าย
ชายขอให้ปลุกเรือนหอ โดยอ้างว่าได้แต่งงานบุตรสาวให้แก่บุตรชาย
จำเลยเมื่อ ร.ศ. ๑๒๘ จำเลยสัญญาจะปลุกเรือนหอให้ใน ร.ศ.
๑๒๘ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าตามประเพณีสัญญาแต่งงานสมรสใน
ชนแรกตงตมทวชนหมาก คือชนหมากกล่าวตาม ชนหมาก
หมน, ชนหมากใหญ่, ชนโดยมากถือว่เป็นหน้าทของผูใหญ่ทั้ง
๒ ฝ่ายจะทำสัญญาบริคณห์แก่กันตามธรรมเนียม คู่บ่าวสาวหาได้

เขาชอบเป็นคู่สัญญาด้วยไม่ แต่ครั้นเมื่อได้แต่งงานชุกกันแล้ว
 ถ้าฝ่ายใดทำผิดสัญญา ผัวเมียคนหนึ่งเองกลับมีอำนาจเอาสัญญานั้น
 ชนฟ้องร้องว่ากล่าวแก่กันได้ เช่นคดีขอร้าง และแบ่งทรัพย์สิน
 กันเช่นตน ส่วนผู้ใหญ่ซึ่งเป็นคู่สัญญาเต็มไม่โตเข้ามาเกี่ยวข้องกับ
 เลย ถ้าหากมีกรณีเกิดขึ้นในระหว่างยังไม่โตแต่งงาน เช่นผิด
 สัญญาหมั้นหรือสัญญาแต่งงาน บิดามารดาฝ่ายชายก็ดี ฝ่ายหญิง
 ก็ดี ผู้เป็นคู่สัญญาเต็มฟ้องร้องได้เสมอ จึงเป็นบทสันนิษฐาน
 แห่งกฎหมายว่า ลักษณะสัญญาแต่งงานสมบูรณ์แบ่งเป็น ๒ ตอน ผู้
 ใหญ่เป็นผู้ สัญญาแทนเจ้าบ่าวเจ้าสาว ชนแรกก่อนแต่งงานเป็น
 หน้าที่ของผู้ ใหญ่ เมื่อแต่งงานแล้ว คู่สามีเมียเข้ารับประพฤติ
 สัญญาบริคณห์สมรสกันสืบไป บิดามารดาผู้ทำสัญญาเต็มมีอำนาจ
 ฟ้องโต้แต่ในสัญญาชนแรกก่อนเวลาแต่งงานมงคล แต่เมื่อแต่งงาน
 สมรสแล้ว สิ้นสิทธิแก่ชาย สิ้นหน้าที่ผู้ ใหญ่
 ทั้ง ๒ ฝ่าย บิดามารดาหญิงจะเก็บเอากรณีเดิมมาฟ้องอีกไม่
 ได้ (ฎีกาที่ ๑๑๒๘/๑๓๑ นายแก้วใจทัก นายแปลกอำแดงเขียว
 จำเลย)

อีกเรื่องหนึ่งเมื่อ ร. จะแต่งงานกับ ส. ณ ร. มีทุน ๑๐ ชั่ง
 สิ้นสอศ ทงหมนและชนหมากผาไหว้ตามประเพณี ง. ผู้ใหญ่ฝ่าย
 ส. ตกปากว่าจะให้ทุน ๑๐ ชั่งแก่ ส. ร. แต่งงานกับ ส. แล้ว ง. ก็
 มีใ้ให้เงิน ๑๐ ชั่งนุน ร. กับ ส. จึงฟ้องเรียกเงินนี้จาก ง. ศาล
 ฎีกาพิพากษาให้ ง. ให้เงินทุน ๑๐ ชั่งดังใ้ตกลงไว้ (ฎีกาที่

๓๕๒/๑๑๙ นายรองสนของสามี สาลีภรรยา โทก เงิน
จำเลย)

คงจะสังเกตว่าในคดีหลังนี้ศาลยอมให้ ผู้เมียฟ้องได้ และ
ถ้าดูเพิ่ม ๆ แล้วก็ดูคล้ายกับว่าขัดกับฎีกาเรื่องก่อนเรื่องเรือนหอ แต่
ถ้าได้พิเคราะห์ดูให้ละเอียดแล้วจะเห็นว่าหาขัดกันไม่ ในเรื่องแรก
คือเรื่องเรือนหอ ฎีกา ๑๑๒๙/๑๓๑ นั้นผู้ใหญ่ฝ่ายชาย และ
ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงได้ ทำสัญญาตกลงกันถึงเรื่องปลุกเรือนหอ และ
ฟ้องร้องกันเองเมื่อคู่บ่าวสาวสมรสกันแล้ว ศาลฎีกาจึงชี้ขาดว่า ผู้
ใหญ่ทั้ง ๒ ฝ่ายทำสัญญาไปในฐานะเป็นตัวแทนของคู่บ่าวสาว เมื่อ
คู่บ่าวสาวได้ แต่งงานกัน รวมทุนเป็นก้อนเดียวกันแล้ว ทมคหน้าที ของ
ผู้ใหญ่ว่ากล่าวต่อไป ส่วนในเรื่องทงหมั้น คือเรื่องหลังฎีกาที่
๓๕๒/๑๑๙ นั้น คู่บ่าวสาวเองฟ้องผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงในฐานะที่ผู้ใหญ่
เองรับจะให้เงินทุนแล้วกลับผิดสัญญาไม่ให้เงินของทุนหมั้น มิใช่เรื่อง
ที่ผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายทางฟ้องร้องกัน เช่นฎีกาเรื่องก่อนฎีกาในฎีกา
ที่ ๑๑๒๙/๑๓๑ ผู้ใหญ่ฝ่ายใดสัญญาจะให้เงินปลุกเรือนหอเป็น
สัญญาระหว่างตัวผู้ใหญกับบ่าวหรือสาว แต่คู่บ่าวสาวฟ้องตั้งเช่น
เรื่องเงินทุนแล้ว เข้าใจว่าศาลฎีกาคงเกินทางเกี่ยวกับฎีกาที่ ๓๕๒/
๑๑๙ คงจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้:—

เมื่อวันจะมาได้ กับเจียมบุตรนายแดงนางพลอยๆ เรียกเงินค่า
ปลุกเรือนหอจากวัน ๘๐๐ บาท โดยรับจะปลุกให้ แต่ภายหลัง
นายแดงนางพลอยเห็นว่าเรือนหอของตนมีพอให้คู่บ่าวสาวอยู่ได้แล้วจึงไม่

ได้ปลูกเรือนหอ วันกับเจียมแต่งงานกัน, วันพองนายแดงนางพลอย
เรียกเงินค่าปลูกเรือนหอ ๘๐๐ บาทนี้ ศาลฎีกาพิพากษาให้นายแดง
นางพลอยคืนเงินนี้ให้แก่วัน (ฎีกาที่ ๙๘๙/๒๔๗๔ นายวันสละชว
โจทก์ นายแดงนางพลอย อ่อนช้อยจำเลย)

หญิงชายถ้าแต่งงานกันแล้วฟ้องกันเองไม่ได้

สรุปความตามตัวอย่างที่ได้อีกขึ้นมาแสดงแล้ว เห็นได้ว่า
ระหว่างบ่าวสาวนั้น ถ้าได้แต่งงานกันแล้ว ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะฟ้อง
อีกฝ่ายหนึ่งเรียกค่าเสียหายโดยอ้างว่าผิดสัญญาสมรสไม่ได้ ถ้า
เขาผิดสัญญาที่ขอที่จะปฏิเสธไม่แต่งงานด้วย แต่เขาบ่าวก็เข้า
สาวก็ฝ่ายที่ไม่ผิดสัญญามีอำนาจฟ้องผู้ใหญ่ฝ่ายผิดสัญญา ขอ
ให้ปฏิบัติการตามคำมั่นสัญญาของผู้ใหญ่ในเวลาตกลงจะสมรส หรือ
เรียกค่าเสียหายเพราะผู้ใหญ่นั้นกระทำผิดสัญญา ซึ่งผู้ใหญ่นั้นจะ
ฟ้องปฏิบัติเป็นส่วนตัวก็ได้ นี่หมายความว่าบ่าวหรือสาวของ
ถ้าผู้ใหญ่ต่อสู้ใหญ่ต่างฝ่ายจะฟ้องร้องกันแล้วฟ้องไม่ชน เพราะ
คู่บ่าวสาวได้แต่งงานกัน สมคหน้าทของคนแล้ว

ของหมั้น

ของหมั้นหมั้นเป็นสังวามค้ำ ที่ว่าฝ่ายชายจะแต่งงานกับ
หญิงตามสัญญา ฉะนั้นถ้าฝ่ายชายผิดสัญญาสมรส ฝ่ายหญิงรีบ
ของหมั้นหมั้นไว้ได้

31/01/2565

กฎหมายลักษณะล้มเลิกบทที่ ๑๑๔ ชายใดได้ขอลูกสาว
หลานสาวท่าน และเอาขึ้นหมาก ๓ ชั้นไปกล่าวถาม พ่อแม่พี่

รับโทษทางอาญาที่ถูกขังการพ้องนั้นเสีย นางเทียนได้ตกลงรับ
หมั้นไว้ โดยรู้แล้วว่านายเวนต้องคดีอาญา วิญญาณว่านายเวนไม่ได้
ทำผิดสัญญาสมรส นางเทียน นางสาวจันจะยึดของหมั้นไว้ไม่ได้
(ฎีกาที่ ๙๙๕/๒๔๖๒ นายเวน โจทก์ นางเทียน นางสาวจัน
จำเลย)

ของหมั้นเป็นของว่างมีค่าของฝ่ายชายคงกล่าวแล้ว ถ้า
ฝ่ายชายมิได้ผิดสัญญา แต่ฝ่ายหญิงเองเป็นผู้ผิด คงมีฝ่ายหญิงก็
ต้องคืนของหมั้นให้แก่ชายไป

ของหมั้นเป็นของที่ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงเรียกเอาไว้จากฝ่ายชาย
ฉะนั้นฝ่ายหญิงผิดสัญญา ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงจะต้องรับผิดชอบในการ
คืนของหมั้นแก่ฝ่ายชาย และเมื่อฝ่ายชายจะเรียกของหมั้นคืนก็
ควรจะต้องให้ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงเป็นจำเลย ถ้าบิดามารดาหญิงผู้เรียก
ของหมั้นไว้ตาย ชายฟ้องตัวหญิงนั้นได้

เงินกิมเหล็งให้เข้ามาแก่ไปสู่อำแดงหนูใหญ่ เงินชูปิตาอำแดง
หนูใหญ่รับหมั้นไว้ ๓๔๐ บาท ๓๔ สตางค์ ต่อมาอำแดงหนูใหญ่
มีครรภ์จนกษนายเหล็ง และเงินชูปิตาได้แก่กรรมเสียก่อนแล้ว
วินิจฉัยว่าอำแดงหนูใหญ่ผิดสัญญาแต่งงาน เงินกิมเหล็งและมารดา
มีอำนาจฟ้องเรียกของหมั้นได้ เงินชูปิตาผู้รับของหมั้นตายแล้ว
อำแดงหนูใหญ่ซึ่งเป็นบุตร และเป็นผู้รับผิดชอบจึงต้องรับผิดชอบใช้เงิน
นี้ให้แก่เงินกิมเหล็งและมารดา (ฎีกาที่ ๖๙๒/๒๔๕๖ อำแดง
พวงกับพวกโจทก์ อำแดงหนูใหญ่กับพวกจำเลย)

ในกรณีที่ผู้รับมรดกของหมั้นเป็นบิดาจำเลย และ
 จำเลยเป็นผู้รับมรดก ถ้าหากเงินที่ไม่ใช่บิดาจำเลย
 เป็นแต่ผู้ปกครอง ทั้งจำเลยก็ไม่ได้เป็นผู้รับมรดกแล้ว เขา
 ใจว่าจำเลยจะไม่คิดเงินนี้ เงินที่เหลือคงจะต้อง
 จากมรดกของเงิน

สิ้นสุด

สิ้นสุดคดีเกี่ยวกับหมั้นสำหรับในเรื่องสัญญา
 สิ้นสุด เป็นราคา ที่ฝ่ายหญิงเรียก เอาจากฝ่ายชาย เป็นค่าที่ ฝ่ายหญิง
 ใ้เสียมา เพราะฉะนั้นถ้าสัญญาไม่แต่งงานกับชาย
 ฝ่ายหญิงก็คืนเงินจำนวนให้ กับชาย

สิ้นสุดคดีหมั้นของหมั้นอยู่คนเดียว ถ้าชายสัญญาหญิง
 จะรับสินสอดไว้ไม่ได้ ยังจำต้องคืนสินสอดให้แก่ฝ่ายชาย ส่วน
 จะเรียกค่าเสียหายนั้นเป็นอีกเรื่อง ๑ (ประมวลกฎหมายแพ่งและ
 พาณิชย์ มาตรา ๓๔๑)

เทียบดูเรื่องชอชายจะเห็นได้ ช. เจน ก. ตกลงชอบ้านจาก ช.
 ส. ๑ เป็นราคา ๑.๐๐๐ บาท ก. ใ้วางเงินไว้ก่อน ๕๐๐ บาท
 และวางมัดจำไว้ด้วยอีก ๑๐๐ บาท ว่าจะมารับหมั้นบ้านตาม
 สัญญา ถึงกำหนดไม่มารับหมั้นบ้าน ช. รับเงิน ๑๐๐ บาท
 นั้นได้ และถ้า ช. ปฏิเสธสัญญานั้นเสียแล้ว ช. ก็จำต้องคืนเงิน ๕๐๐
 บาท ที่ ก. ใ้วางไว้ให้ ก.

เรื่องหอ

ถ้าทง ๒ ฝ่ายใดตกลงให้ฝ่ายใดฝ่าย ๑ ปลุกเรือนหอ ฝ่าย
นั้นได้ ปลุกเรือนหอแล้ว อีกฝ่าย ๑ ผิดสัญญาไม่แต่งงานด้วย ฝ่ายที่
ปลุกเรือนหอมีสิทธิได้ รับเงินค่าปลุกเรือนหอ

เงินยังกับนายคล้อยได้ ทำสัญญาขมกัที่อำเภอตามกรมการ
อำเภอเปรียบเทียบให้นายคล้อยยกบุตรสาวให้เงินอั้ง ๆ ได้ ใ้คนไป
พุดนั้คแต่งงาน นายคล้อยกลับไล่เลเสี่ยเป็นทำนองว่าไม่เต็มใจ เงิน
อั้งได้ทำเรือนหอตามสัญญาสนเงินไป ๑.๒๐๐ บาท ศาลพิพากษา
ให้นายคล้อยใช้เงิน ๑.๒๐๐ บาท นี้แก่เงินอั้ง และให้เงินอั้งเวน
เรือนหอใ้แก่นายคล้อย ฎีกาที่ ๓๘๔/๒๔๕๗ เงินอั้งโจทก์
นายคล้อยจำเลย

ตามคดีเรื่องเงินยังกับนายคล้อยตกลงกันว่าให้ เงินอั้งทำเรือน
ไปปลุกให้นายคล้อย เงินอั้งได้ทำเรือนสนเงินไป ๑.๒๐๐ บาทแล้ว
ใ้คนไปกำหนดปลุกเรือนหอ นายคล้อยไม่ยอมให้ ปลุกเรือนหอ
เงินอั้งจึงไม่สามารถปลุกลงได้ ตามสัญญา คณะนงเขาใจว่าเรือนหอ
ที่เงินอั้งทำนงทำไว้แต่เป็นล่น ๆ ยังแต่จะประกอบกนเขาใ้ เช่นเรือน
และมีหน้าทีคองไปประกอบปลุกเขาเป็นเรือนในที่ของนายคล้อย ๆ อีก
ชวางเสี่ยจึงไม่สำเร็จ ศาลจึงใ้ให้นายคล้อยรับเวนเรือนหอถงน ถ้า
หากเงินอั้งกับนายคล้อย ตกลงกันใ้เงินอั้ง ปลุกเรือนในที่ของเงิน อั้งเอง
เงินอั้งได้ ปลุกแล้ว และนายคล้อยได้ ผิดสัญญา เช่นนี้ศาลคงจะไม่
สั่งใ้เงินอั้งเวนเรือนหอถงนใ้แก่นายคล้อย และถาเงินอั้งจะฟ้องเรียก

ค่าเสียหาย ศาลก็คงให้ค่าเสียหายในทันทีที่ราคาของเรือนที่ตกต่ำ
ไปนั่นเอง

เงินทุน

ถ้าฝ่าย ๑ ผิดสัญญาไม่นำเงินมากองทุน อีกฝ่าย ๑ มีอำนาจ
ปฏิเสธสัญญา หรือถ้าไม่ปฏิเสธ เมื่อคู่บ่าวสาวได้สมรสกันแล้ว คู่
บ่าวสาวนั้นมีอำนาจฟ้องเรียกเงินทุนนั้นได้ ดังเห็นได้ ในฎีกาที่ ๓๕๒
๑๑๙ แล้ว

สรุปรวมความ เมื่อฝ่ายหญิง หรือ ฝ่ายชายได้ทำผิด สัญญา
สมรสจะเป็นทวงเรื่องกองทุน ของตนเอง สิ้นสุดก เรือนหอหรือเรื่อง
อื่นก็ตาม อีกฝ่าย ๑ มีอำนาจปฏิเสธสัญญาและเรียกค่าสินไหม
ทดแทนได้

ค่าเสียหาย

อันค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้ โดยสถานใดเพียงใดนั้นอยู่ใน
ดุลยพินิจของศาล และศาลจะวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์ และ
ความร้ายแรงแห่งการผิดสัญญา และค่าสินไหมทดแทนนี้อาจรวม
ถึงการคืนทรัพย์สินที่สูญหายต้องเสียไปเนื่องจากการผิดสัญญา
หรือให้ ใช้ ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทงค่าเสียหาย อันจะพึง บังคับให้ ใช้
เพื่อความเสียหายใดๆ อันได้ก่อให้เกิดขึ้นนั้นด้วย

ค่าเสียหายที่ฝ่าย ๑ จะได้รับจากอีกฝ่าย ๑ เมื่ออีกฝ่าย ๑
นั้นได้ ผิดสัญญาสมรสจึงมีดังนี้—

(๑) ค่าใช้จ่ายทั้งหลายที่ฝ่ายหนึ่งหรือผู้ใหญ่ฝ่ายหนึ่งได้ใช้จ่ายไปโดยสุจริตเพื่อการสมรสนั้น

(๒) ค่าเสียหายที่ฝ่ายหนึ่งได้รับเนื่องจาก การจัดการกับทรัพย์สินหรืออสังหาริมทรัพย์ของเขาโดยหวังที่จะทำการสมรสนั้น

แต่ถ้าได้มีการส่งมอบของหมั้นกันแล้ว ศาลอาจชี้ขาดว่าการรับของหมั้นนั้นเพียงพอแก่การเสียหายแล้วก็ได้

อุทธรณ์ ๑) ก. กับ ข. ได้ตกลงจะสมรสกัน และเนื่องจากเหตุนี้เอง ก. จึงจัดแจงซื้อเครื่องเรือนใหม่ ข. ปฏิเสธไม่แต่งงานกับ ก. ก. พ้องเรียกค่าเสียหายในการที่ซื้อเครื่องเรือนนี้ไว้

๒) ก. หมั้น ข. ไว้ โดยมีข้อตกลงว่าเวลาแต่งงาน ก. ต้องขึ้นไปอยู่จังหวัดชลบุรีซึ่งเป็นถิ่นฐานของ ข. ก. จึงจัดแจงขายทรัพย์สินบางอย่างในกรุงเทพฯ ฯ เสียซึ่งไม่เหมาะที่จะขนขึ้นไป ถึงกำหนด ข. ปฏิเสธไม่แต่งงานด้วย ก. พ้องเรียกค่าเสียหายในการที่ขายทรัพย์สินนี้ได้

ค่าเสียหายในเรื่องผิดสัญญาสมรสฝ่ายใดก็ตามมักจะเรียกสูงเสมอโดยอ้างว่าตนเสียหายถึงข้อเสียซึ่งศาลย่อมกำหนดให้ แต่พอควร เพราะศาลจะไม่ยอมให้ ใครหากำไรในทางนี้เช่นอื่นจาก

บังคับให้แต่งงาน

เมื่อฝ่ายใดผิดสัญญา อีกฝ่าย ๑ ชอบที่จะปฏิเสธสัญญา และเรียกค่าสินไหมทดแทน ก็จะฟ้องขอให้ศาลบังคับให้ อีกฝ่าย ๑

ต้องสมุด
คณะนิติศาสตร์

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

กระทำตามสัญญาคือแต่งงานกับตนนั้น ศาลยังไม่บังคับให้ เพราะเหตุว่าสัญญาเช่นนี้เป็นสัญญาส่วนตัว และจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนเบียดเบียนถึง อนึ่งถ้าศาลบังคับไปแล้วศาลก็จะไม่สามารถบังคับให้การเป็นไปตามคำสั่ง เพราะเป็นสัญญาที่ต้องการความเต็มใจและเห็นชอบของคู่สัญญา จึงจะปฏิบัติการให้เรียบร้อยได้ สุภาษิตอังกฤษมีว่า "ท่านอาจจะงูมามาที่ข้อนั้น แต่จะไม่มีใครเลยที่สามารถจะขืนใจให้มานอนคืนกันได้" ตัวอย่างคดีอังกฤษเป็นบรรทัดฐานดังนี้ มาตามวารึกเนอร์ ได้ทำสัญญารับจะร้องเพลงที่โรงละครของโจทก์ตามกำหนดระยะเวลา ในระหว่างเวลานี้มาตามวารึกเนอร์ ผิดสัญญาโดยไม่มาร้องที่โรงละครโจทก์ แต่ไปร้องให้ กับเพื่อนเสีย โจทก์ขอให้ศาลบังคับให้มาตามวารึกเนอร์ ปฏิบัติตามสัญญา ศาลวินิจฉัยว่ายังไม่บังคับได้ เพราะศาลไม่สามารถจะกำกับการให้เป็นไปตามคำสั่ง

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๒๑๓ ท่านว่าจะบังคับให้คู่สัญญากระทำการตามสัญญาได้ต่อเมื่อสภาพแห่งสัญญานั้น เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้ ในเรื่องสัญญาสมรสมีข้อขัดข้องแต่คดีคดีดังกล่าวแล้ว เห็นได้ว่าสภาพแห่งสัญญาไม่เปิดช่องให้มีการบังคับกันได้เลย.

31/01/2565 คำเสียหายที่กำหนดไว้

ถ้าหากในสัญญามีกำหนดเบี้ยปรับไว้ คือว่าถ้าฝ่ายใดผิดสัญญาให้ อีกฝ่าย ๑ เสียเบี้ยปรับให้เท่ากันเท่าที่ ชี้สัญญาเช่นนั้น

ไม่เป็นโมฆะใช้ได้ แต่ศาลจะบังคับให้หรือไม่เห็นชอบอีกขยัญหา ๑
 (ให้ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๓๗๙ และ ๓๘๒)
 หลักคือการให้เขี่ยปรับกันนี้ ศาลจะไม่ยอมให้เขี่ยไปตามทำนอง
 ลงโทษ ถ้าเขี่ยปรับที่กำหนดไว้พอสมควร แก่การเสียหายจริงจึง
 แล้วศาลก็ให้ตามนั้น ถ้าเขี่ยปรับที่กำหนดไว้สูงเกินไปศาลก็ลดลง
 มาให้พอสมควรกับค่าเสียหาย เพราะถ้าให้เต็มตามที่กำหนดไว้
 ก็เท่ากับลงโทษผู้ผิดสัญญา ซึ่งไม่ใช่ความมุ่งหมายของกฎหมาย
 ส่วนแพ่ง

เลิกสัญญาสมรส

เมื่อฝ่ายหญิงและชายใดตกลงจะทำการสมรสกัน และได้
 ก่อให้เกิดเป็นสัญญาสมรสขึ้นแล้ว อามีเหตุ ๑ เหตุใดหรือการกระทำ
 ของฝ่าย ๑ ฝ่ายใดทำให้สัญญานั้นเลิกหายไป หรือให้ฝ่ายหญิงก็
 ฝ่ายชายก็ดี มีอำนาจเลิกสัญญานั้นเสียปฏิเสธไม่ทำการสมรสได้

ผู้เยาว์

(๑) สัญญาสมรสที่จะผูกพันตามกฎหมายนั้น คู่สัญญาคือ
 ฝ่ายชายก็ดีฝ่ายหญิงก็ดีต้องบรรลุนิติภาวะแล้ว มิฉะนั้นสัญญาเช่น
 โมฆะ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๗๑) ฝ่าย ๑
 ฝ่ายใดที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะเห็นอาจจะปฏิเสธและขอเลิกสัญญานั้น เสีย
 ได้แต่เรื่องเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นบ่อยนัก เพราะตามธรรมดาผู้ชายสาว

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

มิได้ เขาทำ สัญญา ด้วยตนเอง มีผู้ใหญ่ ซึ่งอาจเป็น บิดามารดา
กิตติ ผู้ปกครองกิตติเขาทำแทนในฐานะเป็นผู้ปกครอง และเมื่อบุคคล
เหล่านี้คือบิดามารดาหรือผู้ปกครองทำแทนเช่นนี้แล้ว สัญญาก็ใช้ได้
เต็มบริบูรณ์ แม้มันจะเป็นอย่างอื่นก็ใช้ได้

ความประพฤติไม่ดี

(๓) เมื่อใดทำสัญญาสมบูรณ์แล้ว ภายหลังจึงปรากฏ
ขึ้นว่าฝ่าย ๑ ฝ่ายใดประพฤติตนไม่ดี ไม่เป็นที่สมควรที่อีกฝ่าย ๑ จะ
เข้าร่วมเป็นคู่ผูกมัดด้วย ถ้าตนต่างกันไปก็เห็นว่าจะมีทางเสียหาย
มากกว่าอื่น โดยฝ่ายหนึ่งมิได้รู้ถึงความประพฤติของอีกฝ่าย ๑ ใน
เวลาทำสัญญา ฝ่ายหนึ่งมีอำนาจปฏิเสธและเลิกสัญญานี้เสียได้
ในสัญญาแต่งงาน ทั้ง ๒ ฝ่ายไม่ว่าหญิงหรือชายก็ตาม ต่าง
พึงเล็งถึงความผาสุกที่จะมาในข้างหน้า ต่างฝ่ายต่างหวังว่าอีก
ฝ่ายคงจะดี และประพฤติตัวให้เป็นที่สมควร ที่จะเป็นใหญ่ใน
ครอบครัวหรือดูแลบ้านช่องเป็นอย่างดีอย่างแก่บุตรหลานต่อไป เพราะ
ฉะนั้นถ้าเมื่อทำสัญญากันแล้ว จึงเป็นที่แจ้งว่า ชายหรือหญิงที่
ประพฤติตนไม่ดี มีการเป็นโจรหรือเมกเลงเสเพลสุราขายยา หรือมีการ
ผิดกฎหมายเช่นเช่นนั้นอีกฝ่าย ๑ จะแต่งงานโดยช่วยเหลือกันแต่จะไปสู่
ความผาสุกไม่ได้ ถ้าฝ่ายหนึ่งมิได้รู้ถึงความประพฤติในเวลาทำ
สัญญา พึงมาทราบบ้างภายหลังเช่น ปฏิเสธและเลิกสัญญาให้
เสียได้

ถึงแม่เมื่อหญิงชายแต่งงานกันแล้ว ถ้าชายคบหาใจผู้ร้าย
บิดามารดาผู้ปกครองของหญิงยังมีอำนาจขับชายนั้นเสีย ไม่ให้อยู่กับ
กับหญิงต่อไปได้ กฎหมายลักษณะฉ้อฉลข้อที่ ๑๐๘ “ชายมาสู่ขอ
ลูกสาวหลานสาวท่าน ท่านให้หญิงเป็นเมียชาย แล้วชายนั้นคบหาใจ
ผู้ร้ายกตัญญู ท่านว่ามันเป็นคนพาล ให้พ่อตาแม่ยายขับมันไป อย่าให้
อยู่ด้วยลูกสาวหลานสาวท่าน ไปเมื่อหน้าจะหนีหายเสีย”

คูหมิ่นผู้ใหญ่

(๓) เมื่อชายกตัญญูผู้ ผู้จะทำการสมรสกัน แลตั้ง
บิดามารดาผู้ใหญ่ของอีกฝ่าย ๑ ไม่มีความเคารพยำเกรงแล้ว
อีกฝ่ายนั้นมามีอำนาจเลิกสัญญาได้

การสมรสนำมาซึ่งความเกี่ยวพันไม่เฉพาะแต่ตัวเจ้าชายนเจ้า
สาว แต่ทำให้เจ้าชายนหรือเจ้าสาวนั้นเกี่ยวพันกับบิดามารดาผู้
ใหญ่ของอีกฝ่าย ๑ ด้วย ถ้าเจ้าชายนไม่หมั่นยำเกรงผู้ใหญ่นายเจ้า
สาวหรือเจ้าสาวไม่เคารพผู้ใหญ่นายเจ้าแล้ว ผู้เมียคนนั้นก็จะมี
ความระหองระแหงอยู่ไม่เป็นปรกติสุขกันใด ผิดจากความตั้งใจของ
ทั้ง ๒ ฝ่าย และอาจก่อให้เกิดความชุนชองใจในระหว่างวงศ์
ตระกูลได้ เพราะเหตุเช่นนั้นถ้าหากในระหว่างสัญญา ก็ยังไม่ได้
ทำการสมรสกัน ฝ่ายใดถูกบิดามารดาผู้ใหญ่อีกฝ่าย ๑ แลตั้งใจเห็นว่า
ปราศจากความเคารพหมั่นยำเกรงแล้ว ฝ่ายที่ถูกคูหมิ่นเช่นนี้เลิกสัญญา
สมรสกันเสียได้

ชายมีภรรยา

(๔) เมื่อเวลาทำสัญญาแต่งงานกัน หญิงมีใ้ทราบว่าชายมีภรรยา ภายหลังจึงปรากฏว่าชายมิใช่เป็นคนตัวเปล่าแต่ภรรยาที่ยังอยู่ หรือชายกำลังหมั้นหญิงอื่นไว้ แล้วฝ่ายหญิงขอเลิกสัญญาได้จริงอยู่กฎหมายยอมให้ชายมีภรรยาได้หลายคน ถึงกระนั้นก็ตามหญิงทั้งหลายก็ย่อมมีความประสงค์ จะเป็นแต่เพียงคู่เดียวเท่านั้นกับชาย และไม่ชอบในการที่ชายจะมีภรรยาอื่น เมื่อทำสัญญาสมรส หญิงก็หวังอยู่ว่าชายเป็นคนตัวเปล่า จึงได้ทำสัญญาด้วยความดีใจและไม่ปรากฏชัดในตัวสัญญาที่ดี แต่ที่สันนิษฐานได้จากเหตุผลและกรณีแวดล้อม นั้นเห็นจากความปรากฏขึ้นว่าชายมีภรรยาแล้วแต่ภรรยาที่ยังอยู่ หญิงเลิกสัญญาสมรสนั้นเสียได้

แต่ถ้าเวลาทำสัญญาหญิงทราบว่าชายมีภรรยาแล้วก็เห็นชอบแล้วคงให้เห็นว่าหญิงมิได้รังเกียจ หญิงจะอ้างขอหย่าสัญญาไม่ได้ อนึ่งแม่หญิงไม่ได้ทราบว่าชายเคยมีภรรยาที่ดี แต่ภรรยาชายนั้นตายหรือหย่ากันแล้วชายหมั้นกับคนตัวเปล่า หญิงจะอ้างขอที่ว่าชายเคยมีภรรยามาแล้วครบ ๑ มาเป็นเหตุเลิกสัญญาไม่ได้ อีกอย่าง ๑ เรื่องอาจเห็นได้ว่าชายเคยมีภรรยาแล้ว แต่ภรรยาตายมีลูกติดอยู่ หญิงมีใ้ทราบ หญิงจะอ้างขอที่ชายมีบุตรติดกันขอเลิกสัญญาได้หรือไม่ เห็นว่าไม่ได้ การที่มีบุตรติดกับภรรยาที่มีตัวอยู่ผิดกันไกล ถ้าชายมีภรรยาอยู่หญิงแต่งงานแล้ว หญิงอาจต้องเป็นหย่าของภรรยาเดิม หรือมีฉะหนักเล่มอกัน หรือหากผัวจะให้เป็นใหญ่ก็

ยังนับว่าฐานะใดเหมือนกัน หญิงรังเกียจก็ควรอยู่ แต่ถาชายมีเพียง
บุตร หญิงนั้นแต่งงานไปก็จะได้เป็นใหญ่ครอบครองบุตรนั้น มี
ควรเป็นขอจริงเกยจประการใด

เป็นโรคติดต่อ

(๕) เมื่อทำสัญญาแต่งงานแล้ว ความจริงปรากฏว่าหญิง
หรือชายฝ่ายใดเจ็บป่วยเป็นโรคติดต่อแล้ว อีกฝ่าย ๑ เลิกแล้ว
สัญญาได้ หรือถ้าฝ่ายใดเจ็บป่วยพิการจนไม่สามารถจะแต่งงานได้
แล้ว สัญญานั้นก็เป็นอันเลิกระงับไป

ตาย

(๑) ถ้าฝ่าย ๑ ฝ่ายใดตาย สัญญาสมรสเป็นอัน
ระงับไป

ความสำคัญผิดในตัวบุคคล

ความสำคัญผิดในตัวบุคคลผู้จะกระทำการสมรสนั้น เช่น เหตุ
ให้สัญญาเป็นโมฆะ นอกจากจะเป็นเหตุเพราะความเลินเล่ออย่าง
ร้ายแรงของตนเอง (ประมวลแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๑๙)

สำคัญผิดในฐานะ

ความสำคัญผิดในเรื่องฐานะนั้นตามธรรมดาไม่เป็นเหตุให้ยก
ขณปฏิเสธสัญญาสมรสได้ เพราะในสัญญาสมรสจะถือว่าความซื่อ
นเป็นสาระสำคัญยังมีได้ เหตุว่าคนเราแต่งงานกันเพื่อร่วมทุกข์ร่วม
สุขหาใช่เพื่อหากำไรไม่

ยังนับว่าฐานะใดเหมือนกัน หญิงรังเกียจก็ควรอยู่ แต่ถาชายมีเพียง
บุตร หญิงนั้นแต่งงานไปก็จะได้เป็นใหญ่ครอบครัวของบุตรนั้น มี
ควรเป็นชอจริงเกยจประการใด

เป็นโรคติดต่อ

(๕) เมื่อทำสัญญาแต่งงานแล้ว ความจริงปรากฏว่าหญิง
หรือชายฝ่ายใดเจ็บป่วยเป็นโรคติดต่อแล้ว อีกฝ่าย ๑ เลิกแล้ว
สัญญาได้ หรือถ้าฝ่ายใดเจ็บป่วยพิการจนไม่สามารถจะแต่งงานได้
แล้ว สัญญานั้นก็เป็นอันเลิกระงับไป

ตาย

(๑) ถ้าฝ่าย ๑ ฝ่ายใดตาย สัญญาสมรสเป็นอัน
ระงับไป

ความสำคัญผิดในตัวบุคคล

ความสำคัญผิดในตัวบุคคลผู้จะกระทำการสมรสนั้น เช่น เหตุ
ให้สัญญาเป็นโมฆะ นอกจากจะเป็นเหตุเพราะความเลินเล่ออย่าง
ร้ายแรงของตนเอง (ประมวลแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๑๙)

สำคัญผิดในฐานะ

ความสำคัญผิดในเรื่องฐานะนั้นตามธรรมดาไม่เป็นเหตุให้ยก
ขณปฏิเสธสัญญาสมรสได้ เพราะในสัญญาสมรสจะถือว่าความซื่อ
นเป็นสาระสำคัญยังมีได้ เหตุว่าคนเราแต่งงานกันเพื่อร่วมทุกข์ร่วม
สุขหาใช่เพื่อหากำไรไม่

บุตรชายน้อย ก. มาสู่ขอบุตร ข. ข. เข้าใจว่า ก. เป็นคนร่ำรวย ภายหลังปรากฏว่า ก. เป็นแต่คนมีฐานะพอมีอันจะกินเท่านั้น ข. จะอ้างความสำคัญผิดจนขณปฏิเสธสัญญาไม่ได้

ก. สู่ขอบุตร ข. โดยเข้าใจว่า ข. คงจะทำพิธีกรรมยกทรัพย์ให้บุตรคนนี้ แต่ภายหลังได้ความว่า ข. ได้ทำพิธีกรรมยกทรัพย์คนนั้นเสีย ก. จะอ้างเหตุผิดสัญญาไม่ได้

กลฉ้อฉล

แต่ ก. เป็นคนหาเข้ากินค้าอยากได้บุตร ข. จึงแต่งตัวเสียโอ้อวด อ้างว่าเป็นคุณพระวิฆเนศวรได้เก็ชณะ ๔๐๐ บาท ข. หลงเชื่อจึงตกลงยกบุตรให้เช่นนี้ ข. ปฏิเสธสัญญาได้ เพราะ ก. ได้บอกขยายทำกลฉ้อฉล สัญญานี้เป็นโมฆะ (ประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์มาตรา ๑๒๑) แต่ถ้า ก. ได้แต่งกับบุตร ข. แล้ว บุตร ข. จะอ้างเหตุผิดสัญญาเห็นว่าไม่ได้ นอกจากการกระทำของ ก. จะต้องยกกฎหมายลักษณะผิดเมียบทที่ ๑๔๑ คือ ก. ได้ล่อลวง ข. หรือบุตร ข. ว่าตนจะช่วยทุกซี่ยากแล้วกลับไม่ช่วย

สำคัญผิดในความบริสุทธิ์

ความสำคัญผิดในความบริสุทธิ์ ของเจ้าสาวนั้นไม่เห็นเหตุให้ ปฏิเสธสัญญาได้ เป็นหน้าที่ของต่างฝ่ายต่างจะดูกันเอง จะยกเอาความเข้าใจผิดของตัวเองมาเป็นเหตุขอเลิกสัญญาไม่ได้ จริง

อยู่ความบริสุทธิ์ของหญิงสาวเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา แต่ไม่หมายความว่าหญิงคนใดเสียความบริสุทธิ์แล้ว หญิงคนนั้นไม่ควรจะแต่งงานอีกเลย ความสำคัญผิดดังนี้จะนับว่าเป็นสาระสำคัญในสัญญาสมรสไม่ได้ จึงไม่ทำให้สัญญาเป็นโมฆียะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๒๐

อุทาหรณ์ ก. เห็น ข. เป็นหญิงสงขลียงเรียบร้อย มีหน้าใจว่าอย่างไรเสีย ข. ก็ต้องเป็นหญิงบริสุทธิ์ไม่เคยมีใครแตะต้องเลย ก. จึงทำการหมั้น ข. กำหนดจะสมรสด้วย ต่อมา ก. ไปได้ความว่า ข. เคยผูกสัมพันธ์รักใคร่กับ ค. ครั้ง ๑ จนถึงกับเสียเนื้อเสียตัว ก. ก. จะอ้างเหตุปฏิเสธสัญญาไม่ได้ ถ้า ข. ไปเสียตัว ก. เมื่อได้ตกลงหมั้นกับ ก. แล้วเรียกว่า ข. ผิดสัญญาคงได้กล่าวแล้วในตอนที่ด้วยผิดสัญญาสมรส

มีเหตุอื่นอีก

เท่าที่กล่าวมานั้นเป็นแต่เพียงตัวอย่างเพื่อชี้ทางวินิจฉัยให้เห็นว่ามีเหตุอื่นทำให้สัญญาสมรสเป็นโมฆะโมฆียะใด อีกสัญญาสมรสอยู่ใด ขอขงคยว่าด้วยสัญญาธรรมดาเหมือนกัน และหาอยู่นอกข้อ ขงคยว่าด้วย การแสดงเจตนาตามประมวลแพ่ง ลักษณะ ๔ หมวด ๒ ไม่

คู่สัญญาสุฐานะเดิม

ถ้า สัญญา สมรส นั้นเลิกไปในตัวเอง เช่น ชาย เกิดพิการไม่สามารถแต่งงานได้เช่นกัน หรือว่าสัญญานั้นเป็นโมฆียะ และ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ฝ่ายที่อำนาจโดยอกล้างเสียแล้วก็ตาม ตามประมวลแพ่งพาณิชย์ มาตรา ๓๙๑ คู่สัญญาต่างฝ่ายต่างมีสิทธิระงับเลิกสัญญาและเก็บฝ่ายหญิงของตนของหมั้นและสินสอดให้แก่ฝ่ายชาย

ฝ่ายหนึ่งตายคนหรือไม่คนสินสอด

มีข้อยกเว้นอยู่ตามกฎหมายลักษณะ ผัวเมีย บทที่ ๑๐๙ ว่า ถ้าตอลเล็กสัญญา เพราะฝ่าย ๑ ฝ่ายใดตาย ทำให้จัดการกับสินสอดดังต่อไปนี้:-

(๑) ชายตายโดยยังมีได้ใกล้เคียงกับหญิงให้คนสินสอด ให้ฝ่ายชายครึ่ง ๑ หญิงกับไว้ครึ่ง ๑

(๒) ชายตายโดยใกล้เคียงกับหญิงแล้ว สินสอดคงเป็นของหญิงทั้งสิน

(๓) หญิงตาย ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงไม่ต้องคืนสินสอดให้ชาย

ของหมั้นไม่ใช่สินสอด

กฎหมาย ลักษณะ ผัวเมีย บทที่ ๑๐๙ ความถึงเฉพาะแต่สินสอดเท่านั้น หากความถึงของหมั้นไม่ ไม่ว่าหญิงตายหรือชายตายในระหว่างสัญญา ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงของตนของหมั้นให้แก่ฝ่ายชาย (ฎีกาที่ ๕๙๒/๑๒๙ จำแดงเอียะโหดก จำแดงอุบจำเลย)

บทที่ ๒๕๑๐๙ นี้กล่าวเฉพาะแต่ฝ่ายใดฝ่าย ๑ ตาย ถ้าเป็นในเรื่องที่ฝ่าย ๑ พักการจนไม่สามารถแต่งงานได้ และตอลเล็กสัญญาแล้ว คงไม่เข้าบทนี้

(๒) การแสดงออกโดยไม่มีพิธีแต่งงานสมรส

เมื่อชายหญิงจะมีความตกลงยินยอมเป็นผัวเมียกัน และ
เป็นผู้มีความสามารถยกกันทั้ง ๒ ฝ่าย ต้องแสดงให้คนทั้งหลาย
รู้เห็นว่าเขาทั้ง ๒ เป็นผัวเมียกัน พระราชบัญญัติกแพรชชกาลที่ ๔
ประมวลกฏกราช ๑๒๒๗ มีความว่า “หญิงใดมีชายมาขอขมา
ยกให้ด้วยยอม และไปอยู่ด้วยกันมีบุตรเห็นกันมาก ประจักษ์แจ้ง
แก่คนรอบบ้านรอบเมือง ไม่มีใครขัดข้อง จึงควรตลสันว่าเป็นผัว
เมียกัน”

ถ้าไม่แสดงกนงนแม่หญิงชายนจะมบุตรด้วยกันก็ ถ้า
ชายไม่รับว่าเป็นบุตรของเขาแล้วก็ไม่รับว่าเป็นผัวเมียกัน และบุตรนั้น
ก็ไม่ใช่บุตรของชายตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๐๓/๑๒๓ ระหว่าง
อ้าแดงซ่มใจทัก อ้าแดงพิ อ้าแดงข้อมน้อยเขาจำเลย “บุตร
ที่เกิดโดยทางลับ บิดาไม่รับว่าเป็นบุตรของตน และยายก็ไม่ได้
ยกย่องว่าเป็นหลานตั้งน ผู้นจะรับมฤตกของชายไม่ได้”

ในเรื่องนี้ในกรมหลวงราชบุรีทรวงเกล้าฯ ให้ฟุดในทว่าชชทศกาล
ไม่ยอมให้ อ้าแดงซ่ม (หลาน) ใ้รับมฤตกนั้นเพราะ “เกิดโดย
ทางลับซึ่งบิดาไม่รับ” และ “ผู้มรณะภาพไม่ได้ยกย่องนียว่าเป็น
หลานมาแต่เดิม” เรื่องนี้แม้จะเป็นคดีตัวอย่างในเรื่องหลานซึ่งชาย
ไม่ยกย่องจะรับมฤตกชายไม่ได้ก็ แต่ก็เป็นเรื่องอธิบายในชชทว่า
บุตรที่เกิดโดยทางลับ บิดาไม่รับของนนั้น ไม่รับว่าเป็นบุตรของชาย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

และชายหนึ่งไม่เช่นผมเมื่อก่อนมารดาของบุคคลผู้หนึ่งตามกฎหมาย
จึงได้ยกมาอ้างในคดีนี้ด้วย

ข้อที่น่าฉงนก็คือบุคคลซึ่งชายที่ว่านี้เป็นบิดาไม่รับรองว่าเป็นบุตร
เขานั่น ตามธรรมเนียมถือว่าบุตรของมารดาเสมอ และ
เข้าใจว่าต้องใช้ชื่อนามสกุลทางมารดาด้วย ถ้าเช่นนั้นมารดาของ
มารดาบุคคลผู้หนึ่งก็ต้องถือว่าเขายาย บุคคลผู้หนึ่งเช่นหลานก็เมื่อ
เป็นหลานแล้วก็น่าจะรับมรดกของยายตนได้ แม้ยายจะรับรอง
ยกย่องว่าเป็นหลานหรือไม่ก็ได้ แต่ก็มีคำพิพากษาฎีกาอยู่ถึงแห่งใด
กล่าวไว้ด้วย

ชายขอหญิงหนึ่งมาเลี้ยงเป็นนางข้าเรือน แต่ไม่ได้แสดงกิริยา
ยกย่องว่าหญิงนั้นเป็นภรรยาชาย หญิงนั้นจะอ้างว่าเป็นภรรยาชาย
ไม่ได้

ฎีกาที่ ๑๒๖๑/๒๔๕๖
ในระหว่าง อ้าแดงชนแก้ว (บังคับของภรรยา) โจทก์
อ้าแดงอุยคำ มอญจันเมียด
อ้าแดงคำชวย มอญเมียดมวย } จำเลย

ชายขอหญิงมาเลี้ยงเป็นนางข้าเรือนโดยตกลงกันว่าจะให้หญิง
รับแต่เงินเดือนอย่างเดียว หญิงนางข้าเรือนเช่นนี้จะอ้างว่าเป็นภรรยา
ชายไม่ได้ ชายตายไม่ได้รับมรดก

มองกำจวนที่ต่อสู้ขออ้าแดงชนแก้วมาเลี้ยงเป็นคนรับใช้การงาน
ปฏิบัติข้าเรือน ได้ตกลงกับบิดาอ้าแดงชนแก้วว่า จะไม่ให้อ้าแดง

ชั้นแก้วได้รับมรดก จะให้แต่เงินก้อนๆ ละ ๑๕ ร้อยเย็บ บิดา
นางชั้นแก้วยินยอมทั้งหมด คิดเห็นว่า ชั่วว่าลักษณะชายหญิงสมควร
๕๖๘๖๖๖ มีทำนองประสงค์สัญญาธรรมดา คู่สัญญาจำต้อง
มีความตั้งใจให้ตรงกันทั้ง ๒ ฝ่ายว่าจะเลียงลูกหลานที่พ่อแม่ จึงจะ
เรียกว่าเป็นพ่อแม่สมควรกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

ข้อสำคัญในเรื่องนี้จะคงดูกิจการของชายหญิงทั้ง ๒ ฝ่ายว่า
ชายยกย่องหญิงนั้นเป็นเมียหรือไม่ หรือว่าจะเลียงหญิงนั้นเป็นภรรยา
หรือจะเลียงเป็นแต่เพียงนางข้าเรือน ถ้าตกลงจะเลียงเพียงนาง
ข้าเรือนแล้ว หญิงนั้นก็ไม่นับว่าเป็นภรรยาชายตามกฎหมาย

ชายหญิงเป็นพ่อแม่กันได้ โดยไม่มีพิศแต่่งงานสมควร ดังนี้:—

(ก) ทำตามวิธีตามกฎหมายและข้อบังคับ สำหรับชนบางจำ
พวก หรือข้าราชการบางกระทรวงให้เป็นหลักฐานในการที่จะเป็น
สามีภรรยา เช่น คนต่างประเทศจะให้ทำเป็นหลักฐานสำหรับ
พิสูจน์ว่า เป็นพ่อแม่กันตามกฎหมายแล้ว ตามพระราชบัญญัติ
แต่งงานคนต่างประเทศในกรุงสยาม ร.ศ. ๑๑๖ มาตรา ๒ และ
ตามกฎหมายแพ่งเทศบาล ว่าด้วยครอบครัวแห่งข้าราชการในพระราช
สำนัก พ.ศ. ๒๔๕๗ แต่เรื่องนี้เวลานี้ดูเหมือนไม่ใช้กันแล้ว ว่า
จะเลิกล้มสูญไปโดยประเพณี

(ข) พระราชบัญญัติหญิงให้เป็นภรรยาชาย

ในกฎหมายลักษณะมรดกบทที่ ๕ “ภริยาอันทรงพระราชทานให้ด้วย (ชาย) มีข้าเห็นแก่ราชการก็ดี และภริยาอัน (ชาย) ทูลขอและพระราชทานให้ก็ดี ให้ได้รับมรดกของสามี ฯลฯ” หญิงอันทรงพระราชทานให้เป็นภรรยาชาย และชายที่ได้รับพระราชทานหญิงนั้นมาเป็นภรรยาแล้ว แม้จะไม่ได้ทำพิธีแต่งงานตามประเพณีก็ดี นับว่าเป็นหลักฐานแสดงแล้ว หญิงชายนั้นเป็นเสมือนกันตามกฎหมาย

(ค) ชายผู้ขอหญิง บิดามารดาหรือผู้ปกครองหญิงได้มอบตัวหญิงให้เป็นภรรยาชาย

ถ้าบิดามารดาหญิงคน ๑ คนโดยยังอยู่ ถึงแม้หญิงนั้นจะไปอยู่กับญาติในความปกครองของญาติอื่น ญาติผู้ปกครองหญิงนั้นไม่มีอำนาจยกหญิงให้เป็นภรรยาชาย นอกจากบิดามารดาของหญิงจะยินยอมด้วย ถ้าบิดามารดาของหญิงมรณภาพแล้ว ผู้ปกครองหญิงนั้นจึงจะมีอำนาจยกหญิงให้ เป็นภรรยาชายได้ ในฐานะเป็นผู้ปกครอง.

การที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองหญิงมอบตัวหญิงให้แก่ชาย และชายรับเอาเลี้ยงดูจนเป็นภรรยาแล้ว ถึงแม้จะไม่ได้ทำพิธีแต่งงานตามประเพณีก็ดี นับว่าชายหญิงเป็นเสมือนกันตามกฎหมาย. ลักษณะเสมือน บท

ที่ ๗๙ มีว่า “บุตรทำบิดามารดายังมีได้ประกอบสามีภริยาให้ไซ้ บิดามารดาหนึ่งหรือสองคนก็ยกบุตรให้กำหนัดได้ ถ้าชายใดพึงใจบุตรทำนุให้กำหนัด บิดามารดาตามประเพณี ถ้าบิดามารดาถูกให้สามีจึงจะมีอิสระแก่

ภรรยา" ลักษณะผิวเมียบท ก. "หญิงอันบิดามารดากุมมือให้เป็นภรรยา
ชาย ใ้ชื่อว่าเป็นเมียกลางเมือง"

บิดามารดาหญิงใ้รับชนหมาก หรือใ้รับประโยชน์จากชาย
แล้ว ยกหญิงใ้เป็นภริยาชาย โดยใ้ได้อยู่กินด้วยกันไม่มีฉิพแต่งงาน
มีบทพอเทียบใ้ค คอลักษณะผิวเมียบทที่ ๑๑๕ "ชายใ้ชนหมาก ๓
ชั้นไปสู่ออกสาวหลานสาวท่าน พ่อแม่หญิงกับผู้เฒ่าผู้แก่ข้างชายยิน
ยอมพุดจาชนลงปลงใจใ้หญิงอยู่ด้วยกันก็ ชายช่วยทุกข์ แก
ยากของหญิงด้วยประการใด พ่อแม่หญิงยกหญิงผู้เป็นลูกเป็นหลานใ้
เป็นภรรยาชายก็ ท่านว่าหญิงนั้นถือใ้เป็นเมียชาย"

ชายสู่ออกหญิง บิดามารดาหญิงใ้ชายมาอยู่ที่ เวชนิคา
มารดา ของ หญิง แลใ้ชายทำการใ้บิดามารดา หญิง อันมี กำหนด
เวลาก็ (คือหลบฝาก) หรือบิดามารดาหญิงใ้ชายไปทำการงาน
ที่อื่น เขาผลประโยชน์มาเลี้ยงดูหญิงอันมีกำหนดเวลาก็ (คือฝาก
บ้านเรอ) หรือบิดามารดาหญิงใ้ชายรับ อาสาทำอะไร อันมี กำหนด
การก็ เมื่อชายนั้นใ้ทำการตามกำหนดแล้ว บิดามารดายอมใ้
หญิงเป็นภริยาชาย มีบทใ้ลักษณะผิวเมียพอเทียบใ้ค คอลักษณะผิว
เมียบทที่ ๑๐ "ชายออกสาวท่านถึงหลบฝากยังแแต่จะทำงาน และ
พ่อแม่หญิงใ้ชายฝากบ้านเรอ ทำกินอยู่ด้วยกัน ๒-๓ ปี และพ่อแม่
หญิงใ้ชายอยู่ด้วยกันไซ้ ท่านว่าเป็นเมียสทธิแก่เจ้าผว เหมือนเมีย
ทำงาน" ลักษณะผิวเมียบทที่ ๑๐๔ "ชายสู่ออกสาวท่าน ชายนั้น

ทำอาสายังมิได้ แต่งการมงคล ชายหญิงสมัครพ่อแม่หญิงมีรู และ
 ชายอื่นมาทำชู้ด้วยหญิงนั้นแล้ว ฯลฯ ส่วนชายชู้ให้ใหม่เสมอ
 ผิดเมียท่าน” ในบทที่ว่า หญิงชายสมัครกัน, ยิตามารดาหญิง
 ไม่รู้ และยิตามารดาหญิงได้สัญญาไว้ แต่ทว่าให้ ชายรัชอาสาทำ
 อะไรอันมีกำหนด ซึ่งถ้าชายได้ทำตามกำหนดสัญญานั้นครบถ้วนแล้ว
 จะยอมยกหญิงให้ เป็นภรรยาชาย และหญิงเมื่อชายได้ ทำครบถ้วนตาม
 สัญญานั้นแล้ว และหญิงยอมเป็นภรรยาชาย ก็นับว่าเป็นผัวเมียกัน
 ตามกฎหมาย ถ้าหากชายยังประพฤติตามสัญญานั้น แต่ยังไม่
 ครบถ้วนตามกำหนดสัญญา หญิงชายนั้นก็ยังไม่เป็นผัวเมียกัน ตาม
 กฎหมายลักษณะผัวเมียบทที่ ๑๑๖ มีความว่า “ชายให้ สู้ชอลูก
 สาวหลานสาวท้าวถึงหลบฝาก และหญิงมีชู้ตามชายอื่นไปก็ให้ ท่าน
 ให้ ชายผู้ สู้ชอลูกเขาอื่นหมากแต่แรกมา สู้ชอลถึงชั้นหมากหมั้น ฯ”

ถ้า ชาย ละเลยเสียไม่ทำตาม สัญญา ที่ชายตกลงไว้ กับ ยิตา
 มารดาหญิงหรือชายได้กระทำแก่หญิงไม่เกรงพ่อแม่ยาย ยิตา
 มารดาหญิงมีอำนาจไล่ชาย นั้นไม่ยอมยก บุตรสาวให้ แก่ชายต่อไปได้
 ถึงมีขณฺญูทไว้ ในลักษณะผัวเมียบทที่ ๑๑๗ และ ๑๑๘ กิ่งนี้—

ลักษณะผัวเมียบทที่ ๑๑๗ “ชายสู้ชอลหญิง และชายเข้ามา
 ฝากบ่าเรือแล้วมันละไปได้เมียอื่น มันกลับมาทำหนังสือกล่าวความ
 เป็นประมวลประทานพ่อแม่หญิงให้ เรียกให้ ส่งหญิงนั้น แลหญิงนั้น
 พ่อแม่ยังมีได้ ทำงานเวรสาตหมอนหญิงนั้นยังสิทธิแก่ยิตามารดา จะ
 ส่งหญิงแก่นั้นมิได้เลย”

ลักษณะผู้เมียบทที่ ๑๑๘ “ชายชอลูกสาวหลานสาวท่าน แลชายไปฝากบ้านเรอ ยังมีได้ทำงานเวรสาครหมอนก่อน ชายผู้นั้น มีพันธงของอาจหายช้า ผลักไล่ข่มเหงลูกสาวหลานสาวท่าน มีมิเกรงพ่อตาแม่ยายพของหญิงจริงไซร์ ท่านให้ ขบมันผู้นั้นเสีย อย่าให้ลูกสาวแก่มัน ”

(ค) ชายหญิงที่รักใคร่ได้กันเองมาก่อนนิตามารดาหญิงผู้ ไม่ว่ากล่าวแต่แรก แลชายนั้นแต่งสมายุมแปลงแก้ยิตามารดาหญิง ชายหญิงรักใคร่กันนิตามารดาผู้ ก่อนแล้วไม่ว่ากล่าว เมื่อ ชายได้ แต่งสมายุมแปลงให้แก้ยิตามารดาหญิง ๆ จะรับสมาหรือไม่ รับก็ดี เป็นหลักฐานแสดงว่าชายหญิงเป็นผูเมียกัน ตามกฎหมาย ลักษณะผู้เมียบท ๑๑๒ “ชายใดชอบทำชู้ด้วยลูกสาวหลานสาว ท่านมิได้กล่าวถาม แลพ่อแม่หญิงผู้ ชู้ชนไปมาหาสู่ลูกตนตงนห ไซร์ ท่านว่าคือเมียมัน ให้มันแต่งสมาพ่อแม่หญิง ฟังให้พ่อแม่ หญิงรับสมา ให้มันอยู่กัน เป็นคู่สังวาส เพราะเขาทั้ง ๒ เป็นคู่ สร้างภนมาแต่กาลก่อน เป็นสตรีภาพอย่าให้ชายถูกตองถึง ๒ ถ้า ชายมิได้ แต่งสมาพ่อแม่ผู้ เฒ่าผู้ แก่หญิง แลระมโตเลียงหญิงตงท่าน เลียง ลูก เมียท่านทงหลาย แลระม ทาชู้ แลระม ทอชทงหญิงนนเสี่ย ท่านว่ามีทำให้ลูกหลานท่านนหมยอกพร่อง ให้ใหม่ชายผู้เดิมคพ่อ แม่ผู้เฒ่าผู้แก่กันโดยชนาต ถ้าแต่งสมาพ่อแม่หญิงมิรับ แลระพราก ลูกสาวไปให้ แก่ชายอื่นให้ เสียประเวณีธรรมไซร์ ท่านว่าผู้มาเอา

เมียมันและพ่อแม่ทำมิชอบ ท่านให้ใหม่พ่อแม่หญิงและชายผู้มา
เอาเมียมันโดยขนาท”

ยังมีลักษณะผิวเมียบทที่ ๑๒๙ ซึ่งบท ๑ ว่าด้วย “ชายพาลูก
สาวท่านไปแล้ว ชายส่งหญิงนั้นคืน และชายแต่งสมายุมแปลง ถ้า
ชายมิได้ ประพฤติความชั่ว แล้วบิดามารดาหรือผู้ปกครองของหญิง มีรับ
สมาและเอาหญิงนั้นยกเป็นเมียชายอื่น ท่านว่าบิดามารดาและผู้ปก
ครองของหญิงทำมิชอบ และให้ใหม่ชายผู้ประณมพิทเมีย” แต่มีประกาศ
รัชกาลที่ ๔ ปีฉลู จุลศักราช ๑๒๓๗ เปลี่ยนแปลง กฎหมายบทที่
๑๒๙ นี้—แล้วว่า หญิงตั้งแต่อายุ ๒๐ ขวบขึ้นไปแล้ว จึงจะมีอำนาจเลือก
หาสามีได้ตามชอบใจ เพราะฉะนั้นจึงตั้งอายุของหญิงเป็นประ
มาณ ถ้าหญิงมีอายุยังไม่ถึง ๒๐ ปี หญิงนั้นยังอยู่ในอิศสระของบิดา
มารดา ต้องตามใจของบิดามารดาหญิง จะยอมยกหญิงให้แก่ชาย
หรือไม่ยอมยกให้ก็ได้ ถ้าบิดามารดาได้รับสมาแล้วชายหญิงจึงจะ
เป็นสามีภรรยาตามกฎหมาย เมื่อบิดามารดาไม่ยอมรับสมายก
หญิงให้แก่ชายแล้ว ก็ยังไม่ถือว่าชายหญิงนั้นเป็นผิวเมียกันตาม
กฎหมาย เว้นแต่บิดามารดาหญิงได้ เห็นยินยอมให้ ชายหญิงร่วม
ประเวณีกันแต่แรกไม่ว่ากล่าวแล้ว เมื่อชายได้ แต่งสมายุมแปลง
ให้หญิงบิดามารดาหญิง จึงถือว่าชายหญิงเป็นผิวเมียกันตั้งแต่วันชายมา
สมายุมแปลงให้หญิงบิดามารดาหญิง ถ้าบิดามารดาหญิงไม่รับสมา
และพรากรหญิงนั้นไป ไม่ให้อยู่กับชายหรือแต่งหญิงให้ เป็นภรรยา

ชายอื่น บิดามารดาหญิงมีความผิดตามลักษณะผิดเมียบทที่ ๑๒ ซึ่ง
กล่าวแล้วในข้อก่อน

(๗) ชายหญิงอยู่กันด้วยกันปกติ แสทงให้คนทั้งหลาย
เห็นว่าอยู่กันด้วยกันสนิท ผัวเมีย บิดามารดาหญิงไม่ว่ากล่าว

ที่ว่าชายหญิงอยู่ด้วยกันเป็นปกติ ก็คือชายมิได้พาหญิง
หนีไป หรือแสทงกิริยาลักลอบกัน ชายนั้นมาปลุกเรือนอยู่ใกล้เรือน
บิดามารดาของหญิงก็ (ปลุกเรือนข้าง) หรือชายนั้นมาอาศัยอยู่
กับเรือนของญาติที่อยู่ใกล้กับเรือนบิดามารดาของหญิงก็ (ต่างเรือน
แฝง) บิดามารดาของหญิงไม่ว่ากล่าว แสทงให้คนทั้งหลายใน
หมู่บ้านเห็นว่า ชายหญิงนั้นเลียงกุนหนทสามภรรยา ย่อมเป็นหลัก
ฐานแสทงว่าชายหญิงนั้นเป็นผัวเมียกัน ตามลักษณะผิดเมียบทที่ ๑๕
มีว่า “ผู้ไฟร์พาพาคนทั้งหลายหาชนหมาก มิไกรกใครอยู่ด้วยกัน
เปล่า ๆ พ่อแม่หญิงมิได้พองว่ากล่าว และมีปลุกเรือนข้างต่าง
เรือนแฝง อยู่กันด้วยกันสนิทผัวเมียหาบุตร มิไกรก หญิงสัทธเยน
เมียชาย ถ้าผู้ใดมิได้ปลุกเรือนอยู่ มิไกรกเลียงกุนหนทผัวเมีย ท่าน
ว่ามีไกรกเป็นเมียสัทธแก่ชายเลย ”

ถ้าชายหญิงรักใคร่กันบิดามารดาหญิงมิว่ากล่าว ชายนั้นพาหญิง
หนีไป ถึงชายหญิงนั้นจะเลียงกุนหนทในทีอื่นอย่างเปิดเผยให้คนทั้งหลาย
เห็นว่าเลียงกุนหนทผัวเมียก็ มิไกรกไม่ว่าชายหญิงนั้นเป็นผัวเมียกัน
ตามลักษณะผิดเมียบทที่ ๑๓๓ มีว่า “ชายหญิงลอบลกดด้วยกันบิดา

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

มารดาหญิงมี^{๕๖} ชายลักพาหญิงหนีไปอยู่เรือนพนองแห่งชายในที^{๕๗}
ไกลที่ไกลก็ แลปลุกเรือนอยู่มีลูกก็^{๕๘} หามีลูกก็^{๕๙} ท่านว่าหญิง
ไม่เป็นสิทธิแก่ชาย เป็นแต่ชู้กัน^{๖๐}

เว้นแต่หญิงนั้นจะมีอายุครบ ๒๐ ปี^{๖๑} พ้นจากอิสรระของบิดา
มารดาแล้ว ตามประกาศรัชกาลที่ ๔^{๖๒} บัลลุลคักราช ๑๒๒๗
หญิงจึงจะมีอำนาจเลือกหาผู้ใดตามชอบใจ

(ง) ชายหญิงรักใคร่ใดกันเอง (ไม่ได้พาหนีไป) บิดา

มารดาหญิงมี^{๖๓} แลหญิงนั้นมายุครบชาย

ชายหญิงรักใคร่ใดกันเองมีบุตรด้วยกัน จะนับว่าเป็นสามี

ภรรยาทั้งตามกฎหมายหรือไม่ ทั้งคู่ความประพฤติของชาย ถ้า

ประพฤติเป็นคนชั่วทรพล บิดามารดาแสดงความไม่ยินยอมให้

ชายนั้นหญิงเป็นภริยาชาย ถึงหญิงนั้นจะสมัครอยู่กับชายก็^{๖๔} ยังไม่

นับว่าเป็นผัวเมียกัน ลักษณะผัวเมียบทที่ ๘๔ มีว่า “สองชอบสมัคร

ด้วยกัน มิได้ข้อมีชนหมากเป็นค้ำนัย และพ่อแม่หญิงมี^{๖๕} ค้อมีทอง

ลูกจึง^{๖๖} ถ้าชายนั้นชั่วทรพลพ่อแม่หญิงมิได้ ก็ตามใจพ่อแม่

หญิง”

ถ้าชายมิได้ประพฤติเป็นคนชั่วทรพล หญิงเกิดบุตรกับชาย

แลชายหญิงนั้นเลี้ยงดูกันสนิท ผัวเมีย บุตรนั้นเป็นชนมากแสดงว่า

ชายหญิงเป็นผัวเมียกัน ลักษณะผัวเมียบทที่ ๘๖ มีว่า “ฝ่ายทหาร

ฝ่ายพลเรือนไพร่พาทางปวงเขาสมัครด้วยกัน ศาสนหมากมิได้ พ่อ

แม้ว่ามิได้เกิดแลมีบุตรด้วยกันก็ ยังมีพันได้ปลูก
กิด แลมีบุตรด้วยกันก็เหมือนเดิม แลเกิดลูกหญิงลูกชายสืบสายโลหิต
กันนี้ ทำหน้าเกิดลูกเช่นชนมากแล้ว หญิงเป็นเมียสามีแก่ชาย”

ถ้าชายนั้นพาหญิงหนีไป ถึงหญิงนั้น จะเกิดบุตร กับชาย
กิด ก็ยังไม่ถือว่าชายหญิงเป็นผัวเมียกัน จนกว่าบิดามารดาหญิง
จะแสดงความยินยอมไม่ว่ากล่าว หมายความว่าบิดามารดาหญิง
สาว ตามลักษณะผัวเมียบทที่ ๑๓๓ (ทั้งกล่าวมาแล้วใน ข้อ (๗))
หรือจนกว่าบิดามารดาของหญิงมรณภาพ หญิงชายที่บุตร ควบคุม
กันนั้น จึงจะถือว่าเป็นผัวเมียกันตามกฎหมาย ตามลักษณะผัวเมีย
บทที่ ๙๔ มีว่า “ ถ้าพ่อแม่หญิงตาย ถ้าชายหญิงสมัครอยู่ด้วยกัน
เกิดลูกชายหญิง ทำหน้าลูกเช่นชนมาก ” หรือถ้าบิดามารดา
หญิงยังอยู่และบิดามารดาหญิงไม่ยินยอมด้วยแล้ว ก็ต้องรอจนกว่า
หญิงนั้นจะมีอายุครบ ๒๐ ปี หญิงชายนั้น จึงจะเป็นผัวเมียกันตาม
กฎหมาย

(๑) ชายหญิงรักใคร่กันได้เอง แลหญิงนั้นมีอายุตั้งแต่
๒๐ ปีขึ้นไป บิดามารดาหญิงจะไม่ได้ยกหญิงนั้นให้เช่นภรรยาชาย
กิด เมื่อชายหญิงนั้นได้แสดงกิริยา ให้คนทั้งหลายเห็นว่า เป็น
ผัวเมียกัน หมายความว่าชายหญิงนั้นเป็นผัวเมียกันตามกฎหมาย

หญิงอายุ ๒๐ ปี แล้วพ้นจากอิทธิพลของบิดามารดา หญิงนั้น
มีอำนาจจะทำตัวได้ตามชอบใจ ตามพระราชบัญญัติลักษณะกาล

ที่ ๔ ปีฉลู จุลศักราช ๑๒๒๗ มีว่า “หญิงอายุ ๒๐ ปีเศษแล้ว
 ควรเลือกหาผู้ตามชอบใจได้” เมื่อชายหญิงได้แสดงให้คนทั้งหลาย
 เห็นว่าเขาทั้งสองเลงกุกนอย่างฉันท ผัวเมีย เป็นหลักฐานแสดง
 ว่าชายหญิงนั้นเป็นผัวเมียกันตามกฎหมาย เว้นไว้แต่หญิงเป็นบุตร
 ผู้มีบรรดาศักดิ์สูงศักดิ์มากกว่า ๔๐๐ ไร่ขึ้นไป หญิงนั้นจะเลือก
 หาผู้ที่มีตระกูลต่ำกว่าบิดามารดาของหญิง โดยบิดามารดาไม่
 ยินยอมนั้น ไม่ได้

ตามพระราชบัญญัติรัชชกาลที่ ๔ ปีมะโรง จุลศักราช
 ๑๒๓๐ “บิดามารดาหญิงมีศักดิ์มากกว่า ๔๐๐ ไร่ขึ้นไป ถ้า
 ตระกูลชายหรือตัวชายเสมอตระกูลหญิงให้คัดสินตามใจหญิงสมัคร
 ถาฝ่ายชาย หรือ บิดามารดาของชายต่ำศักดิ์มากกว่าบิดามารดาหญิง
 บิดามารดาหญิงจะเรียกหญิงคืนก็ได้”

(ค) ชายหญิงรักใคร่กันได้เอง บิดามารดาของหญิงก็
 มรณภาพเสียแล้ว ชายหญิงนั้นได้แสดงกิริยาให้คนทั้งหลายเห็นว่า
 ว่าเขาได้เลงกุกนกันฉันท ผัวเมีย

ตามกฎหมายลักษณะฉัวเมียบทที่ ๗๔ มีความว่า “หญิง
 อยู่ด้วยบิดามารดา บิดามารดาหากรักษา หญิงอยู่ด้วยญาติหรือ
 คนหนึ่งคนใดคนหนึ่งหากรักษา ถ้าชายคนใดมิได้คำนับสู่ขอ แล
 ออกอาใจไปกระทำทราจารหญิงก็ผิด แลชายไปลอบลักทำชำ่มขึ้น
 หญิงก็ผิด ท่านว่าชายนั้นมิโทษ ถ้าหญิงนั้นไปหาชายถึงเคหะสถาน

บ้านเรือนชาย ย่อมให้ชายทำชู้ด้วยไซ้ จระว่ากล่าวโทษแก่ชาย มิได้เลย” ในกรณีที่ชายล่วงอำนาจผู้ปกครอง คือชายพาหญิงไปจากผู้ปกครอง ชายนั้นมีความผิด ถ้าชายไม่ได้พาหญิงไป และหญิงได้ไปที่เรือนชายเอง ชายไม่มีความผิด ถ้าหากหญิงมีบิดามารดาอยู่แล้ว และหญิงนั้นมิใช่ยังไม่ครบ ๒๐ ปี ก็ไม่มีข้อสงสัย บิดามารดาหญิงมีอิสระแก่หญิง ตามกฎหมายลักษณะฉ้อฉลบทที่ ๗๘ มีว่า “บุตรที่บิดามารดา ยังไม่ได้ประกอบสามีให้ไซ้ บิดามารดาเป็นอิสระแก่บุตร” บิดามารดาบิดาจะเรียกบุตรนั้นมาได้ และไม่ยอมยกบุตรนั้นให้แก่นภรรยาชาย

ถ้าหญิงอายุยังไม่ถึง ๒๑ ปี คือ ยังไม่เป็นผู้มีอิสระแก่ตน แต่บิดามารดาของหญิงมรณภาพเสียแล้ว หญิงนั้นอยู่ในความปกครองของญาติคนใด ญาติคนนั้นก็มีหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ปกครองเท่านั้น ห้ามมีอิสระเหนือหญิงในเรื่องที่หญิงนั้นจะมีสามีต่อบิดามารดาของหญิงนั้นไม่ ฉะนั้นถ้าหากว่า หญิง สามีจะ เช่นภรรยาชายใดโดยไม่มีเหตุเสียหายแก่หญิง แต่ไม่เป็นการผิดต่อกฎหมายแล้วผู้ปกครองจะไม่ยอมให้หญิงนั้นมีสามีไม่ได้ ต้องตามใจสามีของหญิง

ในเรื่องเป็นผู้ปกครองหญิงนั้น ถ้าหญิงไม่ สามีจะอยู่กับผู้ปกครองคนใด ก็อาจจะเปลี่ยนผู้ปกครองใหม่ได้ โดยเหตุนี้ เมื่อหญิงสามี เช่นภรรยา ชายคนใดโดยไม่มีเสียหาย และไม่ผิดกฎหมายแล้วทั้งนี้ ไปอยู่กับชายโดยแสดงให้คนทั้งหลายเห็นว่า เขาทั้งสองเลียงคู่ กันสนิท ผัวเมีย ก็ถือว่าเขาทั้งสอง เป็นผัวเมีย กันได้ ตามกฎหมาย ญาติที่ปกครองหญิงนั้น ไม่มีอำนาจอิสระขัดขวางได้ เหมือนเช่นบิดามารดาของหญิง

(๒) ชายหญิงจากภรรยาผัวเมียกันแล้ว ภายหลังกลับคืนกันเป็นผัวเมียกันอย่างเดิม และมีผู้รู้เห็น

ชายหญิงได้เคยเป็นสามีภรรยาแล้ว เมื่อใดทำพิธีอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งแสดงว่าหย่าขาดจากกัน เป็นอันขาดจากสามีภรรยา

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

กัน ภายหลังชายหญิงนั้นกลับมาเป็นสามีภริยากันอีกโดย มีผู้รู้เห็น
ว่า เขา เลียง คกัน ฉันท ผัวเมีย ก็เห็นว่าชาย หญิง นั้น เหม ผัวเมีย กันตาม
กฎหมาย เว้นไว้แต่หญิงที่มีอายุยังไม่ถึง ๒๐ ปี กลับไปอยู่กับบิดา
มารดาของหญิงอีก บิดามารดาของหญิงก็มีอิสระอย่างเต็ม จะ
ไม่ยอมให้หญิงนั้นสามีก็ใกล้ขณะผัวเมียขทที่๖๖ “สามีภริยาวิวาท
กัน สามีให้หนังสือหย่าแก่ภรรยาผู้ ลูกหนึ่งคนหนึ่งแล้ว สามีกลับคืน
ไปอยู่กับภริยา ภรรยาที่อยู่ด้วยกับสามีสืบไปมีผู้รู้เห็นว่าเขาคันค
ก้วยกันไซร์ ท่านว่าเขาเป็นสามีภริยากันอยู่ ถ้าภรรยามีชู้ให้ลง
โทษโทษหนัก”

ลักษณะผัวเมียขทที่ ๓๗ มีว่า “สามีศรัทธาในพระพุทธ
ศาสนา สละภรรยาและทรัพย์สิ่งสิน สรรพเหตุ บวชเป็นพระภิกษุ
สามเณรแล้ว ผัวสักขออกมาขอกันด้วยหญิงนั้นอีกเล่าไซร์ บุตร
ภรรยาและทรัพย์ สิ่งสินทั้งปวงเป็นสิทธิแก่ชาย เหตุว่าเรือนท่านเคย
อยู่ท่านเคยนอน หมอนท่านเคยเรียง เสาเตียงท่านเคยกิน ถ้าหญิง
ทำชู้นอกใจผัว ให้ไหม้โดยพระราชกฤษฎีกา”

ลักษณะผัวเมียขทที่ ๑๓๘ มีว่า “บุตรผู้ใด บิดามารดา
ตกแต่งใหม่เหยาเรือนหากันอยู่ต่างหาก อยู่มาสามีภริยาหย่ากัน
ขนทรัพย์ของตนมาผูกแก่แล้ว ภายหลังสามีภริยาหย่ากันนั้น กลับ
ยอมก็ คินมาอยู่ด้วยกันแล้ว ทาโทษมิได้ ถ้าภริยาขนอยู่เรือน
บิดามารดา ๆ มิได้ยอมให้ อยู่กันด้วยกัน แม้นบุตรหญิงยอมขมกก็
ท่านว่าหญิงนั้นไม่เช่นลิตธิเบภริยา เพราะหญิงกลับมาอยู่เรือน
บิดามารดาแล้วลิตธิแก่บิดามารดา”

บทที่ ๔

31/01/2565

ลำดับชั้นภรรยา

ลำดับชั้นภรรยาตามกฎหมายไทย ในชั้นเดิมที่สอนไว้ว่า
ควรแบ่งเงิน ๔ ลักษณะ

๑. ลำดับชั้นภรรยาในลักษณะผัวเมีย สำหรับ ปรียชายชู้

๒. ลำดับชั้นภรรยาในลักษณะคู่หมั้นซึ่งว่าด้วยสามีจะตั้งรับผิดชอบใช้หนี้สินแทนภรรยาอย่างไร

๓. ลำดับชั้นภรรยาในลักษณะมฤตก คือสำหรับแบ่งทรัพย์สินมฤตกของสามีผู้วายชนม์ ให้แก่ภรรยาชั้นใด เป็นหลักส่วนอย่างไร

๔. ลำดับชั้นภรรยาในลักษณะคักคินา ให้อำนาจภรรยาชั้นใดมีคักคินาเท่าใด

ในเวลาอันลำดับชั้นภรรยาที่ควรจะพูดถึงก็มีแต่ลำดับชั้นของรับมฤตกเท่านั้น เพราะเรื่องปรียชายชู้ เรื่องสามีจะตั้งรับผิดในหนี้สินของภรรยาเพียงไร ได้มีกฎหมายยกเลิกเป็นอันไม่จำเป็นต้องใส่ใจต่อไป

เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๕ มีประกาศพระราชบัญญัติยกเลิกการปรียใหม่ตามคักคินาอันมีความว่า ถ้าจะต้องกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ ท่านมิให้พิจารณาเอาคักคินาของคู่กรณีชั้น เป็นเหตุเปลี่ยนแปลง การคำนวณค่าสินไหมทดแทนตามบัญญัติแห่งประมวลแพ่งและพาณิชย์

31/01/2565

ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ซึ่งเข้าใจว่าการกระทำชู้ ซึ่งเป็นความผิดทางแพ่งนั้นต้องถือว่าเป็นการเรียกค่าเสียหายในฐานะละเมิด

สิทธิและเรื่องทรัพย์สินใหม่ชายชู้ เป็นสินใหม่กิ่งตามศักติญา ของผู้
มีศักติญาต่ำ จึงเป็นอันยกเลิกไปในตัวตามพระราชบัญญัตินี้ นอก
จากนี้การใช้ศักติญาจึงไม่มีความจำเป็นต่อไป

ส่วนเรื่องสามี จะต้อง รับผิดชอบแทนภรรยาในเรื่องหนี้สิน
เพียงใดนั้น ตามประมวลแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๓๘ บัญญัติว่า
“หญิงมีสามีสามีได้รับอนุญาตจากสามี หากอาจทำการอันหนึ่งอันใด
ที่จะผูกพันสินบริวารศักติญาได้” และมาตรา ๔๑ มีว่า “ถ้าหญิงมี
สามีได้ รับอนุญาตจากสามีให้ทำการการค้าขาย อันใดอันหนึ่งแยกเป็น
ส่วนหนึ่งต่างหากแล้ว จะทำนิติกรรมและบรรณคดีอย่างใด ๆ ภายใน
ขอบแห่งการค้าขาย อันนั้นถือว่าเป็นต้องได้รับ อนุญาตของ สามี
อีกอันหนึ่งไม่”

ถ้าหญิงนั้นทำการการค้าขายเช่นนั้นด้วยความรู้เห็นของ สามี
และสามีก็ มิได้ทักทวง ประการใดไซ้ ท่านให้ ถือว่า สามี ได้
อนุญาตแล้วโดยปริยาย

อันหนึ่งกรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม หญิงมีสามีจะทำการผูกพัน
ถึงสินบริวารศักติญาได้แต่เฉพาะเพียงที่เป็นส่วนของตนเท่านั้น

และวรรคที่ ๒ แห่งมาตรา ๓๘ มีว่าการอันใดกระทำลง
ฝ่าฝืนบทบัญญัติ^{๕๖๕} (คือการที่หญิงมีสามีได้ กระทำการอันหนึ่งอันใด
ลงไปโดยไม่ได้รับอนุญาตจากสามี) เช่นไม่ซื่อ และตามมาตรา
๑๓๗ วรรค ๒ สามีเท่านั้นเป็นผู้บอกล้างโมฆะกรรมเสียได้

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วพอจะเห็นได้ว่า ลำดับชั้นภรรยา เทียบนยง
ใช้ อยู่แต่สำหรับการแบ่งทรัพย์สินมรดกของสามีผู้วายชนม์ ในเมื่อผู้วาย
ชนม์ มีภรรยาอยู่หลายคนในเวลาขณะ

เพื่อให้เข้าใจง่ายเข้า จึงต้องยกการแบ่งลำดับชั้นภรรยาใน
ลักษณะผิวเมียมาประกอบรวม อธิบายกับ ลำดับชั้น ภรรยาใน ลักษณะ
มรดกด้วย

เพราะเหตุที่กฎหมายไทยอนุญาตให้ชายมีภรรยาได้หลายคน
ในขณะเดียวกัน ภรรยาเหล่านั้นจึงมีฐานะแตกต่างกันเป็นลำดับชั้นดังนี้

ตามลักษณะผิวเมียบท ก. มีว่า “อันว่าลักษณะเมียหนึ่ง
๓ ประการ ประการ ๑ หญิงอันบิดามารดามอบมือให้ เป็นเมียชาย
ได้ชื่อว่า เป็นเมียกลางเมือง ประการ ๑. ชายขอหญิงมาเลี้ยง
เป็นอนุภรรยา หลนเมียหลวงลงมาได้ชื่อว่า เป็นเมียกลางนอก ประการ
๑ หญิงใดที่ถูกขยาด ชายช่วยไถ่ได้มาเห็นหมดหน้าเลี้ยงไว้ เป็นเมีย
ได้ชื่อว่า เป็นเมียกลางทาสี ถ้าชายใดทำชู้ด้วยเมียกลางเมือง ให้
ใหม่งเต็มตามพระราชกฤษฎีกา ถ้าชายใดทำชู้ด้วยเมียกลางนอก
ให้ใหม่โดยพระราชกฤษฎีกาเต็ม ทำ ๕ ส่วน ยกเสีย ๑ เขา
๔ ส่วน ถ้าชายใดทำชู้ด้วยเมียกลางทาสี ให้ใหม่โดยพระราช
กฤษฎีกาทำ ๕ ส่วน ยกเสีย ๒ ส่วน เขาสามส่วน” ตามกฎหมาย
บทนี้มีความหมายที่ควรจะต้องพูดกันว่า ภรรยาแบ่งเป็น ๓ ชั้น

๑. เมียกลางเมือง คือเมียหลวง

๒. เมียกลางนอก คืออนุภรรยาหรือเมียห้อย

๓. เมียกลางทาสี (เวลาที่เลิกทาสวรรกรรมไม่มี

แล้ว เพราะฉะนั้นทาสภรรยาชนิดนี้จึงไม่มี ไม่จำต้องพูดต่อไป)

ลำดับชั้นภรรยาตามลักษณะมรดกบทที่ ๕ มีว่า "ผู้มี

บรรดาศักดิ์ถึงแก่มรณภาพ มีภรรยาผู้ชอบมีชั้นหมาก บิดามารดา
ยกให้อยู่ด้วยกันก็ดี และมีภรรยาอันทรงพระกรุณาพระราชทานให้
ก็ยังมีข้าหญิงแก่ราชการก็ดี แลภรรยาอันทูลขอพระราชทานก็ดี
แลมีนางภรรยาที่ดี และมีภรรยาทั้ง ๔ จำพวกนั้นใด อยู่กันด้วยกัน
ตั้งแต่ ๓ ขวบขึ้นไป และได้รักษาใช้ปลงศพไซ้ ภรรยาอันทรง
พระกรุณาพระราชทานให้ ไททรัพย์ให้ ไททรัพย์สามส่วนถึง ภรรยา
อันผู้ชอบมีชั้นหมาก บิดามารดายกให้ ให้ ไททรัพย์ ๓ ส่วน เหตุ
ภรรยาอัน พระราชทานให้ นั้น สูงศักดิ์กว่า ภรรยา อันมี ชั้นหมากบิดา
มารดา ยกให้ แลนางภรรยาที่อนุภรรยาให้ ไททรัพย์สองส่วน
ถึง"

ลำดับชั้นภรรยาในลักษณะมรดกบทที่ ๕

๑. ภรรยาอันทรงพระกรุณาพระราชทาน

๒. ภรรยาแต่งงาน

๓. ภรรยาอันทูลขอพระราชทานแลนางภรรยา

เมื่ออ่านรวมกับลำดับชั้นในลักษณะมรดกบทที่ ๕ มีว่า ลำดับ

ชั้นเมียเวลานอกคือ

๑. เมียหลวง

๒. เมียน้อยหรืออนุภรรยา

แต่ถ้าชายผู้มรณะภาพ มีภรรยา ซึ่งได้ รับพระราชทาน เป็น
ข้าหญิงแก่ราชการอยู่ ภรรยาซึ่งได้ รับมรดก ๓ ส่วนทั้งซึ่ง
ภรรยาหลวงได้ รับ ๓ ส่วน แต่ภรรยาซึ่งได้ รับว่าเวลานี้ไม่มีแล้ว
ส่วนภรรยาขอพระราชทานให้เทียบชั้นเท่ากับอนุภรรยา หรือหาก
ภรรยาซึ่งจะได้อีกต่อไป

ภรรยาหลวงหรือเอกภรรยาหรือภรณากลางเมืองเหล่านี้คือ
หญิงที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองได้ ตกแต่งให้เป็นภรรยาชายโดย มี
พิธีหรือโดยสงบก็ตาม ตามกฎหมายลักษณะ ผัวเมียบทที่ ๑๐๒
มีว่า “ชายผู้ขอลูกสาวทำนถึงหลบฝากยังแต่จะทำงาน และพ่อแม่
หญิงให้ชายฝากข่าเรือทำกินอยู่ด้วยกันถึง ๒, ๓ ปี และพ่อแม่หญิง
ให้ชายอยู่ด้วยกันไซ้ ทำนว่าเป็นสิทธิ์แก่เจ้าผัวเหมือนเมียทำงาน”

เมียกลางนอกหรืออนุภรรยาหรือเมียน้อยในลักษณะ ผัวเมีย
ตอนต้นอธิบายว่า ชายขอหญิงมาเลี้ยงเช่นภรรยาหลวงเมียหลวงลง
มา ได้ขอว่าเมียกลางนอกก็เหมือนนอ และตามลักษณะ ผัวเมีย
เทียบบทที่ ๓๓ มีว่า “หญิงชาวไทยก็ดี มาขออาศัยอยู่ด้วยชายก็ดี
ชายรับประกันไว้ก็ดี ถ้าชายไปมาหาสู่กันเกิดลูกด้วยมัน มันนอก
ใจมีชู้ ให้ไหมชายชู้และหญิงนั้นโดยอนุภรรยา” ตามบทนี้มีขอ
สำคัญอยู่ ๒ ข้อคือ

๑. อากาวิที่หญิงเข้ามาอยู่ในบ้านชาย

๒. เกิดลูกด้วยกัน

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงว่าเมื่อหญิงชายใดเห็นผิวเมียกันแล้ว หญิงนั้นจะเป็นเมียหลวงหรือเมียน้อยของชาย ถ้าชายหญิงใดตกลงกันมาแต่แรกว่า จะให้หญิงเป็นภรรยาหลวงหรือน้อยแล้ว ก็ไม่มีข้อยกข้อย่างใด ที่ยากอยู่ก็คือชายหญิงใดเห็นผิวเมียกันเฉยๆ โดยไม่มีการตกลงกันเสียเลยเช่นนี้ บางทีอาจมีกฎหมายเป็นเครื่องช่วย บางทีอาจมีประเพณีเหตุซึ่งชายใดเลี้ยงหญิงเป็นเมียชนิดใดบ้าง ประเพณีเหตุที่จะช้ใดของกูเป็นเรื่อง ๆ ไป

ตามลักษณะผิวเมียบทที่ ๓๒ มีความว่า "ผู้ใดรับศึกได้หญิงเชลยมาเลี้ยงเป็นภรรยาหลวง อภิภรรยา ทาษภรรยา ก็คือชายใดมาทำชู้ด้วยนั้นมีโทษให้ไหมโดยพระราชกฤษฎีกา" บทนี้แม่จะกล่าวถึงเรื่องหญิงเชลยซึ่งเวลานี้ไม่มีแล้ว โดยผิดกฎหมายระหว่างประเทศ แม่แต่ครั้งโบราณยังให้โอกาสชายเลี้ยงหญิงเชลยซึ่งไม่ก็ไปกว่าทาสเป็นเมียหลวงได้ หรือจะเลี้ยงเป็นเมียน้อยก็ได้สุด แต่ประเพณีการณ ที่ชายจะเลี้ยง ส่วนเมียน้อยมีชนิดได้ ๒ ประการ คือหญิงที่ชายลักลอบไปมาหาสู่จนเกิดลูกด้วยกัน ตามลักษณะผิวเมียบทที่ ๓๓ แต่ตองเข้าใจว่าชายยอมรับว่าลูกนั้นเป็นลูกของเขา ถ้าไม่รับก็อาจไม่ถือว่าเป็นเมียเลยทีเดียว

31/01/2565

บรรดาหญิงที่ขี้คามาารทายกให้ เป็นเมียชายก็ดี หรือได้เลี้ยงเป็นผิวเมียกันเองก็ดี ต้องแล้วแต่ชายผู้ว่าจะเลือกเลี้ยงหญิงนั้นเป็นชนิดที่

ใด กล่าวคือ ถ้าเลี้ยงเป็นเมียหลวง ก็เป็นเมียหลวง ถ้าเลี้ยง หลาน
จากเมียหลวงก็เป็นเมียหยอ

ส่วน การที่ชายจะมี เมียหลวงใน ขณะเดียวกันใด แต่คน เดียว
หรือมีใดหลายคนนั้น ไม่สู้หนัก แต่ก็ น่าจะ เห็นว่ามีใดหลายคน ถ้า
ชายเลี้ยงเมียหลานเป็นเมียหลวงและแยกให้อยู่ต่างบ้านกัน เทียบ
ตามนัยแห่งคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๗๗/๑๒๘ คือเรื่องชุนคเชนทรา
มาศย์โจทก์ สืบว่าลยกับพวกจำเลย ซึ่งมีความว่า เมียตั้งเดิมไม่
ปรากฏว่าผวเลี้ยงอย่างเมียหยอ ต้องถือว่า เป็นเมียหลวง เรื่องนี้คือ
ต่อมาจากผวใดเมียเดิมเป็นภรรยาแล้ว ไปสู่ขอใดหญิงมาเป็นเมีย
หลวงอีกคนหนึ่ง ฎีกาจึงถือว่า เป็นเมียหลวงทั้งสองคน

บางที่ชายเลี้ยงหญิงเป็นเมียดังแม่จะยกของชยบาง เช่นพาไป
สโมสรรในงานแต่งแพนชเป็นตน ซึ่งตามความคิวิญญูชนน่าจะเห็น
ว่าผวเลี้ยงหญิงนั้นเป็นเมียหลวง แต่ศาลยังไม่ถือว่า เป็นเมียหลวงก็มี
เรื่องนเกิดขึ้นในปัญหาที่ว่าผวจะตั้งรับผวชยแทนเมียเพียงใด ใน
เมื่อก่อนใช้ประมวลแพ่งและพาณิชย์ ให้คู่คำพิพากษาศาลแพ่งคดี
แดงที่ ๖๓๘/๑๒๘ จำแดงผวคโจทก์ สืบว่าภรรยาพระยาคุภกร
บรรณสารจำเลย

บทที่ ๕

ความอิสระในหญิง

อำนาจอิสระบุคคลโดยกว้าง ๆ หมายถึงสิทธิหรืออำนาจใน
ครอบครัว แต่ในที่นี้ระบุเพียงสิทธิหรืออำนาจอิสระของผวเหนือ

เมียตน และบิดามารดามีอำนาจเหนือบุตรหญิงซึ่งมีอายุยังไม่ครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์และยังมีได้ ประกอบการสมรสได้ ถ้าหญิงได้ทำการสมรสโดยมีอายุครบเกณฑ์ตามกฎหมาย ป.พ.พ. มาตรา ๒๐ แล้ว หญิงนั้นก็บรรลุนิติภาวะเป็นผู้ใหญ่ แต่ส่วนอำนาจอิสสระเหนือหญิงนั้นคราวนี้เปลี่ยนไปอยู่แก่สามีของหญิง แต่ไม่ใช่อำนาจอิสสระในเรื่องหญิงจะหาคู่ กลายเป็นอำนาจอิสสระในเรื่องซึ่งหญิงจะทำนิติกรรมผูกพันสินบริคณห์.

เมื่อหญิงได้มีสามีไปแล้ว บิดามารดาไม่มีสิทธิจะบังคับให้หย่าร้างกับผัวได้ ซึ่งในลักษณะผัวเมียใช้คำว่า "พ่อแม่หญิงจะเอาหญิงคืนไม่ได้" (ดูประกาศรัชกาลที่ ๔ จุลศักราช ๑๒๒๗ และลักษณะผัวเมียบทที่ ๗๙, ๑๔๐)

มีคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๙๐/๒๔๖๔ นายยุ่ง พงใจทัก นางแก้ว จำเลย ตัดสินว่าถึงแม่หญิงยังอยู่ในเรือนบิดามารดาก็หากหญิงมีสามีแล้ว บิดามารดาไม่มีสิทธิที่จะไม่ยอมให้บุตรตนอยู่กับภักขชายผัว

ถ้าหากหญิงมีสามีแล้วหย่ากัน หญิงกลับมากอยู่เรือนบิดามารดา ตามกฎหมายลักษณะผัวเมียบทที่ ๑๓๘ กล่าวว่า บิดามารดาก็ยังมีอิสสระเหนือหญิงอีก แต่กฎหมายบทนี้จะยังใช้ได้ อยู่เพียงไร มีผู้สงสัยมาก ข้าพเจ้าเห็นว่าน่าจะเลิกไม่ใช้แล้วตามประเพณีนิยม

บิดามารดาจะมีอำนาจอิสสระเหนือบุตรหญิงคนมากน้อยเท่าใดนั้น ในที่นี้จะกล่าวแต่เพียงเรื่องสิทธิหรืออำนาจอิสสระที่บิดามารดาจะจักให้ หญิงมีสามีเท่านั้น

ตามประกาศรัชกาลที่ ๔ จุลศักราช ๑๒๒๗ และลักษณะผู้เมียบทที่ ๘๑, ๘๔ มีความรวมกันคือได้ว่า หญิงที่อายุยังไม่ครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ ยังอยู่ในอิสสระของบิดามารดา จะเลือกคู่ทำการสมรสเอาตามใจตนโดยบิดามารดาไม่ยินยอมด้วยนั้นไม่ได้ แต่ถ้ายาอายุเกินแล้ว ก็อาจจะเลือกคู่ทำการสมรสได้ตามชอบใจ.

พ่อแม่ยกดูสาวอายุกว่า ๑๓ ปีให้เขียนเมียชาย เป็นผู้เมียกันตามกฎหมาย แต่ยังไม่ถือว่าหญิงบรรลุนิติภาวะจนอายุหญิงนั้น ๑๕ ปีบริบูรณ์ (บ.พ.พ. มาตรา ๒๐)

แต่เดิมมาถือว่ามิช้อยกเว้นในเรื่องหญิงที่เกิดในคฤหาสน์ตระกูลแม่หญิงนั้นอายุจะเกิน ๒๐ ปีก็ มิไม่มีสิทธิที่จะเลือกคู่สมรสกับชายในตระกูลต่ำกว่าตนโดยพ่อแม่ไม่ยินยอม จะเลือกได้เองแต่เฉพาะชายที่มีตระกูลสูงเสมอกับหรือสูงกว่าตน ตามประกาศรัชกาลที่ ๔ จุลศักราช ๑๒๓๐.

มีผู้เห็นว่ากฎหมายนี้ถูกดลล้างโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. ๒๔๗๕ แต่ข้าพเจ้าเห็นว่ากฎหมายรัชกาลที่ ๔ นี้อาจจะไม่ใช่ โดยถือว่าสูญสิ้นไปโดยประเพณีนิยมจะเหมาะสมกว่า.

ที่ว่าบิดามารดามี อัสสระ เห็นบุตรสาวในการที่จะยอมให้
บุตรสาวเลือกคู่ ไม่ได้หมายความว่าบิดามารดาหญิง
จะเลือกสามีให้ ลูกสาวตนโดยลูกสาวไม่สมัครใจ เพราะกฎหมาย
ลักษณะฉ้อฉลที่ ๑๓๐ ซึ่งได้กล่าวมาแล้วนั้นมีความห้าม.

เมื่อหญิงยังมีบิดามารดาอยู่ ญาติชั้นหนึ่งไม่มีอำนาจที่จะ
ยกหญิงให้เป็นภรรยาชายโดยบิดามารดาหญิงไม่ยินยอมด้วย

ละเมิดสิทธิ ชายใดลอบทำชำหรือลักพาเอาหญิงนั้นไปเพื่อ
จะเอา ไปเป็นเมียแต่หญิงนั้นยังอยู่ในอัสสระของบิดามารดา ชายผู้
นั้นได้ชื่อว่าทำการละเมิดสิทธิของบิดามารดาหญิง บิดามารดาหญิง
พึงขอให้ ศาลบังคับให้ ส่งตัวหญิงนั้นคืนและเรียกสินไหมทดแทนด้วย
ก็ได้ (ลักษณะฉ้อฉลที่ ๘๑, ๘๒, ๑๒๖, ๑๓๕ ป.พ.พ. มาตรา
๔๒๐)

ค่าสินไหมทดแทนในการละเมิดนี้จะมีมากน้อยเพียงไรแล้วแต่
ศาลเห็นสมควรตามข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป ตาม ป.พ.พ. มาตรา
๔๓๘ และอายุความฟ้องเรียกสินไหมมีกำหนด ๑ ปี ตั้งแต่รู้ถึง
เหตุละเมิดและรู้ตัวผู้ละเมิด แต่ไม่ให้เกิน ๑๐ ปี นับแต่วัน
ทำละเมิด (ป.พ.พ. มาตรา ๔๔๘).

ถ้าหญิงมาหาชายถึงบ้านชายและทำชำกัน แล้วกลับไปไม่
เรียกว่าชายละเมิดตามลักษณะฉ้อฉลที่ ๗๔ ข. แต่ถ้าชายเอา
ตัวหญิงไว้ จึงมีผลฐานลักพาตามซึ่งกล่าวข้างตน.

ผลแห่งละเมิด ชายซึ่งลอบร่วมประเวณีกับหญิงหรือลักพา

เอาหญิงไปโดยละเมิดอำนาจอิสสระของพ่อแม่หญิงนั้น กฎหมาย
ไม่ถือว่าเป็นผิดเมื่อกัน ถัดแต่เพียงว่าเป็นชู้กันเท่านั้น ตามลักษณะ
ผิดเมียบทที่ ๑๒๑, ๑๒๓

หญิงชายที่เป็นชู้กันดังกล่าวข้างต้น (ไม่ใช่ชายชู้) อาจเป็น
ผิดเมื่อกันได้ ด้วยเหตุดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อชู้กันด้วยกันจนผิดเมียบทที่ ๒๐ ปี
แล้ว ซึ่งถือผิดเขตอำนาจอิสสระของพ่อแม่

(๒) เมื่อชู้กันด้วยกันจนผิดเมียบทที่ ๒๐ ปีแล้ว พ่อแม่หญิงตาย
และชายหญิงนั้นมีบุตรด้วยกันแล้ว (ผิดเมียบทที่ ๘๔)

(๓) ต่อมาภายหลัง พ่อแม่หญิงกลับยินยอมให้หญิงเป็น
ภรรยาชายได้เช่น ถ้าชายไปสระมา ยอมรับสระมา หรือยินยอม
โดยปริยายเช่นไม่ฟ้องร้องว่ากล่าว ชายหญิงปลุกเร้าหรืออยู่ด้วยกัน
จนผิดเมียบทที่ ๒๐ ปีแล้ว มีบางท่านเห็นว่าในข้อนี้ ถ้าพ่อ
แม่หญิงไม่ฟ้องร้องภายในกำหนดอายุความ ก็ถือได้ว่าเป็นการยิน
ยอมโดยปริยาย

ในการสระมา ถ้าพ่อแม่หญิงรับสระมาโดยมีใจยินดีก็อยู่
ด้วยกันแล้ว ชายหญิงยังไม่เป็นผิดเมียบทที่ ๒๐ ปีจนกว่าจะได้อบรม
แล้ว

ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๕๑/๒๔๗๐ ระหว่างนางเยื่อโจทก์
 นายเทียบจำเลยมีว่า:— ลูกสาวโจทก์รักใคร่กับจำเลย ตามจำเลย
 ไป จำเลยจัดให้ผู้ใหญ่ไปสระมาโจทก์ โจทก์ยอมรับสระมาแต่ตก
 ทศกเฮาส์นสอกทของหมั้นและเรือนหอ แล้วจำเลยส่งลูกสาวโจทก์กลับ
 มาอยู่กับโจทก์ นึกวันแต่งงานกัน จำเลยนำทองหมั้นไปให้แก่โจทก์
 แต่ปลูกเรือนหอยังไม่ทันแล้ว และยังไม่ถึงวันกำหนดแต่งงาน ลูก
 สาวโจทก์หนีไปอยู่กับจำเลยอีก โจทก์ฟ้องเรียกให้ส่งตัวลูกสาว
 ศาลฎีกาพิพากษาว่าลูกสาวโจทก์กับจำเลยยังไม่เป็นผัวเมียกันตาม
 กฎหมาย ที่โจทก์รับสระมาจำเลยนั้นเท่ากับโจทก์ยอมยกโทษฐาน
 ที่จำเลยล่วงละเมิดลักพาตัวลูกสาวโจทก์ไปเท่านั้น ให้จำเลยส่งตัว
 ลูกสาวโจทก์คืน

บทที่ ๒

ความสามารถที่จะเป็นผัวเมียกันได้

บุคคลต่อไปนี้กฎหมายห้ามไม่ให้เป็นผัวเมียกัน เพราะฉะนั้น
 บุคคลซึ่งจะมีความสามารถเป็นผัวเมียกันได้ ต้องเป็นบุคคลที่ไม่เข้า
 ขอบห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนาเมียไม่ได้ ถึง
 ว่าเป็นพระราชกนิษฐาหรือญาติทางศาสนา และกฎหมายไม่คุ้มครองให้ถึง
 ว่าเป็นผัวเมียกันได้.

ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๕๑/๒๔๗๐ ระหว่างนางเยื่อโจทก์
 นายเทียบจำเลยมีว่า:— ลูกสาวโจทก์รักใคร่กับจำเลย ตามจำเลย
 ไป จำเลยจัดให้ผู้ใหญ่ไปสระมาโจทก์ โจทก์ยอมรับสระมาแต่ตก
 ทศกเฮาส์นสอกทของหมั้นและเรือนหอ แล้วจำเลยส่งลูกสาวโจทก์กลับ
 มาอยู่กับโจทก์ นึกวันแต่งงานกัน จำเลยนำทองหมั้นไปให้แก่โจทก์
 แต่ปลุกเรือนหอยังไม่ทันแล้ว และยังไม่ถึงวันกำหนดแต่งงาน ลูก
 สาวโจทก์หนีไปอยู่กับจำเลยอีก โจทก์ฟ้องเรียกให้ส่งตัวลูกสาว
 ศาลฎีกาพิพากษาว่าลูกสาวโจทก์กับจำเลยยังไม่เป็นผัวเมียกันตาม
 กฎหมาย ที่โจทก์รับสระมาจำเลยนั้นเท่ากับโจทก์ยอมยกโทษฐาน
 ที่จำเลยล่วงละเมิดลักพาตัวลูกสาวโจทก์ไปเท่านั้น ให้จำเลยส่งตัว
 ลูกสาวโจทก์คืน

บทที่ ๒

ความสามารถที่จะเป็นผัวเมียกันได้

บุคคลต่อไปนี้กฎหมายห้ามไม่ให้เป็นผัวเมียกัน เพราะฉะนั้น
 บุคคลซึ่งจะมีความสามารถเป็นผัวเมียกันได้ ต้องเป็นบุคคลที่ไม่เข้า
 ขอบห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนาเมียไม่ได้ ถึง
 ว่าเป็นยวราชกนิคตชวณียทางศาสนา และกฎหมายไม่คุ้มครองให้ถึง
 ว่าเป็นผัวเมียกันได้.

กฎหมายลักษณะผัวเมียบทที่ ๔๑ ที่ว่าด้วยพระภิกษุสามเณร เป็นพรานิกนั้น แม้จะได้ยกเลิกแล้ว ตามพระราชบัญญัติฉีกวรรณ์ ปฐมพรานิก พ.ศ. ๒๔๖๓ ก็ดี ก็ยังไม่แปลว่ายอมให้ พระภิกษุ สามเณรมีเมียได้ ส่วนชายที่มีเมียแล้วสละเมียไปขอช ถ้าไม่ใช่ ชั่วคราว หรือไม่ใช่ข้าราชการแล้ว ก็ถือว่าขาดจากการเป็นผัวเมีย กัน

(๒) ญาติพี่น้องสายโลหิตกัน เช่นพ่อแม่ลูกพี่น้อง ร่วมบิดามารดา บุ๋ย่าตายาย กับหลาน ลูกข่าน้าอาว (ตัว) กับ หลานเป็นต้น เป็นผัวเมียกันไม่ได้ตามกฎหมาย.

ลักษณะผัวเมียบทที่ ๓๖ “พ่อแม่ลูกพี่น้องชายหลานลูกข่าน้า หลานทำชู้กัน ทำนให้ทำแพลขยผู้หนึ่งเสียในทะเล ฯลฯ” ตาม กฎหมายบทนี้ แต่เดิมเป็นโทษอาญา เทยวนการลงโทษเช่นนี้ไม่มี แล้ว โดยถูกกฎหมายอาญาลบล้าง แต่ผลคงมีว่า ไม่เป็นผัวเมียกัน ตามกฎหมาย เพราะการสมรสเป็นการผิดกฎหมายจึงเป็นโมฆะ.

ตามกฎหมายนี้เข้าใจว่าต้องเป็นญาติพี่น้องสายโลหิตเดียวกัน ถ้าเป็นแต่พี่น้องร่วมชะเพาะแต่บิดา หรือร่วมชะเพาะแต่มารดา หรือ ลูกข่าน้าอาว ที่เป็นพี่น้องร่วมแต่บิดา หรือร่วมแต่มารดากับพ่อแม่แล้ว ไม่กั้นความถึง เป็นผัวเมียกันได้.

31/01/2565

อนึ่งแม่หญิงจะไม่ได้ทำชู้ เช่นนายค่านายแดงตกลงยินยอม พร้อมใจกับนางขาวว่า นายค่านายแดงทั้ง ๒ คนจะเป็นผัว นางขาว

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

จะเป็นเมียทงนายค่านายแดงเช่นนี้ไม่ได้ ข้อตกลงเช่นนี้เป็นโมฆะ เพราะเป็นการฉนกฎหมาย และขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนตาม ประเพณีนิยมของไทยเรา (ประมวลแพ่งแลพาณิชย์ มาตรา ๑๑๓).

(๓) ตามกฎหมายหญิงคน ๑ มีสามีได้ครั้งละคนเท่านั้น หญิงใดมีสามีอยู่แล้ว จะมีสามีใหม่อีกในขณะเดียวกันนั้นไม่ได้ กฎหมายยอมให้แต่ชายมีภรรยาได้หลายคน ส่วนหญิงนั้นห้ามขาด ไม่ได้มีสามีเกินกว่าคน ๑ ในคราว ๑.

กฎหมายลักษณะฉ้อฉล บพที่ ๒๕ บัญญัติว่า "ผู้ใดทำ ชู้ ครอบเมียท่าน แลชายชู้นั้นจะเอาเมียท่านมาเป็นเมียตน ท่านว่า ชู้่าฟังให้ ให้ส่งหญิงนั้นแก่ผู้มีนางได้ ๆ ละ" ถ้าหญิงที่มีสามีอยู่ ไปอยู่ กับชายอื่น แลทงกิริยาโดยเปิดเผยว่าเป็นสามีภรรยาอันใดก็ ถึงแม้ว่าผู้จะไม่ฟ้องร้อง ก็ยังไม่นับว่าชายคนใหม่นั้นเป็นสามี ยิ่ง คงเรียกว่าชู้เสมอ แลด้วยเหตุนี้เอง ถ้าหญิงนั้นมีชู้ต่อไป ชายชู้ จะฟ้องชู้คนที่ ๒ ไม่ได้ ตามฎีกาที่ ๓๒๖/๑๒๒. ในคดีระหว่าง หลวงวัง ไททก จินเจียก อำแดงนาก จำเลย ชายใดเป็นชู้ กับภรรยา ผู้อื่น ผู้เขาไม่ฟ้อง ชายชู้ก็ไม่ได้เลยชู้หญิงเดิมที่ ถ้าหญิงนั้นมีชู้ ต่อไปอีก ชายชู้เดิมจะฟ้องชายชู้ครั้งที่ ๒ ไม่ได้.

31/01/2565
เว้นไว้แต่หญิงนั้นจะไม่ได้ มีบุตร กับผู้ใดแล้ว คนอื่นไปมีชู้ (ผู้ ใหม่) จนเกิดบุตรด้วยผู้ใหม่ถึง ๓ คนขึ้นไป จะปรับใหม่เอาแก่ชาย

หญิงนั้นไม่ได้ ถ้าผู้เก่านั้นมีสินสอดกัก มีชั้นหมากกัก ช่วยได้
มากก็ แลหญิงนั้นเก็บทรัพย์สิ่งของของผู้เก่านั้นไปด้วยก็ดี ให้
หญิงนั้นส่งสินสอด ชั้นหมาก สินได้ แลทรัพย์สิ่งของที่เก็บเอาไป
จงถวน แล้วจึงนับว่าหญิงกับชายผู้ใหม่นั้นเป็นผัวเมียกัน คือ ชาติ
จากผู้เดิมแล้ว (ผัวเมียบทที่ ๓๐)

ถ้าชายผู้สาวเป็นใจกับเมียให้เมียมีผัวใหม่ด้วย โดยตนเองกับ
เมียก็ยังมิได้ ชาติจากกัน หญิงกับชายผู้นั้นก็ยกหาเป็นผัวเมียกันตาม
กฎหมายไม่ เช่นแต่ผู้หมกตบตะพองฐานชายผู้เท่านั้น ส่วน
ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะใช้ไม่ได้ เพราะขัดต่อกฎหมายแลศีลธรรม
อันดีของประชาชน (ประมวลแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๑๓)

(๔) ชายหญิงที่ขออายุจะทำการสมรสกันไม่ได้ เวลาเพียง
ไม่มีบทกฎหมายที่กล่าวว่า หญิงหรือชายต้องมีอายุเท่าใด จึงจะ
ทำการสมรสได้ ตามที่อาจารย์ต่าง ๆ ได้สอนไว้แล้ววินิจฉัยกัน มาก
โดยอาศัยกฎหมายอื่นเทียบเคียงซึ่งพอเห็นได้ว่า ชายหญิงต้องเป็นผู้
รู้เคียงสำแล้ว ตามประเพณีนิยมจึงจะเป็นผัวเมียกันได้ เพราะการ
เป็น ผัว เมีย กัน ย่อม เป็น สิ่ง สำคัญ ใน ชีวิต ของ ชาย หญิง นั้น ต่อ ไป ใน
กาลภายหน้า.

เราเคยได้ยินว่าตามประเพณีจีน หรือแขก เขาว่าเขา แต่งงาน
ให้เด็กเป็นผัวเมียกันแต่เล็ก ๆ ยังไม่รู้เคียงสำ ครั้นเมื่อเติบโตพอ
สมควรจึงให้ อยู่กันด้วยกันอย่างผัวเมีย แต่ไม่ใช้ ประเพณีธรรม
เนียมไทยซึ่งกฎหมายยอมรับรับรอง.

การที่จะถือว่าหญิงมีอายุเท่าใดจึงจะสามารถทำการสมรสได้ นั้น มีผู้เห็นว่าควรใช้เทียบเคียงตามกฎหมายลักษณะอาชญา มาตรา ๒๔๔ เรื่องข่มขืนชำเรา ส่วนกำหนดอายุชายให้ถือเกณฑ์ ึ่งเทียบสาเทียบตามกฎหมายลักษณะอาชญา มาตรา ๕๖-๕๗-๕๘

กฎหมายลักษณะอาชญา มาตรา ๒๔๔ ทั้งได้แก้ไขโดย พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะอาชญา พ.ศ. ๒๔๗๔ มีว่า “ผู้ใดกระทำชำเราด้วยเด็กหญิงอายุต่ำกว่า ๑๓ ขวบ ถึงแม้หญิงนั้นยินยอมก็ตาม มิได้ยินยอมก็ตาม ท่านว่ามีผิด” ตามกฎหมายนี้เห็นได้ว่ากฎหมายถือว่าเด็กหญิงอายุต่ำกว่า ๑๓ ปีเป็นเด็ก ่ออน ร่างกายไม่สมบูรณ์พอจะรับการประเวณี จึงห้ามไว้ โดย ึ่งเห็นว่า ใครกระทำชำเราด้วยไม่ได้เป็นผิด

สำหรับชายเทียบตาม

มาตรา ๕๖ แห่งกฎหมายลักษณะอาชญา มีว่า “ถ้าเด็ก ายยังไม่ถึง ๗ ขวบกระทำความผิด ท่านว่ามียังไม่รู้จักผิดแล ชอบ ขอให้ลงอาชญาแก่มันเลย

มาตรา ๕๗ มีว่า ถ้าเด็กอายุกว่า ๗ ขวบขึ้นไป แต่ยังไม่ ึ่งถึง ๑๔ ขวบกระทำความผิด ท่านให้ศาลมีอำนาจกระทำอย่าง ๑ ึ่งอย่างใดในประการที่ระว่าต่อไปนี้ :-

(๑) ถ้าเห็นว่ามันยังไม่รู้ผิดชอบจะให้ปล่อยตัวไปเสียก็ได้ ึ่งหรือถ้าศาลเห็นว่า มันพอจะเข้าใจความผิดชอบได้ก็ให้ศาลว่า ึ่งกล่าวให้มันรู้เสียแล้วภาคทัณฑ์ปล่อยตัวไปก็ได้ ประการ ๑

(๒) มอบตัวเด็กให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองไป และ
ยังคงเรียก ประกัน ทานยพ หรือ เรียกแต่ ทานยพแก่บิดามารดาหรือผู้
ปกครองเด็กนั้น ฯลฯ

(๓) สั่งให้ส่งตัวเด็กนั้นไปไว้ในโรงเรียนดัดสันดาน ฯลฯ

มาตรา ๕๘ ถ้าเด็กอายุกว่า ๑๔ ขวบขึ้นไปแต่ยังไม่ถึง ๑๖
ชวบกระทำความผิด ท่านว่าศาลควรพิจารณาเสียก่อนว่า มี
สติพอจะรู้ผิดชอบใจหรือไม่ ถ้าปรากฏว่ามียังอ่อนแก่ความผิด
ไม่มีสติพอจะรู้ผิดแลชอบใจ ท่านว่าให้ศาลกระทำแก่มันคงเกี่ยว
กับการที่ควรกระทำแก่เด็กอายุเกินกว่า ๗ ขวบแต่ยังไม่ถึง ๑๔ ขวบ
คงได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๗ นั้น ถ้าแลปรากฏว่ามีสติพอจะ
รู้ผิดชอบใจแล้ว ศาลจะสั่งให้ลงอาชญาแก่มันตามบทกฎหมายบัญญัติ
ไว้สำหรับความผิดเช่นนั้นแต่กึ่งหนึ่ง หรือมีฉะฉานจะสั่งให้ส่งตัวมัน
ไปไว้ในโรงเรียนดัดสันดานตามข้อ ๓ แห่งมาตรา ๕๗ นั้นก็ได้

ต่อมา มีความเห็นแย้งว่า การจะพึงเอาอายุตามเกณฑ์ แห่ง
กฎหมายลักษณะอาชญายังไม่ถูก เพราะกฎหมายลักษณะอาชญา
มาตรา ๒๔๔ บัญญัติสำหรับเรื่องร่วมประเวณีเพื่อรักษาความสุข
แลอนามัยของเด็กหญิง การเป็นผัวเมียหาใช้มีจุดมุ่งหมายแต่การ
ประเวณีเป็นสำคัญไม่ การที่ชายหญิงควรจะเห็นผัวเมียกันได้นั้น คู่
สมรสควรเป็นผู้ใหญ่พอ คชถึงวัยที่จะถอลิทธิในครอบครัว แลถึงแล้ว
ซึ่งสภาพที่ควรจะเป็นบิดามารดาคนได้ จึงอยู่ถ้าหญิงอายุเกินกว่า

กำหนดตามกฎหมายลักษณะอาชญามาตรา ๒๔๔ แม้แต่เพียงวัน
เดียวแล้วจะทำการสมรสก็ไม่มีกฎหมายห้าม แต่ศาลอาจวินิจฉัย
ว่าสัญญาสมรสนั้นเป็นโมฆะ เพราะผิดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน
ความเห็นมีแตกต่างกันอยู่ดังนี้.

ความเห็นทั้ง ๒ นี้ ต่างมีเหตุผลด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย ความ
เห็นแรกเทียบตามบทกฎหมายเฉียบขาด ความเห็นที่ ๒ ท้าวถึง
ศีลธรรมอันดีของประชาชน.

บางท่านเห็นว่าความร่วมมือประเวณีมิใช่จุดสำคัญยิ่งในการสมรส
แต่จะพึงเลยไปถึงว่าความร่วมมือประเวณีอยู่นอกความมุ่งหมายของผู้กระ
ทำการสมรสก็หาได้ไม่ เมื่อเป็นเช่นนั้นหญิงที่มายุต่ำกว่า ๑๓ ปีจึง
ทำการสมรสไม่ได้ โดยมีกฎหมายลักษณะอาชญาบัญญัติห้ามไว้
เด็ดขาดคงกล่าวมาแล้ว แลอย่างไรเสียศาลคงวินิจฉัยว่าสัญญา
นั้นผิดต่อศีลธรรมอันดีของประเทศเป็นโมฆะใช้ไม่ได้ คงมีข้อยกเว้นแต่
เพียงว่าหญิงมีอายุ ๑๓ ปีกับเศษเล็กน้อย จะทำการสมรสได้หรือไม่
ถ้าได้ ข้อยกเว้นก็ยุติ ถ้าไม่ได้ ก็คงวินิจฉัยต่อไปว่า เกณฑ์อายุหญิง
ที่จะทำการสมรสได้นั้นมีอยู่เพียงไร.

เวลานี้ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติเรื่องอายุหญิงไว้ โดยตรง เรา
จึงต้องใช้ประเพณีและบทกฎหมายที่ใกล้เคียงจนวินิจฉัย เพราะเหตุนี้
จึงเห็นว่าไม่ว่าจะวินิจฉัยข้อยกเว้นตามความเห็นแรกหรือที่ ๒ ก็คง
ได้ผลคล้าย ๆ กัน.

จริง อยู่ถ้าหญิงอายุต่ำเกินไปทำการสมรส ศาลอาจชี้ว่า
 สัญญาสมรสนั้นเป็นโมฆะ แต่ถ้าหญิงอายุเกินกว่า ๑๓ ปีซึ่งสามารถ
 ทำการ ประเวณีได้แล้ว แลตัวหญิงเองก็สมัครใจที่จะเป็นแม่บ้าน
 แม่เรือนต่อไป ก็จะไม่น่าจะมีข้อขัดข้องประการใด แม้จะไม่เห็นว่า
 เป็นที่นิยมกันนัก แต่หญิงอายุเกินกว่า ๑๓ ขวบเพียงเล็กน้อยก็มี
 สามีกันมากหลาย ยังไม่ถึงกับนับว่าผิดประเพณี จึงไม่เห็นว่า
 ศาลจะชี้ขาดว่าสัญญาสมรสของหญิงอายุ ๑๓ ปีกับ ๑ เดือนเป็นต้น
 ผิดศีลธรรมอันดีของประชาชนชาวสยาม

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๒๐ ผู้เยาว์
 ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อกระทำการสมรส แต่เพื่อจะได้รับผลทั้งนี้
 ชายจะต้องมีอายุ ๑๗ ปีบริบูรณ์ หญิง ๑๕ ปีบริบูรณ์ด้วย มาตรา
 นี้เป็นบทบัญญัติเฉพาะเรื่องการที่คู่สมรสจะบรรลุนิติภาวะ ทำให้เป็น
 บทบัญญัติที่กล่าวว่า ชายหญิงอายุเท่าใดจึงจะทำการสมรสกันได้ ไม่

สำหรับชายไม่มีบทกฎหมาย อันใดห้ามมิให้ทำการ ประเวณี
 ในเมื่อตนเองอ่อนอายุถึงเช่นข้อบัญญัติสำหรับหญิง แต่เมื่อเช่นนี้เรา
 จะถือเอาว่า ชายอายุเท่าใดก็จะแต่งงานได้เสมอไปนั้น ก็ออกจะเห็น
 การเกินไป ได้กล่าวแล้วว่า การสมรสเป็นการสำคัญอย่าง ๑ จะยิน
 ยอมให้เด็กที่ไม่รู้เคียงสาทำอะไรได้ นี้ก็เห็นได้ว่าเด็กอายุต่ำกว่า
 ๗ ขวบจะทำการสมรสไม่ได้ เพราะยังไม่รู้เคียงสาทั้งปรากฏตาม
 ข้อบัญญัติของกฎหมายลักษณะอาชญามาตรา ๕๖ สำหรับเด็ก

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

(ชาย) อายุตั้งแต่ ๗ ถึง ๑๖ กฎหมายยังไม่รับรองว่ามีสติพอจะ
รู้ผิดชอบเสมอไปเมื่อมีคดีเกิดขึ้น ท่านทั้งไว้ให้อยู่ในดุลพินิจของ
ศาลที่จะพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป

เกณฑ์อายุชายก็เช่นเดียวกับหญิง ในเรื่องจะทำการสมรส
ยังไม่มีบทกฎหมายกำหนดไว้โดยตรง ผิดกันก็แต่เรื่องหญิง
ต้องอายุเกินกว่า ๑๓ ปี ส่วนชายเมื่ออายุเกิน ๗ ขวบขึ้นไปแลมี
ร่างกายอันบริบูรณ์แลมีความสามารถในการที่จะมีภรรยาได้แล
ถึงวัยที่สมควรจะเป็นพ่อบ้านเจ้าเรือนได้

(๕) บุคคลวิกลจริตซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
แล้ว หากทำการสมรส การสมรสนั้นเช่นไม่ฉิยะ ตามประ
มวลแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๓๑ ซึ่งมีความว่า “การใด ๆ อัน
บุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถได้ทำการลงนั้น ท่านว่า
เป็นไม่ฉิยะ” แต่ถ้ายบุคคลวิกลจริตอันศาลยังไม่ได้สั่งแต่งตั้งเป็น
บุคคลไร้ความสามารถ และทำการสมรสลง การสมรสนั้นจะ
เป็นไม่ฉิยะก็ต่อเมื่อบุคคลวิกลจริตนั้นไปกระทำลงในขณะวิกลจริต
และชักฝ่ายหนึ่งก็ทราบ ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่จะต้องว่ากันเป็นเรื่อง ๆ
ไป ประมวลแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๓๒ มีว่า “การใด ๆ อัน
บุคคลวิกลจริตได้ทำลง แต่หากบุคคลนั้นศาลยังมีได้สั่งให้เป็นคน
ไร้ความสามารถไซ้ร ท่านว่าการนั้นจะเป็นไม่ฉิยะต่อเมื่อพิสูจน์ได้
ว่าได้ทำลงในเวลาซึ่งบุคคลนั้นจิตวิกลอยู่ และคู่กรณีชักฝ่าย ๑
ได้รู้แล้วทว่าผู้ทำเป็นคนวิกลจริต”

ส่วนบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เสมือนไร้ความสามารถนั้น ทำให้
เป็นภิกษุภิกษุณีไม่ได้ จึงมีอำนาจทำการสมรสได้ โดยไม่ต้องขอความ
ยินยอมของผู้ พักภัย นอกจากศาลจะมีคำสั่งไว้เป็นอย่างอื่น ฤๅของ
ปฏิบัติตามคำสั่งศาล (ประมวลแพ่งมาตรา ๓๔-๓๕)

๖) หญิงซึ่งอยู่ในข้อห้ามแห่งกฎหมายแพ่ง

จะมีสามีตามอำเภอใจไม่ได้ ต้องได้รับพระบรมราชานุญาต
เสียก่อน หญิงนั้นได้แก่หญิงชราคนในพระราชวัง คือหญิงที่ประจำ
อยู่ในพระราชวัง หญิงเหล่านี้อยู่ในความอารักขาของกระทรวงวังจะ
ไปมีสามีโดยลำพังไม่ได้ เป็นข้อห้ามซึ่งมีมาแต่โบราณกาล เวลา
นี้ก็ยังใช้ได้เพียงไรไม่สู้หนัก แต่น่าจะเห็นข้อห้ามเหล่านี้
สูญสิ้นไปแล้วโดยประเพณี

แต่ก่อนพระราชวงศ์หญิงตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไปจะทำการ
สมรสกับชายสามัญไม่ได้

เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๕ มีกฎหมายแพ่งว่าด้วยการสม
รสพระราชวงศ์แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๔๗๕ มีความว่ากฎ
มณเฑียรบาลนี้ให้ใช้ตั้งแต่วันประกาศ คือวันที่ ๘ สิงหาคม พุทธ
ศักราช ๒๔๗๕ และตั้งแต่วันใช้กฎหมายแพ่งมณเฑียรบาลนี้สืบไปให้ยกเลิก
บรรดากฎหมายกฎหมายแพ่งมณเฑียรบาล กฎและข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่
บัญญัติไว้แล้วในกฎหมายแพ่งมณเฑียรบาลนี้หรือซึ่งแย้งกับกฎหมายแพ่งมณเฑียรบาลนี้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

เมื่อคณะหนึ่งจะเข้าใจว่าการลงอาชญาแก่ผู้ ผ่าฉนภกฏมหนเทียร บาลเข็นอหยกเล็กไปในตัว ไม่มีการลงอาชญาผู้ทำผิดกฏมหนเทียร บาลต่อไปแล้ว

มาตรา ๓ มีว่า “พระราชวงศ์ตงแต่ชนหม่อมเจ้าขึ้นไป ถ้า ทำการสมรสกับผู้ใด ต้องนำความกราบบังคมทูลขอพระราชทาน พระบรมราชานุญาตเสียก่อน”

มาตรานี้ไม่ได้ระบุไว้ว่าพระราชวงศ์ชายหรือหญิงจึงต้องเข้าใจว่า ทั้งพระราชวงศ์ชายหญิงตงแต่ชนหม่อมเจ้าขึ้นไป จะทำ การสมรสไม่ว่ามีพิศเคศสมรสหรือไม่ ต้องไปขอพระบรมราชานุญาต เสียก่อน

มาตรา ๔ มีว่า “เจ้าหญิงองค์ใดจะทำการสมรสกับผู้ หนึ่งซึ่งมิใช่เจ้าในพระราชวงศ์ จนเป็นการไม่ตองด้วยพระราช ประเพณี นิยมตงหนไซร ทำนว่าตองกรายถวยบังคมลาออกจากถานนศรคักกั แห่งพระราชวงศ์เสียก่อน”

ตามมาตรานี้ใช้คำว่าเจ้าหญิงองค์ใด หมายความว่าพระ ราชวงศ์หญิงตงแต่ชนหม่อมเจ้าขึ้นไป ถ้าจะทำการสมรสกับผู้ หนึ่งซึ่ง มิใช่เจ้าในพระราชวงศ์ เข้าใจว่าจะทำการสมรสโดยมีพิศหรือ ไม่ก็ตามกับชาย หนึ่งซึ่งมิใช่เจ้าชายตงแต่ชน หม่อมเจ้าขึ้นไปในพระ ราชวงศ์ เจ้าหญิงหนตองทูลลาออกจากถานนศรคักกัเสียก่อน คือ ขอลาออกจากเจ้ามาเป็นนางสาว หรือนางแล้วแต่กรณี

มาตรา ๕ มีว่า “ถ้าพระราชวงศ์องค์ใดผู้หนึ่งไม่ปฏิบัติตาม
ที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓ และมาตรา ๔ ไซ้ ท่านว่าให้ถอดเสีย
จากตำแหน่งพระคฤหัสถ์แห่งพระราชวงศ์”

ตามมาตรานี้ หมายถึงเจ้าชายตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไปทำ
การสมรสกับหญิงใดโดยไม่ขอพระบรมราชานุญาตเสียก่อน ให้
ถอดเจ้าชายนั้นออกเสียจากตำแหน่งคฤหัสถ์ลงเป็นนายหม่อม

และหมายตลอดถึงเจ้าหญิงที่จะทำการสมรสกับชายซึ่งมิใช่
เจ้าในพระราชวงศ์ ต้องกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งคฤหัสถ์
แห่งพระราชวงศ์เสียก่อน คือต้องเวรคฤหัสถ์เจ้าลงเป็นนางสาวหรือ
นางเสียก่อนที่จะทำการสมรส ไม่แต่เพียงขอพระบรมราชานุญาต
ทำงานสมรสเช่นเจ้าชาย ถ้าเจ้าหญิงองค์ใดผู้หนึ่งขอห้าม ตาม
มาตรา ๔ แล้ว ให้ถอดเจ้าหญิงนั้นออกเสียจากตำแหน่งคฤหัสถ์แห่ง
พระราชวงศ์

ตามกฎหมายนี้ ในมาตรา ๒ ยกเลิกกฎหมายนี้
ซึ่งแย้งกับความในกฎหมายนี้ น่าจะแปลว่าการลงโทษผู้
ฝ่าฝืนกฎหมายนี้ ยกเลิกโทษกฎหมายนี้
ส่วนในกฎหมายนี้ไม่มีบทลงโทษอาชญาแก่ผู้ฝ่าฝืน เช่นแต่
ว่าถ้าพระราชวงศ์องค์ใดผู้หนึ่งไม่ปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓
และ ๔ แล้ว ให้ถอดเสียจากตำแหน่งคฤหัสถ์ คือจะได้ทรงพระกรุณา
ไปรคเกล้า ๆ ให้ถอดเจ้าองค์นั้นลงเป็นนายหรือนางสาวหรือนาง
แล้วแต่กรณี

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ผลแห่งกฎหมายนี้คือยกเลิก การ ลงโทษ ทางอาชญา และถอดผู้ ผ่าฝืนออกจากเจ้า ส่วนเจ้าหญิงนั้นถ้าจะมีคู่สมรสเป็นชาย สามีถูกต้องขอลาออกจากเจ้า ถ้าไม่ขอลาก็จะต้องถูกถอดออกจากเจ้า เมื่อนางสาวหรือนางอยู่ ในเอง

ข้อห้ามในเรื่องหญิงอยู่ โต้ กฎมณเฑียรบาลในเวลา ที่มี อยู่ เพียงเท่าที่กล่าวมา นั้นแหละที่กล่าวมาแล้วเป็นความเข้าใจตามซึ่ง ที่ความจากกฎหมายนี้ขรบาล พ.ศ. ๒๔๗๕

(๗) หญิงมีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์ มีสิทธิเลือกสามีได้ ตามอำเภอใจ ส่วนหญิงอายุต่ำกว่า ๒๐ ปีอยู่ในอำนาจอิสรระ ของบิดามารดา จะมีสิทธิของใครก็ตามยินยอมของบิดามารดา เสียก่อน ถ้าไม่เป็นที่พอใจบิดามารดา บิดามารดามีอำนาจไม่ ยอมได้ แต่สิทธิของบิดามารดาหากตก, มิได้โดยไปถึงกับว่าจะมี อำนาจขึ้นใจบุตร ให้แต่งงานกับชายใดก็ได้ ตามขอขใจของ บิดามารดา ถ้าบิดามารดาได้ ยินยอมแล้ว ภายหลังจะบังคับให้หญิงนั้นหย่าร้าง กับผู้เขาไม่ได้ อนึ่งหญิงมีสามีแล้วหย่ากับสามีกลับมาอยู่กับบิดา มารดาอีก ถ้าหญิงนั้นยังมีอายุไม่ครบ ๒๐ ปี บิดามารดา กลับ มีอำนาจอิสรระให้หญิงนั้นอีก ตามเดิม (ผู้เขียนบทที่ ๑๓๘)

๓๑/๐๑/๒๕๖๕
ชั้นเดิมไม่มีการจำกัด อายุหญิง ว่าอายุเท่าใด จึงจะมี อิสรระ เลือดหาผู้ใดก็ตามใจหญิง (ไม่ว่าสาวหรือแก่เฒ่าเพียงใด) ถ้า ยังไม่มีสามีแล้วก็อยู่ในอำนาจอิสรระของ บิดามารดา ทั้งนั้น ทั้ง

ปรากฏในกฎหมายลักษณะผัวเมียบทที่ ๗๔ ว่า “บุตรท่านบิดา มารดา ยังมีได้ประกอบสามีภริยาได้ไซ้ บิดามารดา นั้นยอมเป็น อิสสระแก่บุตร ถ้าชายใดพึงใจกับบุตรท่าน ให้คำนิยมนิยามารดาตามประเพณี ถ้าบิดามารดา ยกให้ สามีจึงจะเป็นอิสสระแก่ภรรยา ฯลฯ” ต่อมา มีประกาศราชกาลที่ ๔ บดินทรเดชาภิเศก ๑๒๒๗ โดยอ้างเหตุเหมือนเหตุเกล้าฯ ถวายฎีกา ว่า เติมนิยามารดาเหมือนรักใคร่เป็นชุกนักกับนายริด บิดามารดาอ้างเหตุเหมือนเหตุขาดใจไม่ ต่อมา นายภูได้มาส่งขออ้างเหตุเหมือนเหตุบิดามารดาฯ อ้างเหตุเหมือนยอมยกให้แก่ นายภู ส่วนอ้างเหตุเหมือนไม่สมัครใจ แม้ บิดามารดาจะยอมยกให้นายภู ผู้คดีไปไว้ที่เรือนนายภูถึง ๒ ครั้ง แล้วอ้างเหตุเหมือนก็ยังขังไม่ยอมอยู่หนึ่งเอง เพราะตนสมัครใจจะอยู่กับนายริดผู้เติม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ มีพระราชหัตถ์เลขา สลักหลังฎีกาลงมา ให้ให้นายชามาตย์และนายระดมทาศเล็กชื่อนไปจัดการ คัดสินให้ อ้างเหตุเหมือน ตกเป็น ภรรยา นายริด ผู้เติม ตามที่ อ้างเหตุเหมือนสมัครใจ เพราะหญิงอายุมากถึง ๒๐ ปีแล้ว ควร เลิกหาพวกได้ตามชอบใจ

หญิงบรรดาศักดิ์

หญิงเกิดในตระกูลบรรดาศักดิ์คืออยู่เข้าช้อยกเว้น คือแม่มีอายุเต็ม ๒๐ ปี แล้วก็ยังสามีอำนาจที่จะมีส มีตามอำเภอใจเต็มบริบูรณ์ เช่นหญิงสามัญไม่ ถ้า บิดาหรือมารดาหญิงมีศักดิ์สูงกว่า ๔๐๐

ไว้สิ้นไป และตระกูลฝ่ายชายคือตัวชายหรือบิดาของชายหรือหญิงข้าง
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

หญิงอยู่กับญาติ

ถ้าหญิงไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดาแต่ไปอยู่กับญาติ ญาตินั้น
 ห้ามอำนาจเต็มต่อบิดามารดาไม่ถ้าญาตินั้นแต่งตั้งให้หญิงมีสามีไป
 บิดามารดาไม่เต็มใจจะเรียกหญิงนั้นคืนมาก็ได้ (กฎหมายลักษณะ
 ๑๓๖) ผู้มีความมั่งคั่งหญิงต่ำกว่า ๒๐ ปีหรือ
 หญิงมีบรรพการดี ไม่หมายความว่าหญิงที่พ้นจากอำนาจอิสรระ
 ของบิดามารดามีสิทธิเลือกหาสามีได้ ตามชอบใจ

ญาติแต่งตั้งหญิงให้กับบุตรของตนเอง

ถ้าบิดามารดาไม่สามารถจะอุปการะบุตรของตน ญาติจึงรับ
 ไปเลี้ยงดูแล้วแต่งตั้งให้บุตรของญาตินั้นเองแล้ว บิดามารดาหญิง
 เรียกเอาหญิงคืนไม่ได้ ใ้แต่สิ้นสัปดาห์หนึ่ง (ประมวลกฎหมาย ๑๓๗)

รวมใจความว่า หญิงที่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปีจะมีสามีตามใจตนเองไม่ได้ ต้องประกอบด้วยความยินยอมของบิดามารดา แต่การที่บิดามารดายินยอมให้บุตรของตนอยู่กับชายใดโดยเปิดเผยไม่ว่ากล่าวภายในเวลานั้นสมควรแล้ว ต้องถือว่าบิดามารดายินยอม และเห็นว่าเขาทั้งสองเป็นพ่อแม่ร่วมกันตามกฎหมาย

บุคคลอื่นที่ไม่ต้องด้วยข้อห้าม ดังกล่าว แล้วก็มีสิทธิเป็นพ่อแม่ร่วมกันได้ แต่ต้องประกอบด้วยความตกลงจะเห็นพ่อแม่ร่วมกันซึ่งเทียบตามนัยยะแห่ง ลักษณะสัญญาธรรมดาในเรื่องความตกลง และต้องมีการแสดงออกด้วย

เมื่อกล่าวมาดังเพียงนี้แล้ว ขอกล่าวซ้ำตามในหมวด ๑, บทที่ ๑ ว่า เมื่อบุคคลไม่ต้องการให้ทำการสมรส ก็เป็นผู้มีความสามารถที่จะทำการสมรสได้ เข้าเกณฑ์

(๑) ความสามารถที่จะเห็นพ่อแม่ร่วมกัน และต้องประกอบด้วยเกณฑ์ อีก ๒ ประการคือ

(๒) ความยินยอมตกลงเป็นพ่อแม่ร่วมกัน

(๓) การแสดงออกโดยเปิดเผย โดยวิธีตรงหรือปริยายว่าเขาทั้งสองเป็นพ่อแม่ร่วมกัน

เมื่อครบเกณฑ์ ๓ ประการนี้ก็ถือว่าบุคคลนั้นเป็นพ่อแม่ร่วมกันได้ตามกฎหมาย สืบตามความเห็นของท่านอาจารย์แต่เดิมๆ ที่กล่าวว่า การสมรสเกิดจากสัญญา

หมวดที่ ๒

บทที่ ๑

ชายชู้

ตามที่ได้ พุทมาแล้วว่ากฎหมายไทยยอมให้หญิงมี ผู้ใด คน
เดียวในขณะที่ผู้นั้นมีชีวิตอยู่ หรือยังไม่ขาดจากผู้เมียกัน ถ้าเมีย
ไปร่วมประเวณีด้วยชายอื่นถือว่าหญิงและชายอื่นนั้นเป็นชู้ กัน

ในชั้นนี้เรื่องชายชู้แบ่งเป็น ๒ ชั้น

๑. ผิดเมียถึงชำเรา หรือเป็นชู้ กัน

๒. ผิดเมียไม่ถึงชำเราเช่น หยอก, ข่มขืนอนม, ขูบ, กอด,
ลักลอบพุกาไปมาทาสู้ ในที่ลับเช่นในเรือนหรือในห้อง นอกในเวลา ที่
ผู้ไม่อยู่ เป็นต้น

เรื่องผิดเมียไม่ถึงชำเรา ไม่ปรากฏว่ามีใครยกขึ้นฟ้องร้อง
กันโดยตรงเลย น่าจะถือว่าเลิกสัญญาไปโดยประเพณี

ต่อไปนี้จะพูดแต่เฉพาะการเป็นชู้ หรือผิดเมียถึงชำเรา

การปรับชู้แต่เดิมมาอย่างยากมากต้องปรับตามคักคินาของผู้น
หญิงหรือของชู้แล้วแต่กรณี ถ้าโจทก์หรือชู้มีคักคินาต่ำกว่า ๔๐๐
ไร่ลงมา ปรับเป็นสินไหมถึงพันยี่สิบ ถ้าจำเลยไม่มีค่าปรับเป็น
พันยี่สิบก็ต้องถูกจำแทน ถ้าคักคินาของโจทก์ผู้เจ้าผู้เกิน ๔๐๐
ไร่แล้ว, ก็เอาเป็นสินไหมทั้งหมด

การปรับตามบรรพการคัดหรือคัดกินาเวลานยกเลิกแล้ว แต่
 วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๕ ตามมาตรา ๓-๔ แห่ง
 พระราชบัญญัติยกเลิกการปรับตามคัดกินาซึ่ง มีความว่าตั้งแต่วันที่
 พระราชบัญญัตินี้เป็นต้นไป (คือวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ นั้นเอง) ให้ยกเลิก
 การปรับใหม่ตามคัดกินา เป็นการชดใช้ความเสียหายที่บัญญัติไว้
 ในพระราชกำหนดกฎหมายใด ๆ นั้นเสีย ถ้าจะคงกำหนดค่าสิน
 ใหม่ทดแทนตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ท่านมิให้พิจารณาเอาคัดกินา
 ของคู่กรณีซึ่งเหตุเปลี่ยนแปลงการกำหนดค่าสินใหม่ทดแทน ตาม
 บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เวลานึ่งเบื่อนเขาใจว่า การปรับใหม่เรื่องชายชู ของดอ
 เสมื่อนว่า เป็นการให้ค่าสินใหม่ทดแทนเรื่องละเมิดสิทธิของสามี
 หญิงที่ชายชูไปร่วมประเวณีด้วยนิน และการให้ค่าสินใหม่ทดแทน
 ก็คือค่าเสียหายเรื่องละเมิดตามประมวลแพ่งพาณิชย์ นั้นเอง

มีหมอกกฎหมายบางท่านแย้งว่า ตาม ประมวล กฎหมายแพ่ง
 และพาณิชย์มาตรา ๔๕๐ มีว่า "ผู้ใดจงใจประมาทสินเลื่อทำต่อ
 บุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตร์กิต แก้วร่างกาย
 กิต อหามย์กิต เสรีภาพกิต ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่าง
 ใดกิต ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องให้ค่าสินใหม่ทดแทนเพื่อ
 การนั้น" เช่นนี้จะมีถื่อว่าเมียบเป็นทรัพย์สินของผัวหรือ ซึ่งเวลา
 นี้ไม่น่าจะถื่อเช่นนั้น หญิงซึ่งเป็นเมียชายก็เป็นบุคคลเหมือนนกัน ถ้า
 สมันร์ไปมีผัวใหม่เขาก็ควรจะไปมีได้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

การที่มีคำแย้งปราศเช่นนี้เช่นคำซึ่งแย้งไป ตามโฆทาร์
 เท่านั้น ตาม ประเพณีไทย เห็นว่าเมื่อเมียไปร่วมประเวณี ด้วย
 ชายอื่น ชายเจ้าผัวฟ้องชายชู้ โฆเสมอ ส่วนกำลังใหม่ทดแทน
 ก็คือ ค่าเสียหายฐานละเมิด ตาม ประมวล แพ่งพาณิชย์ นั้นเอง.
 จึงอยู่ในเรื่องเช่นนี้โดยมากหรือแทบทุกเรื่อง ชายเจ้าผัวซึ่งเป็น
 โฆทาร์ จะสืบถึงจำนวนค่าเสียหายโดยแน่นอนไม่ได้ แต่ถ้า
 ปรากฏว่าชายชู้ทำผิดเมียเขาแล้ว ค่าเสียหายก็ย่อมต้องมีขึ้น
 เป็นผลสนองต่อความผิดที่ตนกระทำนั้น ถ้าโฆทาร์สืบไม่ได้ ศาลก็มี
 อำนาจจะให้ตามสมควรตามประมวลแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๓๔
 และฎีกาที่ ๓๕/๒๔๗๔ นายตึง โฆทาร์ นายบัน จำเลยและ
 ที่ ๓๖๖/๒๔๗๔ นายร้อยตำรวจตรีคุ้ม โฆทาร์ นายป๋อแก้วพวก
 จำเลยและการละเมิดเรื่องชายชู้ นั้น น่าจะเห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิ
 ของผู้ที่อยู่เห็นภรรยา ซึ่งแต่เดิมเรียกว่าอิสสระนั้นเอง (ดูประกาศ
 รัชกาลที่ ๔ และลักษณะผู้เมียบทที่ ๗๙-๑๔๐)

ข้อยุ่งยากอีกเรื่องหนึ่งในการที่ว่าเรื่องการกระทำชู้ เป็นผิด
 ฐานละเมิดและจะต้องใช้กำลังใหม่ตามประมวลแพ่งและพาณิชย์นั้น
 ถ้าหากชายชู้เป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือเป็นผู้เข่าว, บิดามารดา
 หรือครูบาอาจารย์ผู้ปกครองของผู้นั้นซึ่งไปทำละเมิดฐานชายชู้
 จะต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้เข่าวหรือไม่ เคยมีคดีเกิดขึ้นที่ศาลแพ่งเรื่อง

หนึ่ง ศาลได้ชี้ขาดว่าผู้ปกครองไม่ตองรับผิดชอบด้วย แต่คู่เหมือน
 ไม่ได้ยกเหตุว่าเพราะเหตุใดจึงไม่ตองรับผิดชอบ น่าจะเห็นเพราะถือ
 ว่าเป็นการกระทำส่วนตัว แต่เรื่องนี้เกิดก่อน พ.ศ. ๒๔๗๕ คงแต่
 ใช้พระราชบัญญัติเลิกการปรับตามคดีคดีมาแล้ว คู่เหมือนยังไม่เคย
 มีคดีปรับชายชู้เกิดขึ้นต่อศาลเลย และการที่จะฟ้องปรับชายชู้
 อายุความใช้ตามกฎหมายเดิมซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษเรื่องชายชู้ หา
 ใช้อายุความเรื่องเรียกค่าสินไหมฐานละเมิดตามประมวลแพ่งพาณิชย์
 ไม่ (ดูฎีกาที่ ๒๓/๒๔๗๕ นายเป๊ะ ช่วงชูโจทก์ นางเวียง นางหมา
 จำเลย)

เรื่องผิดเมียไม่ถึงชำเรา

ตามที่ได้พูดมาแล้วว่า เรื่องผิดเมียไม่ถึงชำเรา คือ เช่นจับ
 มือถอนนมขอกอกไปหาเมียท่านถึงทลขเหล็ก นอนคน ไม่เคยเห็นศาล
 โดยยกชั้นปรับในเรื่องนี้ จึงเห็นอนน่าจะถือว่าเรื่องเหล่านี้สายสูญ
 ไปโดยประเพณีนี้ มีบางท่านไม่เห็นว่าผิดด้วยหลักฐานนี้ คือเห็น
 ว่า ถ้าชายใดจับมือถอนนมขอกอกหญิงซึ่งเป็นภรรยาชายอน เวลานี้
 ถือว่าเป็นความผิดในทางอาชญาต มกฎหมายลักษณะอาชญามาตรา
 ๒๔๖ ในเมืองสมัยใหม่ยินยอม ถ้าหญิงยินยอมแล้วไม่ผิดทาง
 อาชญาเรื่องอนาจาร เทียบตามนัยแห่งคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๑๓
 ปี ๒๔๖๘ อัยการจังหวัดสมุทรสงคราม โจทก์ นายแดง อินจันทร์
 จำเลย และท่านผู้พิพากษาเห็นต่อไปว่า เมื่อไม่ผิดในทาง

อาชญากรนั้นจะเป็นผิดในทางแพ่งเรื่องผิดเมียไม่ถึงจำเราเอง แต่มี
อีกพวกหนึ่งเห็นว่า เป็นผิดในทางแพ่งสำหรับการประทุษร้ายต่อหญิง
นั้นเอง หากผิดในเรื่องผิดเมียไม่ถึงจำเราไม่ ความเห็นชนิดที่ ๒
ผิดเหตุน่าฟังมาก

เมื่อได้พูดถึงเรื่องชายชู้มาแล้ว ควรพูดถึงเรื่องชู้ในชั้นหมาก
และชู้เห็นชอบเสียด้วย

ความที่ได้พูดมาแล้วว่า ถ้าใครทำละเมิดสิทธิเป็นชู้ด้วยภรรยา
ท่านเรียกว่ากระทำชู้กัน ใช้แก่ท่านนั้นถ้าชายใดชู้ชอหญิงเพื่อเป็น
ภรรยาจนตกลงจะแต่งงานกันแล้ว ก่อนถึงกำหนดแต่งงาน ชายอื่น
ไปทำชู้ด้วยหญิงนั้น ได้ชื่อว่าผิดเมียในชั้นหมาก ชายผู้ซึ่งได้ชู้ชอ
ไว้มีอำนาจฟ้องชายผู้ไปร่วม ประเวณีกับหญิงนั้นฐานผิดเมียในชั้น
หมากได้

กฎหมายลักษณะผิดเมียขทัตที่ ๑๑๔ กล่าวว่า “ชายใดได้
ชู้ชอลูกสาวหลานสาวท่าน และเขาชั้นหมาก ๓ ชั้นไปกล่าวถาม
พ่อแม่พี่น้องหญิงรับเขาไว้ว่าให้ลูกสาวหลานสาวแก่ท่านๆ คำนั้นไว้
ในกำหนดซึ่งว่ากล่าวกันไว้ นั้น ยังเป็นเมียชาย ถ้าชายใดทำชู้ชอ
หญิงนั้น ท่านว่าผิดเมียท่านในชั้นหมาก ท่านให้เขาชั้นหมากตั้ง
ใหม่ ชั้นหมากกล่าวถามนั้น ๑๑ ชั้น ชั้นหมากหมั้น ๕๐ ชั้นเป็น
๖๑ ชั้น ให้ตัดชั้นหมากกล่าวถ มชั้นละเฟื้อง ให้ตัดค่าชั้นหมาก
หมั้นชั้นละสลึง เขาชั้นหมากทั้ง ๒ ขวอกกันเข้าแล้วใหม่ทิวคุดยทุก
ให้เจ้าของ เหลือนั้นเป็นสินไหมกึ่งพันยก”

ต่อมาเมื่อคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๓/๒๔๕๖ ระหว่างอ้าแกง
 พวงมารดาเงินกิมเหล็งบุตร โจทก์ อ้าแกงหนูใหญ่คนกลาง นาย
 เหล็งชายชู้ เงินหง อ้าแกงเหมียนจำเลย, ได้เคยวินิจฉัยตามกฎหมาย
 บทนี้ แต่ให้เอาชั้นหมากหมั้นชั้นปรับเท่านั้น ชั้นหมากกล่าวถาม
 ให้ยกเสียและถ้าชายผู้สว่ขอได้ รับความเสียหาย เนื่องจาก การที่หญิง
 ผิดสัญญาแต่งงาน เช่นปลูกเรือนหอเป็นต้น ชายผู้สว่ขอก็อาจจะฟ้อง
 เรียกค่าเสียหายจากชายชู้ได้ อีกส่วนหนึ่งต่างหาก

ตามที่โต้กล่าวมาแล้วว่า เมื่อผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงตกลงรับหมั้น
 แล้วยังแต่จะแต่งงาน หมายความว่าตัวหญิงได้ตกลงปลงใจด้วยกับ
 ผู้ใหญ่แล้ว แต่ถ้าเมื่อชายไปขอ ตัวหญิงไม่สมัคร ถึงหากบิดา
 มารดาหรือผู้ปกครองหญิงจะได้ ตกลงรับหมั้นไว้ก็ดี เห็นว่าชายผู้
 ได้ สว่ขอไม่มีอำนาจฟ้องชายซึ่งได้ เสียกับหญิงนระหว่างหมั้นฐานผิด
 เมียในชั้นหมากได้

ตามกฎหมายลักษณะแพ่งเมียบทที่ ๑๓๐ มีว่า “ชายหญิง
 พรหมจารย์รักใคร่กัน พ่อแม่มีธุ และชายอื่นมาขอหญิงนั้น พ่อแม่
 ยกให้แก่ชายผู้สว่ขอ ได้แต่่งการมีชั้นหมาก ครั้นถึงกำหนดให้หญิง
 นั้นลงเรือน ศหญิงนั้นมิลงและชายชู้ซึ่งพ่อแม่ได้ ยกให้นั้นพาเอา
 ศหญิงไปและมันเก็บเอาทรัพย์สินสิ่งของไปด้วยชายชู้นั้น ท่านว่า ให้เอา
 ชั้นหมากนั้นคืนใหม่พ่อแม่หญิงนั้น ทว่าคุณ แล้วให้ ไซ้ค่าหอและสิ่งของ
 ท่านงเต็ม เพราะพ่อแม่หญิงไม่ตามลูกสาวคน ส่วนชายผู้พาไป

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ให้ใหม่ให้พ่อแม่หญิงนั้นเป็นเบ็ดเสร็จมาเยี่ยมแปลง ให้หญิงเป็นสิทธิแก่ชายผู้พา เพราะว่าหญิงชายนั้นรักใคร่กันอยู่ก่อนแล้ว”

ที่ว่ามานี้ คือชายผู้ไม่ชอบรับผิดชอบต่อชายผู้คู่ซ้อ แต่บิดามารดาหญิงผู้รับช้หมากไวเช่นผู้รับผิดชอบ เพราะใจง่ายไม่ชอบตามลูกสาวคนไหนแน่นอน สักก่อนว่าจะพอใจชายที่คู่ซ้อนั้นหรือไม่

ในเรื่องผิดเมียในชั้นหมากมีกล่าวไว้ดังนี้ ต่อมาคือคำพิพากษาฎีกาซึ่งยกกฎหมายข้อนี้ขึ้นชี้แจง และศาลอุทธรณ์ก็ได้ยกขึ้นใช้ด้วย จึงเห็นว่าในเรื่องผิดเมียในชั้นหมากนี้ยังคงใช้อยู่

ส่วนเรื่องชู้เนื้อผีอยู่ในกฎหมาย ลักษณะผิดเมียบทที่ ๓๐ ซึ่งมีความว่า “ผู้ตายทงายไว้ทั้งใจ ศพยังอยู่กับเรือน หญิงเมียนหน้าคาคกและคล้อยใจกำหนดชกเอาชายมานอน และผู้ตายทงายไว้กับอยู่กนหม ถาพนของชายผู้ตายรู้เห็นเอาความมาฟ้องร้องเมื่อส่วนสยขบแท แพจวงไซร์ ให้ใหม่ชายชู้เป็นเบ็ดเสร็จแล้วให้แก่ญาติพนของเผ่าผีผู้ตาย”

เมื่อเช่นนี้จึงเห็นอนเข้าใจว่าในเรื่องชู้เนื้อผีนั้น ญาติของผู้ตายเป็นผู้ฟ้อง เบ็ดเสร็จแล้วนั้นกำหนดเท่ากับ ๑๒๕ บาท

ตามที่ได้พูดไว้แล้วว่าไม่เคยมีปรากฏว่า “ที่มีใครยกคดีเรื่องชู้เนื้อผีจนฟ้องร้องกัน เคยยกจนอ้างเป็นข้อต่อสู้เพื่อมิให้ภรรยาผู้ตายเป็นมรดกมรดก แต่เรื่องนั้นความชอนมิใช่ประเด็นโดยตรงศาลจึงไม่ไต่ วนจณขชอนลงไปเด็ดขาดว่าควรจะให้เป็นผู้จัดการมรดกหรือไม่

บทที่ ๒

อำนาจฟ้อง

อำนาจฟ้องชายผู้หนึ่งเห็นอำนาจส่วนตัวของตัวผู้ฟ้อง
 ไม่เกี่ยวข้องจะเข้ามาเป็นโจทก์ฟ้องชายผู้หนึ่งได้ ตามลักษณะรับฟ้อง
 บทที่ ๑๑ แต่กฎหมายลักษณะพ่อแม่บทที่ ๓๐ ระบุว่า ถ้าผู้
 คายศพยังอยู่กบเรือนหรือที่เรียกว่าผู้ตายหงายไว้ทางโลง เมื่อยังชัก
 เขาชายอื่นมาร่วมประเวณีให้ถือว่าชายนั้นเห็นชายผู้หนึ่งให้ปรับเช่นเขย
 สืบเส้น (หรือ ๑๒๕ บาท) ให้แก่ญาติพินของศพผู้ตาย ในเรื่องเช่น
 นี้ เห็นว่าเขาใจว่าญาติผู้ร่วมมฤตกของศพผู้ตายนั้นเป็นผู้ฟ้องร้องได้

ตามกฎหมายลักษณะพ่อแม่บทที่ ๑๔ มีความว่า "หญิงใด
 ผู้ไปราชการ และไปกิจธุระค้าขายต่างเมืองอยู่ภายหลังหญิงมช ผู้
 ชายอื่น และพ้องแห่งเจ้าผัวชบชายชนั้นใดไซ้ ท่านว่าให้
 กฎหมายไวยงแห่งสุภาจาเมืองใหญ่ คือเมื่อใดผู้มาจะหา
 ความให้หาโดยขนาด ฯลฯ" ตามบทนี้ไม่ได้ให้อำนาจญาติของ
 เจ้าผู้เป็นโจทก์ฟ้องชายผู้แทนได้ เช่นแต่ให้แจ้งความไว้เพื่อเป็น
 หลักฐานต่อแพ่งแห่งสุภาจาเมือง ซึ่งเขาใจว่าเขาเป็นเจ้าพนักงานฝ่าย
 ปกครองเช่นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อำเภอบทที่เขยตน

เมื่อพูดถึงเรื่องปรับชายผู้แล้ว ควรจะกล่าวด้วยว่า หญิง
 ที่ถูกผู้ฟ้องชายผู้แล้วยังคงเป็นเมียของตัวเดิมอยู่หรือขาดกัน ตาม
 นัยแห่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕/๑๑๖ ระหว่างวาทโจทก์ เจ้าหมื่น

จำหน้าคดีให้โจทก์เป็นแพ้ ให้เสียธรรมเนียมค่าทนายแทนจำเลย
๕๕
ทงสน

ในเรื่องนี้ตามกฎหมายลักษณะผัวเมียบทที่ ๑๕ และมีคำ
พิพากษาฎีกาที่ ๓๙๒/๒๔๕๖ นายฉายโฑก นายรัชชตรีสุวรรณ
จำเลย ซึ่งศาลเดิมปรับชายชู้เป็นสินไหมงงพหยก
ระหว่างอุทธรณ์ หอญคนกลางกลบคดีกับผว ศาลอุทธรณ์และศาล
ฎีกาคัดสิน ให้ปรับชายชู้ปรับเงินค่าปรับเป็นพหยกหลวงทงสน

ต่อไปนี้ควรพูดถึงเรื่องเมียร้างไว้ด้วย เมียร้างนั้นคือ เมีย
ซึ่งผวใดทงร้างไว้ ตามกฎหมายยังไม่ถือว่าขาดกัน ชายใดไป
ทำชู้ ด้วยเมียร้างให้ปรับก่งประณมผิตเมีย ซึ่งในเวลาเ็นเข้าใจว่า
ศาลคงคำฉนวนคำสินไหมชายชู้ว่าเป็นจำพหยกเท่าใด แล้วลดคำสินไหม
ลงมาเสียครึ่งหนึ่ง

ที่ว่าเมียร้างนั้นคือผวใดทงร้างแล้วทั้งเมียไป ตามกฎหมาย
ลักษณะผัวเมียบทที่ ๔๙ มีความว่า “ ถ้าชายอยู่ทางวันหนึ่ง ให้
ผิตแต่ในสามเดือน ถ้าชายอยู่ทางสามวันให้ผิตแต่ในหกเดือน ถ้า
ชายอยู่ทางเจ็ดวันให้ผิตแต่ในแปดเดือน ถ้าชายอยู่ทาง ๑๕ วัน
ให้ผิตแต่ในหนึ่งเดือน ถ้าชายอยู่ทางเดือนหนึ่งให้ผิตแต่ในหนึ่งปี
เดือน ” เมื่อพ้นกำหนดแล้วชายผวไม่มา หอญอยู่คนเดียว เรียกว่า
เมียร้าง แลที่ว่าเหตุหอญละเมิด มีทำตามพระราชกำหนดตาม
ลักษณะผัวเมีย บทที่ ๕๖ นั้น คือไม่บอกกล่าวเจ้าพนักงานปกครอง

ข้อที่ แล้ง ทรัพย์ ให้ ชาย ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ (เพื่อแสดง
ว่าให้ชายคนเดียวก่อน) ถ้าหญิงมีชู้ให้ปรับชายชู้ถึงประณมผิด
เมียท่าน

ตามกฎหมายลักษณะฉ้อฉลที่ ๕๖ มีว่า “ชายใดทำชู้
ด้วยเมียร้างท่าน ให้ปรับถึงประณมผิดเมียเป็นสินไหมถึงพันถึง
เหตุหญิงละเมิดมีทำตามพระราชกำหนด และมี จะสมัคร อยู่กับชาย
ใด ก็ตามใจหญิงนั้นแล”

การเป็นชู้กัน ตามประเพณีนิยมของไทยแต่เดิมมา
และตามกฎหมายถือว่าเป็นสิ่งชั่วร้าย นอกจากจะปรับชายชู้แล้ว
ยังให้ทรัพย์สินของหญิงเสียทั้งสิ้น คงให้หญิงนั้นเหลือแต่ผ้าถุง
ห่มกติกัวไป

ตามกฎหมายลักษณะฉ้อฉลที่ ๑๐ มีว่า “หญิงใด ทำ
ชู้นอกใจผัว พิจารณาเป็นสัตย์ให้ปรับใหม่ ชายหญิงโดยพระราช
กฤษฎีกาและโคกระบือข้าง มาเรือเกวียน ทายกรรมกรชายหญิง สิ่ง
สรรพทรัพย์ กงบ่วง มีมากน้อยเท่าใดก็ตี ท่านว่าให้แก่ชายผัวเก่า
จงครั้น ถ้าชายผัวใหม่สมัครเลี้ยงหญิงต่อไปไซ้ ให้หญิงนั้นไป
แต่เพียงผ้าถุงผืนหนึ่ง ผ้าห่มผืนหนึ่ง” และในบทท้ายแห่งกฎหมาย
ลักษณะฉ้อฉลที่ ๘๔ ก็ได้กล่าวถึงให้ทรัพย์หญิงให้แก่ชาย
ทั้งสิ้น

31/01/2565

เข้าใจว่า ทรัพย์ที่รับหาคือสินบริคณห์ทั้งสิ้น จะเป็นสินเดิม

หรือสินสมรสก็ตาม แต่ในเวลาใดก็ได้ มีทรัพย์ของหญิงขึ้นอีกประเภท

หนึ่ง ซึ่งปรากฏตามประมวลแพ่งมาตรา ๓๗ เรียกว่าสินส่วนตัว
ซึ่งเป็นที่พำนัก ชะนิตกฎหมายแยกไว้ในสมัยหลัง จึงเห็นว่าจะ
รับด้วย

เมื่อการเป็นคู่กันเป็นความผิดที่ร้ายแรงเช่นนี้ การพิจารณา
คดีเรื่องชายชู้ จึงต้องพิจารณาโดยละเอียดให้ได้ความถี่ถ้วน
ปราศจากความสงสัยเช่นในคดีอาชญา ถ้ายังมีข้อสงสัยไม่แน่ใจ
ควรยกประโยชน์ให้เป็นผลดีแก่จำเลย ตามนัยแห่งคำพิพากษา
ฎีกาที่ ๕๔๐/๑๒๘ ซึ่งท้ายฉันทัดฟ้องแล หลวงอำไพจำเลย
ซึ่งมีความว่า “ในคดีเรื่องชายชู้หาว่าหญิงมีชู้ ถ้าพิจารณาได้ความ
ชัดเจนแก่ใจไม่ได้แล้ว ต้องตัดสินยกประโยชน์แห่งความสงสัย
ให้เป็นผลดีแก่จำเลย เช่นเดียวกับ เกณฑ์ลงโทษจำเลยในทาง
อาชญาซึ่งให้ปล่อยตัวจำเลยไป”

กฎหมายลักษณะผัวเมียบทที่ ๘ มีความว่า “หญิงใดทำชู้
เห็นผิด ผัวจับชายชู้ได้ มีโทษพิจารณา ขวรศาลไกรรชิตที่ว่า พิน
แทงชายชู้หนีตายไซ้ ให้พิจารณา ถ้าเห็นสงสัยว่าชายทำชู้ด้วย
เมียมันจริง มิให้ลงโทษแก่เจ้าเมียมันเลย”

ครั้นเมื่อใช้กฎหมายลักษณะอาชญา ร.ศ. ๑๒๗ แล้ว การ
ขวรโทษเป็นเหตุให้ลดหย่อนผ่อนอาชญาถึงหนึ่งตามมาตรา ๕๕ จึง
เห็นอันที่บทกฎหมายลักษณะผัวเมียบทที่ ๘ นั้น ต่อมาเมื่อคดีที่
ฆ่าชายชู้ตายอีก การที่ไม่ลงโทษจำเลยเรื่องฆ่าชู้ตายเช่นนี้ จึงกลับ

มาสู่ความวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ชั้นที่ ๑๔๖๖/๑๓๑
 อัยการมณฑลอิสานโจทก์ นายจันทา จำเลย ข้อเท็จจริงปรากฏ
 ว่า วันหนึ่งจำเลยไปเที่ยวในหมู่บ้าน เมื่อจำเลยอยู่เรือนคนเดียว ออก
 มาขอร่วมสังวาสกับนายกาชาบุตรหลานหน้าเรือน จำเลยกลับมา
 พบเขา จึงเอาขมของลูกชายกาตลกจากเรือนแล้วเอาตาบพันชา นายกา
 ตาย ในคดีนี้กรรมการศาลฎีกากล่าวว่า บทลักษณะผิดเมื่ได้นำ
 มาประมวลลงไว้ในกฎหมายลักษณะอาชญา และการฆ่าผู้อื่น เช่น
 กาวบ่อของกบฏกระต๊อให้ พงษ์นคราย ซึ่งถ้าไม่เกิดสมควร แก่ เหตุ
 แล้วก็ได้รับความยกเว้นโทษตาม มาตรา ๕๐ แห่งกฎหมายลักษณะ
 อาชญา และในคดีศาลฎีกาวินิจฉัยว่า จำเลย ทำไม่เกิด สมควร
 แก่เหตุ ให้ปล่อยตัวจำเลยไป”

ข้อสำคัญสามสิ่งที่จะได้รับความยกเว้นไม่ตั้งรับโทษในการ
 ฆ่าตัวตายนี้ ต้องได้เห็นผู้ทำชั่วเวกขมเมียดตน และได้ ทำไปในขณะ
 ที่กำลังเกิดเหตุการเช่นนั้น แต่ไม่ปรากฏว่าได้ มีการ เตรียม
 ไว้ก่อน มิฉะนั้นกฎหมายไม่ยอมยกเว้นโทษให้ จะหนักแต่ เพียงลด
 ทัณฑ์ผ่อนโทษให้ บางเท่านั้น ดังเช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๙๐/๒๔๕๗
 พนักงานอัยการโจทก์ พญาสุวรรณพิกิจ จำเลย ผู้ตายลอบรัก
 ใคร่คิดพนักภรรยาหนีของจำเลย เข้าวันหนึ่งมารดาของภรรยา
 หนีหนีแฉะให้ ผู้ตายไปคอยที่หน้าบ้านจำเลยเวลา ๔ ทุ่ม เพื่อจะ
 ไล่พากันหนี แต่จำเลยผู้เป็นสามีทราบความเสียก่อน จึงเตรียม

คนและชาวไร่พร้อม เมื่อผู้ตายมาหึงคอบทหน้าบ้านของจำเลยตาม
นัดหมาย ก็ถูกคนของจำเลยยิงตาย พิพากษาว่าจำเลยกระทำ
เพื่อขบถกบฏกบฏยศ แต่เกินสมควรแก่เหตุ ให้ลงโทษจำคุกจำเลย
๑๐ ปี

บทที่ ๓

อำนาจฟ้องหมั้นไปเมื่อไร

อำนาจหรือสิทธิฟ้องผู้และหญิงผู้หมั้นหมั้นไปในประเทศ

ดังต่อไปนี้:-

๑. ถ้าเจ้าสาวฟ้องเรียกเบี้ยปรับชายผู้ ๒ ครั้งแล้ว จะฟ้อง
เรียกครั้งที่ ๓ และครั้งต่อไปอีกไม่ได้ ทั้งกล่าวมาแล้วข้างตน

๒. ผู้หมั้นเกิดบุตรด้วยกันแล้ว เมื่อหนีไปไม่ผู้ ผู้ฟ้อง
ชายผู้ใดเสมอ ถ้าผู้หมั้นยังไม่เกิดบุตรด้วยกัน เมื่อหนีไปมีผู้
ระหว่างผู้ฟ้องชายผู้ใด แต่ถ้าชุกนกับชายผู้จนเกิดบุตร ตั้งแต่
๓ คนขึ้นไปแล้ว อำนาจของผู้ที่จะฟ้องชายผู้ ก็หมั้นไป คงฟ้อง
ได้แต่เรียกสินสอดชดเชยมาก และทรัพย์สินของตนที่เมียเก็บไปนั้น คืนได้

ตามกฎหมายลักษณะผู้หมั้นบทที่ ๒๐ และตามบทนิยามความว่าผู้
ฟ้องทราบเมื่อมีบุตรกับผู้ใหม่ ๓ คนเสียแล้ว ถ้าผู้ทราบเรื่องก่อน
ทั้งถนัดตามข้อ ๓ ซึ่งว่าด้วยอายุความ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

๓. เมื่อเกินอายุความฟ้องชายชู้แล้ว ผู้จะฟ้องขอให้ปรับชายชู้ไม่ได้ ฎีกาที่ ๑๑๖๘/๓๔๕๖ จินเชยโจทก์ อำแดงพลอย นายโตะจำเลย

ตามลักษณะรับฟ้องบทที่ ๑๑ ถ้าผู้ว่าเมียมชู้แล้ว จากตัวชายชู้แล้วของฟ้องภายใน ๓ เดือน ถ้าภายในกำหนดนี้ ไม่สามารถจะฟ้องได้ เพราะผู้ไม่อยู่ ถ้าผู้กลับมาเมื่อใด ต้องฟ้องภายใน ๑ เดือนนับแต่ตั้งวันกลับ.

การฟ้องชายชู้ ในเคยมถอบเป็นฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิด สิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๒๐ ส่วนอายุความเรื่องฟ้องชายชู้ของถ้อยอายุความ ๓ เดือนตามลักษณะรับฟ้องบทที่ ๑๑ ซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษ. หากใช้ตามอายุความในประมวลแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๔๘ ซึ่งมีกำหนด ๑ ปีไม่. ตามนัยแห่งคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๘๙/๒๔๗๓ นายอภัยโจทก์ นายเปลี่ยนางเคลือบจำเลย

๔. ผู้สหมยอมให้เมียมชู้ โดยตรงหรือโดยปริยาย ผู้จะฟ้องชายชู้ไม่ได้ เช่นผู้สหมยอมให้เมียมชู้หรือสหมยอมให้เมียไปเที่ยวตามสถานที่ โรงหมิงนคร โสเภณีหรือซ่องลับหมิงหาเงิน และเมียไปร่วมประเวณีด้วยชายอื่นแทนเพื่อสินจ้างเช่นนี้ ผู้ฟ้องชายชู้ไม่ได้ตามนัยแห่งคำพิพากษาฎีกาที่ ๖๔๙/๑๒๑ ระหว่างขุนคุรุภักดิ์ โจทก์ ขุนประพุกพิสารจำเลย

บทที่ ๔

ผู้สมรสและผู้ชกสอ

ในคดีที่หญิงซึ่งเบงภรรยาชายมชุ นอกจากเจ้าผวจะพอง
เรียกคำสินไหมจากชายช้และบริบทพย้เมียแล้ว ผวยังมีสิทธิพองผู้
สมรส หรือผู้ชกสอเรียกเบงปรับได้ แต่ในสมัยนี้จะพองเรียกได้เพียงได้
ยังเป็นขอสงสย ถ้าจะพองได้ ก็เพียงพองเรียกค่าเสียหายฐานละเมิด
โดยตรงจากผู้ผิดที่เกี่ยว คือกฎหมายเดิมในเรื่องนี้เบงน้อยเล็กไป
ในท้วตามพระราชบัญญัติยกเลิกการปรับตามคักคินา พ.ศ. ๒๔๗๕
นี้เอง

หมวดที่ ๓

บทที่ ๑

การขาดจากเบงผวเมียกัน

ตามที่ได้ พูตมาแล้ว ได้กล่าวถ้งว่าชายหญิงจะเบงผวเมียกัน
อย่างไร ท่อไปนี้จะได้ พูตถ้งว่าอย่างไรจึงจะขาดจากเบงผวเมียกัน

การขาดจากเบงผวเมียกันมตงน

๑. เมื่อผวหรือเมียตายจากกันไป
๒. กฎหมายถ้อว่าเมื่อผวหรือเมียได้ ทำอย่างใดลงไปเบง
การขาดกัน
๓. โดยคำพิพากษาของศาลให้ขาดจากผวเมียกันได้

๔. ร่างก้นม้าน

(๑) การที่ผู้หรือเมียตายนั้น เมื่อบุคคลธรรมดาตายก็ ย่อมขาดจากการเป็นพ่อแม่กันเอง แต่เรื่องที่จะต้องพูดกันคือ ต้องแบ่งทรัพย์ของผู้หรือเมียที่ตายไปนั้นจากกัน ส่วนของผู้ตาย ก็เช่นมรดกทั้งได้ กล่าวในเรื่องมรดก หรือถ้าไม่ตายตามสภาพ แต่กฎหมายสันนิษฐานว่าตายโดยสายสนุญ ทรัพย์ของผู้สายสนุญ ที่มีอยู่นั้นก็แบ่งได้ จากกัน เรื่องสายสนุญ ต้องมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ของศาลแสดงแล้ว อันที่จริงการสายสนุญ ซึ่งถือเสมือนว่าตาย จะ ยกไปรวมไว้ในเรื่องขาดจากพ่อแม่กันโดยคำพิพากษาก็ได้ หรือจะ พูดไว้ในตอนที่ว่าขาดกันเพราะคู่สมรสฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดตายก็ได้

(๒) หย่ากันเอง

ตามกฎหมายลักษณะล้มหย่าบทที่ ๖๕ มีว่า สามีภรรยา วิวาทจะหย่ากัน สามีให้ หนังสือแก่ภรรยาฯ ให้หนังสือแก่สามี ต่อหน้าผู้คุมผู้แก่ ท่านให้ ฟังเอาหนังสือสามีภรรยาหนีได้ และ ตามบทที่ ๖๗ มีว่า สามีภรรยามีชอบเสียฟังใจกัน จะหย่ากันไซ้ ความใจเขา เหตุว่าเขาทั้งสองสนุญกันแล้ว จะจำใจให้ อยู่ด้วยกัน หนีไม่ได้

ความประสงค์ของกฎหมาย ๒ บทนี้ คือยอมให้ ผู้เมียหย่า กันได้ แต่ต้องเป็นที่เข้าใจว่าเมื่อผู้เมียหนีได้เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ ความประมวลแพ่งและพาณิชย์แล้ว (มาตรา ๓๐) และการที่ผู้หรือ

เมื่อทำหนังสือหย่าให้กัน ทง ๒ ฝ่ายตกลงชื้อต่อหน้าพระยานซึ่ง
 เป็นผู้ใหญ่ จะเบญญาตหรือไม่ก็ตาม หนังสือหย่าต้องทำอย่างน้อย
 ๒ ฉะบับ ให้แก่ผู้เมียไว้คนละฉะบับ จะหย่าก็ด้วยวาจาไม่ได้ แต่
 ถ้าผู้เมียสมัครด้วยวาจาหย่ากันเอง แล้วต่างแยกกันไปโดยไม่ถือว่า
 เป็นผู้เมียกันต่อไป ก็ขาดกันได้ตามเกณฑ์ลักษณะร่างกัน

การหย่าของตั้งใจหย่ากันจริงและแสดง ความประสงค์ให้คน
 ภายนอกเห็นว่าหย่า ถ้าหย่ากันพอเป็นพิธี แต่ความจริงมิได้ตั้งใจหย่า
 กันเช่นนี้ การหย่านั้นใช้ไม่ได้ มีคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๕๕/๑๒๑ ใน
 ระหว่างอำเภอแก่งหินเหล็ก อำเภอง่าง แพร่จำเลย ได้ความว่าสามีช่วย
 หมอทายว่าหย่ากันโรคจะหาย สามีภรรยาจึงหย่ากันตามคำหมอ
 พอเป็นพิธี ตั้งใจว่าเมื่อหายป่วยแล้ว จะคืนที่อยู่กันด้วยกันอีก สามี
 ไม่ทำช่วย และตายเสียด้วย ศาลฎีกาพิพากษาว่า สามีภรรยา
 ทาขาดกันไม่

ผู้เมียไม่พอใจจะหย่ากันเองโดยไม่ต้องทำหนังสือ แต่แบ่งบ
 ทรัพย์ สักกันต่อหน้าผู้ใหญ่ทง ๒ ฝ่ายและตกลงปลงใจขาดจากกัน
 ก็ยอมทำได้ ตามกฎหมาย ลักษณะ ผู้เมียขทที่ ๑๓๘ ซึ่งมีความว่า
 “บุตรผู้ใดบิดามารดาแต่งตั้งให้ มีเหยาเรือนทำมาหากินต่างหาก อยู่มา
 ภรรยาสามีหย่ากันขททรัพย์ ต่อหน้าผู้เฒ่าผู้แก่แล้ว ภายหลังสามี
 ภรรยาซึ่งหย่ากันนั้นตกลงยอมคืนคนมาอยู่ด้วยกันแล้ว ทำโทษมิได้
 ถ้าภรรยาหนีไปอยู่เรือนบิดามารดา ๆ มิได้ยินยอมให้อยู่กันด้วยกัน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

แม่ ศุภิงขนิษฐภักดิ์ ทำหน้าที่หมั้นไม่มีสิทธิเป็นภรรยาเพราะหญิง
นั้นถูกขโมยไปเรือนขี้ตามารดาแล้ว สิทธิแก่บิดามารดา”

ภรรยาที่มีคู่ ผัวของคู่ใดคาบเรียบร้อยแล้ว ผัวเมียย่อมซำดักกัน แม่
ศาลจะไม่ได้พิพากษาให้ซำดักกันก็

ผัวเมียโกรธกัน ผัวลงจากเรือนทงเมียไว้ เขามีคพรำพันเล่า
เรือนหอแล้วไปขยทอน ทำหน้าที่ชายหาสินเดิมมิได้หรือว่า ชายมีสินเดิม
แต่เก็บเขาไปเสียในเวลาหนึ่งทวยแล้ว ผัวเมียซำดักกันในวันเดียวกัน
โดยหญิงไม่ต้องส่งทรัพย์ อันใด แต่ถ้าชายมีสินเดิม ชายไปแต่ตัว
มิได้เก็บเขาสินเดิมไปทวย และชายไม่กลับมา ใน ๑๕ วัน ๓๐ วัน
ให้หญิงส่งสินเดิมของชายให้แก่ชายจงถ้วน ชายหญิงจึงซำดักจาก
กัน (ผัวเมีย ๕๑) ซึ่งหมายความว่าเมื่อผัวทิ้งเมียไปจากเรือนไป
ขยเสียทอนทงใจจะเลิกกันเช่นนั้น ถ้าผัวยังมีทรัพย์ ระคนปนกันขย
และไม่ได้เขาไปทวย ผัวเมียยังไม่ซำดักกันตามกฎหมายลักษณะผัว
เมียบทที่ ๕๒ ซึ่งมีใจความว่า “ทำน่วยังรักหญิงขย จึงมิได้เขา
ของไป”

ผัวสละเมียไปบวชเป็น ภิกษุสามเณร หรือเมีย สละผัวไป บวช
เป็นชี การบวชของหญิงนั้นตามประเพณีแต่เดิมมาเข้าใจว่าบวชได้
๒ ชนิด คือบวชเป็นภิกษุณี สามเณรี หรือบวชเป็นชี แต่ปรากฏ
โดยแน่ชัดว่าการที่หญิงจะบวชเป็นภิกษุณี หรือสามเณรีนั้น ได้เลิก
ล้มไม่มีบวชกันอีกกอนกฎหมายลักษณะผัวเมียได้ชอกหนานแล้ว จึงมี

ความเห็นของอาจารย์บางท่านว่า คำว่าบุตรของหญิงนี้ คือบุตรเป็นสิ
นตนเองหาได้ หมายความว่าบุตรเป็นภิกษุณี สามเณรีไม่

กฎหมายลักษณะผัวเมียบทที่ ๓๘-๓๙ และพระราช

กำหนดใหม่ในกฎหมายราชบุรีมีพูดถึงเรื่องนี้

ลักษณะผัวเมียบทที่ ๓๘ มีว่า “หญิงช่ายราษฎรอยู่กัน
เช่นผัวเมียกัน สามีศรัทธาสละภรรยาและสิ่งของบุตรเป็นภิกษุ
สามเณรแล้ว และสึกออกมาจะกินอยู่กันด้วยหญิงอื่นไซ้ ถ้า
หญิงมีสามีเป็นภรรยาชายนั่นต่อไป ก็ตามใจหญิง เหตุว่าบุตร
แล้วขาดจากผัวเมียกัน ฯลฯ”

ลักษณะผัวเมียบทที่ ๓๙ มีว่า ภรรยาสามไปบุตร
สามก็ยอมให้ภรรยาไปบุตร ท่านว่าสามภรรยาขาดจากผัวเมียกัน
ถ้าภรรยาสึกออกมาจะมีสามีอื่นไซ้ ท่านว่าหาโทษมิได้ ฯลฯ”

ขอให้สังเกตคำในบทที่ ๓๘ ซึ่งว่า “ช่ายราษฎร” แต่
ถ้าชายเป็นข้าทูลลอองธุลีพระบาทบุตร โดยได้รับพระราชทานพระ
บรมราชาอนุญาตแล้ว ข้อความในบทที่ ๓๘ หากถึงไม่ เพราะ
พระราชกำหนดใหม่บทที่ ๑๔ มีความว่า “หญิงซึ่งข้าทูลลออง
ธุลีแล้วแลบุตรนั้นเหมือนหนึ่งมีราชกิจไปไกล” แต่เวลานี้เหตุ
การณเปลี่ยนแปลงผิดกว่า แต่ก่อนมาก ความข้อนี้จะใช้ได้เพียงไร
ยังมีข้อสงสัย

๓. ขาดกันโดยคำพิพากษาของศาลนี้ ความกว้างมาก
คือรวมทั้งศาลพิพากษาให้หย่ากัน เมื่อฝ่ายใดฟ้องขอหย่าโดยมี
เหตุซึ่งควรหย่า หรือคู่ความทำยอมหย่าขาดจากกัน หรือผัวเมีย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ได้หย่ากันแล้ว แต่หากมาฟ้องแบ่งทรัพย์สิน จึงได้ฟ้องขอหย่ารวม
เข้ามาด้วยอีก ศาลจึงพิพากษาให้หย่าจากกัน.

เรื่องอื่นไม่สำคัญที่จะต้องกล่าวในข้อนี้ นอกจากว่ามีเหตุ
อะไรบ้าง ซึ่งศาลถือว่าเป็น เหตุสมควรจะพิพากษาให้หย่าจากจากกัน
ได้ตามกฎหมาย

บทที่ ๒๓

หย่า

เหตุหย่ามรดก

- ประการที่ ๑. ผู้หรือเมียทำผิดหน้าที่ของตนตามกฎหมาย
- ๒. ประพฤติผิดสัญญา
- ๓. ประพฤติชั่วร้าย
- ๔. ผู้เมียร้างกันนานจนเป็นเหตุให้ พองหย่าได้

แต่มีบางท่านเห็นว่า การที่ฝ่ายหนึ่ง ขอเพิกถอน สัญญาสมรส
ซึ่งเป็นโมฆะเป็นมูลเหตุฟ้องขอหย่าอีกด้วย เช่น พองขอเพิกถอน
สัญญาแต่งงานสมรสหรือขอถอนการสมรสอันเป็นโมฆะ และ
สถิติที่ระพองเช่นนี้ อยู่ในบทบังคับแห่งประมวลแพ่งและพาณิชย์ เช่น
ผู้หรือเมียเป็นผ ไร้ความสามารถ หรือการสมรสได้เกิดขึ้นโดยข่ม
ขู่หรือฉ้อฉลของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง อย่างไรก็ตามก็ต่อไปนี้จะได้พูด
ถึงมูลเหตุฟ้องขอหย่า ๓ ประการดังกล่าวมาแล้วเท่านั้น

ในประการที่ ๑ ผู้หรือเมีย ทำผิดหน้าที่ของตนตามกฎหมายซึ่ง
เป็นเหตุให้พองหย่าได้ แบ่งออกไปได้ อีกดังนี้

- (๑) ผู้เพียงเมียไม่เป็นธรรม เมียพองหย่าได้ การเพียง
ไม่เป็นธรรมนี้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ได้หย่ากันแล้ว แต่หากมาฟ้องแบ่งทรัพย์สิน จึงได้ฟ้องขอหย่ารวม
เข้ามาด้วยอีก ศาลจึงพิพากษาให้หย่าจากกัน.

เรื่องอื่นไม่สำคัญที่จะต้องกล่าวในข้อนี้ นอกจากว่ามีเหตุ
อะไรบ้าง ซึ่งศาลถือว่าเป็น เหตุสมควรจะพิพากษาให้หย่าจากจากกัน
ได้ตามกฎหมาย

บทที่ ๒๓

หย่า

เหตุหย่ามรดก

- ประการที่ ๑. ผู้หรือเมียทำผิดหน้าที่ของตนตามกฎหมาย
- ๒. ประพฤติผิดสัญญา
- ๓. ประพฤติชวร้าย
- ๔. ผู้เมียร้างกันนานจนเป็นเหตุให้ พองหย่าได้

แต่มีบางท่านเห็นว่า การที่ฝ่ายหนึ่ง ขอเพิกถอน สัญญาสมรส
ซึ่งเป็นโมฆะเป็นมูลเหตุฟ้องขอหย่าอีกด้วย เช่น พองขอเพิกถอน
สัญญาแต่งงานสมรสหรือขอถอนการสมรสอันเป็นโมฆะ และ
สถิติที่ระพองเช่นนี้ อยู่ในบทบังคับแห่งประมวลแพ่งและพาณิชย์ เช่น
ผู้หรือเมียเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือการสมรสได้เกิดขึ้นโดยข่ม
ขู่หรือฉ้อฉลของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง อย่างไรก็ตามก็ต่อไปนี้จะได้พูด
ถึงมูลเหตุฟ้องขอหย่า ๓ ประการดังกล่าวมาแล้วเท่านั้น

ในประการที่ ๑ ผู้หรือเมีย ทำผิดหน้าที่ของตนตามกฎหมายซึ่ง
เป็นเหตุให้พองหย่าได้ แบ่งออกไปได้ อีกดังนี้

- (๑) ผู้เพียงเมียไม่เป็นธรรม เมียพองหย่าได้ การเพียง
ไม่เป็นธรรมนี้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว

ตามลักษณะฉัวเมียบทที่ ๕๕ บัญญัติว่า

(ก) ฉัวเขาใจออกห่าง ยักย้ายทรัพย์สินไปไว้ให้แก่บิดา มารดาพี่น้องแห่งตน หรือไปมีเมียอื่นหรือ

(ข) เก็บเอาทรัพย์สินสมบัติไป ร้างเมียไว้จนพ้นกำหนดหรือ

(ค) แกล้งซี้ไล่เมีย เก็บรวบเอาทรัพย์สินไว้แต่ผู้เดียว

ตามลักษณะฉัวเมียบทที่ ๗๐ มีว่า “ฉัวเมียอยู่ด้วยกัน ฉัวไปค้าได้เมียใหม่มาท่วย ชายทำเคียดแก่เมื่อก่อนแลจะหย่ากันไซ้ ให้แบ่งสินนกก เพราะเมื่อก่อนนั้นหาไทยมิได้ ชายนั้นอาธรรม”

คำว่าทำเคียด เข้าใจว่าหมายถึงฉัวแกล้งหาเหตุพาลเอาผิดแก่เมียเดิม แลตามนัยเคียดวุ่น ถ้าฉัวมิได้เลียงเมียอย่างเมียแล้ว ก็เรียกว่าชายไม่เชนธรรมเหมือนกัน เช่นไม่ยกย่องให้สมแก่ถานานุกรมของเมียตน

ในข้อที่ว่าเลียงเมียไม่เชนธรรมนั้นกว้างมาก จะวางหลักเกณฑ์ให้แน่นอนลงไปก็ยากไม่ได้ ต้องแล้วแต่เหตุผลเป็นเรื่อง ๆ ก็จะได้ยกตัวอย่าง คำวินิจฉัยของศาลฎีกามาเทียบ พอให้เห็นได้ดังต่อไปนี้

ฎีกาที่ ๓๗/๒๔๕๘ จำแดงมณี โจทก์ นายจ้อย จำเลย
ฉัวหรือเรือหอและเก็บทรัพย์สินของตนไปอยู่ทอน ถือว่าเลียงเมียไม่เชนธรรมให้หย่าได้

ฎีกาที่ ๘๑๘/๒๔๕๔ จำเลย โจทก์ นายพรัง จำเลย
 ผู้เมียทะเลาะกัน ผู้เก็บทรัพย์ไปอยู่ที่อื่นและบอกขายเรือนหอให้แก่
 ผู้ซื้อไป ถือว่าเลี้ยงเมียไม่เป็นธรรม เป็นเหตุให้หย่าได้

ฎีกาที่ ๑๒๔/๒๔๖๐ จำเลยพลอย โจทก์ จีนไฟ จำเลย
 ผู้เมียไม่ได้ โกรธกัน เมียผิดใจกับคนอื่นจึงไปอยู่กับมารดา ผู้เคย
 ไปเยี่ยมและฝากเงินให้บ้าง ต่อมาภายหลังเมียขี้ขลาด หนัก ต้อง หา
 หมอรักษา ผู้อยู่ใกล้ๆ ไม่ไปรักษาพยาบาล เมียเมียตายแล้ว
 ไปขอเงินค่ารักษาก็ไม่ให้ ถือว่าเลี้ยงเมียไม่เป็นธรรม ให้หย่าได้

ฎีกาที่ ๖๓๑/๒๔๖๕ นางอัน โจทก์ นายคอเล่อ จำเลย
 ผู้เมียอยู่คนละบ้าน ผู้หลอกหลวงพาเมียไปเที่ยว แล้วเอาของแต่ง
 ตัวเมียไว้เสีย ไม่ยอมคืนให้ โดยอาการทุจริต ถือว่าเป็นเหตุให้
 หย่าได้

ฎีกาที่ ๑๓๘/๒๔๕๗ จำเลยผ่อง โจทก์ นายผลึก จำเลย
 ผู้เมียคู่หนึ่งเกิดบุตรด้วยกันหลายคน แล้วผู้ไปมีเมียใหม่ เมียเดิม
 และเมียใหม่ทะเลาะกันผู้ฟ้องกัน ผู้ออกจากราชวัลได้เมียเดิม และ ทำ
 พิณกรรมยกทรัพย์สมบัติให้แก่เมียใหม่และ บุตรที่เกิดด้วยเมียใหม่
 ถือว่าผู้เลี้ยงเมียไม่เป็นธรรม เมียเดิมฟ้องหย่าได้

ในประการที่ ๒. ประพฤติผิดสัญญา ในที่นี้หมายความว่า
 ชายทำผิดสัญญาหรือผิดทานบน ซึ่งคนใดทำให้ไว้แก่ญาติพี่น้อง
 ฝ่ายหญิง เป็นเหตุให้หญิงฟ้องหย่าได้

ชายไม่ยำเกรงพ่อแม่ผู้เฒ่าผู้แก่แห่งหญิงเป็น เหตุให้หญิง
 พ้องหย่าได้ แต่ไม่แปลว่า ชายผู้จะต้องอยู่ในบังคับขบขันของ
 ญาติพี่น้องฝ่ายหญิงเสมอไป เป็นแต่เพียงว่าต้องมีความการระมัดระวัง
 ต่อญาติฝ่ายภรรยาในฐานะที่มาเช่นเกี่ยวของด้วยตามสมควร คือ
 ต้องไม่แสดงกิริยาลบหลู่คู่หมั้นแก่ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายภรรยา หากจะได้
 ทำพลาดลงไปอย่าง ถ้าหากชายผู้ใดคู่แก่โทษขอขมา และ
 ให้ทานบนแก่ญาติพี่น้องผู้ใหญ่ฝ่ายภรรยาแล้ว ก็ไม่เป็นเหตุให้พ้อง
 หย่าได้ แต่ถ้าต่อมาชายผิดทานบนก็เช่นเหตุให้ภรรยาพ้องหย่าได้
 ในเรื่องผิดสัญญาทานบน (ดูลักษณะผู้เมียบทที่ ๕๗, ๕๘, ๖๑,
 ๑๘๘ และคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๕๐/๒๔๕๘ คำแดงเหมือนใจทัก
 นายเนียมจำเลย และฎีกาที่ ๓๐๙/๒๔๖๙ นายชื้อใจทักนายเคน
 กัยพวกจำเลย)

ฎีกาที่ ๔๕๐/๕๘ คำแดงเหมือนใจทัก นายเนียมจำเลย

ชายกล่าวคำขยายช้า ต่อญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงไม่ เป็นเหตุให้
 หญิงพ้องหย่าได้ เมื่อชายยอมสมัครมาและให้ทานบน

ผู้เมียเกิดทุกข์ทกนบางแต่เลิกหยอ ไม่เป็นเหตุที่จะพ้องหย่า
 กันได้

ฎีกาที่ ๓๐๙/๒๔๖๙ นายชื้อใจทัก นายเคน นางสี นางบัวสา
 จำเลย

31/01/2565

การที่สามี ปล่อบให้ภรรยา หลวง กล่าว คำ เสียด สั ทำให้
 ภรรยาหนีความคับแค้นใจ ทั้งสามีเองก็กลับค่าสขปรมาทไม่ยำ

ฎีกาที่ ๕๙๒/๒๔๖๙ นางดวงใจโทก นายแก้วจำเลย ผู้ทำ
ทานขอให้แม่เดิมที่จะอยู่กับตัวโดยปกติ ยอมทิ้งเมียใหม่และ
ไล่ไล่เมียใหม่ไปแล้ว ต่อมาเมียเดิมไม่ยอมอยู่กับตัว ผู้จึงรับ
เมียใหม่มาช่วยเหลือกิจการงานของตัวอีก ทั้งนี้ว่า ผู้ผิดทานขอ
ไม่ได้

ฎีกาที่ ๙๓๕/๒๔๖๙ นางพวงใจโทก นายหนูจำเลย การ
ที่ชายใช้อำนาจารุณต่อหญิงและพ่อแม่หญิง โดยปราศจากความ
ยินยอม และไม่ เลียง คุกหญิงอย่างฉันท ภรรยาอื่น สามัญชน ฟังปฏิบัติ
และมีความประสงค์ อันถูกต้องตามอัธยาศัยต่อกัน เห็นเหตุให้ หญิง
ฟ้องหย่าได้

ฎีกาที่ ๔๒๐/๒๔๗๑ นางฉ่ำใจโทก นายหล้าจำเลย ผู้
มีเมียหย่าแล้วทำร้ายเมียหลวงหลายครั้ง และยกย้ายทรัพย์ สมบัติ
อันแสดงให้ เห็นว่า แม่จะอยู่กับ ตัวอีกต่อไปก็ ความ ปกติสุขไม่ได้
ถือว่าผู้เลี้ยงเมียไม่เหมาะสม เห็นเหตุให้ ฟ้องหย่าได้

ฎีกาที่ ๓๓/๒๔๗๒ นายเจ็งใจโทก นายยงกีจำเลย ผู้ไล่
ความเมียว่าเป็นผู้ร้ายลักทรัพย์ และมีผู้ แลวงชิงเคียดพาลทำทุบตีละ
ทิ้งไว้ ไม่ไปมาหาสู่เลี้ยงดูถึง ๖-๗ เดือน แสดงว่าไม่ชอบเนื้อฟัง
ใจไม่ปรารถนาจะเลี้ยงดูต่อไปแล้ว ทั้งนี้ ทำหน้า เป็นเหตุให้เมียขอ
หย่าได้

ฎีกาที่ ๗๘๖/๒๔๗๓ นางนุ่นใจทัก นายคำแสนจำเลย
 ฉวมเมียหย่าและไปอยู่กักับเมียหย่า แต่ยังไม่มาศาลและสั่งเสียเมีย
 หลวงอยู่เสมอกันนี้ ท่านว่าไม่เป็นเหตุที่จะยกขึ้นกล่าวว่ามีเมีย
 หลวงไม่เป็นธรรม แต่ถ้าเมียหลวงยกเป็นเหตุขึ้นฟ้องหย่า ผู้
 ก็นไม่คัดค้านศาลตัดสินให้ หย่าได้

ฎีกาที่ ๖๑๔/๒๔๗๕ คุณหญิงสรวพกิจปริชาใจทัก พระยา
 สรวพกิจปริชา จำเลย ถ้าผู้หมกความเชื่อใจในเมีย ไม่ประสงค์
 จะเลี้ยงดูอย่างเมียต่อไปแล้ว ถึงแม้จะยังให้เงิน ค่าเลี้ยงดูอยู่ก็
 เป็นเหตุให้เมียฟ้องหย่าได้

ในประการที่ ๓. ความประพฤติชั่วร้ายหนักความกว้างมาก
 คล้ายกับในประการที่ ๑ ที่ว่าเลี้ยงเมียไม่เป็นธรรม เช่น

(๑) ชายเมียนตีเมียรุนแรง เกินกว่าการปรวบรวม ตาม
 สสมควร ก็เป็นเหตุให้เมียฟ้องหย่าได้
 อย่างไม่เรียกว่าเกินสมควรต้อง แลแล้วแต่ขอเท็จจริงเช่นเรื่อง ๆ

ไป
 (๒) ผู้หรือเมียฝ่ายใดประพฤติตนชั่วร้าย ซึ่งอาจเป็น
 อันตรายแก่ชีวิตหรือทรัพย์สินสมบัติ ก็เป็นเหตุให้อีกฝ่าย ๑ ฟ้องหย่าได้
 อย่างไม่เรียกว่าชั่วร้ายแรงของคู่เช่นเรื่อง ๆ

ตามกฎหมายลักษณะผู้เมียขทัตที่ ๑๐๘ กล่าวถึงชายเมียนใจ
 ใจเมียฟ้องหย่าได้ คำที่ว่าเมียนใจนั้นไม่ได้หมายความว่าต้องเมียน

โจรอย่างชนสามัญเข้าใจกัน มีคำพิพากษากฎีกาที่ ๑๐๒๕/๒๔๖๗. นายแสงโจทก์ นายจุกกับพวกจำเลยว่า การที่ชายต้องโทษจำคุก เพราะทำผิดฐานลักเล่นการพนันไม่นับว่าเป็นโจร และมีคำพิพากษากฎีกาที่ ๓๕๐/๒๔๗๔ นางแสงโจทก์ นายถนอมจำเลยว่า ผู้ไปลอบฆ่าที่พาศหญิงอื่นเพื่อการอนาจาร จนถูกศาลตัดสินลงโทษถึงขั้น ฎีถือว่าผู้ประพฤตินั้นเป็นคนอื่นที่พาส เลวทรามต่ำช้าเข้าในลักษณะคำว่าโจร ซึ่งเห็นเหตุให้เมียฟ้องหย่าได้

ในประการที่ ๔. ผู้เมียร้างกันนาน เกินสามขวบจนเห็นเหตุให้ฟ้องหย่าได้ อย่างไรเรียกว่าผู้เมียร้างกันนานเกินสามขวบจนเห็นเหตุให้ฟ้องหย่าได้ และอย่างไรเห็นเหตุให้ฟ้องหย่าได้ นั้น มีตามกฎหมายลักษณะผู้เมียขบถที่ ๔๙, ๕๐, ๕๑, ๕๒

ผู้เมียทะเลาะวิวาทกัน ผู้ลงเรือนไปละหญิงไว้ ผู้มีได้กลับมาสู่หาหญิง จนพ้นกำหนดเวลานั้น ฎีถือว่าผู้เมียขาดกัน

๑. ผู้อยู่ทางวันหนึ่ง ในกำหนด ๓ เดือน
๒. ผู้อยู่ทาง ๓ วัน ในกำหนด ๖ เดือน
๓. ผู้อยู่ทาง ๗ วัน ในกำหนด ๘ เดือน
๔. ผู้อยู่ทาง ๑๕ วัน ในกำหนด ๑ ปี
๕. ผู้อยู่ทาง ๑ เดือน ในกำหนด ๑ ปี ๔ เดือน

แต่ก่อนที่ ฎีจะถือว่าขาดกัน หญิงต้องหาผู้เดมาผู้แก่กำหนดนายบ้านหรือผู้มบรรดาศักดิ์ ให้ช่วยส่งทรัพย์สินของชายคืนให้แก่ชายเสียก่อนจึงจะถือว่าขาดกัน ส่วนชายจะยอมรับหรือไม่ยอมรับ

ก็ไม่สำคัญ ถ้าไม่พบชายให้ส่งแก่พ่อแม่ญาติพี่น้องของชายก็ได้
 ถ้าเขาไม่รับก็ให้บอกกล่าวไว้เขียนพอ ถ้าชายไม่มีทรัพย์สินอยู่ที่หญิง
 ก็ไม่ต้องส่ง แต่หญิงต้องบอกกล่าวไว้เขียนคำนบ จึงจะถือว่าชาย
 หึงขาดจากผัวเมียกัน

ถ้ามิได้ส่งทรัพย์สินหรือบอกเป็นคำนบตามซึ่งกล่าวแล้ว ก็ถือ
 เพียงว่าสามีร้างภรรยาไป สามีภรรยายังไม่ขาดกัน เมื่อนั้นเช่นแต่
 เพียงเมียร้าง และเช่นเหตุให้เมียฟ้องขอหย่าเท่านั้น

ต่อไปจะไต่ยกตัวอย่าง ตาม คำพิพากษาฎีกามา แสดงประ
 กอบตามซึ่งกล่าวแล้ว

ฎีกาที่ ๘๘/๑๑๗ เงินคงชิว โจทก์ นายเล็กเซงกับพวกจำเลย
 ผัวละทิ้งเมียไป เมียมีผัวใหม่ โดยเข้าใจว่าขาดกับผัวเก่าแล้ว และ
 มิได้บอกกล่าวไว้เขียนคำนบ ถือว่าหญิงยังไม่ขาดกับชาย การมี
 ผัวใหม่นั้นเป็นการทำชู้

ถ้าในกำหนดเวลาที่กล่าวมาแล้ว ชายกลับไปหาหญิงหรือ
 ส่งทรัพย์สินไปเยี่ยมเยียน ชายหญิงยังไม่ขาดจากผัวเมียกัน (ผัวเมีย ๕๐)

ถ้าผัวโกรธเมียลงจากเรือนทิ้งเมียไว้ และเขามีกบ่าวพี่นเส้า
 เรือนหอแล้วไปอยู่ที่อื่น ถ้าชายไม่มีสินเดิมหรือมีแต่เก็บเอาไปเสีย
 ไปด้วยแล้ว ผัวเมียขาดกันในวันนั้น โดยหญิงไม่ต้องส่งทรัพย์สินอันใด
 ถ้าชายมีสินเดิมและไปแต่ตัวไม่ได้เก็บเอาสินเดิมไปด้วย ชายไม่
 กลับมาใน ๑๕-๓๐ วัน ให้หญิงส่งสินเดิมให้ชายจนครบ หญิง
 ชายจึงจะขาดจากผัวเมียกัน (ผัวเมียบทที่ ๕๑)

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว

ถ้าผู้เลี้ยง螟ทรัพย์ระคนปนกันอยู่ผู้ไปแต่ตัว ผู้เลี้ยง
ไม่ขาดกัน ตามกฎหมายลักษณะผู้เลี้ยงบทที่ ๕๒ ถือว่าชาย
ยังรักหญิงอยู่ จึงไม่เอาทรัพย์ไป

ตามลักษณะผู้เลี้ยงบทที่ ๕๕ ซึ่งได้กล่าวไว้ในเรื่องเหตุหย่า
นี้ มีใจความว่า ถ้าผู้คิดนอกใจเมียและเก็บเอาทรัพย์ สิ่งของ
ไป วางเมียไว้จนพ้นกำหนด เป็นเหตุให้เมียฟ้องหย่าได้

ฎีกาที่ ๖๙๓/๑๓๑ นายแพโจทก์ นายคลังจำเลย ชาย
หญิงเป็นสามีเมียด้วยกันได้เกิดบุตร ผู้ต้องหาในคดีอาชญาจึงหลบ
หนีไปจากบ้านเมีย ๒ ปี แล้วไปท่องเที่ยวอยู่ราว ๗ เดือน แล้วไปมีเมีย
อยู่ที่อื่นด้วยจึงไม่กลับมาดูบ้าน แต่ไม่ปรากฏว่าระหว่างนั้นหญิงได้
บอกกล่าวไว้เป็นคำขยับ จึงถือว่า ผู้เลี้ยงยังไม่ขาดกัน

ฎีกาที่ ๗๕๕/๒๔๗๔ นางผาดโจทก์ นายหลงกับพวกจำเลย
ผู้เลี้ยงทั้งร่างมานานหลายปี จนเมียได้สาวใหม่และมีครรภ์ด้วย
กัน ผู้เก่าและไม่ว่ากล่าว ประพฤติการณ่ถึงขนาดว่า ผู้เลี้ยง
สมัครหย่าขาดจากกันตั้งแต่เลิกร่างกัน

หมวด ๔

บทที่ ๑

ทรัพย์ระหว่างผู้เมีย

แต่เดิมมาทรัพย์ระหว่างผู้เมียนั้น ก็มีแต่ทุนสินเดิมและ
สินสมรส ต่อมาเจ้าคุณพิจารณาปฤชามาตย์ ได้พูดในคำสอนและ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ในหนังสือพิมพ์จำหน่าย ถึงสิ้นส่วนตัวและทรัพย์สินที่เอามาบริโภคกันด้วย แต่ตามที่พูก็นั้นเป็นแต่ความเห็นของท่าน (ใน พ.ศ. ๒๔๕๖) ทรัพย์สินที่เอามาบริโภคหรือสิ้นส่วนตัวตามที่ เจ้าคุณพิจารณา กล่าวนั้น ก็รวมอยู่ในสินเดิมสินสมรสนั่นเอง ไม่มีผลแยกออกไปต่างหากตามกฎหมาย

ครั้นใน พ.ศ. ๒๔๖๘ เมื่อออกประมวลแพ่งและพาณิชย์ ใช้เป็นกฎหมายแล้ว ตามมาตรา ๓๗, ๓๘, ๓๙, ๔๐, ๔๑, ๔๒, ๔๓ พูกถึงทรัพย์สินระหว่างผิวเมียอีก ๒ ชนิดคือสินบริโภคและสิ้นส่วนตัว แต่ก็ทำได้ ให้ขทัวิเคราะห์ก็พท ไร่ไม่ ก่อมาได้ มีคำพิพากษาฎีกาแปลคำ และให้ขทัวิเคราะห์ก็พท ไร่ กังจะไ้กล่าวต่อไปภายหลัง

ตามกฎหมายแต่เดิมมานั้น นอกจากสินเดิมและสินสมรส ซึ่งเป็นทรัพย์สินระหว่างผิวเมียแท้ ๆ แล้ว ยังมีสินบริโภคชั้นหมั้น และเรือนหอซึ่งเป็นทรัพย์สินในชนบทซึ่งชายหญิงจะเป็นผิวเมียกัน จึงควรยกเอามาอธิบายไว้ในชั้นอีกด้วย เพื่อประโยชน์ ในการแข่งขันทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาในเมื่อเขาหย่าร้างกันหรือตายจากกัน

สินบริโภคชั้นหมั้นและเรือนหอได้พูกไว้ข้างแล้วในตอนต้น ในหมวดที่ ๑ ตอนที่ว่าด้วยผลของการผิดสัญญาแต่งงาน (ดูหน้า ๒๓ ถึง ๒๘)

ต่อไปนี้จะได้พูดถึงทรัพย์สินในชั้นทันทีชายหญิงจะเป็นผู้เป็นเจ้าของ
และทรัพย์สินระหว่างผู้เป็นเจ้าของอย่าง ๆ

๑. สินสอด
๒. ชนหมาก
๓. ของหมั้น
๔. เรือนหอ
๕. ทน
๖. สินเต็ม
๗. สินสมรส
๘. สินบริคณห์
๙. สินส่วนตัว

๑. สินสอด คือสินสอดที่เงินหรือราคาทรัพย์สินเรียกเอา
จากฝ่ายชาย เป็นค่าที่ใดเลยของหญิงมา อาจารย์บางท่านเรียกว่า
ค่านำหม เพราะฉะนั้นถ้าฝ่ายหญิงมีสัญญาไม่แต่งงาน ฝ่ายหญิง
ก็ต้องคืนสินสอดให้ฝ่ายชาย สินสอดนั้นผิดกับของหมั้นอยู่หน่อย
หนึ่ง คือ ถ้าฝ่ายชายมีสัญญา ฝ่ายหญิงจะรับสินสอดไว้ไม่ได้
ก็ต้องคืนให้ฝ่ายชาย ส่วนจะเรียกค่าเสียหายนั้นก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง
(ดูประมวลแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๓๔๑)

๒. ชนหมาก คือเครื่องที่ไปหมั้นหญิง เกยงนไซเขษนม
และสิ่งของใส่ขันให้เอาหน้าไป ตามกฎหมายนั้น ชนหมากคิดเป็น

ราคาเงินแน่นอนมูลค่าคือ ชั้นหมากกล่าวตามชั้นละเฟื้อง ชั้น
 หมากหมื่นชั้นละสลึง ตามกฎหมายลักษณะฉ้อโกงที่ ๑๑๔ พุค
 ถึงเรื่องปรับชู้เห็นชั้นหมาก ให้ตั้งชั้นหมากกล่าวตาม ๑๑ ชั้น
 ชั้นหมากหมื่น ๕๐ ชั้น แต่การกล่าวตามและการหมื่นจะตั้งมี
 จำนวนชั้นหมากถึงจำนวนเท่านี้หรือไม่ บัญชีนี้ไม่แนก แต่ใน
 ลักษณะฉ้อโกงหลายชตกกล่าวถึงชั้นหมาก ๓ ชั้นซึ่งน่าจะเข้าใจว่าเป็น
 ชั้นหมากกล่าวตาม ชั้นหมากหมื่น อาจารย์ข้างท่านว่ามี ๒ ชั้น

การที่จะไปตั้งชู้หญิงครั้งแรก ตามประเพณีถือว่านำชั้น
 หมากไปพูดวาทกล่าวกันเสียชหนึ่งก่อน เรียกว่าชั้นหมากกล่าวตาม
 เมื่อฝ่ายหญิงยอมตกลงจึงนำชไปหมั้น โดยมีชั้นหมากไปด้วย ชั้น
 หมากค่อนเรียกว่าชั้นหมากหมื่น

มีชั้นหมากอีกชนิดหนึ่ง คือชั้นหมากใหญ่ ๆ ซึ่งเป็นชั้นหมาก
 ที่ฝ่ายชายนำไปให้แก่ฝ่ายหญิงในวันทำพิธีแต่งงาน พระยาราม
 บัณฑิตย ๆ เห็นว่าควรเรียกว่าชูกำหมั้นในวันแต่งงาน (ดูลักษณะ
 ฉ้อโกงมาตรา ๑๐๖, ๑๑๐, ๑๑๔, ๑๑๕, ๑๓๐)

๓. ชชหมั้น ตามกฎหมายเก่าในเรื่องฉ้อโกง กล่าวถึงว่า
 ชายหมั้นหญิง แต่ไม่ได้กล่าวว่าหมั้นด้วยของ มีผู้เข้าใจกันว่า คือ
 หมั้นด้วยชั้นหมากตนเอง ต่อมาราษฎรารวกันขึ้น จึงเปลี่ยนเป็น
 หมั้นด้วยของหรือทองซึ่งนิยมว่าเป็นของมีค่า และเพื่อหญิงจะได้
 ทำเครื่องแต่งตัวซึ่งนิยมกันตามสมัยว่าเครื่องแต่งตัวอันมีค่า ทำด้วย

ทองคำ จึงเกิดมีคำว่าทองคำของหมั้นชันทวย ถึงแม้ว่าจะเรียกเอาทองคำ
หมั้นเท่านั้นแต่ก็หาได้เอาทองคำจริงไม่ มักจะหมั้นเอาเป็น
เงินตามอัตราราคาทองในท้องตลาด บางรายหมั้นกันด้วยเครื่อง
เพชร นิลจินทาก็มี

การที่ชายจะหมั้นหญิงเป็นจำนวนเท่าใดนั้น แล้วแต่ฐานะ
ของคู่สมรสเป็นเรื่อง ๆ ไป

คำพิพากษาฎีกาตัวอย่างในเรื่องของหมั้น เช่น ฎีกาที่
๗๔๘/๑๒๓ นายบุญใจทัก นายกลักอำแดงพลอยจำเลย ฎีกา
ที่ ๙๙๕/๒๔๖๒ นายเวณใจทัก นางเทียนนางสาวจันทร์จำเลย และ
ฎีกาที่ ๖๙๒/๒๔๕๖ อำแดงพวงกับพวกใจทัก อำแดงหนูใหญ่กับ
พวกจำเลย นอกจากคำพิพากษาฎีกานี้ ยังมีคำพิพากษาศาลแพ่ง
อีกเรื่องหนึ่ง คือคดีแดงที่ ๓๐๖/๑๒๘ ในระหว่างเมือง พิศาล
ใจทัก กับออกหลจำเลย ซึ่งเสกข์ในกรมหลวงราชบุรี ได้ทรงนั่ง
พิจารณาและตัดสินคดีเรื่องนี้อย่างที่ฝ่ายชายคือฝ่ายใจทัก เป็นผู้
สัญญา ฝ่ายหญิงคือฝ่ายจำเลยจึงมีอำนาจรับของหมั้นอันมีราคามาก
มาถึง ๑๖๖๐๐ บาทได้ เสกข์ในกรมหลวงราชบุรีได้ทรงอธิบายไว้
ในคำพิพากษาศาลแพ่งเลขแดงที่ ๓๐๖/๑๒๘ นั้นว่า การให้ของ
หมั้นกันนั้นเพื่อประโยชน์ คือ ถ้าฝ่ายข้างชายผิดสัญญาไม่มาแต่งงาน
กับหญิงด้วยประการใด ๆ ก็ดี ของหมั้นที่ให้เป็นนั้น เป็นค่าทำขวัญ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

แก่ฝ่ายหญิง แต่อย่างไรก็ดี ถ้าได้มีการพิศัญญาันต์แต่งงานกันชน
กาลไม่เคยกำหนดสินไหมให้เป็นค่าทำขวัญ แลไม่มีธรรมเนียม
เหมือนกันที่ศาลจะเรียกของหมั้นคืนให้แก่ฝ่ายที่ได้เป็นผู้ พิศัญญาเอง
เว้นไว้แต่จะได้ มีข้ออะไร ซึ่งเป็นการเหลือวิสัยในเหตุที่จะ ธิขของหมั้น
กันชนรวมความว่า ของหมั้นที่ได้ไว้ ก็คือ เป็นประกันค่าเสียหาย
ที่ฝ่ายหญิงจะรับได้เมื่อฝ่ายชายพิศัญญาแต่งงาน.

ถ้าชายผู้ขอหญิงและหมั้นกันแล้ว ชายนั้นตายเสียก่อนแต่ง
งาน พ่อแม่หญิงทั้งสองคนสินสอดให้แก่ชายถึงหนึ่ง ถ้าหญิงตาย
ก่อนแต่งงาน ชายจะเอาสินสอดคืนไม่ได้ ตามกฎหมายลักษณะ
ผู้เมียบทที่ ๑๐๘ ซึ่งกล่าวถึงแต่เรื่องสินสอดเท่านั้น หาได้กล่าว
ถึงชนหมากซึ่งหมายรวมถึงทองหมั้นด้วยไม่ แต่มีคำพิพากษาฎีกา
ที่ ๕๘๓/๑๒๘ อ่างแดงเฮียะโจทก์ อ่างแดงอุภัยพวกจำเลย แปล
ความว่า ชายหมั้นหญิงไว้ ชายตายก่อนกำหนดแต่งงานให้ คืนของ
หมั้นทั้งหมด

ในกฎหมายเก่าเรื่องชายหญิงอย่าชาคกันนั้น มีบทบัญญัติไว้
ต่าง ๆ กัน ในเหตุที่จะต้องคืนหรือไม่ต้องคืนสินสอดชนหมาก (ซึ่ง
หมายความตลอดถึงของหมั้นด้วย) ครั้นใน ร.ศ. ๑๑๘ มีประกาศ
เรื่องสินสอดของหมั้น ซึ่งกล่าวถึงสินสอดและของหมั้นรวมกันไป
ว่าหากันไม่ต้องคืนสินสอดและของหมั้นจะมีบุตรหรือไม่ก็ตาม อัน
ที่จริงสินสอดก็ ชนหมากหมั้นหรือของหมั้นก็ ธิ (ซึ่งแม่จะเรียก
ต่างกัน ก็เป็นทรัพย์ประเภทเดียวกันเอง) คือทรัพย์ที่ฝ่ายชาย

ให้แก่ฝ่ายหญิง โดยเหตุที่ชายอมยกหญิงให้เป็นภรรยาชาย พระยา
รามบัณฑิตยศาสตร์และอาจารย์บางคนเห็นว่า ถ้าจะของคน ก็ต้องคน
ด้วยกันทั้งสินสอดและของหมั้น ถ้าไม่ของคนก็ไม่ต้องคนด้วยกัน แต่
มีฎีกาที่ ๕๘๒/๑๒๙ ชุ่ยว่าของหมั้นของคน เมชชายตาย

การที่หญิงได้รับหมั้นจากชายไว้แล้ว ถือว่ามีความผูกพันที่จะ
ต้องเป็นภรรยาชาย ลักษณะผิวเมียบทที่ ๑๐๙ บัญญัติว่า ถ้า
ชายตายให้คืนสินสอดให้ฝ่ายชายแต่กึ่งหนึ่ง ถ้าหญิงตายผู้ใหญ่
ฝ่ายหญิงไม่ต้องคืนสินสอด

กฎหมายบทนี้ไม่ผิดจากหลักกฎหมายทั่วไปในการที่หญิงได้
สินสอดกึ่งหนึ่ง เป็นค่าชดเชยในการที่หญิงไม่อาจรับหมั้นจากชายอื่น.

ตามลักษณะผิวเมียบทที่ ๖๘ บัญญัติว่า ถ้าผัวเมียหย่ากัน
และผัวเมียหย่ากันโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ฝ่ายหญิงต้องคืนสินสอดและของ
หมั้นให้แก่ชายนั้น ได้ถูกลดลงเสียโดยประกาศเรื่องสินสอดและ
ของหมั้น ร.ศ. ๑๑๙

ตามประกาศนี้ พุคแต่จะเพาะถึงเรื่องหย่า ไม่ได้กล่าวถึง
เรื่องตายจากกัน

ตามแนวความคิดทางกฎหมายในชั้นหลัง เห็นกันว่า สิน
สอดและของหมั้นเป็นทรัพย์สินเมื่อออกจนถึงเวลาแต่งงาน เพราะฉะนั้น
เมื่อหญิงตายแต่งงานแล้ว ทรัพย์สินทั้งหลายเหล่านี้ก็
จะเข้าไปช่วยการแต่งงานของผัวเมียคู่กัน ไม่จำเป็นต้องยกขึ้นเป็น

ปัญหาต่อไป กล่าวคือสินสอดและของหมั้นที่ฝ่ายชายให้แก่ผู้ใหญ่
 ฝ่ายหญิง เช่นมูลค่าในการที่ยกหญิงให้ เช่นภรรยาชาย เมื่อหญิง
 ชายแต่งงานเช่นผัวเมียกันแล้ว ผู้ใหญ่ซึ่งเช่นคสังญาเดิมหนักหมค
 หน้าที่ ที่จะต้องส่งเงินสินสอดและของหมั้นคืน เพราะได้กล่าวแล้ว
 ว่า สินสอดและของหมั้นเป็นค่าที่ให้แก่ผู้ใหญ่มฝ่ายหญิง ไม่ใช่ให้แก่
 หญิงเอง เมื่อให้กันแล้ว ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงจะให้แก่หญิงหรือไม่ก็ได้
 แล้วแต่ใจ ถ้ามอบให้แก่หญิงก่อนวันทำงานสมรสหรือในวันมีแขก
 ควันสมรสนั้นเอง ถือว่าทรัพย์สินที่ยกให้เช่นทุนสินเดิมของหญิง แต่
 ถ้าให้แก่หญิงภายหลังวันแต่งงาน ทรัพย์สิน (คือสินสอดและของ
 หมั้น) ก็กลายเป็นสินสมรส

๔. เรือนหอ คือเป็นเรือนซึ่งหญิงชายคู่บ่าวสาวที่จะอยู่กันด้วย
 กันนั้น จะอยู่กันด้วยกันต่อไปในเรือนนั้นข้างที่ก็เป็นเรือนที่จะต้องปลูก
 ชนใหม่ตามสัญญา ข้างที่ก็เป็นเรือนเก่าซึ่งฝ่ายหญิงเป็นเจ้าของเรือน
 แต่คิดค่าเรือนนี้โดยถือว่าเรือนที่อยู่นั้นเป็นเรือนหอ และถ้าเรือนจะ
 ปลูกเรือนหออยู่ในสัญญาจะแต่งงานด้วย ฝ่ายชายจะปลูกนั้น (ซึ่ง
 โดยมากเป็นฝ่ายชาย) ก็ต้องปลูกเรือนหอให้แล้ว ถ้าไม่ปลูกก็
 ถือว่าผิดสัญญา แต่ถ้าปลูกเรือนหอแล้วอีกฝ่าย ๑ ผิดสัญญาไม่
 ยอมแต่งงาน ฝ่ายที่ได้ ปลูกเรือนหอก็มีสิทธิที่จะได้รับเงินค่าปลูก
 เรือนหอนี้ โดยเวรคืนเรือนหอให้แก่ฝ่ายผิดสัญญา ตามคำ
 พิพากษาฎีกาที่ ๓๘๔/๒๔๕๗ เงินของโจทก์ นายคดีอัยจำเลยและ

เรือนหอตนเอง ถือว่าเป็นสินเดิมของฝ่ายที่ปลูก ตามฎีกาที่ ๘๒๘/

๑๒๓ ระหว่างนายคล้อยใจทักอำแดงกลัดจำเลย

ถ้าในสัญญาแต่งงานฝ่ายหญิงเรียกเงินจากชายเป็นค่าเรือนหอ ซึ่งปลูกอยู่แล้วในที่ดินของหญิง หรือหญิงจะปลูกชนกัต เรือนหอนั้นก็จะเป็นสินเดิมของชาย เมื่อจะหย่ากันต้องคืนเงินหรือมอบเรือนหอให้ชายหรือไปตามฎีกาที่ ๖๑๒/๑๒๕ จินพิศใจทัก นายเขียวจำเลย

และมีฎีกาในเรื่องเช่นนี้ก็ฎีกาที่ ๓๕/๒๔๖๑ นางทักใจทัก นางสาครจำเลย และที่ ๑๕๐๒/๒๔๖๒ นายเป๊ะใจทัก นางจีบ นายเขียวจำเลย

ตามฎีกาที่ ๕๔๐/๑๒๘ ระหว่างนายกลีบใจทัก นายทิมจำเลยมีว่า ใจทัก คู่ชอบุตรจำเลยเป็นภรรยา จำเลยตกทอดเอาเรือนหอบางส่วน คือเครื่องบนและฝาเรือนเป็นส่วนที่ลูกเขยเป็นคนออกเงินทำ ส่วนพื้นและเสาเรือนพ่อตาเป็นผู้ ออก ลูกเขยมอบเงินให้พ่อตา ๖๐๐ บาทเป็นค่าเครื่องบนและฝา ต่อมาผู้เมียหย่ากันศาลพิพากษาว่า พ่อตาต้องยอมให้ลูกเขยหรือเครื่องบนและฝาไปให้ หรือมีเงินผ่อนพ่อตาของคนเงิน ๖๐๐ บาทให้ลูกเขย

ตามตัวอย่างฎีกาทวนจนจบมานี้ เป็นฎีกาที่ออกใช้ก่อนประมวลแพ่งซึ่งถือว่าเรือนหอเป็นสังหาริมทรัพย์เคลื่อนที่ได้ มาในสมัยนี้ คงแต่ใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ถือว่าเรือนหอของติดที่ดินและเป็นสังหาริมทรัพย์ ถาวรไปก็ต้องเสียทายมากมาย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

จะบังคับให้ฝ่ายหญิงใช้ค่าที่ปลูกเรือนหอให้ ก็ควรเป็นการแรงเกินสมควร ถ้าจะบังคับให้ฝ่ายหญิงใช้ราคาให้เฉพาะเท่าจำนวนที่ดินของฝ่ายหญิงที่มีราคาที่ดินเพราะมีเรือนหออยู่ด้วยก็ควรงามดี แต่ถ้าอาศัยที่ดินเขาปลูกเรือนหออยู่เช่นนี้ จะบังคับให้เจ้าของที่ดินซื้อหรือใช้ราคาตามสมควรก็ออกจะขัดข้องในเมื่อเขาไม่ยอมซื้อ ถ้าจะซื้อก็คงเบียดราคาอย่างมาก เรื่องเช่นนี้เราจะให้ฝ่ายเจ้าของเรือนหอหรือเขาไปแต่ยังไม่ปรากฏว่ามีคดีตัวอย่างชัดในเรื่องเช่นนี้

๕-๖ คุณ สนิท คุณหม่อม สนิท ที่ฝ่ายหญิงหรือชายเข้ามาเป็นทนต์ก่อนเขาเป็นผัวเมียกัน สำหรับเพื่อประกบเขารักษาหากินด้วยกันต่อไป ในเมื่อเขาทั้งสองได้อยู่กันด้วยกันเป็นผัวเมีย กล่าวคือ คุณ สนิท เป็นทนต์อยู่รวมอยู่ใน สนิท หรือจะเรียกว่าคุณ สนิท เป็น สนิท อย่างหนึ่งก็ได้

สนิทคือทนต์ สนิททั้งหลายที่ฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงมีอยู่ก่อนเป็นผัวเมียกัน

ไม่มีข้อที่จะคงวินิจฉัยว่า ทนต์ สนิท ใดๆ เป็นทนต์ และอย่างใดเป็น สนิท และตามที่ศาลเคยวินิจฉัยมา ก็พอเห็นได้ว่าทนต์ และ สนิท เป็นอย่างเดียวกัน

31/๒1/2565

๗. สนิส สนิสคือทนต์ ซึ่งได้มาเป็นของพวกทนต์หรือของเมียก็ดี ในระหว่างที่ชายหญิงเป็นผัวเมียกัน จะได้มาทางใดก็ตาม

เช่นใครยกให้แก่ฝ่ายผู้หรือฝ่ายเมียก็ดี ถ้าได้มาระหว่างที่ผู้เมีย
อยู่กันช่วยกันแล้ว ก็เรียกว่าสินสมรสทั้งสิน

ข้อที่พึงสังเกตก็คือ

สินเดิมและสินสมรสเป็นทรัพย์สินที่จะพึงของ แบ่งปันกันในเมื่อ
ผู้เมียหย่ากันหรือตายจากกัน

ส่วนสินบริภคณ์ และสินส่วนทวนนเป็นทรัพย์สินที่จะพึงของรับผลิต
ชอบต่อเจ้าหนี้ซึ่งเป็นคนใด ๓ ได้เพียงไรหรือไม่ ดังจะไต่ถามกล่าวต่อไป

เรือนหออีกอย่างหนึ่ง ถือว่าเป็นทรัพย์สินซึ่งมีขึ้นก่อนเวลาแต่ง
งานสมรส จึงถือได้ว่าเป็นสินเดิม

ถ้ามีสัญญา ระหว่าง คู่สมรส ฝ่ายหนึ่งกับ บิคามารดา หรือผู้
ปกครองของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง ที่จะให้ ทุนมารวมเท่านั้นเท่านั้นใน
เวลาแต่งงาน ครั้นถึงเวลาแต่งงาน บิคามารดาหรือผู้ปกครองฝ่ายที่
สัญญานั้น ไม่เอา ทรัพย์สิน หรือให้เงิน ทุนมา บริภคณ์ ตามที่ ให้ สัญญา
ตกลงไว้ฝ่ายที่ได้เอาทรัพย์สินหรือเงินมาเป็นทุนฝ่ายเดียวกัน มีอำนาจ
ฟ้อง บิคามารดาหรือผู้ ปกครองฝ่ายซึ่งผิด สัญญา ให้ส่งทรัพย์สินหรือเงิน
มาเป็นทุนได้ตามสัญญา ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๒/๑๑๙
ระหว่างนายรองสนองสามีสาลีสภรรยาโจทก์ เงินจำเลย ซึ่งมีความ
ว่า ทุนที่ บิคามารดา ฝ่าย หลึง รับว่า จะให้ นั้น หา เป็น ของ กำนั้นไม่
เพราะ ทุนฝ่ายชายเป็นสินจ้างอยู่แล้ว เวลานั้นสินจ้างไม่จำ เป็นต้องยก

31/01/2565

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ซึ่งบุตรในลักษณะสัญญาฉบับที่มารดาฝ่ายหญิงรับว่าจะออกเงินทุนให้มารวมบริคณห์แล้วก็เช่นสัญญาสมบุรณ์ ถ้าผิดสัญญาไม่ให้เงินก็ฟ้องได้

ทรัพย์ สิ้นที่มี ใหญ่ มอบให้แก่เจ้าสาวและเจ้าช่าวในวันแต่งงาน จะเป็นตัวเงินหรือทรัพย์ สิ้นอย่างอื่นก็ตาม ถือว่าเป็นเงินของบุตรหรือรวมอยู่ในบุตร คือเป็นสินเดิมของฝ่ายผู้รับให้

ตามกฎหมายลักษณะประมวลที่ ๗๒ มีว่า ทรัพย์ สิ้นที่บิดามารดาฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงให้แก่ชายหรือหญิงในวันมีแขก (คือในวันแต่งงานสมรส) ถือว่าเป็นสินเดิมของฝ่ายนั้น

ปัญหาต่อไปว่า ถ้าผู้ใหญ่ให้ที่ดินโฉนดแผนที่แล้วหรือที่ดินมือเปล่า ซึ่งไม่มีหนังสือสำคัญโดยเขาโฉนด มากองเป็นบุตรหรือบุตรภรรยาดีกว่าให้ที่ดินมือเปล่านี้ เช่นที่นเช่นนี้ ในเวลาที่ก่อนชายหญิงเป็นพ่อแม่กัน จะถือว่าผู้รับให้คือฝ่ายชายหรือหญิงแล้วแต่กรณีนั้น จะได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นหรือยัง

คดีนี้มีอยู่ว่าผู้รับให้ ในวันแต่งงาน นั้นต้องรับ กรรมสิทธิ์แห่งการให้ตามกฎหมาย จึงจะถือว่าได้ กรรมสิทธิ์ซึ่งที่ดินที่ให้เป็นสินเดิม กล่าวคือที่ดินซึ่งมีโฉนดแผนที่แล้ว ต้องมีการ แกะทะเบียนโฉนดกัน และที่ดินมือเปล่าผู้รับให้ ต้องเข้าครอบครองที่ดินนั้น

31/01/2565

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาในเรื่องเช่นนี้ คือ

ฎีกาที่ ๕๖๗/๒๔๕๖ นายอิน โจทก์ นายหลงจำเลย

ฎีกาที่ ๘๒๕/๒๔๗๐ นายเพ็ง โจทก์ นายท่วนนางกลีบ
จำเลย และฎีกาที่ ๔๕๑/๒๔๕๙ นายคล้าย โจทก์ นายเต็มจำเลย

ฎีกาที่ ๕๖๗/๒๔๕๖ นายอินโจทก์ นายหลง จำเลย

การที่บิดาฝ่ายหญิงเอาโฉนดอย่างใหม่ (โฉนดแผนที่) มา
ถองเป็นทุนฝ่ายหญิงนั้น โฉนดนั้นหาเป็นทุนฝ่ายหญิงไม่ เพราะการที่
บิดาเอาโฉนดมากองเป็นทุนเท่ากับยกที่ให้แก่ลูกสาว เมื่อไม่ได้แก้
ทะเบียนตามกฎหมายแล้ว ก็คิดไม่เป็นสิทธิ์แก่บุตร

บุตรที่ยังอยู่ในความปกครองของบิดา มารดา ถึงแก่กรรม
ภาพและบุตรนั้นยังไม่มีบุตรสืบสายโลหิต บิดามารดาได้มรดก
ทั้งหมด

ฎีกาที่ ๘๒๕/๒๔๗๐ นายเพ็งโจทก์ นายท่วนนางกลีบ
จำเลย

บิดาเอาใบของที่ดินกองเป็นทุนให้แก่บุตรในวันแต่งงาน แต่
หาได้มอบให้บุตรปกครองไม่ เมื่อเจ้าพนักงานรังวัดออกโฉนด
บิดาลงชื่อตนในโฉนดเป็นเจ้าของแลปกครองตลอดมา ดังนี้ บุตรหา
ได้เป็นสิทธิ์หรือไม่

ฎีกาที่ ๑๕๑/๒๔๖๙ นางคล้ายโจทก์ นายเต็มจำเลย
บิดาฝ่ายหญิงยกที่ดินไม่มีโฉนดให้ เป็นทุนฝ่ายหญิง ในระ
หว่างล้มหมอนนอนเสื่อกันด้วยกัน เจ้าพนักงานได้ ออกโฉนดแผนที่ลงชื่อ

สามีภรรยาในโฉนดด้วยกัน เวลาหย่ากันว่าที่ดินต้องเป็นสินเดิม
ของหญิง

ส่วนทรัพย์ที่ได้ภายหลังชายหญิงเป็นผัวเมียกันแล้ว เรียกว่า
สินสมรสทั้งสิ้น ตามกฎหมายลักษณะผัวเมียบทที่ ๖๔ มีความ
ว่า ทรัพย์สินซึ่งฝ่ายสามีหรือฝ่ายภรรยาได้มาภายหลังที่ได้เป็น
สามีภรรยาแล้ว จะได้มาโดยรับจากบิดามารดาญาติพี่น้องแห่ง
ตนก็ดี กฎหมายถือว่า เป็นสินสมรส “ท่านว่าเขาผัวเมียได้ด้วย
บุญเขา”

สินเดิมและสินสมรสในบางกรณีการตายเกี่ยวพันอย่าง ซึ่ง
เมื่อมีเหตุที่ต้องวินิจฉัยแยกออกจากกัน เช่นผัวให้คนกู้เงินไป
๔๐๐๐ บาทก่อนเวลาที่ไต่เป็นผัวเมียกัน เห็นได้ชัดว่าเงิน ๔๐๐๐
บาทเป็นสินเดิมของผัว

กรณีไต่เป็นผัวเมียกันแล้ว ลูกหนี้ส่งดอกเบี้ยในต้นเงินกู้ นั้น
เดือนละ ๕๐ บาทเสมอมา ดอกเบี้ยนั้นแม้จะเกิดจากต้นเงินซึ่ง
เป็นสินเดิมของผัวก็ตาม ยังถือได้ ว่าดอกเบี้ยที่ได้มาระหว่างเป็นผัว
เมียกันแล้วเป็นสินสมรส มีคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๘๐/๒๔๖๘
ระหว่าง นางมยุ ใจทัก นายท่อมจำเลยเป็นทวดอย่างในเรื่องเช่น

ก่อนทำงานสมรสผัวได้รับจ้างของที่ดินแปลงหนึ่งเงิน ๒๐ ซึ่ง
ครั้นอยู่กันเป็นผัวเมียกันแล้วผัวเอา เงินสินสมรสให้ผู้จ้างไปอีก ๓
ซึ่ง แล้วผู้จ้างของโฉนดที่ดินให้ลูกเป็นกรรมสิทธิ์ ที่ดินนั้นเป็น

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว

๑๒๖๖

สันติสมรสระหว่างผู้เมีย แต่หนรายรับจำของ ๒ ซึ่งเป็สนกิม
ของผู้

อีกอย่างหนึ่งคืออกผลธรรมกา เช่นผู้มีแม่มาตวทงเบน
สันกิม แล้วผู้ทำงานสันมรสค่อมามานนเกตุก ลูกมาเบนสันมรส
เทียบตามประมวลแพ่งและพาณชย์ ๑๑๑ และกฎหมายลักษณผู้
เมียขทท ๖๔ เรืองลูกทงชงแต่เทมถื่อวาทงเบนทรพย

ลักษณผู้เมียขทท ๖๔ มีความว่า "ชายหญิงกตไ้ทง
เบนทรพยมฤตกแพ่งพ่อแม่พนองมกตไ้ ไ้มกตไ้ และไ้รับพร
ราชทานช้พทยาไว้หาอากร เมอเขาผู้เมียยังชยทวยกนไซร์ ไ้
เขาเบนสันมรส

อนึ่งช้เคมแห่งหญิงชายกตไ้ มาเกตุกเมอเขาผู้เมียชย
ทวยกนนแล้ว และผู้เมียจะชยอกนไซร์ ไ้ชยเขาลูกทงชงนเป็
สันมรสและทวช้เคมนนไ้คงคานเคมแห่งหญิงชายนน"

ส่วนทรพย สันทผู้หรือเมียไ้มาระหวางร้างกน ไ้มถื่อวเบน
สันมรส (พระยารามขัตติทวจะเรือกวสันส่วนตัวคงไม่ต)
มีคำพิพากษาฎีกาท ๓๔๗/๑๒๒ ระหว่างชุนกุมารประสทธิใจทก
นายไป่ จำเลย มีความว่า ชายไ้หญิงเบนภรรยาชยกันทวยกนณ
บ้านบิตามารคาหญิง ๕, ๖ ปีแล้วโกรชกน ชายจึงชอกจากบ้าน
หญิงไปชยบ้านตน เมอชายทงหญิงไปแล้ว ๒ ปีบิตาหญิงถงแก่
กรรม ไ้ทำพินัยกรรมยกทรพยสันขทไ้แก่หญิง คำสฎีกา

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ถือว่าทรัพย์สินที่หญิงได้รับตามพินัยกรรมนั้นไม่เป็นสินสมรส ชายขอ
เอามาแบ่งไม่ได้ (แต่จะเป็นสินอะไร ศาลฎีกาไม่ได้กล่าว)

ที่ว่าได้ทรัพย์สินมาในระหว่างล้มเมียร้างกัน เข้าใจว่าล้มเมีย
ร้างกันโดยลักษณะน่าจะเห็นได้ว่าขาดจากการเป็นล้มเมียกัน ถ้าร้าง
กันด้วยเหตุที่ไม่ทำให้ล้มเมียขาดกันได้ เช่น ฝ่ายหนึ่งไปค้าขาย หรือ
บวชชั่วคราวกัน ทรัพย์สินนั้นควรนับว่าเป็นสินสมรสอยู่

๘-๙ สินบริภคณ์และสินส่วนตัว สินบริภคณ์และสินส่วนตัว
ได้ผูกไว้ในประมวลแพ่งพาณิชย์ มาตรา ๓๗ ถึง ๔๓ แต่หาได้ให้
บทวิเคราะห์ คัพท์ไว้ไม่ ต่อมาคำพิพากษาฎีกาได้ให้วิเคราะห์
ศัพท์ไว้ว่า สินบริภคณ์ตามความหมายแห่งประมวลแพ่งและ
พาณิชย์ คือ ทรัพย์สินทั้งหลายของสามีภรรยาซึ่งมีมาก่อนหรือภายหลัง
การสมรสก็ตาม ซึ่งสามีภรรยาต่างครอบครัวของประกอบอาชีพ
เพื่อประโยชน์ร่วมกันโดยมิได้แบ่งแยกไว้ เป็นส่วนตัว เหล่านี้
เป็นสินบริภคณ์ทั้งสิ้น

แต่ถ้าทรัพย์สินของสามีหรือภรรยาต่างครอบครัวของแบ่งแยก
ไว้เป็นส่วนตัวต่างหาก มิได้เอามาเกี่ยวข้องกับประกอบอาชีพ
เพื่อประโยชน์ร่วมกันแล้ว ก็นับว่าเป็นสินส่วนตัว (ดูคำพิพากษา
ฎีกาที่ ๑๐๐๙/๒๔๗๔ ระหว่างนางนัมใจทักนางหัตถิเจ้าเลย) และ
ตามคำพิพากษาฎีกาเอง เห็นได้ว่าสินส่วนตัวนั้นอาจเป็นสินเดิมก็ได้
สินสมรสก็ได้ ทั้งเช่นสินบริภคณ์ แต่ตามฎีกาฉบับนี้เอง ข้อ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว

ที่ไม่ชัดแจ้งก็ถือว่าผู้จะมีสิทธิ์ส่วนตัวได้หรือไม่ ถ้าจะคิดเห็นๆ ก็น่าจะเห็นว่าได้ เพราะเมียมีสิทธิ์ส่วนตัวได้ ผู้ภักซ์น่าจะมิได้ นี่เห็นความคิดที่คิดเห็นๆ แต่จะเพราะในเรื่องถ้อยคำ แต่ถ้าจะดูให้ซึ้งลงไปว่า ตามซึ่งกฎหมายบัญญัติศัพท์ใหม่ เรื่องสิทธิ์ส่วนตัวและ สิทธิบริคณห์ซึ่ง เช่นทรัพย์สินของผู้อยู่คนเดียว ก็เพื่อเป็นบทบัญญัติในเรื่องที่วานติกรรม ซึ่ง เมียไปทำชื่อนั้น จะผูกพัน สิทธิ์ส่วนตัว และ สิทธิบริคณห์ได้เพียงไร กล่าว คือ ถ้าเมียไปทำนิติกรรมขึ้นโดยมิได้รับความยินยอมอนุญาตจากผู้อยู่คนเดียว นิติกรรมนั้นย่อมผูกพันเพียงสิทธิ์ส่วนตัวของเมียเท่านั้น แต่ถ้าได้ทำไปโดยได้รับความยินยอมอนุญาตของผู้อยู่แล้ว ย่อมผูกพันถึงสิทธิบริคณห์ด้วย แต่ตามวรรค ๓ แห่งมาตรา ๔๑ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติว่า "อนึ่งกรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม หญิงมีสามีจะ ทำการผูกพันสิทธิบริคณห์ได้ เฉพาะเพียงที่เป็นส่วนของตนเท่านั้น" ซึ่งน่าจะเข้าใจว่า หญิงที่มีสามีแม้จะทำการใดอันได้รับอนุญาตของสามีแล้ว การนั้นย่อมผูกพัน (สิทธิ์ส่วนตัวและ) สิทธิบริคณห์ เฉพาะเท่าที่เป็นส่วนของหญิงนั้นเท่านั้น ไม่ผูกพันเลยไปถึงสิทธิบริคณห์ที่เป็นส่วนของสามีด้วย (ตั้งนิจ โยมนไปให้ วจนจลยถึงเรื่อง สิทธิเดิมและสิทธิสมรสที่จะคง แยกกันว่า เป็นของใครเท่าใดในเมื่อหย่ากัน) เว้นไว้แต่จะเข้าหลักถ้อยการตัวแทน คือ เมียได้กระทำหน้าที่แทนผู้อยู่เพื่อประโยชน์แห่งครอบครัว

31/01/2565

สำหรับผู้นั้นมีคำพิพากษาฎีกาชั้นที่ฐาน สำคัญอยู่เรื่องหนึ่ง คือฎีกาที่ ๙๐๘/๒๕๖๖ นายสมบุญ ใจทัก นายท่วนอิน จำเลย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

นายปรุ้งรองชดทศพย คคสโนวาสินส่วนตัวของเมีย ตองวิปลก
ชอบในหนังสือของผว คือเจ้าหนขของผวคคสโนวาสินส่วนตัวของเมียได้

เมื่อใดกล่าวแล้วว่า คัพทว่าสินบริคณห์และสินส่วนตัว
นั้นเป็นเรื่องที่จะวินิจฉัยว่านคกรวมหรือการที่เมียได้ ทำลง จะผูกพัน
สินบริคณห์และสินส่วนตัวได้ เพียงไร จึงเห็นได้ว่าสินส่วนตัวของผวไม่
น่าจะมีตาม ความหมาย แห่งขทบัญญัติในประมวล แพ่งและ พาณิ ชย
มาตรา ๓๗ ถึง ๔๓

ต่อไปนี้จะไต่ยกคำ พิพากษาฎีกา ซึ่ง มีมากหลาย เรื่อง มา
ประกอบให้เห็นว่า สินบริคณห์และสินส่วนตัว คือ อะไรและการที่เมีย
ทำไปนั้นจะผูกพันสินบริคณห์และสินส่วนตัวได้เพียงไร

ฎีกาที่ ๑๖๕/๒๔๗๓ เจ้าหนข ฝน่าปางโจทก์ พระอภัย
วงศ์วรเศรษฐีจำเลย

คือทศพย นนแม่จะเป็นสนทิม และไม่ได้เอามารวมเวลา
แต่งงานกต แต่ต้องเป็นทศพย ซึ่งอาจใช้ประกอบการทำมาหากิน
ให้เกิดผลรวมกันระหว่างสามีภรรยา จึงจะ นับว่าเป็นสินบริคณห์
คิงกล่าวแล้ว

ฎีกาที่ ๑๑๓๙/๒๔๗๓ นางไสว โจทก์ นายสาคจำเลย
อธิบายถึงสินส่วนตัวอยู่ข้างว่า สินส่วนตัวคือทศพยของเมีย
(หรือผว) ที่มีอยู่ก่อนแต่งงานไม่ได้เอามาบริคณห์ ในเวลาแต่งงาน
หรือไม่ได้ เอามาใช้สรอขร่วมกัน เมื่อเป็นผวเมียกนแล้วผน เา

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

นายพัน แก้วสุก โจทก์ นายแม่ัน โทลาภ จำเลย ที่ดินสันสมรสมี
ชื่อเมียในโฉนดคณเด็ย เมียเขาไปทำสัญญาขายให้แก่ผู้อื่นโดยมิ
ได้ รัยอนุญาตจากผัว และผู้ชอกก็ทราบว่าเข็นที่ดินสันสมรสตั้งน
ทำหน้าสัญญาหนเป็นโมฆียะ ผัวมีอำนาจชอกกลางไต่

ฎีกาที่ ๑๑๖๖/๒๔๗๓

นายลี โจทก์ นายเตียง จำเลย

ก่อนที่หญิงมีสามีและก่อนใช้ประมวลแพ่ง หญิงไต่รัยขาย
ฝากที่ดินไว้แปลงหนึ่ง ครนเมื่อหญิงมีสามีแล้วผู้ชายฝากโฉนดนั้นให้
เป็นสิทธิแก่หญิง ตั้งหน้าว่าที่ดินนั้นเป็นสันสมรส

อันว่าสันนิษฐานที่ ตามความหมายแห่งมาตรา ๓๘ ทำหน้า
คือทวิพยสันที่สามีภรรยาไต่ปกครองมาด้วยกัน มิไต่แยกออกเป็น
ส่วนสักของฝ่ายใด จะเห็นสันเดิมหรือสันสมรสก็ นัยว่าเห็นสัน
ปริคณห์ไต่ ทั้ง สัน หญิงไม่ มีอำนาจโฉนดให้ แก่ ผู้อื่นโดยมิไต่ รัย
อนุญาตจากสามี

ฎีกาที่ ๑๐๖/๒๔๗๔

นายย้ายย่นอง โจทก์ นายปล่อง นางช่วง นายเตียง จำเลย โจทก์
ก็ฟ้องเรียดเงินกู้ ตามหนังสือสัญญามชอจำเลยที่ ๑-๒ และ
ชอนางมชง เป็นภรรยา นายเตียงจำเลยที่ ๓ คำฎีกาฟังชอเท็จจริง
ว่า นายปล่องที่ ๑ นางช่วงที่ ๒. และนางมีภรรยา นายเตียง
ที่ ๓ เป็นลูกหนีโจทก์ตามฟ้องแต่มีชอควรกล่าวว่ การที่นางมี

ภู่เงินโจทก์ไป นายเทียบจำเลยที่ ๓ ผู้เป็นสามีจะได้รับความเสียหาย
ด้วยหรือไม่ ความข้อนี้จำเลยมิได้ต่อสู้คดีจึงไม่มีปัญหาที่จะ
ต้องวินิจฉัย จึงพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี

ฎีกาที่ ๑๑๓/๒๕๗๔

นางเจ็ง ชนะพลโจทก์ ขอร้องแพ่งภาคที่ ๑ นายเนียนที่ ๒
นางสมบุญที่ ๓ นายเวมที่ ๔ จำเลย

การที่สามี อนุญาตให้ภรรยาทำนิติกรรมอื่น เกี่ยวกับสิน
บริภัณฑ์ ตามประมวลแพ่งมาตรา ๓๘ นั้น ไม่จำเป็นต้องประสงค์เฉพาะ
ทรัพย์สินเป็นเรื่อง ๆ ไป ถ้านิติกรรมใดที่ภรรยาได้ทำอยู่ในวงชายแต่ง
คำอนุญาตของสามีแล้วก็เป็นการใช้ได้ตามกฎหมาย

สามี อนุญาตให้ภรรยา เอาที่ดิน สินบริภัณฑ์ไปทำ สัญญา
นำนอง การอนุญาตนั้นหากต้องทำเป็นใบมอบฉันทะไม่

ฎีกาที่ ๑๕๙/๒๕๗๔

นายศิษประไพโจทก์นางเพิ่มคำพันจำเลย

นายพุดคำพันผู้รองชดทรัพย์

หญิงมีสามีภู่เงินไป ถ้าจะให้ผูกพันถึงสินบริภัณฑ์ด้วย เช่น
หน้าที่ของเจ้าหนี้ต้องนำสืบว่าสามีได้ ยินยอมอนุญาต ไม่ใช่หน้าที่
ของสามีจะต้องนำสืบว่าไม่รู้ไม่เห็น มิฉะนั้นแล้วสัญญาพินหาผูก
พันสินบริภัณฑ์ใดไม่

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

จำเลยแพ้วความโจทก์เรื่องการเงิน โจทก์จึงนำคดีที่คดีสิน
บริภัณฑ์ซึ่งบิดาจำเลยโอนให้จำเลย เมื่อจำเลยกับผู้ร้องโต้เป็น
สามีภรรยาแล้ว ผู้ร้องจึงคัดค้านศาลฎีกาตัดสินว่า ผู้ร้อง
ไม่รู้หรือควรรู้ในการที่จำเลยกู้เงินโจทก์ จึงให้ถอนการยึด ทั้งขอ
กฎหมายข้างตน

ฎีกาที่ ๓๗๘/๒๔๗๔

นางเขียน นางเสงี่ยมที่ ๑ นางเซียงเตียนที่ ๒

นายเซียงซำผู้ร้องชดทรัพย์

หญิงมีสามีทำสัญญาค่า ประกัน หักเงินกู้ไว้ โดยมีได้รับ
อนุญาตของสามี สัญญาหนี้ไม่ผูกพันสินบริภัณฑ์

ประมวลแพ่งมาตรา ๔๑ วรรค ๑ นั้น ท่านใช้บังคับแต่
เฉพาะในกรณีที่หญิงมีสามีได้รับอนุญาตของสามีให้ทำการค้าขาย
เท่านั้น

ฎีกาที่ ๑๐๐๙/๒๔๗๔

นางหม คึกคณา โจทก์ นางสี แซ่เง้า จำเลย

นางสี หนุบุตร นายเสงี่ยม แซ่เง้า ผู้ร้องชดทรัพย์สิน
“สินบริภัณฑ์” ตามความหมายในประมวลแพ่งนั้น ท่านว่าคือทรัพย์
สินทั้งหลายของสามีภรรยา ซึ่งมีมาก่อนหรือภายหลังการสมรส
ก็ตาม ซึ่งสามีภรรยาต่างครอบครัวของประกอบอาชีพเพื่อประโยชน์
ร่วมกันมา โดยมีได้แบ่งแยกไว้เป็นส่วนตัว เหล่านี้ขอเป็นสิน
บริภัณฑ์ทั้งสิน.

หญิงมีสามีทำสัญญากู้เงินและทำสัญญาขมความ กับ ผู้อื่น โดยฝ่ายเจ้าหนี้ไม่มีหลักฐานแสดงว่าสามีได้ยินยอมอนุญาต ด้วย ทั้ง นี้ ท่านว่านิติกรรมนั้นหาผูกพันถึงสิ้นบริบูรณ์ไม่.

ฎีกาที่ ๒๕๓/๒๔๗๕

นายอนันต์ นพรัตน์ โจทก์ นายแดง นายบารุณ (บังคับ ชังภพ) จำเลย

สามีอนุญาตให้ภรรยาไปทำสัญญาขายฝากที่ดินอันเป็นสิน บริบูรณ์ไว้แก่ผู้อื่น สัญญา น ห ย อ ม ส ม ข ว ร ณ์ ผูก พัน ทั้ง สามี และ ภรรยา และ การ อนุญาต นั้น อนุญาต ด้วย ฝาก ก็ ใช้ ได้ ไม่ จำ ต้อง เป็น หนังสือ เพราะ กรณี เช่น นี้ ไม่ ใช้ ภรรยา เป็น ตัว แทน ของ สามี ตาม ความ ใน ประมวล แห่ง มาตรา ๗๕๘

ฎีกาที่ ๖๔๒/๒๔๗๕

ขุนสาธิตอนากว โจทก์ นางหงษ์ นางคัต จำเลย

โจทก์ฟ้องขอหย่าขาดจากนางหงษ์และขอเรียกสินเดิม และ ขอแบ่งสินสมรสซึ่งบางอย่างเป็นทณิน, สัญญาจำนอง, และสัญญา กู้ ซึ่งนางหงษ์ได้ โอนเป็นชื่อของนางคัตจำเลยแล้ว โจทก์ก็ขอ ให้เพิกถอนการโอน.

นางหงษ์ จำเลย ให้การว่า โจทก์ข่าร้างกับจำเลยมา ๓๐ ปี ไม่มีสิทธิได้ส่วนแบ่งสมรสที่จำเลยหาได้ในระหว่างร้างกัน นางหงษ์ นางคัตให้การต่อไปว่า ทรัพย์สินบางอย่างได้ โอนให้นางคัตซึ่งเป็น

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

บุตร โจรก จำเลยในเวลาแต่งงานแล้ว และทรัพย์สินอย่างอื่นอยู่
ที่จำเลย

ศาลจังหวัดสมุทรสงครามตัดสินให้ โจรกจ่ายค่า และให้
นางหงษ์ คืนสินเดิมและหักสมรสใช้เดิม ส่วนทรัพย์สินที่เป็นสมรส
ให้นางหงษ์ ๑ ส่วน แต่ทรัพย์สินอย่างอื่นแบ่งราคาให้นางคต กิ่ง หงษ์
ก่อนตามที่มีชื่อในโฉนด แล้วจึงแบ่งเป็นสมรส.

โจรก จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ คัดสินยืนยันในข้อข้ออ้าง และ
ในส่วนทรัพย์สินอยู่คดีหมาย ก. แต่แก้ในเรื่องทรัพย์สินหมาย ค. ให้นาง
หงษ์สงเคราะห์เพราะหมายเลข ๑๒ ถึง ๑๔ และ ๑๕ ขายได้เท่าใด หัก
ใช้สินเดิมโจรก แล้วเหลือจึงแบ่งตามส่วนที่ศาลเดิมกำหนดมา.

โจรกฎีกาขอศาล ให้จำเลยส่งทรัพย์สินหมาย ค. ทั้งหมด
มาแบ่งเป็นสมรส แต่เรื่องทรัพย์สินหมาย ก. และข้อข้ออ้าง ศาล
ล่างตัดสินคดีของมันมา ทั้ง ๒ ฝ่ายไม่ฎีกาจึงยุติ

ศาลฎีกาวินิจฉัยในข้อเท็จจริงได้ความว่า โจรกกับนางหงษ์
เป็นสามีภรรยาโดยแต่งงานมีบุตร ๒ ฝ่าย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๑
ต่อมา ๔-๕ ปี โจรก ไทนาง มะลิ เป็นภรรยา อยู่ได้ ๓ ปี นางมะลิตาย
โจรก ไทนาง สนิท เป็นภรรยา ๗ ปี เลิกกัน แล้วโจรก ไทนาง ไหมต
เป็นภรรยาอีก ระหว่างตั้งแต่โจรก ไทนาง หงษ์ เป็นภรรยาจนถึงไ
นาง ไหมต โจรกรับราชการจังหวัดสมุทรสงครามข้างอำเภออัม
พวาข้าง ย้ายไปประจำบริษัทรชณธิ บาง นางหงษ์อยู่บ้านเรือนเดิมมี

ได้ตามไปอยู่กับโจทก์ แต่โจทก์ได้ไปมาหาสู่จำเลย เคยจัดการ บ้านเรือนหอเดิมปลูกใหม่ เคยส่งคนมาช่วยนางหงษ์เฝ้าบ้านแล ส่วน และเคยชงของตามบัญชีหมาย ค. ไว้ที่บ้านจำเลย เมื่อ ออกจากราชการก็กลับมาอยู่บ้านเดียวกับจำเลย ทั้งนี้ศาลฎีกาเห็น ด้วกับศาลจังหวัดว่าไม่ได้ มีการย่ำรัง ระหว่างโจทก์กับนางหงษ์ จำเลย.

ปัญหาต่อไปเป็นเรื่องราวทพย ทนางหงษ์จำเลยเพียง ว่า ยกให้ นางคัตบุตรโจทก์ จำเลยแล้วนั้น ศาลฎีกาฟังข้อเท็จจริงว่า ทพย ยางอย่างโจทก์ยกให้นางคัตบุตรของตามกฎหมายแล้ว ไม่ได้เอามา แแบ่ง เหลือนั้นให้ตนและแบ่งให้ โจทก์ตามศาลจังหวัด เว้นแต่ ทพย เลข ๘ และ ๑๐ ในบัญชีค. ที่ศาลจังหวัดให้ยกนั้น ศาลฎีกา ให้จำเลยส่งเพื่อจัดการตามคำพิพากษาคด้วย.

ฎีกาที่ ๗๓๘
๗๓๘/๒๔๗๕

นางผาค ปาละกุลโจทก์ นายราชภักดีจำเลย

นายราชภักดีโจทก์นางผาค ปาละกุล หลวงราชบุรีจำเลย

ผู้ไม่มีอำนาจทำพินัยกรรมยกสิทธิ์มรดกอันรวมส่วนของเมีย ด้วให้แก่ผู้ใด โดยเมียมิได้ยินยอมด้วย

การที่ผู้อนุญาตให้เมียโอนที่ดิน ซึ่งมีชื่อเมียในโฉนดแต่ ผู้ เกี่ยว ให้แก่ผู้ อื่นนั้น ท่านว่าอนุญาตด้วยวาจาก็ได้ ไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือ.

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

คำแถลงการณ์นั้น เช่นแต่คำอธิบาย จะขอให้ศาลฎีกาทำ
อะไรเพิ่มเติมขึ้น โดยกล่าวในคำแถลงการณ์ไม่ได้

ฎีกาที่ ๑๐๖๗/๒๔๗๕

นายหนน จำนวนครบโทก นายอ่องหรือเซ่งเซงที่ ๑

นางทองคิต ๒ จำเลย

การทกรับชำระหนี้ซึ่งเงินของสามีภริยาด้วยกันจากลูกหนี้
ท่านว่าเป็นนิตกรรม อันหนึ่งซึ่งเขา อยู่ในบังคับแห่ง ประมวลแพ่ง ฯ
มาตรา ๓๘ เมื่อปรากฏว่าภริยาได้รับชำระหนี้ไว้ โดยสามีได้
อนุญาตแล้ว การรับชำระหนี้โดยนิตกรรม

ฎีกาที่ ๙๐๘/๒๔๗๖

นายสนมบุญ โทก นายทวนอิน จำเลย

นายปรง รุ่งชิตทรัพย์

ประมวลแพ่ง ฯ มาตรา ๓๗ ไม่มีความบ่งไว้ ที่ไหนเลยว่า
สินส่วนตัวของเมียได้ รับความยกเว้นไม่ของรับผิดชอบในหนี้สินของผัว

หนี้สินระหว่างโทก กัยจำเลยได้เกิดขึ้นเมื่อจำเลยเป็นผัวเมีย
กัยผู้ร้องแล้ว ตามกฎหมาย เมื่อผัวไปกู้หนี้ในระหว่างที่ยัง
เป็นผัวเมียกันโดยเมียรู้หรือไม่ก็ตาม เจ้าหนี้มีสิทธิยึดสินส่วนตัวของ
เมียได้ เว้นแต่ในกรณี ที่มิขอสัญญาไว้แจ้งชัดว่า ทรัพย์ส่วน
ตัวของเมียได้อยู่นอกสินบริคณห์จริงๆ หรือในกรณีที่ผัวทำหนี้
เมียได้วางกับผัวเสียแล้ว หรือผัวมีหนี้มาก่อนแต่งงาน

ฎีกาที่ ๕๘/๒๔๗๗

นายหนานกอนแก้ว กุศลโจทก์ นายกว้างที่ ๑

นางบัวจันทร์ ๒ นายน้อยจที่ ๓ จำเลย

หญิงมีสามีทำสัญญาค่าประกันหนี้เงินกู้เอาไว้ โดยสามี
ได้รู้เห็นยินยอมให้ทำการค่าประกันหนี้เงินกู้ เมื่อผู้กู้ผิดนัด เจ้าหนี้
ไปทวงถามต่อสามี ๆ ก็รับรองหนี้ว่าสิน ท่านว่าสามีต้องรับผิดชอบ
คือหมายความว่า สัญญาหนี้ผูกพันสินบริบูรณ์ด้วย.

การแบ่งทรัพย์สินเมื่อผู้เมียหย่ากัน

เมื่อได้กล่าวมาแล้วว่าทรัพย์สินระหว่างผู้เมียคืออะไรและชนิด
ใดบ้าง สินเดิมและสินสมรสเป็นทรัพย์สินที่จะต้องแบ่งกันระหว่าง
ผู้เมีย เมื่อหย่าจากกันหรือเมื่อตายจากกัน

ในตอนนี้ได้กล่าวมาแล้วว่า ชายหญิงขาดการเป็น
ผู้เมียโดยอาการอย่างไร ต่อไปนี้จะได้พูดถึงว่า ผู้เมียขาดจาก
กันโดยเหตุอย่างไร และทรัพย์สินสมบัติระหว่างผู้เมียจะต้องแบ่งกัน
อย่างไร

ถ้าผู้เมียได้หย่าขาดกันโดยที่กฎหมายบัญญัติไว้ จะเป็นโดย
ทำหนังสือหย่ากันเองก็ดี หรือหย่าขาดจากกันโดยคำพิพากษาของ
ศาลก็ดี ถ้าในชั้นฟ้องหย่ากันนั้นมิได้กล่าวถึงทรัพย์สินสมบัติอันจะ
แบ่งกัน และทรัพย์สินสมบัติที่ยังมิได้แบ่งกันเช่นนี้ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ฎีกาที่ ๕๘/๒๔๗๗

นายหนานกอนแก้ว กุศลโจทก์ นายกว้างที่ ๑

นางบัวจันทร์ ๒ นายน้อยจที่ ๓ จำเลย

หญิงมีสามีทำสัญญาค่าประกันหนี้เงินกู้เอาไว้ โดยสามี
ได้รู้เห็นยินยอมให้ทำการค่าประกันหนี้เงินกู้ เมื่อผู้กู้ผิดนัด เจ้าหนี้
ไปทวงถามต่อสามี ๆ ก็รับรองหนี้ว่าสิน ท่านว่าสามีต้องรับผิดชอบ
คือหมายความว่า สัญญาหนี้ผูกพันสินบริบูรณ์ด้วย.

การแบ่งทรัพย์สินเมื่อผู้เมียหย่ากัน

เมื่อได้กล่าวมาแล้วว่าทรัพย์สินระหว่างผู้เมียคืออะไรและชนิด
ใดบ้าง สินเดิมและสินสมรสเป็นทรัพย์สินที่จะต้องแบ่งกันระหว่าง
ผู้เมีย เมื่อหย่าจากกันหรือเมื่อตายจากกัน

ในตอนนี้ได้กล่าวมาแล้วว่า ชายหญิงขาดการเป็น
ผู้เมียโดยอาการอย่างไร คือไปนี้จะได้พูดถึงว่า ผู้เมียขาดจาก
กันโดยเหตุอย่างไร และทรัพย์สินสมบัติระหว่างผู้เมียจะต้องแบ่งกัน
อย่างไร

ถ้าผู้เมียได้หย่าขาดกันโดยที่กฎหมายบัญญัติไว้ จะเป็นโดย
ทำหนังสือหย่ากันเองก็ดี หรือหย่าขาดจากกันโดยคำพิพากษาของ
ศาลก็ดี ถ้าในชั้นฟ้องหย่ากันนั้นมิได้กล่าวถึงทรัพย์สินสมบัติอันจะ
แบ่งกัน และทรัพย์สินสมบัติของมีค่าแบ่งกันเช่นนี้ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

จะฟ้องขอแบ่งมรดกทรัพย์สินนอกวงหนึ่งก็ได้ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๐๕/๑๑๙ ระหว่างอำเภอแก่งไทร นายเตียงนายจอมนำเลขคือโจทก์จำเลยฟ้องหย่ากันที่ศาลไปรษณีย์จังหวัดแล้ว และทำยอมหย่ากันแต่ในเรื่องทรัพย์สินกันได้ว่ากล่าวกันไม่ ต่อมาจึงได้ฟ้องขอแบ่งมรดกกันต่อศาลแพ่งอีกจังหวัด ศาลฎีกาตัดสินว่าฟ้องได้

แต่ถ้าในคราวฟ้องหย่ากันนั้น ได้ว่ากล่าวกันถึงเรื่องทรัพย์สินเสร็จไปจังหวัดแล้ว ภายหลังจะมาฟ้องเรื่องทรัพย์สินอีกไม่ได้ ถึงแม้ทรัพย์สินที่ฟ้องกันคราวหลังนั้นจะไม่ได้อยู่ในบัญชีทรัพย์สินที่ฟ้องร้องว่ากล่าวกันมาแต่เดิม ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๓/๑๒๗ ระหว่างนายน้อย กุลวงศ์ โจทก์ อำเภอวังน่าน้อย สิบเมือง จำเลย

ฎีกาที่ ๑๐๕๐/๒๔๖๒ นางเป็ลเย็นโจทก์ ชุนสุขจำเลยในการทวงเมียหย่าและแบ่งมรดกกันเอง ถ้าได้ตกลงแบ่งกันเสร็จสิ้นไปแต่ทรัพย์สินบางอย่าง และยังมีทรัพย์สินอื่น ๆ อีก ที่ไม่ได้ตกลงแบ่งกัน ผู้ทวงเมียฟ้องขอให้ศาลแบ่งทรัพย์สินนอกสัญญาหนี้ได้

ตามกฎหมายลักษณะมรดกที่ ๑๓๘ มีความว่า บุตรีผู้ใด บิดามารดาตกแต่ได้ มีเข้าเรือนทำมาคากินอยู่ต่างหาก อยู่มาสามปีภรรยาหย่ากัน มรดกทรัพย์สินต่อหน้าผู้เฒ่าผู้แก่แล้ว ถ้าหญิงกลับมาอยู่เรือนบิดามารดา สิทธิแก่บิดามารดา

นี้เห็นที่แสดงว่า เมื่อนางเมียหย่ากันเองแล้วก็แบ่งมรดกทรัพย์สินกันได้ การแบ่งมรดกกันเห็นเป็นส่วนหนึ่งในเมียหย่ากันเอง

ก็แล้วแต่คู่สัญญาจะตกลงแบ่งกัน แต่ถ้าของพึงร้องขอแบ่ง ส่วนกันยังศาล เมื่อศาลตัดสินให้แบ่งทรัพย์สินกันระหว่างสามีภรรยา แล้วศาลก็แบ่งตามเกณฑ์แห่งกฎหมาย ซึ่งต้องดูว่าฝ่ายชายและหญิงมีทุนสิ้นเดิมหรือไม่ และดูถึงเหตุที่ชายหญิงหย่ากันด้วย เช่น ชายเลี้ยงเมียไม่เป็นธรรม เป็นต้น

เรื่องผัวเมียตายจากกันไปฝ่ายหนึ่ง ก่อนจะแบ่งทรัพย์สิน มฤตภคก็ควรรู้ว่า ทรัพย์สินของผัวของเมียมีส่วนอย่างไร ที่ระบุไว้ใน ก็คือของกักแบ่งอย่างเรื่องหย่าเสียก่อน ตามนัยยะแห่งคำพิพากษาฎีกาที่ ๖๑๓/๑๒๒ อธิบดีแบ่ง ทนายพรหม จำเลย

สิ้นเดิมผัวฝ่ายชายหรือหญิงมีมาเท่าใดก็ต้องคืนสิ้นเดิมให้ แก่ฝ่ายนั้นไป ถ้าสิ้นเดิมของฝ่ายใดขาดไป ให้เอาสินสมรสใช้ สิ้นเดิม ถ้าสินสมรสไม่มี และมีอยู่แต่ทุนสิ้นเดิมบ้าง ก็ให้เอาทุน สิ้นเดิมที่เหลืออยู่นั้น ใช้ทุนสิ้นเดิมที่ขาดไปตามส่วน

กฎหมายลักษณะผัวเมียบทที่ ๗๒ มีใจความว่า ถ้าฝ่าย ผัวหรือเมียยกสิ้นเดิมของตนให้พ่อแม่ลูกหลาน พี่น้องพึงพนธ์ของตนไป ไม่ให้เอาสินสมรสใช้สิ้นเดิม ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๙๙/๒๔๖๒ ระหว่าง นางระทวย โจทก์ ชุมมงคลแมน จำเลย มีความว่า โจทก์เขียนเมียจำเลยเขียนผัว จำเลยมีที่ดิน ๒ แปลง เป็นสิ้นเดิม ต่อมาจำเลยโอนที่ดินสิ้นเดิมของจำเลยให้แก่บิดาจำเลย ไปเสียแปลงหนึ่ง ครั้นบิดาของจำเลยตาย จำเลยได้รัชมฤตภคที่ดิน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ชีก ๒ แปลง ต่อมาพ่อแม่ผู้หนึ่งจะแบ่งทรัพย์สินกัน ศาลฎีกาพิพากษาว่า จำเลยจะเอาสินสมรสใช้สินเดิม คือที่ซึ่งได้ โอนไปให้แก่บิดาคาทามนั้นไม่ได้

ต่อไปนี้จะได้อรรถาธิบายถึงคำพิพากษาฎีกาตัวอย่างในเรื่องที่ให้เอาสินสมรสใช้สินเดิม คือ

ฎีกาที่ ๘๓๑/๒๔๕๖ สาย โจทก์ หลวงเกษตร หิรัญรักษ์ จำเลย มีความว่าพ่อแม่มีสินเดิมมาอยู่กันด้วยกัน ครั้นเวลาจะแบ่งทรัพย์สินกัน สินเดิมไม่มีตัวอยู่เพราะเหตุที่ได้ จำหน่ายจ่ายแจกหรือสูญไปด้วยประการใด ๆ ก็ดี ต้องเอาสินสมรสออกจำหน่ายเป็นตัวแทนหักใช้สินเดิมเสียก่อน เหลือเท่าใดจึงแบ่งส่วนตามกฎหมาย

ฎีกาที่ ๕๔๗/๒๔๕๘ ระหว่างอัมแดงท่วนโจทก์ นายชุ่มเฮง จำเลย มีความว่า โจทก์ อยู่กับภรรยา จำเลยระหว่างนั้นได้ ขาย สร้อยข้อมือทองคำสินเดิม ๔ สายของโจทก์ ไม่ปรากฏว่าขายแล้วเอาเงินไปทำอะไร ศาลฎีกาพิพากษาว่า ให้เอาสินสมรสใช้ราคาสร้อยสินเดิมนี้

รวมความว่าสินเดิมจะหมดสิ้นไปโดยความประพฤติของฝ่ายใดก็ไม่สำคัญ ถ้าไม่ปรากฏว่าได้จำหน่ายโดยทุจริตแล้ว ตามปกติย่อมต้องเอาสินสมรสใช้สินเดิมเต็มเสมอ

ฎีกาที่ ๕๐๑/๒๔๖๙ ระหว่างนางแถมใจทัก นางบัวจำเลย

เมื่อได้กล่าวมาแล้วว่าสินเดิมของฝ่ายใดของ คินให้ ฝ่ายนั้น
ถ้าสินเดิมขาดไปต้องเอาสินสมรสใช้สินเดิม ถ้ามีสินสมรสเหลือ
อยู่ก็จริงแบ่งชั้นระหว่างผู้เมีย

กฎหมายลักษณะผู้เมียบทที่ ๖๘ มีความว่า “ให้แบ่งชั้น
สินสมรสเป็น ๓ ส่วน ให้แก่ชาย ๒ ส่วน ให้แก่หญิง ๑ ส่วน”
ถ้าผู้เมียเขาทรัพย์ไปหรือมีเมียใหม่และไม่สมเมียเก่า ซึ่งเข้าใน
เกณฑ์ว่าเลี้ยงเมียไม่เป็นธรรม เมื่อหย่าจะแบ่งสินสมรสกัน จึงให้
แบ่งให้หญิงชายคนละครึ่งตามลักษณะผู้เมียบทที่ ๕๕ ซึ่งมีความว่า
“หญิงชายอยู่กันเป็นผู้เมียกัน และชายคิกเอาใจออกนอกใจหญิง
ยกย้ายทรัพย์สิ่งของแก่เขาสินเดิมสินสมรสไปไว้ แกบิตามารดาญาติ
พี่น้องแห่งหนึ่งก็ ไปมเมียอื่นก็ และแก่เขาทรัพย์สิ่งของไปมิได้ มี
เมียอื่นร่างหญิงไว้พนักำหนดก็ และชายได้หญิงเสียแก่เขาทรัพย์
สิ่งของไว้แก่ผู้ใดก็ หญิงมาฟ้องร้องพิจารณาเป็นสัจย์ ท่านว่า
ชายนั้นเลี้ยงหญิงมิเป็นธรรม ให้ชายส่งทรัพย์สิ่งของที่เก็บไปนั้นมา
จงถวน ควรให้เช่นสินเดิมให้แก่หญิงชายตามเดิม สินสมรสซึ่ง
ชายเก็บเอาไปและหญิงได้ไว้มีมากน้อยเท่าใด ชั้นให้ชายหญิงคนละ
กึ่ง ให้หญิงช่ายขาดจากผู้เมียกัน เหตุชายมิได้เลี้ยงหญิงโดย
ธรรม

31/01/2565

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

และลักษณะผู้เมียบทที่ ๗๐ มีว่า "ผู้เมียอยู่ด้วยกับผู้ไปค้า
ไต่เมียใหม่มาด้วย ชายทำเคียดแก่เมื่อก่อน และจะหย่ากันไซ้ให้
แบ่งสินนกกิ่ง เพราะเมื่อก่อนนั้นหาโทษมิได้ ชายนั้นอาชกรรม"

รวมความว่า เมื่อผู้เมียหย่ากันโดยชายเลี้ยงหญิงไม่เข้า
กรรมนั้น สินสมรสเมื่อหักใช้สินเดิมแล้วเหลืออีกเท่าใด แบ่งให้
ชายหญิงคนละครึ่ง ทักถ้าวมาตีความถึงความถึงคดีที่ชายหญิงต่าง
มีทุนสินเดิมด้วยกันทั้งสองฝ่าย หรือในคดีที่ชายหญิงต่างไม่มีสิน
เดิมด้วยกันทั้งสองฝ่าย

ถ้าชายมีสินเดิมฝ่ายเดียวหญิงไม่มีกฎหมายไม่ได้กล่าวไว้
ให้แบ่งอย่างไร แต่เมื่อดูความรวมกันแล้วพอสันนิษฐานได้ว่าเมื่อ
หญิงไม่มีทุนสินเดิมก็ไม่มีส่วนจะได้สมรส พระยารามขันธ์ทิศาฯ
ว่า เพราะเหตุว่าสินสมรสนั้นเปรียบเหมือนน้ำไร ย่อมได้แก่ผู้
ลงทุน

หลักที่กล่าวนี้ แม้จะเป็นกฎหมายที่ใช้กันอยู่ก็จริง บางที
อาจจะไม่เป็นยุติธรรมอยู่บ้างก็ได้ เช่นหญิงหนีตามชายไปแต่ตัว
ไปอยู่กับคนอื่นเมียชาย ฝ่ายชายมีสินเดิม หญิงนั้นไม่มีสินเดิมคิดตัว
ไปเลย ไปอยู่กับอีกชายใดเด้อหนึ่งเสีย ยายของหญิงตาย, ปรากฏ
ว่ายายทำพินัยกรรมยกเงิน ๑๐๐๐๐๐ บาทให้แก่หลานสาวคือหญิง
นั้น เงิน ๑๐๐๐๐๐ บาทนั้นเป็นสินสมรส ต่อมาผู้เมียผู้จะหย่ากัน
หญิงไม่มีส่วนได้ ในเงินแสนบาทซึ่งเป็นสินสมรส ซึ่งคู่ชู้กับความ
ยุติธรรมอยู่มาก

พระราชบัญญัติฯ ออกความเห็นต่อไปว่า ถ้ามีคดีเช่นนี้
 เกิดขึ้น ผู้คัดค้านคงจะคุยเซาะจนว่าฝ่ายหญิงมีสินเดิมจนได้ แม้ได้
 ความเพียงว่า เมื่อหญิงมาอยู่กินกับชายมีตระกูลหลงพ่อปานมา
 ทั่ว ๑ คอก ก็อาจนึกว่าเป็นสินเดิมของหญิง เพื่อหญิงจะได้มีสิทธิ
 รับสินสมรสได้

ฎีกาที่ ๗๗๓/๑๒๓ อธิบดีปลัดกระทรวงมหาดไทย
 ผู้มีสินเดิมเมื่อไม่มี เกิดสินสมรสด้วยกัน ศาลไม่พิพากษาให้
 เมียได้ ส่วนสมรส และฎีกาที่ ๘๒๑/๒๔๖๓ ระหว่างอธิบดีช่วย
 โทกข์ขุนวรรัฐวิจารณ์ จำเลยผู้มีเมีย ๒ คน ๑ เป็นเมียน้อย เมีย
 น้อยไม่มีสินเดิมมาอยู่กินด้วยกันแล้ว เมียน้อยไม่ได้ส่วนสมรส

ถ้าหากหญิงฝ่ายเดียวมีสินเดิม และชายไม่มีเมื่อชาย
 หญิงจะหย่ากัน ฝ่ายหญิงได้รับส่วนแบ่งในสินสมรส ๒ ส่วน ฝ่าย
 ชายได้รับ ๑ ส่วน โดยถือว่าชายรักษาจึงได้ เช่นทำนองว่า ชาย
 เป็นหัวแรงทำมาหากิน

กฎหมายลักษณะล้มเลิกบทที่ ๖๘ มีความว่า “สินสมรส
 ให้แบ่งเป็น ๓ ส่วน ให้ชาย ๒ ส่วนหญิงส่วน ๑ ถ้าหญิงนั้นเขามี
 ทุนเดิมชอชายจ่ายได้ถ้าไรและชายหาทุนเดิมมิได้ไซ้ ท่านให้แบ่ง
 ๓ ส่วน ^{31/01/2565} ให้แก่หญิง ๒ ส่วน ให้แก่ชายส่วน ๑
 เพราะชายหาทุนมิได้ ชายได้ไปหากรักษาจึงได้”

ฎีกาตัวอย่างในเรื่องนี้คือฎีกาที่ ๒๘๐/๑๑๙ จำแนกหมา
โทกต์ นายสุกจำเลย ซึ่งชายร้องว่าตนผู้เกี่ยวเป็นหัวแรง ศาลไม่
ควรแบ่งสมรสให้แก่เมีย ศาลตัดสินว่าตามที่ผู้ร้องนี้ไม่มีกฎหมาย
ยกเว้น

ถ้าชายหญิงต่างไม่มีทุนสินเก็บด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย แต่เกิด
สมรสด้วยกัน เมื่อระหย่ากันศาลแบ่งสินสมรสเป็น ๓ ส่วน ให้ชาย
ได้ ๒ ส่วน หญิงได้ ๑ ส่วน เหมือนอย่างมีทุนสินเก็บด้วยกันทั้ง ๒
ฝ่าย ตามฎีกาที่ ๖๓๖/๒๔๖๒ ระหว่าง นายเทโทกต์ นางลข
จำเลย

ถ้าพ่อแม่ทำหนังสือสัญญาแบ่งทรัพย์สินของตนเอง และฝ่าย ๑
ได้ที่ดินโฉนดแผนที่ ซึ่งมีชื่อของอีกฝ่าย ๑ ไร่ โดยมีได้แก่ทะเบียน
หลังโฉนด ถ้าหากว่าฝ่ายที่ได้ที่ดินนั้นได้เข้าไปครอบครองที่ดินและถือ
โฉนดนั้นไว้ ฝ่ายที่ได้ที่ดินซึ่งได้กรรมสิทธิ์ตามสัญญาแบ่งทรัพย์สิน
จะยังถือว่าที่เป็นสิทธิแก่ฝ่ายที่มีชื่อในโฉนดไม่ได้ ตามคำพิพากษา
ฎีกาที่ ๒๒๔/๒๔๗๐ ระหว่างนางแดงโทกต์ นายมาผู้รับมรดก
ความนางคล้ายจำเลย มีใจความว่า ผู้และเมียทำสัญญาหย่าและ
แบ่งทรัพย์สิน ผู้ได้เงินเมียได้ที่ดิน ๓ โฉนด เมื่อกทำสัญญากัน
แล้วต่างคนต่างอยู่ เมียได้ปกครองที่ดินและโฉนดไว้ โดยมีฝ่ายเดียว
แต่โฉนด ๒ ฉบับมีชื่อผู้ อยู่หาได้แก่ทะเบียนใส่ชื่อให้แก่เมียไม่ ต่อ
มา ๔ ปีผู้ตาย เมียคนใหม่ฟ้องเรียกที่ดินจากเมียเดิมโดยอ้างว่าที่

ทิน ๒ โฉนดนั้น เป็นมรดกของ คาลฎีกาพิพากษาว่าสัญญาแบ่ง
ทรัพย์ระหว่างผู้เมียใช้ได้ ที่คืนไม่ใช่มรดกของผู้.

ความนั้นเป็นระหว่างผู้เมียเองจึงถือว่าสัญญาใช้ได้ ถ้า
หากแย้งกับคนที่ ๓ เช่นเจ้าหนี้ เห็นจะต้องวินิจฉัยอีกอย่างหนึ่ง.

เมื่อใดกล่าวมาแล้วถึงหลักเกณฑ์ ของกฎหมายในเรื่อง ที่จะ
แบ่งสินสมรสกันในเมื่อผู้เมียมีสินเดิมด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย ถ้าหาก
ได้ความว่าผู้เมียมีสินเดิมด้วยกันแล้ว จะมีฝ่ายละเท่าใดไม่สำคัญ
ต้องแบ่งสินสมรสเป็น ๓ ส่วนทั้งกล่าวแล้ว เช่น ผู้มีทุนแต่เพียง
เงิน ๑๐๐ บาทกับเครื่องแต่งตัวข้างเล็กน้อย ไปได้เมียที่มี
สมมุติว่าเมียมีทุน ๓๐๐,๐๐๐ บาท อยู่ด้วยกันประมาณ ๕ ปี
เกิดสินสมรสขึ้นประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ บาท ถ้าจะหย่ากันผู้ได้
ส่วนแบ่งสินสมรส ๒๐๐,๐๐๐ เมียได้ ๑๐๐,๐๐๐ บาทเท่านั้น

เมื่อใดพูดมาแล้วว่าการแบ่งทรัพย์เมื่อผู้เมียหย่ากัน และ
แบ่งทรัพย์เมื่อผู้เมียตายจากกันเพื่อจะให้รู้ว่าส่วนของผู้ตาย เท่าใด
ก็แบ่ง วิธีเดียวกันกับเรื่องหย่ากัน ผิดกันแต่ในเรื่องที่ตายจากกัน
เมื่อรู้แล้วว่าส่วนของผู้ตายเท่าใด แล้วจึงแบ่งมรดกของผู้ตายอีก
ครั้งหนึ่ง.

ที่แบ่งวิธีเดียวกันนี้โดยอนุโลมตามลักษณะผู้เมียขทั ๗๒
ตอนท้าย และตามนัยแห่งฎีกาที่ ๖๑๓/๑๒๒ ระหว่างข้าแต่แบ่ง
โจทก์ หนานพรม ข้าแต่แบ่งเจ้าเลข และให้ฎีกาที่ ๒๑๔/๒๔๖๑

ระหว่างนายบุญใจโทก นางจวนจำเลข ซึ่งมีความว่า สามภรรยา
ต่างมีสินเดิมมาชุกกันต่อกันทั้ง ๒ ฝ่าย ไม่มีบุตรด้วยกัน สามีตาย
การแย่งมรดก ต้องแบ่งตามลักษณะมรดกยทที่ ๓๑ คือของกันสิน
เดิมให้ญาติชายไปก่อนแล้วจึงแบ่งสินสมรส เขาสินสมรสส่วนของ
ชายมาแบ่งเป็นมรดกชาย.

หมวดที่ ๕

สิทธิและหน้าที่ของผัวเมีย

บทที่ ๑

เมื่อชายหญิงได้เป็นผัวเมียกันตามกฎหมาย และนำเอาทรัพย์สิน
สมบัติมาลงทุน หรือประกอบการอาชีพร่วมกัน ในระหว่างเวลาที่
เขาทั้งสองอยู่กันเป็นผัวเมียกันนั้น จึงทำให้ ผัวเมียเกิดมีสิทธิและ
หน้าที่ผูกพันกัน อันเกี่ยวด้วยความประพฤติ และทรัพย์สินของ
เขานัน

สิทธิและหน้าที่เป็นของคู่กัน เมื่อฝ่ายหนึ่งมีสิทธิ อีกฝ่าย
หนึ่ง ก็มีหน้าที่

ในเรื่องสิทธิของผัวเมีย แบ่งออกได้เป็น ๒ อย่างคือ—

31/01/2565

- ๑. สิทธิในส่วนความประพฤติ
- ๒. สิทธิในส่วนทรัพย์สินสมบัติ

บทที่ ๒

สิทธิและหน้าที่ในส่วนของความประพฤติ

สิทธิในส่วนของความประพฤติของฝ่ายหนึ่ง ทำให้ อีกฝ่ายหนึ่ง
เกิดมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ คือ ผู้หรือเมียจะต้องปฏิบัติต่อพ่อแม่พี่น้อง
วงศ์ญาติของอีกฝ่ายหนึ่ง ตามกฎหมายลักษณะผู้เมีย ดังจะได้ยก
ขึ้นว่าเช่นมาตรา ๆ ไป และทั้งจะได้ยกคำพิพากษาฎีกาที่อย่างมา
ใส่ประกอบไว้ ด้วยดังต่อไปนี้

ลักษณะผู้เมียบทที่ ๗๔ มีความว่า “ราษฎรทั้งหลายให้
เลี้ยงดูลูกเมียพี่น้องของพ่อแม่โดยธรรม ข้างคนมีเมีย ๒-๓ คน
ก็ให้ เมื่อลาภได้ ไร่นาเลือกสรรทรัพย์ทั้งหลาย ควรให้แก่
เมียเต็ม ๒ ส่วน ให้แก่เมียกลางส่วน ๑ ให้แก่เมียสุดกึ่งส่วน”
แต่กฎหมายบทนี้ สงสัยว่าจะเลิกไม่ใช่ โดยคุณย่นไปตามประ
เพณีนิยม

ลักษณะผู้เมียบทที่ ๖๐ มีว่า เมื่อเมียทำความผิด ให้
ผู้มีสิทธิตีขยี้ได้ตามสมควรในฐานะปรายปราม แต่จะทำร้ายร่างกาย
รุนแรงเกินกว่าสมควรไม่ได้ มีคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๕๐/๒๔๕๘
ระหว่างอ้าแดงเหมือนใจทก นายเนียนจำเลย เรื่องภรรยาฟ้องหย่า
ให้ฎีกาที่ ๓๐๙/๒๔๖๙ นายชื่อใจทก นายเคนจำเลย และ
ลักษณะผู้เมียบทที่ ๕๗, ๕๘, ๖๑, ๑๑๘, ซึ่งรวมความว่า ชาย

ต้องประพฤติตนโดยเคารพต่อญาติผู้ใหญ่แห่งหญิง ตามสมควรแห่งฐานะที่เข้ามาเป็นภรรยาของพ่อหรือพี่ชาย ถ้าชายล่วงเกินแล้วมาสู่แก่ไทยขอสมมาให้ทานขนแก่ญาติฝ่ายหญิงแล้ว ยังไม่เป็นเหตุให้หญิงฟ้องหย่าจากการเป็นผัวเมียได้

ฎีกาที่ ๒๑๖/๒๔๕๘ ระหว่างแม่พระขอโจทก์ แยกแยะเป็นจำเลย มีความว่า จำเลยซึ่งเป็นผัวได้ โขยตีโจทก์ผู้เป็นเมียมีชากใบฟกช้ำถึง ๑๓ แห่ง จนเจ้าหน้าที่ฟ้องจำเลยเป็นความอาชญาและทิ้งศาลใต้พิพากษาลงโทษจำเลยไปแล้ว โจทก์จึงมาฟ้องขอหย่า ศาลตัดสินให้หย่าได้

ฎีกาที่ ๕๘๐/๒๔๖๘ นางม้วยโจทก์ นายท้วมจำเลย ผู้ทำร้ายเมียหลายครั้งโดยไม่มีเหตุสมควร ในครั้งหลังได้ตีเมียจนหัวแตก ศาลตัดสินให้หย่าได้

ฎีกาที่ ๔๕๐/๒๔๕๘ อำแดงเต็มชนโจทก์ นายเนียนจำเลย ตัดสินว่า ถ้าผัวเมียเช่นแต่เกิดทุกข์กันบ้างเล็กน้อยไม่เป็นเหตุที่จะฟ้องหย่าได้

ลักษณะผัวเมียบทที่ ๖๐ บัญญัติลงหน้าที่เมียซึ่งต้องไม่หย่าช้ำต่อผัว ถ้าเมียหย่าช้ำต่อผัวให้เมียขอโทษ อาจารย์บางท่านเห็นว่าบทเรียนจรรยามากกว่ากฎหมาย และกฎหมายไม่มีบทบัญญัติหน้าที่ผัวซึ่งไม่ให้หย่าช้ำต่อเมีย

ลักษณะผิวเมียบทที่ ๒๖ กล่าวถึงผิวหาความว่า เมียมี
 ชู้ ถ้าเมียไม่ได้มีชู้ ผู้หาว่าเมียมีชู้และทำร้ายเมียขาดเจ็บถึง
 ตาหัด ท่านให้โทษผู้ทำร้ายนั้น ท่าน คือให้โทษเหมือนหนึ่ง
 ผู้ใด ทำร้ายคนอื่นซึ่งไม่ใช่เมียตน ถ้าผู้เมียเสียก้มได้ ให้สิน
 โทษนั้นแก่พ่อแม่เพราะเขาเลี้ยงมายาก คือว่า ถ้าเมียไม่เอาผิด
 แก่ผู้ ให้ปรับโทษให้แก่พ่อแม่ฝ่ายหญิง

ตามวิธีพิจารณาซึ่งใช้ อยู่ในชั้นเห็นว่า ถ้าหญิงไม่ฟ้อง
 เรียกค่าสินไหม พ่อแม่หญิงไม่มีอำนาจฟ้องเรียกค่าสินไหมได้ แต่
 ถ้าหญิงใดฟ้องแล้วเห็นว่าจะต้องหย่า และฟ้องเรียกค่าสินไหม
 ด้วยกัน หรือฟ้องหย่าแล้วจึงฟ้องเรียกสินไหมภายหลัง อำนาจ
 ความดังกล่าวในชั้นตามประมวลแพ่งมาตรา ๑๘๕ ว่าอายุความ
 ไม่ครบบริบูรณ์หนึ่งกว่าจะได้ขาดจากผิวเมียกันแล้วด้วยหนึ่ง

ถ้าผู้ทำร้ายเมียด้วยเหตุอื่น นอกจากหาความว่าเมียมี
 ชู้แล้ว ลักษณะผิวเมียไม่มีบทบัญญัติว่า เมียฟ้องเรียกสินไหมได้ หรือ
 ไม่ แต่สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมเบียดเบียนคดีนั้น เป็นสิทธิของผู้เสีย
 ภัยทุกคนเมื่อไม่มีกฎหมายห้ามไม่ให้เมียฟ้องแล้ว ต้องนับว่า
 อำนาจของเมียก็มีอยู่เช่นบุคคลทั้งปวง ลักษณะผิวเมียบทที่ ๕๗-
 ๕๘ มีว่า ให้ชายมีหน้าที่บำรุงพ่อแม่ผู้เฒ่าผู้แก่และญาติพี่น้อง
 แห่งหญิงเสมอญาติพี่น้องแห่งตน แต่ไม่มีบทบัญญัติหน้าที่ของหญิง
 ต้องนับว่าอำเภองญาติฝ่ายชายอย่างไร

31/01/2565

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ถ้าเมียเจ็บป่วยมีหน้าที่ของเสียการรักษา ลักษณะเมียขบถที่ ๑๒๓ กล่าวถึงหญิงเจ็บ ผัวเขามาสั่งให้แก้บิดามารดาของหญิง บิดามารดาของหญิงรักษาโรคหนักสนทรมัยเท่าใด ให้ผัวของหญิงใช้ทรพม์ให้ เหตุว่าบุตรทั้งหลาย เมื่อน้อยมารดา รักษา ครั้นมีเรือนแล้วผู้เป็นสามีหาการรักษา

ลักษณะเมียขบถที่ ๓๑ และลักษณะลักพามาตรา ๒๖ ๒๗, และ ๓๔ กล่าวถึงเมียปลัดพรากจากกันในเหตุกลางลหรือถูกผู้ร้ายลักลวงไป ถ้าผู้ใดช่วยเมียไว้ ใ้หรือผัวมาพบเมียคน ผัวมีหน้าที่ของให้ บำเพ็ญแก่ผู้ ที่ช่วยเมียตนไว้

ตามความในประมวลแพ่งมาตรา ๔๔๓ ในกรณี ที่ผัวถูกประทุษร้ายถึงตายนั้น เมียมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนได้คือ

- (๑) ค่าปลงศพรวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นจำเป็นอย่างอื่น ๆ
- (๒) ค่ารักษาพยาบาล รวมทั้งค่า เสียหาย ที่ต้อง ชำค้ประโยชน์ทำมาหาได้ เพราะไม่สามารถประกอบการทำงานนั้น
- (๓) ค่าที่บุตรและภรรยาต้องขาดไว้ผู้อุปการะตามกฎหมาย

ถ้าเมียถูกผู้ อื่นทำร้ายถึงแก่ความตาย ผัวฟ้องเรียกค่าสินไหมได้

31/01/2565

ฎีกาที่ ๔๗๑/๒๔๕๙ นายจวนโจทก์ อำแดงแก้วจำเลย มีว่า ผัวไม่มีอำนาจขับไล่เมียออกจากที่กินซึ่งเมียปกครองอยู่ ไม่ว่า

ที่คนนั้นจะเข็นสนเข็มหรือสีนสรของฝ่ายใด และแม้ว่าผู้เมียไม่
ปรองคองกัน และหย่าร้างกันก็ตาม

ผู้มีอำนาจที่จะร่วมประเวณีกับเมียตน และเมื่อก่อนที่
ร่วมประเวณีแต่ละเพาะสามีของตนเท่านั้น เมื่อก่อนที่สามี
ประเวณีกับชายอื่นไม่ ในเมื่อสามียังมีชีวิตและยังไม่ขาดจาก
เมียกัน แต่ในเวลาที่ผู้หรือเมียจะใช้ อำนาจข่มขืนซ้ำเรากันได้เพียง
ไหนก็มีกฎหมายลักษณะอาชญาพอช่วยชี้ให้เห็นว่า ผู้ข่มขืนซ้ำเรา
เมียคนไม่มีโทษ แต่การใช้ อำนาจเช่นนี้ จะคงเห็นไปตามธรรมเนียม
ที่คงไม่มีลักษณะอันเบี่ยงร้ายแรงแก่ชีวิตและร่างกาย

ฎีกาที่ ๖๐๕/๒๔๗๑ ระหว่าง นางกิม โจทก์ นายบัวจ่าเลย

ผู้เมียทะเลาะตักกัน ผู้ถือข่มขืน เมียใช้ไม้ค้ำพริกตีผู้
เขาพันทีศีรษะเมียแตกไม่สาหัส ๑ แผล ไม่เป็นเหตุให้เมียฟ้องหย่า
ได้

ฎีกาที่ ๓๓/๒๔๗๒ นางเจ็ง แซ่พ้อโจทก์ นายย่งกั แซ่ล
จ่าเลย

ผู้ใส่ความหาว่าเมียเป็นผู้อยากทรพยและมีชู้ แล้วชิง
เคียดพาลคำขู่ที่ละทิ้งไว้ไม่ไปมาหาสู่ถึง ๕-๗ เดือน แสดง
ว่าไม่ชอบเพื่อพึงใจปรารถนาจะเลียงคู่ต่อไปแล้ว คงแทนว่าเป็นเหตุ
ให้เมียฟ้องหย่าได้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ฎีกาที่ ๕๒๑/๒๕๖๔ คุณหญิงนิวัตติศรวงศ์ ไททัก พระยา
นิวัตติศรวงศ์ จำเลย

ผู้มีหน้าที่ของเลขคูเมีย ถ้าไม่อุปการะเลี้ยงดู เมียมีสิทธิ
ฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูได้

บทที่ ๓

สิทธิและหน้าที่ในส่วนทรัพย์สิน

สิทธิและหน้าที่ของผัวเมียในส่วนทรัพย์สิน สันนิษหมายถึงอำนาจ
ของผัวหรือเมียที่จะ ทำนิติกรรมให้ผูกพันแก่ทรัพย์ ระหว่างผัวหรือ
สินบวคณห์ ไท่เพียงไรตาม ประมวลแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๓๗ ถึง
๔๓ เป็น บทบัญญัติ อำนาจของ เมียว่า จะทำนิติกรรมผูกพัน สินบวคณห์
ไท่เพียงไร

มาตรา ๓๗ หญิงมีสามีแล้วก็ได้ มีอำนาจทำนิติกรรมใน
ส่วนที่เกี่ยวกับสินส่วนตัวไท่ ไท่ขอมิพักต้องไท่ รับความ ยินยอมจากสามี
ก่อน

มาตรา ๓๘ ส่วนสินบวคณห์นั้นถ้ามิได้ รับอนุญาตจากสามี
ก่อนแล้วเมียไม่มีอำนาจทำนิติกรรมผูกพันสินบวคณห์ไท่

31/01/2565

มาตรา ๓๙ ระบุว่าในกรณี บางอย่างหญิง มีสามีก็ทำนิติ
กรรมผูกพันสินบวคณห์ไท่

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว

มาตรา ๔๐ หญิงมีสามีแล้วอาจทำผิดกรรม (คือผิดกรรมฝ่ายเดียว) ว่าด้วยสินบริคณห์ส่วนของตนได้ โดยมีพักต้องได้รับอนุญาตจากสามี

มาตรา ๔๑ กล่าวถึงผู้อนุญาตให้เมียแยกทำการค้าขาย ถ้าเมียไปทำผิดกรรมและบรรณคดีอย่างไรในขอบแห่งการค้าขายซึ่งแยกอำนาจไปนั้น เมียก็ทำได้ โดยมีพักต้องได้รับอนุญาตจากผู้ก่อน และการอนุญาตนั้นจะอนุญาตโดยปริยายก็ได้

มาตรา ๔๒ ว่าด้วยผู้ถอนอนุญาตคืนหรือขออนุญาตซึ่งตนได้อนุญาตไว้ แต่การถอนหรือจากกเช่นนี้จะยกเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตหาได้ไม่

มาตรา ๔๓ ว่าผู้หวังหรือถอนอนุญาตโดยไม่มีเหตุสมควร เมียจะร้องต่อศาลขอให้สั่งอนุญาตตนจัดการแก่ส่วนของตนในสินบริคณห์ได้ เมื่อศาลได้ส่วนเห็นสมควรแล้วก็จะได้ส่งไปตามกฎหมาย

บทที่ ๔

เจ้าหนังกับลูกหนเป็นพ่อแม่

31/01/2565

กฎหมายนี้ว่า ผู้เมียเป็นบุคคลคนเดียวกันกับทวิพยสินในทางแพ่ง ฉะนั้นถ้าชายหญิงมีหนี้สินเกี่ยวกันก่อนเป็น

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

เมีย แลวมาเป็นผัวเมียกัน สติและหน้าที่ของเจ้าหนูลูกหน่อได้
ว่าตกมาเป็นของกันๆ เกี่ยวกันตามประมวลแพ่ง และพาณิชย์มาตรา
๓๕๓ หนนหมงเป็นอันระงับไป

ฎีกาที่ ๑๗๖/๑๒๘ ระหว่างเจ้าโหงวาวกีโທၵ် นาย
ผลจำเลย โທၵ် ฟ้องเรียกค่าจ้างจากจำเลย เมื่อคดีถึงที่สุด ศาล
ยังคยให้จำเลยใช้เงิน ๔๒ ช่ง ๑๔ บาท จำเลยใช้ครึ่งหนึ่ง
แล้ว ยังคยออกครึ่งหนึ่ง แต่หนมาโທၵ် โທၵ် จำเลยเป็นสามี
อยู่กันด้วยกันประมาณ ๕ ปี ทรัพย์ สักใช้ระคนปนกัน แล้ว
โທၵ် โกรธจำเลยด้วยเหตุใดไม่ปรากฏ โທၵ် ยื่นคำร้องขอให้ศาล
ยึดทรัพย์ จำเลยใช้หนี้ตามคำพิพาศ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า โທၵ်
ไม่มีอำนาจที่จะยึดทรัพย์ได้ ตามที่กล่าวมาแล้วหนนคอกกล่าวถึงเมื่อ
เจ้าหนกยลูกหนนงเป็นผัวเมียกันอยู่ ถ้าผัว เมียหย่า หรือตายจาก กัน
เจ้าหนขอให้เขา สิ้นสมรสออกใช้หนี้ก่อนหนนหมงอย่าง สิ้นเดิมของตน
ก็น่าจะได้

กฎหมายลักษณะฎีกบทที่ ๖๒ มีความว่าชายนายเงิน
สมรสด้วยลูกหนน ถ้าเกิดบุตรด้วยกัน เงินหนเดิม สิ้นสอก นาย
เงินเขาใช้ไม่ได้ ถ้าไม่เกิดบุตรด้วยกัน และ “หญิงไม่สมัครอยู่
ทำนว่าให้เขาแต่ตนเงิน อย่ากิดเขาออกเขยเลย” หมายความว่า
เจ้าหนโທၵ်ลูกหนนเป็นเมีย หนนให้ หนนเหมือน สิ้นสอกที่ชายให้แก่หญิง
เมื่อจะหย่ากัน ถ้าเกิดบุตรด้วยกัน ไม่ต้องส่ง สิ้นสอก ถ้าไม่
เกิดบุตรต้องส่งคืน ทำนของเกี่ยวกับขบขญญิตเรื่อง สิ้นสอกในลักษณะ

ผู้เมียขทที่ ๖๘ แต่ได้กล่าวไว้ในหมวกว่าด้วยสินสอดชั้นหมากและ
ของหมั้นแล้ว ว่าได้มีประกาศเรื่องสินสอดและของหมั้น ร. ศ. ๑๑๘
ลงล้างกฎหมายเก่าแล้ว และหญิงไม่คงส่งคืนสินสอดเลย ใน
เรื่องหญิงลูกหมั้นเป็นเงาตามตัวหญิงไม่คงใช้ คณ เงินและตกเบี้ยแก่
ชายเมื่อหย่ากัน

ลักษณะที่หมั้นทที่ ๖๒ บัญญัติว่า ถ้าหญิงนำเงินเอาชาย
ลูกหมั้นเช่นผู้ เมื่อนำเมียหย่ากัน หญิงนำเงินเอาใช้จากชาย
ลูกหมั้นไม่ได้ จะได้เกิดบุตรด้วยกันหรือไม่ สำคัญ

ด้วยเหตุที่กล่าวมาแล้ว ความหลักกฎหมายเวลานหรือ
ตามบทกฎหมายเก่าที่ยังไม่ได้ยกเลิกก็ได้ผลอย่างเดียวกัน คือเมื่อ
เจ้าหมั้นลูกหมั้นเช่นผู้ เมื่อนำเมียหย่ากัน

ปัญหาที่ต่อไปว่า ถ้าผู้เมียหย่ากัน ฝ่ายเจ้าหมั้นอ้างว่า
หมั้นเป็นสินเดิมของตน เพื่อจะได้รับสิทธิที่จะรับส่วนสินสมรส การ
อ้างอย่างนี้จะเปนผลสำเร็จหรือไม่ ตัวอย่าง นางแดงให้นายขาว
กู้เงินไป ๘๐๐ บาท แล้วนายขาวได้นางแดงเป็นภรรยา ปรากฏ
ว่านางแดงไม่มีทรัพย์ สินเดิมนอกจากเงินที่นายขาวกู้ไปนั้น ต่อมา
จะหย่ากัน ผู้เมียผู้มีสินสมรสเช่นจำนวนมากมาย นางแดง
ฟ้องเรียกสินสมรส ๑ ใน ๓ โดยอ้างว่ามีสินเดิมมาอยู่กันกับ
นายขาว เพราะเช่นเจ้าหมั้นนายขาวผู้เช่นผู้ ๘๐๐ บาท เหตุ
จะฟังได้หรือไม่ พระยารามบัณฑิตเห็นว่านางแดงจะอ้างเหตุ

31/01/2565

เช่นนี้ไม่ได้ เพราะสิทธิแห่งเจ้าหนี้ได้ระงับสิ้นไปด้วยการสมรส
นั้นแล้ว จึงไม่มีอะไรที่จะนับว่าเป็นสินเดิมได้.

บทที่ ๕

ผู้เมียงกทรัพย์ให้แก่กัน

การที่ผู้เมียงกทรัพย์ ให้แก่เมียหรือเมียขกทรัพย์ ให้แก่ผู้หนึ่ง
ไม่ทำให้เปลี่ยนแปลงในเรื่องสินบริคณห์ เว้นไว้แต่ผู้ซึ่งให้ทรัพย์
แก่เมียงนั้น ให้เพื่อเป็นสินส่วนตัวของเมียไทยตรงหรือไทยปริยาย
เช่นผู้ซื้อแหวนเพชร ให้เมียแลคองความยินดีในวันเกิดถึงนเช่นตน
เห็นภรรยา แหวนเพชร นั้นเป็นสินส่วนตัวของเมีย

ตามที่พูดมานี้ น่าจะเห็นว่าสินส่วนตัวมีได้แต่เฉพาะสำหรับ
เมียเท่านั้น ผู้จะมีสินส่วนตัวได้หรือไม่ ถ้าจะดูความหมายแห่ง
ประมวลแพ่งพาณิชย์แล้ว ก็จะไม่จำเป็นจะต้องบัญญัติถึงเรื่องสินส่วน
ตัวของผัว กฎหมายบัญญัติสินส่วนตัวของเมียไว้คู่กับสินบริคณห์ก็เพื่อ
จะให้เห็นว่า อำนาจของเมียที่จะทำนิติกรรมอย่างใดโดยไม่ได้รับ
อนุญาตจากผัว จะผูกพันสินบริคณห์และสินส่วนตัวได้เพียงไรหรือไม่
มีบางท่านเห็นว่าสินส่วนตัวของผัวก็มีได้ ฝ่ายค้านก็เถียงว่าผู้จะมี
สินส่วนตัวได้หรือมิได้ ก็ตาม เมื่อกฎหมายไม่บัญญัติห้ามชายใน
เรื่องทำการผูกพันสินบริคณห์แล้ว ผู้ยอมทำนิติกรรมผูกพันสิน
บริคณห์ได้เสมอ โดยมีพักของได้ รับอนุญาตจากเมียงก่อน.

บทที่ ๒

สิทธิของพ่อในสินบริภคณ์

ผู้ยอมมีสิทธิเหนือสินบริภคณ์เสมอ อาจทำนิติกรรมผูกพันสินบริภคณ์ได้ เช่นพ่อเขาที่กินสมรสไปขายฝาก โดยเมียไม่รู้เห็นยินยอมแล้ว เขาเงินมาซื้อเครื่องมือทำประโยชน์ในการค้าขาย ผู้มีสิทธิทำสัญญาขายฝากได้ ฎีกาที่ ๔๘๕/๒๔๕๗ สุขใจทัก นายนวนำเลย แต่พ่อต้องทำโดยสุจริต ถ้าหากผู้ทำลายทรัพย์หรือทำพินัยโดยทุจริตต่อเมียของตน ก็เป็นเหตุให้เมียฟ้องหย่าและเรียกค่าเสียหายได้ ด้วย

ที่ว่าผู้ทำนิติกรรมผูกพันสินบริภคณ์ได้ นั้นคือ หมายความว่า เจ้าหนี้ของผู้มีสิทธิเรียกร้องให้ ไซ้หนี้จากสินบริภคณ์ได้ทั้งหมด

ที่กฎหมายยอมเช่นนั้นเพราะเหตุว่า เมื่อผู้ทำมาหากินได้ทรัพย์มา ทรัพย์นั้นก็เป็นสินบริภคณ์ เช่นประโยชน์แก่เมียด้วย เมื่อชาติทุกข์ต้องรับผลชอยด้วยกัน เมียจะกินเอาสินเต็ม หรือสินสมรสส่วนของตัวเองไว้ กอนไซ้เจ้าหนี้ไม่ได้

มีคำพิพากษาฎีกาเป็นขั้นต้นที่ฐานตั้งข้อไปนี้ (๑) ฎีกาที่ ๒๔๐-๒๔๑/๑๒๐ เงินชุกิมเองใจทัก เงินโตแสงจำเลย เมียมีสินเต็มมาอยู่อยู่กับผู้ ผู้ทำการค้าขายเพียงทุกนั้นมาช้านาน ผู้เป็นหนี้ถูกยึดทรัพย์ เจ้าหนี้ทสินเต็มของเมียๆ คัดค้าน ศาลฎีกาพิพากษาว่ายึดได้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

(๒) ฎีกาที่ ๕๐/๒๔๖๑ บ่อพระพี่เลี้ยงโจทก์ นายจ
จำเลย และที่ ๑๐๐/๒๔๖๑ นายกิมโจทก์ นางทองสุขจำเลย
เป็นอุทธรณ์อย่างเดียวกัน เจ้าหนพองผัวเป็นจำเลยคนเดียว เรียก
หนังสือตามสัญญา ซึ่งขอผัวเป็นลูกหนี้ ผัวทำยอมใช้เงินให้ โจทก์
แล้วไม่ใช่ เจ้าหนี้คดีเดิมของเมียและสินสมรสใช้หนี้ได้

(๓) ฎีกาที่ ๔๑๔/๑๒๗ อัยการชุมพรโจทก์ นาย
แจ่มจำเลย สามีเป็นนายประกันตัวจำเลยในคดีอาชญาต่อศาล แล้ว
จำเลยหลบหนี นายประกันนำตัวส่งศาลไม่ได้และไม่มีเงินใช้ ค่าปรับ
จึงถูกยึดที่ดินเพื่อเอาเงินใช้ค่าประกัน เมื่อนายประกันคัดค้านว่า ที่
ดินนั้นเป็นสินเดิมและสินสมรสส่วนตัวของตน ฎีกาพิพากษาว่าเมียร้อง
ไม่ขึ้น

ตกลงมาแล้วเป็น เรืองหนี้ ของผัว ที่ผูกพัน ถึงทรัพย์ ของเมีย
ด้วย ส่วนหน้าที่ ๆ จะของเป็นจำเลยนั้น เป็นบัญญัติที่จะต้องพิจารณา
อีกเรื่องหนึ่ง

หนังสือขอชดเชย เจ้าหนพองผัวและเมียเป็นจำเลย ๒ คน
ได้ (ฎีกาที่ ๔๘๕/๒๔๕๗ ชุบ โจทก์ นายนวน อ้าแดงจ้ว จำเลย)

หนังสือขอชดเชยชดเชย และเจ้าหนพองผัวเป็นจำเลยคนเดียวไม่
ได้ฟ้องเมีย ไม่ทำให้เมียหลุดพ้นจากความรับผิดชอบในกรณีที่เจ้าหนี้จะ
ยึดสินบริบูรณ์ ได้ดังตัวอย่างที่กล่าวมาแล้ว

ผู้สละเมียไปช้านาน โดยอยู่ กับเมียใหม่ แต่ยังไม่
ได้ แบ่งทรัพย์สิน ผู้ถูกฟ้อง เจ้าหนี้ฟ้องผู้และจนระกคี่แล้ว ฝ่ายผู้
ฟ้องเมียในเรื่องทรัพย์สิน ในวันที่ ๒๑ ผู้เมียยอมความกัน โดยผู้
ยอมยกที่ดินแห่งหนึ่งให้เป็นของเมีย ในวันที่ ๒๗ เกิดเคียดแค้น
เจ้าหนี้ขอหมายยึดทรัพย์สินของผู้เป็นลูกหนี้ และนำยึดที่ดินรายนี้
ศาลฎีกาพิพากษาว่า เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิยึดที่ดินได้ เพราะเหตุว่า
ลูกหนี้อาจโอนทรัพย์สินของตนได้ เว้นไว้แต่เป็นการสมยอมเพื่อ
เจ้าหนี้ ซึ่งในคดีนี้เจ้าหนี้พิสูจน์ไม่ได้ และ หนี้รายนี้เกิดในระหว่าง
ร้างกัน เมียไม่คองรับผิดชอบ ที่สวนรายนี้เช่นทรัพย์สินของเมีย จึงคองถอน
ยึดคืนให้แก่เมีย (ฎีกา ๘๓๑/๒๔๖๓ นายทรวง ใจทก นายไปล
จำเลย

(๔) ถ้าเมียได้ ยินยอม ต่อศาล ขอหย่าขาด จากเขีน ผู้เมีย
และผู้ได้ทำหนังสือขงภายหลังยอมย่นฟ้องหนี ถ้าในที่สุดศาลได้ พิพากษา
ให้ผู้เมียขาดกัน เมียไม่คองเอาทรัพย์สินส่วนของตนออกใช้ คณน

เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๘เมียยื่นฟ้องหย่าต่อศาล
และขอให้ถอนชื่อผู้ออกจากโฉนดสำครยที่ดิน ซึ่งเป็นสินเดิมของเมีย
วันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๘ ผู้ทำสัญญาภูนี้และรกล่าว
ยอมให้ที่ดินโฉนดนี้เช่นปรกกัน วันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๘
ศาลพิพากษาให้หย่ากัน และให้ถอนชื่อผู้ออกจากโฉนดที่ดินสินเดิม
ของเมีย วันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๘ เจ้าหนี้ฟ้องเรียกเงิน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

คู่จากผัว ศาลพิพากษาให้ผัวใช้หนี้เงิน เจ้าหนี้ขายที่ดินสินเดิม
ของเมีย เมียร้องชดเชยทรัพย์เข้ามาในจำนวนคดีนี้ พิพากษา
ว่า เจ้าหนี้ของผัวยกที่ดินสินเดิมของเมียไม่ได้ (ฎีกา ๑๕๓๐/๒๔๖๒
ขุนธานีพิทักษ์ โจทก์ นายทองสุข จำเลย)

(๕) ถ้าหนี้ของผัวได้มีอยู่ก่อนเป็นผัวเมียกัน เจ้าหนี้ของผัว
จะยกสิทธิบริเวณที่ส่วนของเมียออกใช้หนี้ไม่ได้ (ฎีกาที่ ๗๔๙/
๒๔๖๕ นายชาย โจทก์ นางกล้อย จำเลย) แต่ถ้าในระหว่างผัวเมีย
อยู่กันด้วยกันเกิดสินสมรสซึ่งผัวมีส่วนได้ เจ้าหนี้ผู้ชนะคดียกสิทธิ
สมรสเฉพาะ ส่วนของผัวมาใช้หนี้ตามคำพิพากษาได้ (ฎีกา
๑๖๓/๒๔๖๑ เจ้าสีนวน โจทก์ น้อยคำแสน จำเลย)

ชายมีหนี้มาก่อน แล้วมาได้หญิงเป็นภรรยา เกิดที่ดิน
เป็นสินสมรส ได้ความว่าหญิงมีสินเดิมแต่ได้ศูนย์ไป พิพากษาว่า
เจ้าหนี้ของผัวยกที่ดินสมรสได้เฉพาะแต่ส่วนของผัว ยึดส่วนของ
เมียไม่ได้ (ฎีกา ๘๙๐/๒๔๖๙ นายถิมน้อย โจทก์ นายชะ
จำเลย)

หลักเกณฑ์ที่ถูกต้องของข้อ หนี้ของผัวที่มีมาก่อนเป็นผัวเมีย
เจ้าหนี้ยกได้แต่สิทธิบริเวณที่ส่วนของผัว (คือส่วนสินเดิมและสินสมรส
ที่ผัวจะได้ ถ้าหากว่าผัวเมียหย่าและแบ่งทรัพย์กัน)

31/01/2565
ฎีกาที่ ๑๓๓/๒๔๗๐ นายพุ่ม โจทก์ นางกลีบนายอุ่น
จำเลย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว

ผู้เมีย จำหน่ายสินสมรสไปเพื่อกิจการในครอบครัวโดยสุจริตต้องรับผิดชอบร่วมกัน ฝ่ายใด จะขอให้ ด้ ส่วน ของตนไว้ไม่ได้ ถ้าจ่ายไปโดยไม่สุจริต อีกฝ่ายหนึ่งจึงขอให้ ด้ ส่วน ของตนไว้ได้

ที่ดินสินสมรสซึ่งมีตน เป็นภาระคึกพันอยู่ เมื่อเมียได้ ด้ ส่วนแบ่งขึ้นไป เมียต้องช่วยใช้หนี้ตามส่วน

ฎีกาที่ ๓๖๙/๒๔๗๐ หลวงหาญชลีใจทัก นางสันตัก วิทยาศาสตร์ จำเลย

ผู้ต้องรับผิดชอบใช้หนี้ซึ่งภรรยาหลวงถูกไปใช้ ด้ ในความ จำเป็นของภรรยาตามลักษณะกฎหมายที่ ๑๗

ฎีกาที่ ๔๙๒/๒๔๗๑ นางแก้ว จินตักษณะใจทัก นายผิง นางผัน จำเลย

หญิงมีสามีทำสัญญา ขายทรัพย์สินที่ เชนสิน บริคณห์ โดยไม่ได้ ด้ อนุญาตจากสามีได้ เมื่อปรากฏว่าเวลานั้นสามีไม่อยู่ เกิดเหตุฉุกเฉินขึ้นเร องทนต์น เพื่อยองกันความเสียหายของสามี จึงทำไป ด้ ตาม เป็นตัวแทนตามประมวลแพ่งพาณิชย์ มาตรา ๙๐๒

ฎีกาที่ ๖๗๙/๒๔๗๑ นางสาวแฝง ใจทัก นายชื่น จำเลย

31/01/2565

ผู้ทำผิดทางอาชญาต้อง ด้ ค่าเสียหายแก่เขา เจ้าหนี้ผู้ เชนใจทัก ยึดทรัพย์สิน ด้ เพราะส่วน ของเมียได้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ฎีกาที่ ๙๘๕/๒๕๗๑ นางเองเซงทองโจทก์ บริษัทสยาม
อินทศาสตร์ จำกัด

ผู้ไม่ใช้ตัวแทนของเมียเสมอไป ภิการบางอย่างเช่นไป
ทำความตกลงเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทเช่นนี้ ถ้า
ผู้จะไปแทนต้องมีใบมอบฉันทะ มิฉะนั้นไม่ผูกพันเมีย

ฎีกาที่ ๓๕๖/๒๕๗๓ เจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ของนายชน
โจทก์ นางจันทร์พวง จำเลย

ผู้ล้มละลายเจ้าหนี้คดีหนึ่งคดีทั้งหมดได้ ฟ้องผู้ให้
ล้มละลายคนเดียวกันเมื่อครั้งล้มละลายในคดีหนึ่งด้วย โดยมีพักฟ้อง
ผู้ฟ้องเมีย

ฎีกาที่ ๖๗๕/๒๕๗๓ นางพุ่มโจทก์ นางฝากจำเลย
ชายมีเมียสองคน แต่ต่างอยู่คนละบ้าน ทรัพย์สมบัติก็
มีได้ ประปรายกัน ต่อมาเมียคนหนึ่งได้ล้มละลายจากบิดา ที่ดินที่รับ
มรดกมานั้นเป็นสมรสระหว่างผู้ฟ้องเมียคนหนึ่งที่รับมรดกเท่านั้น หา
เป็นส่วนสมรสกับเมียอีกคนหนึ่งด้วยไม่

ฎีกาที่ ๙๘๗/๒๕๗๓ นางน่วมโจทก์ นางเซยกัยพวก
จำเลย

เอกสารผู้ฟ้องเมียคนหนึ่งให้คู่แต่คนเดียว เมียไม่มีอำนาจเช่น
โจทก์ ฟ้องเรียกเงินนั้น จากลูกหนี้แต่โดยลำพังเมื่อปรากฏว่า ผู้
ฟ้องอยู่และไม่สมัครใจจะฟ้องตัวเอง

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว

ฎีกาที่ ๓๔๔/๒๔๗๕ นายเกษม โจทก์ หม่อมบัว สวัสดิ์ภักดิ์
 จำเลย ผู้เมียเห็นจำเลยในเรื่องหนทพวกชชช ศาลตัดสินให้ผู้
 เมียใช้หนี้แก่โจทก์ ต่อมาผู้ถูกศาลพิพากษาให้ เป็นคนล้มละลาย
 (ในคดีขอเรื่องหนึ่ง) โจทก์คัดฟ้องให้เมียเป็นคนล้มละลายโดยยก
 เอาหนี้ในคำพิพากษาคดีแพ่งธรรมดา มาฟ้องให้เมียเป็นคนล้มละลาย
 ด้วย ศาลฎีกาตัดสินให้เมียเป็นคนล้มละลายด้วยได้

ฎีกาที่ ๓๔๕/๒๔๗๕ นางฟอกกับพวก โจทก์ นางล้วน
 จำเลย ผู้ไม่ มีอำนาจเอาสินสมรสทั้งหมดไปทำ พินัยกรรมยกให้
 ใครโดยมีกัณฑ์ส่วนของเมียไว้

ฎีกาที่ ๕๒๗/๒๔๗๖ นายชื่น โจทก์ นายสิน จำเลย
 เมียไปทำหนี้โดยผู้ไม่ได้อนุญาต เจ้าหนี้ผู้ ชะระคคยค
 สินบริคคค ผู้ คคคคคคไม่ให้ยึดได้ ตาม ประมวลแพ่งและ
 พาณิชย์มาตรา ๓๔

ฎีกาที่ ๕๐๘/๒๔๗๖ นายสมบุญ โจทก์ นายท้วนอิน
 จำเลย
 31/01/2565
 ๕๕๕๕ ๕๕๕๕ ๕๕๕๕ ๕๕๕๕
 หนทพวก เขามารระหว่างเป็นผวเมียกัน เมียจะรู้เห็น ยพยชม
 ด้วยหรือไม่ก็ตาม เจ้าหนี้ยึดสินส่วนตัวของเมียมาใช้หนี้ได้

บทที่ ๗

สิทธิของเมียเหนือสินบริภัณฑ์

สิทธิของเมียในการที่จะทำนิติกรรมผูกพันสิน บริภัณฑ์ นน ต่าง
กันกับสิทธิของผัว

เมื่อก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ฐานะของเมีย
เท่า ๆ กับฐานะของผัว คือเมียอาจทำสัญญาผูกพันทรัพย์สินระหว่างผัว
เมียได้ โดยผัวไม่ต้องรู้เห็นยินยอมด้วย ฎีกาที่ ๒๔/๒๔๖๘ และที่
๘๕๖/๒๔๖๘

ฎีกาที่ ๒๔/๒๔๖๘ นายบุญชู โจทก์ นางจิบ จำเลย
เมียหลวงแพ ความแม่ ผัวจะไม่ไต่เงินจำเลยด้วย เจาหนักยมอำนาจ
ยึดทรัพย์ของผัวได้

ฎีกาที่ ๘๕๖/๒๔๖๘ นางยี่ง โจทก์ คุณหญิงและพระยา
วิสุทธรสรมย์ที่ จำเลย ผัวของรับผิดในหนี้สินที่ภรรยาหลวงได้ทำขึ้น
(ก่อนใช้ประมวลแพ่งและพาณิชย์)

ส่วนทรัพย์สินเดิมของเมีย เมียก็มีอำนาจจำหน่ายจ่ายโอน
ให้แก่ผู้ใดได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากผวก่อน ๒๕๖๕
ใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่มีบทบัญญัติถึงเรื่องสิน
บริภัณฑ์และสินส่วนตัว และมีได้จำกัดอำนาจเมียในการที่จะทำกิจ
การ (หรือนิติกรรม) อันจะผูกพันทรัพย์สินระหว่างผัวเมีย

เรื่อง อำนาจของเมียที่จะจำหน่ายโอนสินเดิมของตนได้
เมื่อก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น มีดังนี้

ฎีกาที่ ๙๑๑/๒๔๕๗ นายเล็ก โจทก์ อำแดงซุ่ม จำเลย
ที่สวนเป็นสินเดิมของเมีย เมื่อตัวเมียอยู่กับตัวกันแล้ว เมียรับ
โฉนดแผนที่ได้ชื่อเมียคนเดียวกับโฉนด ต่อมาเมียโอนโฉนดยกที่สวน
นี้ให้แก่ของของตน อ้างว่าโอนเพื่อหักใช้หนี้ พิพากษาว่าเมียมี
สิทธิยกที่ดินสินเดิมของตนให้ผู้อื่นได้

ฎีกาที่ ๕๑๖/๒๔๕๖ ชุมผลทุ่งภักทรกิจ โจทก์ อำแดง
ทองสุกเงินซุ่มเห่าจำเลย เมียทำสัญญาขายที่ดินซึ่งเป็นสินเดิมของเมีย
และไปไต่สวนมีชื่อเมีย ในขณะที่ผู้ไต่ร่างตนไป ๒ ปี ศาลฎีกา
พิพากษาว่าผู้ไม่มีอำนาจชักขวาง

ฎีกาที่ ๖๐๗/๒๔๕๖ หลวงราชนิพัฒน์ โจทก์ อำแดง
หรั่ง จำเลย ผู้เมียหย่ากันแล้ว แต่ยังไม่ไต่แย่งทรัพย์กัน ผู้
จึงฟ้องขอแย่งสินสมรสซึ่งอยู่ในมือเมีย ได้ความว่าที่ดินยกเวียน
ซึ่งมีโฉนดแผนที่อันเป็นสินสมรส เมียได้ทำสัญญาขายให้แก่บุตร
ไปในระหว่างผู้เมียร้างกัน พิพากษาว่าการซื้อขายนั้นเป็นการชอบ

ฎีกาที่ ๑๕๐๖/๒๔๖๒ ชุนพิเนตนิยวิจารณ์ โจทก์ นาย
ซำกับพวก จำเลย ในระหว่างมีคดีฟ้องชายชู้ เมียขายโรงแถว
ซึ่งเป็นสินสมรสแก่ผู้ มีชื่อ โดยผู้ไม่รู้เห็นยินยอม แต่ผู้ซื้อ
ไว้โดยสุจริต พิพากษาว่าผู้ไต่แย่งคดีกันไม่ได้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ที่กล่าวมาแล้วเป็นเรื่องกฎหมายเดิม ตั้งแต่ใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ แล้ว ได้มีข้อบัญญัติถึงเรื่องสินเดิมและสินบริภคณ์ตลอดจนอำนาจของเมียที่จะทำนิติกรรมผูกพันสินบริภคณ์ได้หรือไม่ ฉะนั้นตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาตามกฎหมายเก่าจึงเป็นอันถูกกลบลงไปด้วย

ฐานะของเมียตามกฎหมายเมื่อใช้ประมวลแพ่งและพาณิชย์แล้วหนักงมีดังนี้

(๑) มาตรา ๓๗ หญิงมีสามีนั้นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสินส่วนตัว ย่อมมีฐานะอย่างบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะ

(๒) เมียไม่มีอำนาจทำนิติกรรมที่ผูกพันสินบริภคณ์โดยตัวไม่ได้อนุญาต นิติกรรมหรือสัญญาที่เมียทำขึ้นโดยมิได้รับอนุญาตจากสามีเป็นโมฆะ ผู้จะบอกล้างเสียก็ได้ (มาตรา ๓๘)

(๓) ข้อยกเว้นในการที่ห้ามไม่ให้หญิงที่มีสามีทำนิติกรรมได้ มีดังนี้

(๑) เมื่อไม่รู้แน่ว่า สามียังมีชีวิตอยู่หรือตายแล้ว

(๒) เมื่อสามีได้สละทั้งตน

(๓) เมื่อสามีถูกศาลสั่ง แสทงให้ เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ

(๔) เมื่อสามีกลจริต ต้องเข้าอยู่ในโรงพยาบาลเพื่อ

พิทักษ์รักษา

(๕) เมื่อสามีของกำพิพากษาลงอาชญาจำคุกปี ๑ ขึ้นไป หรืออาชญาแรงกว่านั้น และกำลังรั้งโทษอยู่ (มาตรา ๓๙)

ตามมาตรา ๔๐ มีว่า หญิงมีสามีอาจทำพินัยกรรมว่า ้วยส่วนของตนในสินบริภคณที่ได มีพิกัดข้อใดอนุญาตของสามี (สิน ส่วนตัวนั้นมีอำนาจทำพินัยกรรมได้)

มาตรา ๔๑ ถ้าหญิงมีสามีไ้ขออนุญาตของสามีให้ทำกิจ การค้าขายอื่นใดอันหนึ่งแยกเป็นส่วน ๑ ค่างหากแล้ว จะทำนิติ กรรมและ ธรรมดาที่ อย่างใด ๆ ภายในขอบแห่งกิจการค้าขายอื่นนั้น ก็หาจำเ็นต้องไ้ขออนุญาตของสามีอีกอันหนึ่งไม่

ถ้าหญิงนั้นทำกิจการค้าขายเช่นนั้น ้วยความรู้เห็นของสามี และสามีก็มีไ้ทักท้วงประการใดไซ้ ท่านให้ถือว่าสามีไ้อนุญาต แล้วโดยปริยาย

อนึ่งกรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม หญิงมีสามีจะทำกรผูกพัน ถึงสินบริภคณที่ไ้แต่ณะเพาะเพียงที่เป็นส่วนของตนเท่านั้น

มาตรา ๔๒ สามีจะถอนคนหรือจากข้ออนุญาตอันตนไ้ให้ ไว้หน้ไ้ แต่การถอนคนหรือจากข้เช่นว่านหาอาจระยกข้เป็นข้อที่ข้ บุคคลผู้ทำการโดยสุจริตไ้ไม่

มาตรา ๔๓ ถ้าสามีหน้หรือถอนการอนุญาตโดยปราศจาก เหตุอันสมควร หญิงมีสามีจะร้องขอต่อศาลเพื่อสง อนุญาตให้ตน ักการแก่ส่วนของตนในสินบริภคณที่ไ้

เวลาพิจารณา คำร้องต้องเรียกสามีมาสู่ศาลด้วย
เมื่อศาลเห็นว่ากรณีนั้นจะเป็นคุณประโยชน์แก่หญิงนั้น จะ
ออกคำสั่ง อนุญาตก็ได้ และศาลจะถอนคดีหรือจำกัดข้อคำสั่งอนุญาต
นั้นเมื่อใดก็ได้ตามแต่จะเห็นสมควร

เมียน้อย

เมียน้อยหรือเมียกลางนอกนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ มาตรา ๓๗-๔๓ นั้น ไม่ได้บัญญัติไว้ว่าจะมีอำนาจ
ทำนิติกรรมสิทธิบุคคลใดเพียงไร จึงเห็นว่า เมียน้อยที่มีอยู่ทำ
ในเวลาซึ่ง ยังคงมีฐานะและอำนาจอยู่ตามเดิม คือไม่มีอำนาจทำ
สัญญาผูกพันสิทธิบุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น เช่น เมียหลวงหรือเมีย
กลางเมือง

ลักษณะที่ ๑๕ มีว่า ผู้ใดรู้ถือว่าเช่นเมียน้อยคอย
ซาทาน โหมนุกเขยกเงิน เจ้าหนี้โดยออกแก่เจ้าพ่อเจ้าทนายให้
รู้ว่าเขาสนับสนุนใจเขา ถ้ามั่นมั่นเมื่อใด จึงให้เขาแก่หมันเมื่อ
นั้น เพราะสมคบเมียน้อยคอยซาทาน เจ้าหนี้โดยออกแก่เจ้าพ่อเจ้า
ทนายให้รู้ ให้ยอมด้วยเช่นคำนั้นแล้ว ให้เจ้าพ่อเจ้าทนายนั้นใช้สินทาน
ถ้ามิใช่ให้เขาสนับสนุนแก่หมันผู้ถูกความกระด้างเมือง

รวมความว่า ถ้าไม่รู้ไม่ถือของบุคคล ถ้ารู้จึงถือของบุคคล
31/01/25๖๕
หรือณาจารย์บรรณของเมียน้อยแล้ว ก็ต้องใช้ลักษณะคำประพันธ์
ตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๘๐-๗๐๑

บทที่ ๗

ผู้เมียล้มละลาย

ในการที่ผู้ล้มละลายเนื่องจากทำผิดกรรมเป็นหนี้ซากักดิ์ หรือ
เมียทำผิดกรรมอันผูกพันส่วนตัวเป็นหนี้ซากักดิ์ ถ้าหนี้เป็นหนี้
ที่แน่นอนและมีจำนวนเกินกว่า ๑๐๐๐ บาท เจ้าหนี้อาจฟ้องให้
ผู้หรือเมียซึ่งเป็นลูกหนี้คนตามสัญญาหนี้ให้ล้มละลายได้

พระราชบัญญัติฯ มีความเห็นว่า ในกรณีเช่นกล่าวแล้ว
เจ้าหนี้จะฟ้องผู้ล้มละลายหรือเมียที่ไม่ได้เป็นลูกหนี้คนตามสัญญาหนี้ให้
ล้มละลายด้วยไม่ได้ เพราะเป็นคนนอกสัญญา แต่ส่วนอำนาจ
ของเจ้าพนักงานที่ระงับทรัพย์ของผู้หรือเมียนั้นเป็นอิสระโดยที่ผู้
หรือเมียซึ่งไม่ใช่เป็นลูกหนี้คนตามสัญญาจะถูกฟ้องให้ล้มละลาย และ
มีอาจารย์บางคนเห็นว่า เมื่อศาลพิพากษาให้ผู้เป็นหนี้ล้มละลาย
แล้ว ไม่เห็นว่าเมียเป็นหนี้ล้มละลายด้วย แต่เจ้าพนักงานรักษา
ทรัพย์ มีอำนาจยึดทรัพย์บุคคลที่ทั้งหมดได้ เช่นเดียวกับ ผู้ชื้อคดี
แพ่งจะยึดทรัพย์ของผู้แพคดี (และทรัพย์ของภรรยาผู้แพคดีมาใช้
หนี้ตามคำพิพากษา) ถ้าเมียของผู้ล้มละลายให้สิทธิทรัพย์แก่ผู้ ชื้อ
ไปโดยสมัครใจเพื่อขอเจ้าหนี้ การโอนนั้นจะไชยหยนเขาแก่เจ้าพนักงาน
รักษาทรัพย์ไม่ได้ เสมือนกันว่าผู้ล้มละลายได้ โอนไปเอง และ
ต้องใช้กฎหมายล้มละลายบังคับเช่นเดียวกับ

31/01/2565

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๗๕ มีคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๔๔/

๒๔๗๕ ระหว่างนายเกษม อุทยานิน โจทก์ หม่อมมบัว สวัสดิทิกุล
ฌอชญา จำเลย ซึ่งพิพากษาเป็นบรรทัดฐานว่า ผู้เมีย
เป็นจำเลยในเรื่องหนี้ที่ผู้ตายก่อขึ้น ศาลตัดสินให้ผู้เมียใช้
หนี้แก่โจทก์ ต่อมาผู้ตกศาลพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย (ใน
คดีอีกเรื่องหนึ่ง) โจทก์คัดค้านขอให้เมียเป็นคนล้มละลายโดยยก
เอาหนี้ในคำพิพากษาคดีแพ่งธรรมดาของโจทก์เมียเป็นคนล้มละลาย
ด้วย ศาลฎีกาตัดสินให้เมียเป็นคนล้มละลายด้วยได้

ตามฎีกาฉบับนี้จึงเห็นชัดว่า โจทก์ ข้าม กัย ความเห็น ของ
อาจารย์บางท่านซึ่งให้ไว้แต่เดิม และคำพิพากษาฎีกาตัวอย่าง
ในเรื่องผู้เมียล้มละลายที่มีอยู่ก่อนคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๔๔/๒๔๗๕
นี้ มีต่อไปดังนี้

ฎีกาที่ ๑๕๘๕/๒๔๖๒ ระหว่างบริษัทเซเทียนา โจทก์
ยี่หอเคียฮก จำเลย ซึ่งมีความว่าเมียรู้ว่าผู้ตายจะล้มละลาย จึงโอน
ที่ดิน ซึ่งโฉนดมีชื่อเมียให้ แก่ผู้ ม ขอความช่วยเหลือ ประสงค์ จะ กั้น เจ้าหนี้
กรณีศาลพิพากษาให้ผู้ตายล้มละลาย เจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ จึงฟ้อง
ผู้รับโอนเป็นจำเลย ขอให้ทำลายการโอนนั้น ศาลฎีกาพิพากษา
ว่า โอนโดยการสมยอม เจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ มีอำนาจยึดที่ดิน
มาเฉลี่ยให้แก่เจ้าหนี้ได้ คดีนี้ไม่ปรากฏว่าที่ดิน เป็นหนี้เดิมของเมีย
หรือเป็นหนี้สมรส

ถ้าเจ้าหนี้ของภรรยาชายให้ล้มละลาย เจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ ยึดสินส่วนตัวเมียได้ และถ้าหนี้ผูกพันสินบริภัณฑ์ส่วนของเมีย สินบริภัณฑ์ส่วนของเมียนั้นยกตกได้ กวดย แต่ยึดสินบริภัณฑ์ของตัวไม่ได้ (ประมวลแพ่งพาณิชย์มาตรา ๓๘ และ ๔๑)

ฎีกาที่ ๑๐๖๘/๒๔๖๒ นายเซย โจทก์ ทวงหวัง จำเลย ผู้เมียอยู่ด้วยกัน ๗ ปี เมียไม่มีสินเดิมแต่ตัวมี เกิดสินสมรส คือ ทองแถว ๓๖ หีบ เมียทำหนี้และเจ้าหนี้ของเมียล้มละลาย แล้วนำยึดทองแถว ๓๖ หีบนี้ ตัวเป็นโจทก์ฟ้องขอให้ถอนการยึดทรัพย์นี้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เจ้าหนี้ยกทรัพย์รายนี้ของตัวไม่ได้ เพราะ (๑) เมียซึ่งล้มละลายไม่ได้เป็นเจ้าทรัพย์ และ (๒) ศาลไม่ได้พิพากษาให้ ตัวเป็นคนล้มละลาย

บทที่ ๘

พันธกรรมของพ่อแม่

ผู้หรือเมียต่างคนมีอำนาจทำพันธกรรมยกทรัพย์ ส่วนของตนในสินบริภัณฑ์ ให้แก่ผู้ใดก็ตาม ความประสงค์ ทรัพย์ส่วนของผู้หรือเมียนั้นคือ ทรัพย์ซึ่งจะตกเป็นส่วนของผู้หรือเมียในเมื่อผู้เมียนั้นหย่าหรือตายจากกัน ฎีกาที่ ๑๑๒๔/๒๔๕๖ นายสิน โจทก์ จำเลย จำเลย และประมวลแพ่งพาณิชย์มาตรา ๔๐ ถ้าผู้หรือเมียทำพันธกรรมยกสินเดิมของอีกฝ่ายหนึ่ง หรือยกสินสมรสโดยไม่แบ่งส่วนของอีกฝ่าย ๑ ไว้ พันธกรรมนั้นไม่เสีย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ทั้งหมด ใช้บังคับได้ แต่เพียงเท่าส่วนทรัพย์สินของผัวหรือเมียผู้ทำพินัยกรรม
ฎีกาที่ ๖๑๓/๑๒๒ จำแดงแบ่งโจทก์ ทนายพรหมจำแดง
แก้ จำเลย

แต่ต้องเข้าใจว่าผัวหรือเมีย จะ ทำ พินัยกรรม รวมกันไว้ใน
ฉบับเดียวกันไม่ได้ ถ้า ทำรวมกันในฉบับเดียว และ ทำภายหลัง
พระราชบัญญัติว่าด้วยการทำพินัยกรรม พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว พินัย
กรรมนั้นเสียใช้ ไม่ได้ เพราะผิดแบบตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราช
บัญญัติ พินัยกรรม นั้นจึงเป็นโมฆะ

แต่เดิมคือก่อนพระราชบัญญัติว่าด้วยการทำพินัยกรรม พ.ศ.
๒๔๗๕ มีตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา ดังยกมาให้ เห็นต่อไปนี้

ฎีกาที่ ๑๓๙/๒๔๖๔ นายแหม่มโจทก์ นายไข่ นางแหวน
จำเลย ผัวเมียในระหว่าง อยู่กินด้วยกันเกิดสินสมรสโดยเมียได้ รับ
มรดกตกทอดแก่ตนหนึ่ง เมียได้ รับ โฉนดที่ดิน ๓๕ ไร่ ๓๕ ไร่ ๓๕ ไร่
ต่อมาเมียทำพินัยกรรมยกที่ดินรายหนึ่งให้แก่จำเลย ศาล
ฎีกาพิพากษาว่า ที่ดินนั้นเป็นสินสมรสในระหว่างผัวเมีย พินัยกรรม
ของเมียใช้ ได้แต่เพียงส่วนสินสมรสของเมียเท่านั้น คือ ให้แบ่งที่ดิน
เป็น ๓ ส่วน เป็นของผัว ๒ ส่วน ให้ได้แก่จำเลยผู้รับพินัยกรรม
๑ ส่วน

ฎีกาที่ ๖๖๔/๒๔๖๕ นายพุก โจทก์ นางบุญมา นายเจียม
จำเลย ศาลพิพากษาว่า ให้สินสมรสใช้ ที่ดินที่ศูนย์ไปด้วย ส่วน
ทุนของผู้ทำพินัยกรรม ได้ แก่ผู้รับทรัพย์ตามพินัยกรรม

ฎีกาที่ ๑๐๒๘/๑๒๓ นายเข้ม โจทก์ จำเลย
 ได้ความว่าผู้เมียร้างกันเพราะเหตุไม่ปรองดองกัน แล้วเมียทำ
 พินัยกรรมยกทรัพย์ ที่อยู่แก่ตนให้แก่หลานทั้งหมด แล้วเมียตาย
 ศาลฎีกาพิพากษาว่า ผู้ไม่มีสิทธิฟ้องเรียกทรัพย์ ตามพินัยกรรม น
 จากหลาน แต่คำวินิจฉัยในคดีนี้ไม่แจ้งชัดพอจะกำหนดข้อความไว้
 เป็นบรรทัดฐานได้ และไม่ปรากฏว่าทรัพย์ นั้นเป็นสินเดิมหรือสิน
 สมรส หรือเป็นทรัพย์ที่หามาได้ ในระหว่างร้างกัน

บทที่ ๑๗

ผู้เมียประทุษร้ายต่อกันและกัน

ผู้เมียทำร้ายต่อกันและกันในฐานลักทรัพย์ ฉ้อโกง
 ยักยอกหรือขโมยของโจร ทำให้เสียทรัพย์ หรือบุกรุกและประทุษร้ายต่อ
 ทรัพย์ อันเป็น ส่วน ลหุโทษ ตามกฎหมายลักษณะอาชญา มาตรา ๕๔
 ยกเว้นไม่เอาโทษ และยกเว้นเฉพาะที่ทำผิดในเวลาเป็นผู้เมียกัน
 อยู่ตามกฎหมาย ถ้าขาดกันแล้วแม้ จะยังไม่ไต่แบ่งขมทรัพย์ ก็นำ
 รมีโทษตามนัยแห่งคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๕๖/๑๒๙ จำแดงแถม
 โจทย์ นายเปลี่ยน จำเลย ผู้เมียฟ้องหย่าและเรียกทรัพย์จากกัน
 ศาลพิพากษาให้หย่าและให้เมียคืนทรัพย์ ให้ ผู้หลายอย่าง คดีถึง
 ที่สุดแล้ว แต่ยังมีไต่ส่งทรัพย์ กันตามคำพิพากษา ระหว่างนั้นผู้หา
 พรรถพวกไปชนของ จากเรือนเมียในขณะ เมียไม่อยู่ ศาลฎีกา
 พิพากษาว่าผู้ลักทรัพย์ ให้ มีโทษ

ส่วนเรื่องผู้เมียประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายกัน กฎหมาย
ไม่ยกเว้นโทษให้ ถึงแม้เรื่องประทุษร้ายต่อทรัพย์ ถ้าประกอบ
ด้วยการประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายด้วยแล้วก็มีผิด เช่น ผู้
เขาเมียซึ่งให้ออกอาหาร เพื่อยังชีพเขาทรัพย์เป็นต้น

บทที่ ๑๐

สิทธิในทรัพย์ของผู้เมียที่หย่าร้างกัน

ผู้เมียที่แตกร้างไม่ปรองดอง ร้างกันต่างกันต่างอยู่ แต่ไม่
ได้หย่าและแบ่งทรัพย์ กันตามกฎหมาย ฝ่ายหนึ่งปกครองทรัพย์
อยู่โดยลำพัง ฝ่ายที่ไม่ได้ ปกครองย่อมขาดกรรมสิทธิ์ และกลับ
มาฟ้องขอแบ่งเอาสินบริภัณฑ์ไม่ได้

ถ้าผู้เมียหย่ากันเองหรือศาลตัดสินให้หย่า เขาทั้งสองฝ่าย
ไม่ได้ ว่ากล่าวกันในเรื่องทรัพย์ อายุความที่จะฟ้องให้แบ่งทรัพย์
สั่งให้ นนมกำหนด ๑๐ ปี ตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ มาตรา

๑๖๔

ถ้าหญิงมีคู่และหนีตามคู่ไป ผู้ปกครองทรัพย์ สันยอมโดย
ไม่ได้ พองขอรับเอาทรัพย์ เป็นของตน ถ้าหญิงได้ ละไปนานเกินกว่า
๑๐ ปี ฎีกาตัดสินว่าหญิงขาดกรรมสิทธิ์

31/01/2565

ฎีกาที่ ๕๑๒/๑๒๗ นายวอนใจทัก อ้าแดงอินจำเลย
ผู้เมียมีที่กิน โฉนดมีชื่อทั้งสองคน เมียหนีผู้ตามคู่ไป ผู้ปกครอง

ส่วนเรื่องของเมียประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายกัน กฎหมาย
ไม่ยกเว้นโทษให้ ถึงแม้เรื่องประทุษร้ายต่อทรัพย์ถ้าประกอบ
ด้วยการประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายด้วยแล้วก็มีผิด เช่น
เมียชิงของให้ออกอาหาร เพื่อยกเขาทรัพย์ของตน

บทที่ ๑๐

สิทธิในทรัพย์ของพ่อแม่ที่หย่าร้างกัน

พ่อแม่ที่แตกร้างไม่รับรองของ ร้างกันต่างกันต่างอยู่ แต่ไม่
ได้หย่าและแบ่งทรัพย์ กันตามกฎหมาย ฝ่ายหนึ่งปกครองทรัพย์
อยู่โดยลำพัง ฝ่ายที่ไม่ได้ ปกครองยอมชดเชยกรรมสิทธิ์ และกลับ
มาฟ้องขอแบ่งเอาสินบริภคณ์ไม่ได้

ถ้าพ่อแม่หย่ากันเองหรือศาลตัดสินให้หย่า เขาทั้งสองฝ่าย
ไม่ได้ว่ากล่าวกันในเรื่องทรัพย์ อายุความที่จะฟ้องให้แบ่งทรัพย์
สั่งให้ นนมกำหนด ๑๐ ปี ตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ มาตรา

๑๖๔

ถ้าหญิงมีคู่และหนีตามคู่ไป ฝ่ายปกครองทรัพย์ สันยอมโดย
ไม่ได้ฟ้องขอรับเอาทรัพย์ เป็นของตน ถ้าหญิงได้ ละไปนานเกินกว่า
๑๐ ปี ฎีกาตัดสินว่าหญิงขาดกรรมสิทธิ์

31/01/2565

ฎีกาที่ ๕๑๒/๑๒๗ นายวอนใจทัก อ้าแดงอินจำเลย
เมียหนีตามคู่หนี โฉนดมีชื่อทั้งสองคน เมียหนีตามคู่ไป ฝ่ายปกครอง

ที่กินผู้เยาว์ได้ ๑๐ ปีแล้ว พิพากษาว่า เมียข้างคนมีส่วนเป็น
เจ้าของด้วยไม่ได้ กรรณสิทธิตกแก่ผู้ทั้งหมด

ฎีกาที่ ๔๗/๑๒๙ จำแดงพูนกับพวก โจทก์ จำแดงทิม
จำเลย ได้ความว่า เมียมีชู้ ผู้เมียจึงไม่ได้ อยู่ด้วยกันประมาณ ๒๐
ปี ฝ่ายเมียไปอยู่กับชู้ ครั้นผู้ตาย เมียจึงฟ้องขอแบ่งสินเดิมและ
ส่วนสมรสของตน ศาลฎีกาพิพากษายกฟ้อง

ฎีกาที่ ๔๐๙/๑๒๙ จำแดงเล็ก โจทก์ จำเลย จำแดง ได้
ความว่า ล. เป็นเมีย ช. เป็นผัว เกิดบุตร ช. ๒. เมื่อ ๒๐ ปีมาแล้ว
ช. ชักไล่ ล. ออกไปเสียจากบ้าน ไม่เลี้ยงเป็นเมียโดยหาว่า ล. มีชู้
ล. ไปมีผัวใหม่ ไม่ได้เรียกร้องเอาส่วนสินบริเวณระหว่างช. กับ ล.
จนชานานกว่า ๑๐ ปี ช. ตายทำพินัยกรรมยกทรัพย์ ให้ ๒. ล.
จึงฟ้องเรียกสินบริเวณที่ ส่วนของตน ศาลฎีกาพิพากษาว่า “โจทก์
ก็ไม่ได้เรียกร้องชานานเกินกว่า ๑๐ ปี เป็นตนพินัยกำหนดกฎหมาย
ที่โจทก์จะเรียกร้องได้”

ฎีกาที่ ๙๔/๒๔๖๕ นายกำ หน่านโจทก์ นายชู้วงศ์
จำเลย ศาลฎีกาวินิจฉัยโดยแจ้งชัดว่า เมียขาดปกครองสิน
บริเวณที่เกินกว่า ๑๐ ปีขาดกรรณสิทธิ

เพราะฉะนั้นผู้เมียหย่าหรือร้างกัน ด้วยเหตุฝ่ายหนึ่ง
สละละทิ้งไป ผู้หรือเมียฝ่ายที่สละละทิ้งทรัพย์ สินไปนั้น และเมื่อ
ไม่ได้ฟ้องร้อง เรียกสินบริเวณที่ภายใน ๑๐ ปี ขาดกรรณสิทธิใน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

สินบริภัณฑ์ ส่วนของ คนบดตงแต่วันทหย่างนลระทงไปนหม เว้นแต่เมื่อ
 บุคคลภายนอกได้ ปกครองสินบริภัณฑ์ โดยเห็นได้ว่าบุคคลนั้นไม่ได้ปก
 ครอบแทนผัวหรือเมียแต่ฝ่ายเดียว ผัวเมียที่หย่าร้างกันนานเกินกว่า
 ๑๐ ปี ไม่ขาดกรรมสิทธิ์ในสินบริภัณฑ์ ส่วนของตน เพราะต่างฝ่าย
 ไม่ได้ละทิ้ง เช่นผัวเมียเอาที่ดินสินสมรสชายฝากผู้มีชื่อไว้ แล้ว
 ผัวเมียร้างกันโดยเมียไปอยู่กันกับชานเกิน ๑๐ ปี ต่อมาผัวตาย
 เมียออกเงินไถ่ที่ดินสินสมรสจากผู้รับชื่อฝาก พิพากษาว่าผัวและเมียทั้ง
 สองฝ่ายไม่ขาดกรรมสิทธิ์ ฎีกาที่ ๖๓๑/๒๔๖๙ นางงวโจทก์
 นายขวัญจำเลย

บทที่ ๑๑

สิทธิในทรัพย์สินของชายที่บวช

เมื่อชายสละภรรยาไปบวชเรื่องทรัพย์สินสมบัติของชายนั้นมีใน
 กฎหมายลักษณะผัวเมียบทที่ ๓๗ ว่า “สามีควรถ้าในพระศาสนา
 สละภรรยาและทรัพย์สินสังฆสินสรวรพเหตุ บวชเป็นภิกษุสามเณรแล้ว
 สินเดิมสินสมรสของชายสัทธิกแก่หญิง พ่อแม่พี่น้องชายจะเอา อย่า
 ฟังให้เลย ถ้าเมื่อแรกจะบวชนั้น ชายแหวกแบ่งบวชทรัพย์สิน
 สินไว้ จึงได้ ถ้าหญิงยังคงครองตัวอยู่คชยทำผัว ผัวสละออกมาอยู่กันด้วย
 หญิงอีกเล่าไซ้ บุตรภรรยาและทรัพย์สินสังของทงบวงนภักดิ์ชยอยู่แก่
 ชาย เหตุว่าเรือนท่านเคยอยู่ท่านเคยนอน หมอนท่านเคยเรียง

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว

เสียบ่งท่านเคยกิน ถ้าหญิงทำชู้นอกใจฉันไว้ ให้ใหม่โดยพระราชกฤษฎีกา”

ความในกฎหมายบทนี้ ถ้าผู้ขอในพระพุทธศาสนาแล้ว ต้องขาดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตน ความสำคัญมีอยู่ที่ว่า “ สละภรรยาแลทรัพย์สิน” คือต้องปรากฏว่าชายตั้งใจสละกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตน เพื่อครองชีวิตต่อไปในสมณะเพศจนตลอดอายุ ทรัพย์สินเดิมและสินสมรสของชายก็ถือเป็นเหมือนว่าได้ยอมยกให้เป็นสิทธิโดยเสนาหาแก่ภรรยา หรือถ้าแบ่งแจกให้พ่อแม่พี่น้องโดยโอนกรรมสิทธิ์หรือส่งมอบให้ไปแล้ว ผู้รับก็ได้กรรมสิทธิ์

ถ้าบวชชั่วคราว ๑ เช่นบวชชั่วคราว หรือแม้ไม่ปรากฏว่าบวชเหตุใดก็ตาม ความประพฤติกการณ์ฟังไม่ได้ว่าชายได้สละภรรยาและทรัพย์สินไปบวชแล้วก็หาขาดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตนไม่ ผู้ที่เคยคิดรักษาปกครองทรัพย์สินไว้ ก็เท่ากับรับฝากหรือปกครองไว้แทน

ฎีกาที่ ๒๗๔/๑๒๘ นายสินใจทก อำแดงหริ่มจำเลย

ใจทกเป็นจำเลยเป็นเมียมีสินเดิมสินสมรสด้วยกัน อยู่กินด้วยกันมา ๗ ปีบุตร ๑ คน ใจทกไปอยู่เสียบที่บ้านบิดาท่างประมาณ ๒๐ เดือน แต่มีใจทกเก็บเอาทรัพย์สินไป ต่อมาจากหนังสือ ๕ เดือน ผู้ขอขอเป็นภิกษุ แต่ก่อนขอชู้ปรากฏว่าใจทก (ผู้) ได้บอกฝากสวนไว้กับพี่ชาย (แต่ถูกเมียขัดขวาง) ผู้ขอขออยู่ได้ ๗ วันก็สึก ครั้นจะกลับมากับจำเลยตามเดิม จำเลยขัดใจไม่ให้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

มาอยู่ด้วย ผู้ซึ่งเห็นโจทก์ฟ้องหย่าและขอแบ่งทรัพย์สิน เมื่อยอมให้
หย่าแต่ไม่ยอมแบ่งทรัพย์สินให้ ศาลฎีกาพิพากษาว่าความประสงค์
ของกฎหมายลักษณะผู้เลี้ยงดูลูกที่ ๓๗ นั้นจะไม่ให้ญาติฝ่ายชายเรียก
ร้องเอาทรัพย์สินจากหญิงเป็นมูลกว่าอย่างอื่น อนึ่งเมื่อโจทก์จะขอ
โจทก์ก็ไม่ให้สละทรัพย์สินให้แก่จำเลย โจทก์ได้มอบให้พี่ชายเป็น
ผู้ครอบครองรักษาไว้ โจทก์จึงขอแบ่งได้

บทที่ ๑๒

สิทธิของพ่อหรือแม่ที่จะได้รับมรดกกัน

เรื่องนี้จะตกไว้ ในเรื่องมรดกของชายและหญิง

บทที่ ๑๓

หน้าที่โชหนเมอหย่ากัน

ในคดีทวงเมียฟ้องหย่าแบ่งทรัพย์สินกันนั้น ถ้ามีชนอนผูกพัน
สินบริภคณห้อย ศาลพิพากษาให้เอาสินบริภคณหรืออภไชหนักอน ถ้ามี
เหลือจึงจะแบ่งกันได้ แก่เมียตามกฎหมาย

ฎีกาที่ ๖๖๗/๒๔๖๒ นางปุกโจทก์ นายหลุยจำเลย

31/01/2565

โจทก์มทคินเขนสินเคม จำเลยมเงินเขนสินเคม ๕๐๐ บาท

เมอชยูกนทวชกนแลว จำเลยจำนของทคินชองโจทก์เขนเงิน ๑๒,๐๐๐

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว

ชาย ผู้เขียนพินัยกรรมและแบ่งทรัพย์สิน กาลฎีกาพิพากษา
ว่าคนนั้นให้เอาสินบริภัณฑ์ทั้งหมดออกใช้ และผู้ไม่คองหาเงิน
ทางอื่นนอกจากสินบริภัณฑ์ที่มีอยู่ด้วยกันมาช่วยใช้หนี้ ถึงแม้
ส่วนของผู้นั้นอยู่นอกก็

(เรื่องผู้เขียนแบ่งส่วนหนี้สิน มีในลักษณะกึ่งหนี้บทที่ ๑๒, ๑๔
ฎีกาที่ ๒๕๑/๒๔๖๓ หลวงศรีวรรณกิจ โจทก์ ขุนประ
สิทธิ์คดี นางล้วน จำเลย แต่จะยังคงใช้ได้เพียงไร ยงเห็นที่สงสัย)

บทที่ ๔

หน้าที่ของลูกหนี้ต่อใช้หนี้แก่ผู้หรือเมีย

ถ้าผู้เขียนพินัยกรรมตายแล้วตาย และศาลไม่ไต่ถามคำสั่ง
ถึงใครเป็นผู้จัดการทรัพย์สินมรดก และผู้ตายโดยไม่มีพินัยกรรม ลูก
หนี้ชอบที่จะชำระหนี้ให้แก่เมียของผู้ตาย และถ้าเมียเขียนพินัยกรรมและ
ตายลูกหนี้ก็ชอบที่จะชำระหนี้ให้แก่ผู้

ถ้าสัญญาได้ชื่อของเมียเขียนพินัยกรรมด้วยกัน ผู้หรือเมีย
คนหนึ่งตาย คนที่ยังมีชีวิตอยู่ มีอำนาจเรียกร้องและชำระ
หนี้ได้คนเดียว ลูกหนี้ไม่มีสิทธิที่จะแบ่งส่วนของผู้หรือเมีย ซึ่ง
ตายนั้นออก และใช้หนี้เฉพาะส่วนของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ (ลักษณะ
กึ่งหนี้บทที่ ๓๑)

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดกและครอบครัว

ลูกหนี้คนหนึ่งและเมียช่วยกันต่อมาผิวและเมียอย่า หรือร่าง
กัน ลูกหนี้ควรใช้หนี้ให้แก่ฝ่ายที่สามารถจะมอบคืนเอกสารแห่ง
หนี้ให้ตนได้ ถ้าเป็นหนี้ไม่มีเอกสาร หรือไม่จำต้องส่งคืนเอก
สารแล้ว ลูกหนี้จะใช้หนี้แก่ผิวหรือเมียคนใดก็ได้ (ดูประมวล
แพ่งและพาณิชย์มาตรา ๒๔๘ แต่ที่ลูกหนี้ควรจะต้องส่งใช้แก่ผิว)

ฎีกาที่ ๑๐๑๐/๒๔๖๘ นายสร้อยโທက် นายภิกษองจำเลย
จำเลยชายฝากที่ดินและบ้านเรือนไว้แก่โທက်และภริยา ต่อ
มาโທက်กับภริยาเลิกร้างกันจำเลยนำเงินไปไถ่ที่ดินบ้านเรือนแก่ภริยา
โທက်โดยสุจริต ศาลฎีกาพิพากษาว่า จำเลยพ้นจากความรับผิดชอบ
แต่ในคำพิพากษา นั้นไม่ได้กล่าวว่า จำเลยได้หนังสือสัญญาขาย ฝาก
กลับคืนหรือเปล่า เห็นแต่ว่า ได้รับใบเสร็จรับเงินจากภริยาโທက်
(ถ้าเป็นการขายฝากที่ทำต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ จำเลย
คงได้รับ โฉนดคืนและแก่ทะเบียนการไถ่ถอนแล้ว)

หมวด ๖

เบ็ดเตล็ด

บทที่ ๑

เมื่อผิวเมียหย่ากันไม่ตกลงกันจะให้บุตรอยู่กับฝ่ายใด

31/01/2565

เมื่อผิวเมียหย่าร้างและแยกย้ายกันไป ผิวเมียนั้นเกิดบุตรด้วย
กัน และไม่ตกลงกันว่าจะให้บุตรอยู่กับฝ่ายใด ประภาศรัชชกาล

ที่ ๔ จุลศักราช ๑๒๒๑ บัญญัติว่า บุตรชายได้แก่มารดา บุตรหญิงได้แก่บิดา เว้นไว้แต่เมื่อพ่อเป็นผู้มีศักดิ์มา ๔๐๐ ไร่ขึ้นไป จึงให้ตามบิดา บิดามีอำนาจเลือกได้ บุตรคนไหนบิดาไม่ต้องการจึงให้ตกเป็นของมารดา ถ้ามารดาเป็นฝ่ายมีศักดิ์สูง บุตรต้องตามใจมารดาทั้งหมด

เงินนอกมีภริยาเกิดบุตรด้วยกัน (จะเป็นชายหรือหญิงไม่ปรากฏ) แล้วเมียตาย บุตรจึงไปอยู่กับยาย ผู้หญิงพ่อแม่ยายให้ส่งลูกคืน ศาลเห็นว่าเด็กสมัครอยู่กับยายหรือกับพ่อแล้วแต่ใจเด็กเป็นประมาณ ครั้นศาลจะให้ส่งตัวก็เสมอเหมือนส่งคนไทยให้ออกไปนอกพระราชอาณาจักร ไม่สมควรจะบังคับ (แต่ข้อนี้ไม่มีการโต้เถียงชั้นฎีกา ฎีกาที่ ๒๕๘/๒๕๕๘ เงินสินใจตกจำเลย)

บทที่ ๒๓

อุทลุม

เรื่องอุทลุมนี้คนที่จริงเกี่ยวแก่วชิพจารณามากกว่าเรื่องครอบครัว แต่ก็เกี่ยวกัเรื่องครอบครัวอยู่ข้างเหมือนกัน จึงยกมาพูดไว้ข้างพอสมควร

ในคดีที่ขอขมการเป็นโจทก์ฟ้องร้องพ่อแม่ผู้เยาว์ตายายแทนบุตรหลาน
กฎหมายห้ามแต่ลูกหลานโดยตรงไม่ให้ฟ้องร้องพ่อแม่ผู้เยาว์ตายาย
แต่ถ้าลูกเขยหรือลูกสะใภ้แล้วฟ้องพ่อแม่ตายายพ่อแม่ผู้เยาว์ได้

ฎีกาที่ ๔๔๙/๑๒๓ นายชมโจทก์ นายพลอยจำเลย
จำเลย ผู้เมียฝากทรัพย์สินซึ่งเป็นที่ดินเดิมของเมีย (มี
สินสมรสปนอยู่ด้วย) ว่างบพ่อแม่ตายาย พ่อแม่ตายายร้าง
แล้วไม่คืนได้ ผู้ฟ้องเรียกทรัพย์สินทั้งหมดจากพ่อแม่ตายาย ศาล
ฎีกาพิพากษาให้พ่อแม่ตายายคืนทรัพย์สินได้ โดยไม่กล่าวถึง อนุตุลุม

ฎีกาที่ ๖๔๐/๑๓๑ นายเป็นโจทก์ นายวงจำเลย
จำเลย เมียฝากทรัพย์สินซึ่งเป็นที่ดินเดิมของเมียว่างสินสมรสข้างไว้
กับพ่อแม่ของเมีย (คือพ่อแม่ตายาย) ต่อมาภายหลังพ่อแม่
ตายายไม่ยอมส่งคืนเหมือนในคดีก่อน ผู้ฟ้องพ่อแม่ตายายเรียก
ทรัพย์สินที่ฝากคืน ศาลอุทธรณ์ข้างกล่าวพิเคราะห์คดีฎีกาในเวลานั้น
พิพากษาว่าส่วนที่เป็นที่ดินเดิมของเมีย ผู้ฟ้องไม่ได้เป็นอนุตุลุม
เพราะฟ้องแทนเมีย ส่วนที่เป็นสินสมรส ผู้ฟ้องอำนาจฟ้องเรียก
คืนได้

ในคดีเรื่องก่อน จำเลยไม่ได้ยกข้ออนุตุลุมเป็นข้อต่อสู้ แต่
ในคดีเรื่องหลัง จำเลยยกข้ออนุตุลุมเป็นข้อต่อสู้และอ้างลักษณะ
รับฟ้อง บทที่ ๒๑, ๒๕ ที่ศาลตัดสินต่างกันเช่นบางที่เป็นด้วยเหตุนี้
ก็ได้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

แต่เดิมมา การเป็นบุตรบุญธรรมนั้นไม่เฉพาะแต่ลูกหลานพึง
 บิการคารุญชาตายายเท่านั้น แม้ลูกหลานพึงผู้รับโอนทรัพย์ไว้
 จากบิการคารุญชาตายาย ลูกหลานก็พึงผู้รับโอนเพื่อชดทำลา
 การโอนนั้นไม่ได้ด้วย โดยถือว่าเป็นบุตรบุญธรรม ฎีกาที่ ๒๓๘/๑๒๐
 นายแพ โจทก์ พระสังฆราชวงษ์ จำเลย เสนาบดีสภาเวลา
 นั้นได้ โต้เถียงกัน ลงสู่ศาลว่า วนควยว่าเป็นบุตรบุญธรรม ในเรื่องนั้นเขา
 ส่วนพร้อมด้วย โฉนดของหลานไปยกให้ ผู้อื่น เสนาบดีสภาลง
 ความเห็นว่า หลานของผู้รับโอน โฉนดแลส่วนนั้นไม่ได้ เป็นบุตรบุญธรรม
 แลศาลฎีกาจึงพิพากษาตามนี้ ต่อมาความเห็นนั้นก็เริ่มเข้าทุก
 ที่ จนยกศาลฎีกาถือว่าจะเป็นบุตรบุญธรรมก็เมื่อลูกหลานพึงเรียกบิการ
 มารคารุญชาตายายโดยตรงมาเป็นจำเลย แม้แต่ลูกพึงเรียกเงิน
 จากผู้รับมรดกของพ่อผู้ตาย สำหรับหนี้ค่าชดของเชือกที่พ่อได้ ชด
 เชือกไป แล้วยังไม่ได้ใช้ให้ ฎีกายังถือว่าไม่เป็นบุตรบุญธรรม คือฎีกา
 ที่ ๔๘๐/๒๔๗๗ นางเล็ก โจทก์ ผู้จัดการมรดกพระยา
 ดำรง ฯ จำเลย

ฎีกาที่เริ่มถือว่า เรื่องฟ้องเช่นนี้ไม่เป็นบุตรบุญธรรมนั้นคือฎีกา
 ที่ ๕๗/๒๔๗๓ นายงอก โจทก์ นายมี จำเลย และที่ ๕๔๒/
 ๒๔๗๔, นายพรกษพวก โจทก์ นายชูหุข จำเลย, ที่ ๕๐๕/๒๔๗๖
 นางเหล็อกภัยพวก โจทก์ นางพลอย จำเลย

ส่วนฎีกาเก่าที่ถือว่าเป็นอุทลุมนั้นคือฎีกาที่ ๒๓๙/๑๒๐ นาง
แพ ไททัก พระสังฆวราวุธย์ จำเลย และที่ ๕๔๓/๒๔๗๐

อุทลุม

ฎีกาที่ ๙๐๕/๒๔๗๖ นางเหลือกับพวกไททัก นางพลอย
จำเลย ย่างเงินเข้ามาใช้สอยส่วนตัว เขาโฉนดของหลานให้เขายึดไว้
เป็นประกัน หลานฟ้องเรียกโฉนดคืนจากเจ้าหนี้ได้ ไม่เป็นอุทลุม

กฎหมายลักษณะรับฟ้องในเรื่องอุทลุมเป็นกฎหมายที่จำกัดคดีสิทธิ ควรแปลให้มีความ
หมายแคบที่สุด ตามภาษิตละตินว่า Exceptio intupetationis strictissimae potest
ความใดเป็นข้อข้อยเว้นควรแปลให้มีความหมายแคบที่สุดเมื่อกล่าวถึงคดีอุทลุมตามกฎหมายลักษณะรับ
ฟ้องบทที่ ๒๑ และ ๒๕ ควรบังคับได้แต่เฉพาะที่ฟ้องหา พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย
เป็นจำเลยโดยตรงเท่านั้น การฟ้องญาติผู้ใหญ่อื่นก็ดี หรือฟ้องบุคคลอื่นซึ่งมีการเกี่ยวข้องกับ
กระทำของญาติผู้ใหญ่อื่นก็ดี ไม่ควรนับว่าเป็นคดีอุทลุม คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๓๙/๑๒๐ และที่
๕๔๓/๒๔๗๐ แปลกฎหมายไกลเกินไปหาควรดำเนินการไม่ คำพิพากษาฎีกาที่กล่าวนี้เป็นอันถูก
ล้างโดยผลของคำพิพากษาฎีกาฉบับนี้ ซึ่งตัดสินโดยถือเอาคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๗/๒๔๗๓ และที่
๕๔๒/๒๔๗๔ เป็นบรรทัดฐาน

ศาลจังหวัดระนองเห็นว่าฟ้อง ไททักเป็นอุทลุมเทียบ ตาม ฎีกา
ที่ ๒๓๙/๑๒๐ นางแพ ไททัก พระสังฆวราวุธย์ จำเลย เพราะ
ว่าเมื่อเข้ามาผูกคอกซึ่งเช้นขาไททักยังมีชีวิตอยู่ ไททักฟ้องไม่ได้ เมื่อ
วายชนม์แล้ว ไททักฟ้องคอกมฤตกไม่ได้เช่นเดียวกัน

ศาลอุทธรณ์กลับสตุยศาลเดิมว่า ไททักฟ้องได้ไม่เป็นอุทลุม
เทียบตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๗/๒๔๗๓ นายงอก ไททัก นายมี

จำเลย จึงพิพากษาให้ศาลเดิมสืบพยานตามรูปความ แต่ผู้พิพากษา
 นายหนึ่งแย้งว่า คำพิพากษาฎีกาที่อ้างใน คำพิพากษาคาลอุทธรณ์ นั้น
 เป็นเรื่องที่ว่า โจทก์ฟ้องเจ้าหนี้หรือผู้รับโอนทรัพย์ จากเจ้ามรดกซึ่งเป็น
 บรรพบุรุษของโจทก์ กล่าวคือ จำเลยเป็นผู้แทนบรรพบุรุษของโจทก์
 ซึ่งสืบเนื่องมาแต่การโอนกรรมสิทธิ์ศาลฎีกาจึงว่าไม่เป็นอุทลุม แต่ใน
 คดีเรื่องนี้ โจทก์ฟ้องกองมรดกของบิดาโจทก์ ในเรื่องบิดาซื้อของเชื่อ
 ใยกู้เท่ากับฟ้องตัวบิดาเอง จึงควรเป็นอุทลุม

แต่ศาลฎีกาพิพากษายืนตามศาลอุทธรณ์ว่าไม่เป็นอุทลุมโดย
 กล่าวว่า

ศาลกฎหมายรับฟ้องบทที่ ๒๑ ประการที่ ๕ และ บทที่ ๒๕
 ที่ห้ามมิให้บุตรหลานทำการฟ้องร้อง บิดา มารดา บุ ย่า ตา ยาย
 นั้น เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกบสิทธิและหน้าที่ในส่วนต่อกันบุคคลโดยเฉพาะ
 กล่าวคือ หน้าที่บุตร หลาน ต้องมีความเคารพ บิดา มารดา และ
 บุ ย่า ตา ยาย ฉะนั้น การแปลกฎหมายในเรื่องอุทลุมนี้ จึง
 ต้องแปลโดยจำกัดอย่างเคร่งครัดเช่นในคดีนี้ เมื่อบิดา ของโจทก์
 ถึงแก่กรรมไปแล้วสิทธิ และหน้าที่โดยเฉพาะระหว่างตัวบุคคล
 ก็เป็นอันระงับไปตามีความผูกพันไปถึง ผู้รับ มรดก หรือของ มรดก
 บิดาไม่

31/01/2565

กรรมการเห็นว่าฟ้องโจทก์ไม่เป็นอุทลุมตามนัยคำพิพากษา
 ฎีกาที่ ๔๐๕/๒๔๗๖ ระหว่างนางเหลืง กับพวกโจทก์ นางพลอย

จำเลย ที่ศาลอุทธรณ์ คัดสินมานั้น ชอบแล้ว จึง พร้อมกันพิพากษายืน
ตาม ให้ยกฎาจำเลยเสีย กับให้จำเลยใช้ค่าทนายชั้นฎกา
๕๐ บาทแทนโจทก์ด้วย

วันที่ ๒๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

พระยาหลวงราชสุวัณ
พระยาพรหมทัตศรีพิลาศ
พระยาอิศรภักดิ์ธรรมวิเทศ

บทที่ ๓

อำนาจและเสือกไส

บทบัญญัติเรื่องอำนาจและเสือกไสเมื่ยท่านคง ใช้ อยู่เพียงไร
ในเวลานั้นนักศึกษาหลายคนวางเขียนที่สงสัย ในบทนี้เขียนแต่กล่าว
แสกกฎหมายที่มีอยู่แต่เดิมโดยไม่ปรากฏว่า มีกฎหมายยกเลิกโดย
ตรงนั้นมาแสกงไว้ให้เห็น แต่จะยังคงใช้ ได้ อยู่เพียงไรหรือเลิก
สูญสิ้นไปโดยประเพณีนั้น ไม่มีตัวอย่างชี้ให้เห็น

(๑) ลักษณะผู้เมยบทที่ ๒๒ มีใจความว่า เมื่ยท่านหนี
มาอยู่ด้วยบิดามารกา พี่น้อง ฯลฯ และชายผู้มาตามหาอำนาจ
ไว้ก็ดี ชุ่มช่อนเสียก็ดี เสือกไสไปด้วยประการใด ๆ ก็ดี ให้ใหม่
ผู้หนีเป็นชอลงเมก

“เมียท่านหนีมาอยู่ด้วยในเรือนผู้ใด เจ้าเรือนเอาเมียท่านไว้ ถ้าและเจ้าเมียมาตามหา อ้างว่าหาได้มาอยู่ไม่ อยู่มาเจ้าเมีย มาพบในเรือนคนเล่า ท่านให้ใหม่เสมอสักพาเมียท่าน” (ผู้ เมีย ๒๔)

“ได้ภรรยาท่านใน ๑๐ วันเดือนหนึ่งโดยใกล้และไกลให้ เขาไปส่งแก่เจ้าภรรยาหนี ถ้าอ้างว่าไว้ใช้การงานเองไซ้ ให้ ใหม่ถึงหนึ่ง ถ้าเขาไปขาย ให้ลงโทษถึงโจร” (เขาไปขายให้ กฎหมายลักษณะอาชญามาตรา ๒๖๘) “ถ้าเขาไปส่ง ให้ชั้ คักหนีเป็น ๓ ส่วน ให้ได้แก่ผู้มาส่งส่วนหนึ่ง สองส่วนโดยใกล้ และไกล” (ลักพาบทที่ ๒๗, ๓๔ ลักพาบทที่ ๓๔ ให้ได้ส่วนเดียว)

“ผู้ใดเขาๆ เมียท่านไปเลือกใส่หม้อซ่อนแห่งใดๆ ก็ให้ จับ ได้พิจารณาเป็นสัจย์ ท่านให้เอาตัวใหม่ทวีคูณยกทุกค่าตัวให้ เจ้าของ เหลือนหนีเป็นสินไหมถึงพันยี่” (ลักพาบทที่ ๒๘)

บทที่ ๔

สัญชาติ นามสกุล และภูมิลำเนา

(๑) บุตรที่เกิดแต่บิดาเป็นไทย มีสัญชาติเป็นไทย คู่พระ ราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๔๕๕ มาตรา ๓ (๑)

หญิงไทยลักลอบสมณะเล ด้วยชายชาติอื่นในทางลับ จนเกิด บุตร ถ้าไม่ปรากฏว่าใครเป็นผิดตามกฎหมาย บุตรนั้นมีสัญชาติ เป็นไทยตามมารดา คู่พระราชบัญญัติสัญชาติมาตรา ๓ (๒)

หญิงต่างชาติมาไว้สัญชาติไทย มีสัญชาติเป็นไทยตามฉัฎฐ มาตรา ๓ (๔)

หญิงไทยเป็นเมียชาวต่างประเทศ แม้กฎหมายแห่งชาติของ ฉัฎฐหญิงให้ หญิงถือเอาสัญชาติของฉัฎฐไว้ หญิงนั้นหากจากสัญชาติ ไทยไปถือสัญชาติต่างประเทศ แต่เมื่อหากจากฉัฎฐเมียกันแล้ว กลับ มาเป็นสัญชาติไทยตามเดิม มาตรา ๔

คนไทยที่ไ้รับอนุญาตให้ ถือสัญชาติต่างประเทศ ถ้า กฎ หมายสัญชาติต่างประเทศนั้นยอมขยายตลอดถึงบุตร ภรรยา บุตร ภริยาย่อมสละสัญชาติไทยตามกัน มาตรา ๑๐

ภริยาของชาย ต่างประเทศ ซึ่งได้ แผลง สัญชาติ มา เป็นไทย แล้วนั้น มีสัญชาติเป็นไทยตามสามี และบุตร ที่มีอายุยังไม่บรรลุนิติ ภาวะ ก็มีสัญชาติเป็นไทยตามบิดาด้วย แต่บุตร เช่นนี้หากกลับไป ถือสัญชาติเดิมของตนได้ ภายใน ๑ ปี นับแต่เวลา ที่มีอายุครบบรรลุนิติ ภาวะ กฎหมาย แผลงชาติ ร.ศ. ๑๓๐ มาตรา ๑๒, ๑๓ แลเมื่อใดจึงถือว่าบุตรบรรลุนิติภาวะนั้น ดูประมวลแพ่งฯ มาตรา ๑๙-๒๐

(๒) หญิงมีสามีแล้วให้ ใช้ชื่อสกุลของสามีและคงใช้ชื่อตัว และชื่อสกุลเดิมของตนได้ ดูพระราชบัญญัติชื่อนามสกุล พ.ศ. ๒๔๕๖ มาตรา ๖

บุตร ที่ไม่ปรากฏว่าใครเป็นบิดา ต้องใช้นามสกุลฝ่าย มารดา มาตรา ๗

(๓) หญิงมีสามียอมถือภูมิลำเนาของสามี ถ้าสามีไปตั้ง ภูมิลำเนาใหม่ต่างประเทศ และหญิงนั้นมิได้ ตามไปอยู่ด้วย และ ไม่จำต้องตามไปอยู่ด้วยไซ้ ทำหน้าที่หญิงนั้นยอมมิได้ ถือเอาภูมิลำ เนาของสามี

ทราบดีสามียังไม่มีภูมิลำเนา หรือไม่มีใครรู้ว่า มีภูมิลำเนา แห่งใด หรือหญิงมีสามีมิได้ ถือเอาภูมิลำเนาของสามีไซ้ ทราบ หนีช่วยหญิงจะถือเอาภูมิลำเนาต่างหากจากสามีก็ได้ ๓๖๖ ประมวล แพ่งพาณิชย์ มาตรา ๕๐

ผู้เมียกระทำความผิด

ถ้าผู้ (หรือเมีย) เจตนาจะช่วยเหลือ (หรือผู้) ให้พ้นจากอาชญา ทัณฑ์บรรเทาตามกฎหมายและมันกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้คือ

(๑) ให้สำนักหรือซ่อนเร้นกัก

(๒) ช่วยทวงข่มขู่ประการใด ๆ ให้หลบหลีกมิได้ถูกจับกุมก็ ด้ ทำหน้าที่ช่วยให้ สงอาชญาแก่นั้นเลย เพราะมันเห็น ผู้เมีย เสีย ทัณฑ์ได้ กฎหมายลักษณะอาชญา มาตรา ๑๕๔

ถ้าผู้ (หรือเมีย) ขังอาชญาแก่ ผู้เมีย (หรือผู้) ที่อยู่ในระหว่าง คุมขังโดยชอบด้วยกฎหมายให้หนีไปก็ได้ หรือช่วยอุปการะให้ หนีได้ก็ดี โดยใช่หรือไม่ใช่ ใช้กำลังกระทำร้ายหรือชู้เชิญว่า จะ กระทำร้ายก็ดี

ทำนว่าหมั้นกระทำเพราะมันเช่นภริยาสามีก็เสียหมั้นได้ ควร
ปราณีตกโทษลงกึ่งหนึ่ง กฎหมายลักษณะอาชญามาตรา ๑๖๕,
๑๖๖, ๑๖๗

ความผิดฐานประทุษร้ายต่อทรัพย์ เช่นลักทรัพย์ ผิดโกง
ยักยอก รับของโจร ทำให้เสียทรัพย์ บุกรุกที่ดินถ้าแม่
ภริยากระทำต่อสามี หรือ สามีกระทำต่อภริยา ทำนว่าไม่มีโทษ
กฎหมายลักษณะอาชญามาตรา ๕๔

จ่านักหอสมุด

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ อักษรนิติ

บางขุนพรหม พระนคร

นายวิชาญ ธิงการ นายพิมพ์โฆษณา

วันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๖

จ่านักหอสมุด